

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΠΓ' - ΤΕΥΧΟΣ 4 - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2006
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἴω. Γενναδίου 14 – 115 21 Ἀθήναι
Τηλ.: 210-72.72.253. Fax 210-72.72.251
<http://www.ecclesia.gr>
e-mail:contact@ecclesia.gr

Ἐκδίδεται

Προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἰδιοκτησία τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐκδότης:

Ὁ Διευθυντής τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
Πανοσ. Ἀρχιμ. Διονύσιος Μάνταλος,
Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱεράς Συνόδου,
Ἴω. Γενναδίου 14
115 21 Ἀθήναι

Ἀρχισυντάκτης
Κωνσταντῖνος Χολέβας

Τμήμα Συντάξεως
Ἐπιμέλεια ὕλης, διόρθωσις δοκιμῶν
Χρήστος Γ. Καραγιάννης, Δρ. Θ.

Φωτογραφίες
Χρήστος Μπότης

Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωση - Βιβλιοδεσία
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἰασιῶν 1 – 115 21 Ἀθήναι
Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380
<http://www.apostoliki-diakonia.gr>

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου:
Σωκράτης Μαυρογόνατος
Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου

Πατριαρχική Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα»	243
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου, πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαίων.....	245

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ	246
--------------------------------------	-----

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου, Πρὸς τὸν κ. Ἀθανάσιον Τριλιανόν, Πρόεδρον τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν	247
Πρὸς τὸν κ. Χ. Κίτταν, Ἀντιπρύτανιν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν	249
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου, Ἐπιστολὴ συμπαθείας πρὸς τὴν κα Α. Ράλλη	251
Εὐχαριστήριος ἐπιστολὴ τῆς Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου	252

ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ἡ ἀξία τῆς Πατρίδος	253
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου, Γὰ τὴ Διεθνή Ἡμέρα κατὰ τοῦ Ρατσισμοῦ καὶ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων	256
Πόνος καὶ Λύτρωση (Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο Ἑλλ. Περιφ. Ἀναπτ. Κέντ.)	257

ΟΜΙΛΙΑΙ-ΛΟΓΟΙ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου Εἰσηγητικὴ ὁμιλία ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ συμπληρώσεως 180 χρόνων ἀπὸ τὴν Ἑξοδο τοῦ Μεσολογγίου	259
Ἐνθρονιστήριος Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ	268

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἰσλαμικὸ Τέμενος	273
--	-----

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ὁ Ἑορτασμός τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας	275
---	-----

ΒΡΑΒΕΥΣΕΙΣ

Τιμητικὴ ἐκδήλωσις γιὰ τὸν Ὁμότιμο Καθηγητὴ κ. Εὐάγγελον Θεοδώρου.....	281
--	-----

ΜΕΛΕΤΑΙ

Γεωργίου Κρίππα, Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἰς τὰς χώρας - μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (Παλαιὰς καὶ νεοεισελθούσας τὸ ἔτος 2004), Μέρος Δ'	285
Σχέσεις Κράτους καὶ Ἐκκλησίας στὴν Γαλλία (Δύο διαφορετικὲς ἐρμηνεῖες)	293
Παναγιώτου Μπούμη, Ἡ Ἁγία Γραφὴ Θεία ἢ Θεόπνευστη;	301

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ	306
-------------------------------	-----

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ	308
-----------------------------	-----

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ.....	317
-----------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	319
-----------------	-----

Ἀριθμ. Πρωτ. 379

«Ἡ Ζωὴ πῶς θνήσκεις; Πῶς καὶ τάφῳ οἰκεῖς;».

**ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ
ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ
ΕΠΙ
Τῷ ΑΓΙῷ ΠΑΣΧΑ**

Ἀδελφοὶ συλλειτουργοὶ καὶ τέκνα εὐσεβῆ καὶ φιλόθεα τῆς Ἐκκλησίας, Πᾶσα φύσις ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται: Ὁ χορὸς τῶν Ἀγγέλων. Ἡ πληθὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἄπασα ἢ κτίσις ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ ἴσταται ἐνώπιον τοῦ μεγάλου καὶ ἀφάτου Μυστηρίου τῶν Ἁγίων Παθῶν καὶ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Καὶ διερωτᾶται: Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποθνήσκῃ ἡ Ζωή, ἡ ὄντως Ζωή, ἡ Αὐτοζωή, ἡ πηγὴ τῆς Ζωῆς; Πῶς ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ τάφος κατοικητήριον τῆς Ζωῆς; Ἐκείνου δηλαδή, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὅποῖος εἶπεν: «Ἐγὼ εἶμι... ἡ ζωή» (Ἰωάν. 14,6); Ἡ ἀπάντησις ἐδόθη διὰ τῆς Ἀναστάσεως.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐρωτήματα τῶν χρόνων ἐκείνων παραμένουν. Ὅ,τι ἐγένετο ἐφ' ἅπαξ τότε, ἐπαναλαμβάνεται ἔκτοτε διηνεκῶς καὶ ἀδιαλείπτως. Τὸ Μυστήριον συνεχίζεται. Ἡ ἀπορία ὁμοίως. Σημεῖον ἀντιλεγόμενον, καὶ σήμερον διὰ πολλοὺς ὁ Χριστὸς (Λουκ. 2,34). Σταυροῦται, ἀλλὰ καὶ ἀνίσταται. Σκάνδαλον ὁ Ἐσταυρωμένος διὰ μερικοῦς, μωρία δι' ἄλλους (Α' Κορ. 1,23). Χλευάζεται ὑπὸ τινῶν ὁ ἐκ νεκρῶν Ἀναστὰς (Πράξ. 17,32), συκοφαντεῖται ὑπὸ ἐτέρων (Ματθ. 28, 11-15), ἀλλὰ βασιλεύει εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν.

Οἱ πιστοὶ προγευόμεθα τὴν Ἀνάστασιν, ζῶμεν ἀναστάσιμα, δὲν φοβούμεθα τὸν φυσικὸν θάνατον τοῦ σώματος, διότι πιστεύομεν εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, βλέπομεν δὲ αὐτὴν ὡς γεγονὸς μαρτυρούμενον ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν μας μετὰ τῶν Ἁγίων, οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν ἀπέθανον, πράγματι ζοῦν καὶ συναναστρέφονται μαζί μας καὶ μᾶς βοηθοῦν εἰς τὴν ζωὴν μας.

Ἦχησεν ὁμοίως τότε καὶ ἡχεῖ ἐπίσης ἔκτοτε ἀκαταπαύστως διάτορος ἡ κραυγὴ τοῦ φανατισμοῦ: «σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν». Ἀπεκρίθη τότε καὶ ἀποκρίνεται ἔκτοτε ἡ δειλία καὶ ἀνευθυνότης τῶν κραταιῶν: «Λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε» (Ἰωάν. 19,6)!

Ἡ ζωὴ ἀνέστη, ὁ Χριστὸς Ἀνέστη. Καὶ ἡμεῖς συμμαρτυροῦμεν τὴν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ, ὄχι μόνον διὰ ἀποδεικτικῶν ἐπιχειρημάτων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀναστασίμου ζωῆς μας. Τότε γίνεται πιστευτὴ ἡ μαρτυρία μας, ὅταν ζῆ ἐντὸς μας ὁ Ἀναστημένος Χριστὸς, ὅταν ἀκτινοβολῆται ἀπὸ ὅλην τὴν ὑπαρξίν μας ἡ χαρά, ἡ βεβαιότης καὶ ἡ εἰρήνη τῆς Ἀναστάσεως.

Μένει βεβαίως ἐνώπιόν μας ὁ τάφος ὡς ἀπειλὴ τῆς ζωῆς. Τῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ φυσικοῦ ἡμῶν περιβάλλοντος. Δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον ὑπὸ τὴν βιολογικὴν ἔννοιαν τῶν ὄρων. Ἐννοοῦμεν ἐκεῖνας τὰς μορφὰς τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου αἰφνιδίως, βαναύσως, βιαίως. Ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν τὴν συνείδησιν, εὐτελίζουσιν τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον, παραφθείρουν τὸ κάλλος τῆς φύσεως.

Ἐννοοῦμεν, ἐπὶ παραδείγματι, τὴν ζωὴν, ἡ ὁποία παραδίδεται εἰς τὸν θάνατον, πρὶν κἂν ἀντικρύσῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Ἐννοοῦμεν τὰ ἑκατομμύρια τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα ὀδηγεῖ εἰς τὸν τάφον ἢ πενία, ἢ πείνα, ἢ ἔλλειψις ἀκόμη καὶ τῶν στοιχειωδεδεσμάτων φαρμάκων, ἢ σκληρότης τῆς καρδίας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι δύνανται, ἀλλὰ δὲν πράττουν τὰ ἀναγκαῖα ὑπὲρ αὐτῶν, ἢ ἀναισχυντία τῶν ἐκμεταλλευτῶν καὶ τῶν διαφθορέων τῆς παιδικῆς ἀθωότητος.

Ἐννοοῦμεν τὰ θύματα τῶν καθημερινῶν βιαιοτήτων, τῶν θρησκευτικῶν, ἐθνικιστικῶν, φυλετικῶν καὶ ἄλλων φανατισμῶν καὶ πολεμικῶν συρράξεων, αἱ ὁποῖα ἀντιπαρέρχονται ἀπαθῶς καὶ ἀδιαφόρως τὸ πανανθρώπινον αἴτημα κατασιγᾶσεως τῶν παθῶν καὶ εἰρηνεύσεως, ἐπὶ τέλους, τοῦ κόσμου τούτου.

Ἐννοοῦμεν, τέλος τὴν ληστρικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, τὸ ὁποῖον ὑποτάσσει βιαίως καὶ δολίως εἰς ἀκόρεστα πάθη ἐκμεταλλεύσεως καὶ κερδοφορίας, παραμορφώνει τὸ ἀπὸ τοῦ Δημιουργοῦ δοθὲν κάλλος αὐτοῦ καὶ ὑποσκάπτει τὰ θεμέλια καὶ τὰς προϋποθέσεις ἐπιβιώσεως τῶν μελλοντικῶν γενεῶν.

Συνελόντι εἰπεῖν, ἐννοοῦμεν ἐκεῖνας τὰς μορφὰς τῆς ζωῆς, αἱ ὁποῖαι φέρουν τὰ σημεῖα τοῦ θανάτου, εἴτε πνευματικὰ εἴτε ἠθικὰ εἶναι αὐτά, εἴτε γεννήματα παθῶν καὶ λαθῶν, στερήσεως ἢ ἀπληστίας, εὐτελισμοῦ καὶ καταδυναστεύσεως τῆς ζωῆς.

Ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ περιπόθητα,

Προσεκνήσαμεν καὶ πάλιν ἐφέτος τὰ Ἅγια Πάθη τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γνωρίζομεν, ὅτι ὁ λόγος περὶ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου αὐτοῦ εἶναι μωρία δι' ὅσους ἐμμένουν εἰς τὴν ἀπιστίαν καὶ ὀδεύουν εἰς ἀπώλειαν. Εἶναι, ἀντιθέτως, δύναμις Θεοῦ δι' ὅσους πορευόμεθα ἐν πίστει τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας (Α΄ Κορ. 1,18) ὑπὸ τὸ ἀπαστρέπτον φῶς τῆς Ἀναστάσεως.

Ἐν τῇ δυνάμει αὐτῇ καὶ τῇ χαρᾷ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ σεβόμεθα τὴν ζωὴν τῶν συνανθρώπων μας, διὰ νὰ παύσωμεν τοὺς ἀηλοσπαραγμοὺς καὶ νὰ ἀπαρνηθῶμεν τὴν βίαν καὶ τοὺς φανατισμοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀπειλοῦν τὴν ζωὴν. Ὁ θρίαμβος τῆς Ἀναστάσεως πρέπει νὰ βιώνεται ὡς θρίαμβος τῆς ζωῆς, τῆς συναδελφώσεως τῶν ἀνθρώπων, τῆς προοπτικῆς, τῆς ἐλπίδος.

«Χριστὸς Ἀνέστη καὶ ζωὴ πολιτεύεται».

Αὐτῷ ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος εἰς αἰῶνας αἰῶνων.

Ἅγιον Πάσχα 2006

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως

διάπυρος πρὸς Χριστὸν Ἀναστάνα

εὐχέτης πάντων ὑμῶν

Πρωτ. 1849
 Αριθμ. Διεκπ. 1048

Ἀθήνησι τῇ 12ῃ Ἀπριλίου 2006

**ΕΟΡΤΙΟΣ
 ΕΠΙΣΤΟΛΗ
 ΤΟΥ
 ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ
 ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
 ΑΘΗΝΩΝ
 ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ
 ΕΛΛΑΔΟΣ
 κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
 ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Θ.Π.
 ΤΟΝ
 ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ
 ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ
 κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ**

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχᾳ, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Βαρθολομαῖε, τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ὁ τῶν ὄλων Κύριος καὶ Δεσπότης, Χριστὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φιλανθρώπως ἀράμενος καὶ τῷ θανάτῳ ὁ Ἀθάνατος, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου καταργήσῃ καὶ δωρήσῃται ζωὴν ἡμῖν, τὸν Ἀδὰμ ἀναστήσας παγγενῆ.

Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐκ τάφου ὡς ἐκ παστάδος προελθὼν, ἐξήστραψε ζωὴν καὶ ἀπήλλαξεν ἡμᾶς ἐκ τῆς προγονικῆς κατάρας, τὴν Ἀνάστασιν δούς τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων. Ὅθεν Ἐδῆς στενάζει καὶ θάνατος ὀδύρεται καὶ κόσμος ἀγάλλεται καὶ πάντες συγχαίρουσιν ἐπὶ τῇ ἐνδόξῳ τριήμερῳ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσει Αὐτοῦ. Τὸν σταυρωθέντα, ταφέντα καὶ Ἀναστάντα Κύριον τῆς Δόξης προσκυνοῦντες, ὡς τὸν μόνον ἀναμάρτητον, τὴν Ἁγίαν Αὐτοῦ Ἀνάστασιν ὑμνοῦμεν καὶ δοξάζομεν, διακηρύσσοντες στεντορία τῇ φωνῇ τοῖς ἐγγύς καὶ τοῖς μακρὰν:

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ!

Παρήγορον τῷ ὄντι καὶ παγκαρμόσουνον τὸ ὑπὸ τοῦ λαμπροφοροῦντος καὶ ἐπὶ τὸν λίθον καθημένου Ἀγγέλου διακηρυχθέν τοῦτο μήνυμα, καθὼς διερχόμεθα τὴν κοιλάδα ταύτην τοῦ κλαυθμῶνος, ἔνθα δεσπόζουσι τὰ τῆς ἀμαρτίας ἐπόμενα καὶ κυριαρχεῖ ὁ τοῦ αἰῶνος τούτου ἄρχων. Κατέχοντες ὁμως τὸ τῆς Ἀναστάσεως μήνυμα, καίτοι πορευόμεθα ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου, λογιζόμεθα οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς καὶ προσδοκῶμεν Ἀνάστασιν νεκρῶν, πεποιθότες, ὅτι ὁ Μονογενὴς Υἱός, ὁ ἐν τῇ σαρκὶ Αὐτοῦ, ἵνα οἱ ἐν τῷ Ἀδὰμ ἀποθνήσκοντες, ζωοποιηθῶσιν ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ.

Ὅθεν ἐν ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ ἐορτάζοντες τὴν φωτοφόρον ταύτην ἡμέραν καὶ λαμπρυνόμενοι τῇ πανηγύρει, γηθοσύνως στοιχοῦμεν τῇ θεοπνεύστῳ προτροπῇ τοῦ ἱεροῦ ὑμνωδοῦ καὶ περιπτυσσόμεθα ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ τὴν Ὑμετέραν Σεπτὴν Κορυφὴν καὶ τὴν περὶ Αὐτὴν τιμωτάτην χορείαν τῶν Ἁγίων Ἀρχιερέων τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας σὺν παντὶ τῷ θεολέκτῳ Κλήρῳ καὶ τῷ πιστῷ Αὐτῆς Λαῷ, δεόμενοι δ' ἅμα τοῦ Ἀναστάντος Σωτῆρος ἡμῶν, ὅπως τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ τὴν ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης στηρίξῃ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος Αὐτοῦ καὶ εἰρηνεύσῃ τὴν ζωὴν ἀπάντων τῶν εἰς Αὐτὸν τὸν Ἀναστάντα Κύριον πιστευόντων. Τὴν δὲ Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα στερεώσῃ καὶ διατηρήσῃ εἰς ἔτη πολλὰ ἐν ὑγιείᾳ κατ' ἄμφω ἐπὶ στηρικμῷ καὶ ἀγιασμῷ τοῦ εἰς Αὐτὴν ἐμπεπιστευμένου ποιμνίου καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ δόξαν τοῦ Ἁγίου Ὄνόματος τοῦ δι' ἡμᾶς Σταυρωθέντος καὶ Ἀναστάντος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπὶ δὲ τούτοις κατασπαζόμενοι φιλαδέλφως τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα φιλήματι ἐορτῶ καὶ περιπτυσσόμενοι Αὐτὴν ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι διατελοῦμεν

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 1274
Ἀριθμ.
Διεκπ. 746

Ἀθήνησι 14ῃ Μαρτίου 2006

**ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ
ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΣ
ΠΙΝΑΞ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὴν παράγραφον 3 τοῦ ἄρθρου 19 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», δημοσιεύομεν κατωτέρω ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὑπὸ τοῦ Νόμου τασσομένης δεκαπενθημέρου προθεσμίας «Συμπληρωματικὸν Προκαταρκτικὸν Πίνακα» Κληρικῶν προταθέντων διὰ τὴν ἐγγραφὴν των εἰς τὸν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων καὶ ἐχόντων τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα.

Συμφώνως πρὸς τὴν παράγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ Νόμου 590/1977, κατὰ τῆς ἐγγραφῆς τῶν κατωτέρω προτεινομένων ὑποψηφίων δύναται νὰ ἀσκηθῆ παρ' οἰουδήποτε κληρικοῦ καὶ λαϊκοῦ ἔνστασις ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι οἱ προτεινόμενοι δὲν διαθέτουν τὰ πρὸς Ἀρχιερατείαν οὐσιαστικὰ ἢ τυπικὰ προσόντα.

Ἡ ἔνστασις αὕτη δύναται νὰ ὑποβληθῆ εἴτε πρὸς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν, εἰς ἣν ἀνήκει ὁ Κληρικός, εἴτε πρὸς τὴν Ἀρχιεραμματαίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὰ περαιτέρω.

**ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ
ΔΙ' ΕΓΓΡΑΦΗΝ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΙΜΩΝ**

1. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικηφόρος Ἀσπρογέρακας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λευκάδος καὶ Ἰθάκης.
2. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀλέξιος Γιαννιὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας.
3. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Χριστοφόρος Καρδατζίης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ.
4. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Μάξιμος Παπαϊωάννου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ.
5. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Χριστόδουλος Στυλιανὸς Καρδατζίης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἱερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου.

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Ὁ Ἀρχιεραμματοεὺς
† Ἀρχιμ. Διονύσιος Μάνταλος

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αριθμ. Πρωτ. 5141
Διεκπ. 2770

Ἀθήνησι τῆ 14ῃ Νοεμβρίου 2005

**ΠΡΟΣ
ΤΟΝ
ΕΛΛΟΓΙΜΩΤΑΤΟΝ
κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ
ΤΡΙΑΔΙΑΝΟΝ
ΠΡΟΕΔΡΟΝ
ΤΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΥ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ
ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ***

Ἐλλογιμώτατε,

Ὡς τυγχάνει γνωστὸν εἰς τὴν ὑμετέραν Ἐλλογιμότητα, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος τῆς Ἑλλάδος, μεταξύ τῶν βασικῶν ἐπιδιώξεων τῆς ἐκπαίδευσως εἶναι καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν μαθητῶν (ἄρθρον 16 παρ. 2).

Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν τόσοσιν εἰς τὴν Πρωτοβάθμιον, ὅσο καὶ εἰς τὴν Δευτεροβάθμιον Ἐκπαίδευσιν.

Ὡς ἐκ τούτου καθίσταται πρόδηλος ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν, οἱ ὅποιοι θὰ κληθοῦν νὰ διδάξουν τὸ μάθημα αὐτό.

Παρὰ ταῦτα, ἐπληροφορήθημεν ὅτι εἰς τὸ Πρόγραμμα Σπουδῶν τῶν Παιδαγωγικῶν Τμημάτων τῶν Πανεπιστημίων τῆς Χώρας ἡμῶν δὲν περιλαμβάνεται ἡ διδασκαλία τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀντικειμένου τῆς Διδακτικῆς τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, μὲ συνέπειαν τὴν μὴ ἐπαρκῆ κατάρτισιν τῶν νέων ἐκπαιδευτικῶν εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Ὅθεν, Συνοδικῆ Ἀποφάσει, ληφθεῖσιν ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῦς Συνόδου τῆς 2ας ὁδεύοντος μηνὸς Νοεμβρίου ἐ.ε., παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ εὐθυκρίσιᾳ καὶ τῷ φιλοπράγματι ἐνδιαφέροντι ὑμῶν μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔνταξιν τοῦ ὡς εἴρηται μαθήματος εἰς τὸ Πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας τῶν Φοιτητῶν τοῦ καθ' ὑμᾶς Παιδαγωγικοῦ Τμήματος, προκειμένου ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ ἐμπεριστατωμένη μόρφωσις αὐτῶν εἰς ἅπαντα τὰ πεδία τοῦ Παιδαγωγικοῦ ἐπιστητοῦ.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, πεποιθότες ὅτι θέλετε μετ' εὐμενείας ἀνταποκριθῆ εἰς τὸ εὐλόγον ἡμῶν αἶτημα ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς δαφιλέστατον τὸν φωτισμὸν τοῦ Παρακλήτου καὶ διατελοῦμεν μετ' εὐχῶν καὶ τιμῆς.

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

† Ὁ Χριστιανουπόλεως Σεραφεῖμ

* Παρόμοιες ἐπιστολὲς ἀπεστάλησαν πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν Παιδαγωγικῶν Τμημάτων ὄλων τῶν Παν/μίων τῆς χώρας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Πρυτανικό Συμβούλιο
Γραμματεία

Ἀριθμ. Πρωτ. 5908

Ἀθήνα 10.1.2006

ΠΡΟΣ: -τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: Ἔγγραφο τοῦ Προέδρου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης Καθηγητῆ Ἀθ. Τριλιανοῦ, μὲ τὸ ὁποῖο διαβιβάζεται ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας σχετικὸ μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν.

Σχετ: τὸ μὲ ἀρ. 779/25.11.05 (5908/28.11.05) ἔγγρ. τοῦ Προέδρου τοῦ Π.Τ.Δ.Ε. Καθηγητῆ Ἀθ. Τριλιανοῦ μὲ συνημμένο τὸ μὲ ἀρ. 2770,5141/14.11.05 (760/22.11.05) ἔγγρ. τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Σᾶς κοινοποιοῦμε ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ πρακτικὸ τοῦ Πρυτανικοῦ Συμβουλίου τῆς 8ης Συνεδρίασής του, ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 2005-2006, τῆς 21.12.2005, γιὰ νὰ λάβετε γνώση.

Ὁ Ἀντιπρύτανης
Χ. Κίττας

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΠΡΥΤΑΝΙΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

8ης ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2005-2006
ΤΗΣ 21.12.2005

4. ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

4(1) Ἔγγραφο τοῦ Προέδρου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης Ἀθ. Τριλιανοῦ, μὲ τὸ ὁποῖο διαβιβάζεται ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σχετικὸ μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν.

Ἀνακοινώνεται τὸ μὲ ἀριθμ. 779/25.11.2005 (5908/28.11.2005) ἔγγραφο τοῦ Προέδρου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης Καθηγητῆ Ἀθ. Τριλιανοῦ, μὲ τὸ ὁποῖο διαβιβάζεται τὸ μὲ ἀριθμ. 2770/5141/14.11.2005 (760/22.11.2005) ἔγγραφο τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σχετικὸ μὲ τὸ ἄνω θέμα.

Τὸ Πρυτανικὸ Συμβούλιο, μετὰ ἀπὸ συζήτηση, ἀποφασίζει νὰ διαβιβαστεῖ τὸ παραπάνω ἔγγραφο τοῦ Προέδρου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης Καθηγητῆ Ἀθ. Τριλιανοῦ στὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Πιστὸ Ἀντίγραφο
Ἀθήνα 10.1.2006
Ἡ Γραμματεία
τοῦ Πρυτανικοῦ Συμβουλίου
Ἐ. Κρέζου-Χουλιάρα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 779

Ἀθήνα 25.11.2005

ΠΡΟΣ: τὸν Πρύτανη τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν,
Καθηγητῆ κ. Γεώργιο Μπαμπινιώτη

Κύριε Πρύτανη,

Σᾶς διαβιβάζουμε τὸ ὑπ' ἀριθμ. 5141/22.11.2005 συνημμένο ἔγγραφο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ νὰ λάβετε γνώση, ἐπειδὴ θεωροῦμε ὡς παρέμβαση στὰ ἐσωτερικά, ὄχι μόνο τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος Δ.Ε., ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ὁ Πρόεδρος
Ἀθανάσιος Τριλιανὸς
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ

-Πρόεδρο Παιδαγωγικοῦ Τμήματος Δημοτικῆς Ἐκπαίδευσης
-Δ/ση Ἐκπαίδευσης καὶ Ἔρευνας μὲ ἀπόσπασμα πρακτικοῦ
Συνημμένα: Τὸ παραπάνω σχετικὸ.

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 275
Άριθμ. Διεκπ. 684

Ἀθήνησι 9ῃ Μαρτίου 2006

**ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ
ΤΟΝ
ΕΛΛΟΓΙΜΩΤΑΤΟΝ
κ. Χ. ΚΙΤΤΑΝ,
ΑΝΤΙΠΡΥΤΑΝΙΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ
ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ.**

Πρὸς
Τὸν Ἐλλογιμώτατον
κ. Χ. Κίτταν,
Ἀντιπρύτανιν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.
Ἐνταῦθα.

Ἐλλογιμώτατε,

Ἐλάβομεν καὶ ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 9ῆς Φεβρουαρίου 2006 μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς ἀνέγνωμεν τὸ ὑπ' ἀριθμ. 5908/10.1.2006 ὑμέτερον ἔγγραφο, διὰ τοῦ ὁποίου κοινοποιεῖτε ἡμῖν Ἀπόσπασμα Πρακτικοῦ τῆς 8ῆς Συνεδριάσεως τοῦ Πρυτανικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἔτους 2005-2006 (21.12.2005), εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 5141/2770/14.11.2005 ἡμετέρου ἔγγραφου.

Ἐξ αὐτοῦ διεπιστώσαμεν, μετὰ πικρίας, μίαν ἔντονον ἀρνητικὴν θέσιν ὑμῶν ἔναντι τοῦ ἡμετέρου ἔγγραφου, ἡ ὁποία δεικνύει καὶ μίαν παρερμηνείαν τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ.

Ἡ αὐτονομία τῆς Τριτοβαθμίου Ἐκπαιδεύσεως εἶναι γνωστὴ εἰς ἅπαντας καὶ ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἔρευναν, διὰ τῆς ὁποίας προάγεται ἡ ἐπιστήμη, σεβαστὴ ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμητὴ καὶ ὑφ' ἡμῶν. Ἄλλωστε καὶ ἅπαντα τὰ Μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τυγχάνουν πτυχιούχοι Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν, ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ πλειόνων τῆς μιᾶς, κάτοχοι Μεταπτυχιακῶν καὶ Διδακτορικῶν Τίτλων, γινώσται τόσον τῶν θεωρητικῶν, ὅσον καὶ τῶν θετικῶν Ἐπιστημῶν. Ὡς ἐκ τούτου, εἶναι ἀναντίρρητος, καὶ ἡ ἡμετέρα εὐαισθησία εἰς τὴν διασφάλισιν τῶν συνθηκῶν, διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐνασχολήσεως. Ἀλλὰ, παραλλήλως, γινώσκομεν ὅτι καὶ ἡ πολυμερὴς ἐνασχόλησις καὶ πολύπλευρος προσέγγισις ὄλων τῶν τομέων τοῦ ἐπιστητοῦ συνιστοῦν χαρακτηριστικὰ τῆς ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία, ἐκ τῆς ὁποίας ἀφορμήθημεν προκειμένου ἵνα ἀποστείλωμεν ὑμῖν τὸ ὡς εἴρηται ἔγγραφο.

Ἡ μελέτη αὐτοῦ ἐπιβεβαιώνει ὅτι μετ' εὐγενείας ἡ Ἱερὰ Σύνοδος παρεκάλεσεν «*ὕμᾶς ὅπως ἐν τῇ ἐγνωσμένῃ εὐθυκρυσίᾳ καὶ τῷ φιλοπράγματι ἐνδιαφέροντι ὑμῶν μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔνταξιν τοῦ ὡς εἴρηται μαθήματος εἰς τὸ Πρόγραμμα τῆς διδασκαλίας τῶν Φοιτητῶν τοῦ καθ' ὑμᾶς Παιδαγωγικοῦ Τμήματος, προκειμένου ἵνα ἐπιτευχθῇ ἡ ἐμπεριστατωμένη μόρφωσις αὐτῶν εἰς ἅπαντα τὰ πεδία τοῦ Παιδαγωγικοῦ ἐπιστητοῦ*». Ἐκ τῆς ὡς ἄνω διατυπώσεως τοῦ Συνοδικοῦ ἔγγραφου διαπιστώνετε ἔλλειψιν σεβασμοῦ εἰς τὴν αὐτονομίαν καὶ ἐλευθερίαν τῆς Πανεπιστημιακῆς Κοινότητος; Ἡ παραθεωρεῖτε τὴν ἐκτίμησιν ἡμῶν εἰς τὴν εὐθυκρυσίαν καὶ τὴν φιλοπραγμοσύνην ὑμῶν, τὰ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον; Ἡμεῖς, γενό-

μενοι πολλάκις δέχται παραπόνων παρὰ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν τῆς Πρωτοβαθμίου Ἐκπαιδεύσεως διὰ τὴν μὴ ἐπαρκῆ κατάρτισιν ὠρισμένων Ἐκπαιδευτικῶν εἰς τὸν τομέα τῆς Διδακτικῆς τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, πρόεβημεν εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ προμνημονευθέντος ἐγγράφου, εἰς τὸ ὁποῖον διευπώσαμεν ἐλευθέρως καὶ τὴν ἡμετέραν πρότασιν, προερχομένην ἐκ τῆς προσλήψεως τῆς ἀγωνίας μεγάλου μέρους τῆς κοινωνίας ἡμῶν. Δεδομένης, μάλιστα, τῆς συμμετοχῆς τῶν μελῶν τοῦ Πανεπιστημίου εἰς τὰς κοινωνικὰς διεργασίας, διατὶ ἀρνεῖσθε μίαν διαλεκτικὴν ἐξέτασιν τῆς προτάσεως ἡμῶν; Ἄλλωστε ἡμεῖς δὲν διανοήθημεν νὰ συστήσωμεν εἰς ὑμᾶς τὰ δέοντα περὶπραγμάτων ἀλλοτριῶν.

Ἀντιθέτως, ἡσχολήθημεν περὶ τὴν διδακτικὴν τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα. Καὶ τοῦτο σᾶς ἐξηρέθισε; Δηλαδή ἔχετε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δικαιούται νὰ ἀδιαφορῇ, ὅταν διαπιστώνει ὅτι εἰς πολλὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα δὲν διδάσκεται κἂν τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν, ἐπειδὴ οἱ διδάσκοντες ἐπικαλοῦνται τὴν ἔλλειψιν παρ' αὐτοῖς διδακτικῆς πείρας; Καὶ φρονεῖτε ὅτι ἢ μετὰ πολλῆς κομπότητος ἐπισήμανσις πρὸς ὑμᾶς τῆς ἀνάγκης ἵνα συμπεριληφθῇ εἰς τὰ διδασκόμενα μαθήματα εἰς τὰ Παιδαγωγικὰ Τμήματα τῆς διδακτικῆς τοῦ μαθήματος τούτου, συνιστᾶ ἐπέμβασις εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ Πανεπιστημίου; Οἱ μετ' ὀργῆς ἀντιδράσαντες εἰς τὴν πρότασιν ταύτην ἄς ἀναμείνουν ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα. Ἴσως ἐν τῷ μεταξύ ἢ ἐκπαιδεύσις εἰς τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα ἀποβάλλῃ πᾶν θρησκευτικὸν χρῶμα καὶ μεταβληθῇ εἰς ἀθειστικὴν, ὅποτε δὲν θὰ πρόκειται νὰ ἐνοχληθοῦν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐφ' ὅσον ὅμως τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Συντάγματος καὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπιβάλλουν καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος οὐ μόνον θὰ ἐνδιαφέρεται ἀλλὰ καὶ θὰ καταγγεῖλῃ ὅπου δεῖ τὴν ἀχαρᾶκτηριστον, ἀσεβῆ καὶ προκλητικὴν ἀντίδρασιν τῶν ἀρμοδίων Πανεπιστημιακῶν Ἀρχῶν, πρὸς ἔλεγχον καὶ κατασχύνῃ αὐτῶν.

Ἡμεῖς ἐκτιμῶμεν ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Διδακτικῆς καὶ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν εἰς τοὺς φοιτητὰς ὑμῶν θὰ ὠφέλει περισσότερον αὐτοὺς εἰς τὴν ἐμπεριστατωμένην γνῶσιν τῶν ἀντικειμένων ἀφορῶν-

των εἰς τὴν πολυπολιτισμικότητα, τὸν κίνδυνον τοῦ ἐθνικισμοῦ καὶ τοῦ ρατσισμοῦ, τὴν ἀναληγίαν ἐναντι τῶν πτωχῶν, τὴν προώθησιν ἰσότητος τῶν δύο φύλων, τὴν προστασίαν τοῦ περιβάλλοντος, τὴν εἰρήνην καὶ ἄλλα περὶ τῶν ὁποίων γινώσκετε ὅτι πρώτη ἢ Ἐκκλησία ἔχει ὁμιλήσει: Αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκάλεσεν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔδωκαν φαγεῖν εἰς τοὺς πεινῶντας, ἐπότισαν τοὺς διψῶντας, συνήγαγον τοὺς ξένους, περιέβαλον τοὺς γυμνοὺς, ἐπεσκέψαντο τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἤλθον πρὸς τοὺς ἐν φυλακῇ ὄντας ἐλαχίστους ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀναστάσιμος χαιρετισμὸς Αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ δωρεὰ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης, τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης, ἧς οὐκ ἔστιν ὄριον, «*Εἰρήνη ὑμῖν*». Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, κατὰ τὴν περίφημον δημηγορίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐκήρυξε τὸν Τριαδικὸν Θεόν, τὸν ποιήσαντα «*ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων*», ἐσήμανεν ὅτι «*ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ*».

Ἐπὶ δὲ τούτοις, ἔχοντες δι' ἐλπίδος ὅτι θὰ ἀντιμετωπίσητε τὴν ἡμετέραν πρότασιν ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ἐν τοῖς ὑπερθεῖν διαλαμβανομένων σκέψεων ἡμῶν, ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς δαφιλέστατον τὸν φωτισμὸν τοῦ Παρακλήτου καὶ διατελοῦμεν μετ' εὐχῶν καὶ τιμῆς.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

† Ὁ Πειραιῶς Σεραφεῖμ

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΕΙΣ:

1. Ἐξοχωτάτην κ. Μαριέτταν Γιαννάκου, Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Ἐνταῦθα.

2. Ἐλλογμώτατον κ. Ἀθανάσιον Τριλιανόν, Πρόεδρον τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἐνταῦθα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16ῃ Μαρτίου 2006

Ἐπίτιμον
καὶ Λέναν Ράλλη
Κανάρη 4
106 71 ΑΘΗΝΑ

**ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ
κα. Λ. ΡΑΛΛΗ**

Ἐπίτιμε Κυρία Ράλλη,

Ἐπὶ τῇ εἰς Κύριον ἐκδημίᾳ τοῦ ἀειμνήστου συζύγου σας Γεωργίου Ράλλη, διατελέσαντος Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐκφράζω τὴν ἀνθρώπινη συμπάθειά μου συμμετέχοντας στὴ βαθειὰ λύπη σας.

Ὁ ἀείμνηστος Γεώργιος Ράλλης, ἄξιος πολιτικὸς ἄνδρας καὶ γόνος σπουδαίων πολιτικῶν προσωπικοτήτων, προσέφερε πολλὰ στὴν χώρα μας μὲ τὴν προσήλωσή του στὶς ὕψιστες δημοκρατικὲς ἀξίες, μὲ τὶς πλούσιες γνώσεις του, μὲ τὴν ἀκεραιότητα, τὸ εὐγενὲς καὶ τὸ ἥπιον τοῦ χαρακτῆρος του.

Εὐχομαι ὁ Κύριος τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ν' ἀναπαύῃ τὴν ψυχὴν του «ἐν χώρᾳ ζώντων» μετὰ τῶν ἁγίων καὶ σὲ σᾶς νὰ χαρίζῃ τὴν παρηγορίαν τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὴν ἀγαθὴν ἀνάμνησίν του.

Μετ' εὐχῶν διαπύρων

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

**Εὐχαριστήρια
ἐπιστολή
τῆς Ὑπουργοῦ
Ἐξωτερικῶν
πρὸς
τὸν Μακαριώτατο
Ἀρχιεπίσκοπο
Ἀθηνῶν
καὶ πάσης
Ἑλλάδος
κ. Χριστόδουλο**

Εὐχαριστήρια ἐπιστολή ἀπέστειλε ἡ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Ντόρα Μπακογιάννη (6.4.2006), στὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, ἐξ ἀφορμῆς τόσο τῆς δηλώσεως διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καταδικάζει τὴν γελοιογραφικὴ ἀναπαράσταση τοῦ ἴδρου τοῦ τῆς Μουσουλμανικῆς Θεοσκείας, ὅσο καὶ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νὰ παραχωρήσει 30 στρέμματα στὴν περιοχὴ τοῦ Σχιστοῦ γιὰ τὴν κατασκευὴ μουσουλμανικοῦ κοιμητηρίου.

Στὴν ἐπιστολὴ τῆς ἡ κ. Μπακογιάννη, μεταξὺ ἄλλων, ἀναφέρει:

«Μακαριώτατε,

...παρακαλῶ ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἐκφράσω τὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὴν εὐχαριστίαν μου γιὰ τὴν ἀπόφασιν ποὺ ἔλαβεν, τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, νὰ παραχωρήσῃ ἕκτασιν τριάντα (30) στρεμμάτων, ἰδιοκτησίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στὴν περιοχὴ τοῦ Σχιστοῦ, πλησίον τοῦ Διαδημοτικοῦ Κοιμητηρίου, γιὰ τὴν ἵδρυσιν Μουσουλμανικοῦ νεκροταφείου.

Μὲ τὴν πρωτοβουλία αὐτή, ἡ Ἐκκλησία συμβάλλει, καθοριστικῶς, στὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισιν ἑνὸς σημαντικοῦ ζητήματος, ἀνθρωπιστικῆς φύσεως καὶ ἐπιδεικνύει, ἐμπράκτως, κατὰ τρόπο ἄμεσο, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς γιὰ τοὺς Μουσουλμάνους συνανθρώπους μας. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἀποστέλλει τὸ κατάλληλον μήνυμα, τὸ ὁποῖον ἀναμένεται νὰ ἐκτιμηθεῖ ἀναλόγως ἀπὸ διαφόρους ἀποδέκτες.

Ἦδη, ἔχω δώσει τὴν ἀπαραίτητες ὁδηγίας πρὸς ἀρμόδιες Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου νὰ ἐνημερώσουν τὴν Διπλωματικὴν μας Ἀρχὴν πρὸς τὴν Μουσουλμανικὴν χώραν γιὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς σας...».

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ*

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ. Εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος πα-
ρατείνεται μέσα στους αἰῶνες. Ἡ Ἐκκλησία ὑπάρχει πρὸ πάντων τῶν
αἰώνων. Ἀγιάσθηκε δὲ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ὅταν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα
κατῆλθε στους μαθητὲς καὶ Ἀποστόλους τοῦ Κυρίου μας. Σκοπὸς καὶ ἔργο
τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ λύτρωση καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κάθε
ἀνθρώπου, σὲ κάθε σημεῖο τῆς γῆς. Ὁ Χριστὸς «θέλει νὰ σωθοῦν ὅλοι οἱ
ἄνθρωποι καὶ νὰ ἀποκτήσουν ἐπίγνωση τῆς ἀληθείας». Γι' αὐτὸ προέτρεψε
τοὺς μαθητὲς Του νὰ διδάξουν «πάντα τὰ ἔθνη». Αὐτὸ χαρακτηρίζει τὴν
οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὅμως, ὅπως ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὸ δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας
Τριάδος, πὺν εἶναι ἄπειρος, ἔλαβε τὴν πεπερασμένη ἀνθρώπινη φύση γιὰ νὰ
σώσει τὸν ἄνθρωπο, ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία μας, στὴν οἰκουμενικὴ Τῆς διά-
σταση, ἐπέβλεψε σὲ κρίσιμες στιγμὲς τῆς ἱστορίας πρὸς τὸ χειμαζόμενο
Ἔθνος μας καὶ ἔγινε ἐθναρχοῦσα τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων, γιὰ νὰ τοῦ χα-
ρίσει τὴν ἐλευθερία του, ἀλλὰ καὶ μέσω αὐτοῦ νὰ ὁδηγήσει στὸν Χριστιανι-
σμὸ καὶ τὸν Πολιτισμὸ καὶ ἄλλους λαούς.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θέλησε μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ
ἑορτασμοῦ τῆς ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας, στὴν ὁποία βασικὴ ὑπῆρξε ἡ
προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας μας, νὰ ἐκφράσει μὲ ἀγιογραφικὸ λόγο καὶ θεο-
λογικὰ ἐπιχειρήματα, τὴν διδασκαλία Τῆς γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
ποῦ πρέπει, ποῦ δικαιούμεθα, ποῦ ὀφείλουμε νὰ δείχνουμε πρὸς τὴν Πατρί-
δα μας.

ΤΙ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι φανερὸς ὁ τονισμὸς τῆς ἀγάπης στὴν Πατρί-
δα. Ἡ ἀγάπη αὐτή, κατὰ θαυμάσιο λυρικὸ τρόπο, ἐκφράζεται στὸν ὑπ'
ἀριθμ. 136 Ψαλμὸ: *«Στίς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ τῆς Βαβυλῶνος καθί-
σαμε καὶ κλάψαμε ἐνθυμούμενοι τὴν Ἱερουσαλήμ... Πῶς θὰ
ψάλουμε τὴν ἱερὰ ὠδὴ τοῦ Κυρίου σὲ ξένη χώρα; Ἐὰν σὲ λη-
σμονήσω, ὦ Ἱερουσαλήμ, νὰ γίνῃ παράλυτο τὸ χέρι μου. Ἡ
γλῶσσα μου νὰ κολλήσῃ στὸν λάρυγγά μου ἐὰν δὲν σὲ θυ-
μηθῶ, ἐὰν δὲν θεωρήσω τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς τὴν πρώτη καὶ με-
γαλύτερη χαρὰ μου...»* (Στίχοι 1-6). Ἐπίσης γιὰ ἐκείνον ποῦ ἀπομακρύν-
εται ἀπὸ τὴν Πατρίδα του βιαίως λόγῳ ἐχθρικῆς εἰσβολῆς λέγει ὁ προφή-
της Ἱερεμίας: *«Νὰ κλάψετε γοερὰ αὐτὸν ποῦ θὰ ἀπομακρύνεται
βιαίως, διότι δὲν πρόκειται νὰ ἐπιστρέψῃ, οὔτε θὰ ξαναδεῖ
τὴν γῆ τῆς Πατρίδος του»* (Ἱερ. κβ' 20).

* Ἀπὸ τὸ φυλλάδιο ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ, τὸ ὁποῖο διενεμήθη στίς 25.3.2006 σὲ ὅλους τοὺς
Ἱεροὺς Ναοὺς.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός κατὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ ἐπιγείου κηρύγματός Του ἐνδιαφέρεται ἰδιαίτερος γιὰ τὴν Πατρίδα Του καὶ γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ Ἰσραήλ. *«Καὶ ὅταν ἦλθε στὴν Πατρίδα Του τοὺς δίδασκε στὴν συναγωγή τους»* (Ματθ. ιγ' 54). Ὡς τέλειος Θεός, ἀλλὰ καὶ τέλειος ἄνθρωπος δὲν ἀποβάλλει τὴν ἰδιαίτερη ἀγάπη Του γιὰ τὴν Πατρίδα Του. Πρὸ τοῦ τέλους Του, ὅταν ἀντίκρουσε τὴν Ἱερουσαλήμ, τῆς ὁποίας προέβλεψε τὴν καταστροφή ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, ἔκλαψε γι' αὐτὴν (Λουκ. ιθ' 41) καὶ ἀνεφώνησε: *«Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, πὺν φονεύεις τοὺς προφήτες καὶ πετροβολεῖς τοὺς ἀπεσταλμένους σ' ἐσέ. Πόσες φορὲς θέλησα νὰ μαζέψω τὰ παιδιὰ σου, ὅπως ἡ ὄρνιθα τὰ μικρὰ της κάτω ἀπὸ τὰ φτερά της, ἀλλὰ δὲν τὸ θέλατε»* (Ματθ. κγ' 37).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προβάλλει τὴν ἀγάπη του στὴν Πατρίδα, τονίζων τὴν ἐθνικότητά του: *«Ἐγὼ εἶμαι Ἰουδαῖος ἀπὸ τὴν Ταρσό τῆς Κιλικίας, πολίτης ὄχι ἀσήμου πόλεως»* (Πράξ. κα' 39). Καὶ ἐπαναλαμβάνει: *«Ἐγὼ εἶμαι Ἰουδαῖος, γεννήθηκα στὴν Ταρσό τῆς Κιλικίας, ἀλλ' ἀνατράφηκα στὴν πόλη αὐτή. Ὡς μαθητῆς τοῦ Γαμαλιήλ ἔμαθα μὲ ἀκρίβεια τὸν πατρικὸ νόμο»* (Πράξ. κβ' 3). Συγκινητικοὶ εἶναι οἱ ἐξῆς λόγοι του, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀποδεικνύεται ὅλη ἡ ἀγάπη του πρὸς τοὺς συμπατριῶτες του: *«Θὰ εὐχόμεν μάλιστα νὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀνάθεμα, μακριὰ ἀπὸ τὸν Χριστό, χάριν τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν φυσικῶν συγγενῶν μου»* (Ρωμ. θ' 3-5). Ἡ φράση του κατὰ τὴν ὁποία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει Ἰουδαῖος, οὔτε Ἕλλην (Γαλ. γ' 28) δὲν σημαίνει κατάργηση τῶν ἐπὶ μέρους τοπικῶν Πατρίδων καὶ ἐθνῶν ἐπάνω στὴ γῆ, ὅπως ἡ φράση ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄρρεν καὶ θῆλυ (Γαλ. γ' 28) δὲν καταργεῖ τὴν μεταξὺ τῶν φύλων ἐπίγεια διαφορὰ. Καὶ οἱ δύο φράσεις ἀναφέρονται στὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὄντολογικὴ σχέση καὶ ἰσότητά. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁμιλία του πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, τόνισε ἐπὶ

πλέον ὅτι ὁ Θεὸς δημιούργησε κάθε ἀνθρώπινο ἔθνος ἀπὸ τὸ ἴδιο αἷμα γιὰ νὰ κατοικεῖ στὴ γῆ, ἀφοῦ καθόρισε ὀρισμένες ἐποχὲς καὶ τὰ ὄροσημα –τὰ σύνορα– τῆς κατοικίας των (Πράξ. ιζ' 26). Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀποτελοῦν ἐπιγραμματικὴ σύνοψη τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, τόσο γιὰ τὴ θεόδοτη διάκριση τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἐπιγείων Πατρίδων, ὅσον καὶ γιὰ τὴν οἰκουμένη ἐνότητά τους πὺν ἀπορρεῖ ἀπὸ τὴν δημιουργικὴ βούληση τοῦ Θεοῦ.

ΤΙ ΛΕΓΟΥΝ ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΙΟΙ

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ στάση τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῆς Πατρίδος. Ὁ *Μέγας Βασίλειος* ἐπαινεῖ μὲ ἐπιστολὴ του τὸν Σωφρόνιο τὸν Μάγιστρο, διότι εἶναι τόσο φιλότιμος, ὥστε *«τὴν Πατρίδα, στὴν ὁποία μεγάλωσε καὶ ἀνετράφη, τὴν τιμᾶ ἐξ ἴσου μὲ τοὺς γονεῖς του»* καὶ χαιρετᾶ, διότι, στὶς ἡμέρες πὺν εἶναι αὐτὸς ἄρχων *«ἡ Πατρίδα μας πλούτισε, διότι ἄνδρας ἄξιος ἔχει ἀναλάβει τὴν φροντίδα της»*. Καὶ σὲ ἄλλη ἀνεπίγραφη ἐπιστολὴ του ὁ Μέγας Βασίλειος γράφει: *«Αὐτὸν πὺν σοῦ παραδίδει αὐτὴ τὴν ἐπιστολὴ νὰ τὸν δεχθεῖς μὲ κοσμιότητα καὶ ἐπειδὴ εἶναι συμπατριώτης σου καὶ ἐπειδὴ ἔχει ἀνάγκη βοήθειας»*.

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς γράφων στὸν ἴδιο Σωφρόνιο, λέγει: *«Εἶναι γνώρισμα τῶν εὐσεβῶν ἀνθρώπων νὰ τιμοῦν τὴ μητέρα τους. Ὅμως κάθε ἄνθρωπος ἔχει διαφορετικὴ μητέρα. Κοινὴ μητέρα ὅλων εἶναι ἡ Πατρίδα»* καὶ τὸν ἐπαινεῖ διότι εἶναι ὁ κοινὸς προστάτης τῆς πατρίδος. Ὁ *Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος* διακηρύττει ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε *γλυκύτερο ἀπὸ τὴν Πατρίδα*.

Ὁ *Μέγας Ἀθανάσιος*, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἀνακλήθηκε ἀπὸ τὴν ἐξορία χάρηκε διότι ξαναβρῆκε *«τὴν Πατρίδα ὁμοῦ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν»*, δὲν εἶχε διστασεῖ νὰ θεωρεῖ ἀξιέπαινη πράξη τὸν ἀμυντικὸ πόλεμο ὑπὲρ τῆς Πατρίδος. Ὁ *Θεοδώρητος ὁ Κύρου* γράφων στὸν στρατηγὸ καὶ ὑπάτο Ζήνωνα θαυμάζει τὴν ἀρετὴ του, ἡ ὁποία *«προσφέρεται μὲ ἡρεμία*

πρὸς τοὺς φίλους καὶ μὲ ἀνδρεία πρὸς τοὺς ἐχθρούς» καὶ ἡ ὁποία τὸν ἀναδεικνύει ἀξιέπαινο στρατηγὸ. Ὁ ἐπίσκοπος Πτολεμαῖδος Συνέσιος, πὺν προΐσταται στὴν ἄμυνα τῆς πόλεως ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων ὑπόσχεται ὅτι θὰ πολεμήσει ὡς Λάκων, δηλαδὴ σὰν τοὺς Σπαρτιάτες τοῦ Λεωνίδα. Ὁ Ἅγιος Εὐστάθιος, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης τὸν 18 αἰῶνα, εὐχεται νὰ βραβεύει ἡ Παρθένος τὸν αὐτοκράτορα καὶ νὰ ἀπομακρύνει τὶς βαρβαρικές φάλαγγες. Ὁ Ἅγιος Φιλόθεος Κόκκινος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὑμνεῖ τὸν Ἅγιο Δημήτριον ὡς «Θεσσαλονίκης φρουρόν», γιὰτὶ μὲ τὰ θαύματά του ἔσωξε τὴν ἰδιαίτερη Πατρίδα του ἀπὸ τοὺς εἰσβολεῖς, ἐνῶ ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἑγκλειστος, πὺν ἔζησε στὴν Πάφο τῆς Κύπρου, γράφει Ἐγκώμιον πρὸς τὸν Ἅγιο Δημήτριον καὶ τὸν ὑμνεῖ ὡς προστάτη τῆς Πατρίδος. Ἄς μὴ λησμονοῦμε δὲ ὅτι καὶ τὸ Κοντάκιον «Τῆ Ὑπερμάχῳ» ἔχει ὡς ἀφορμὴ ἓνα «πατριωτικὸ» γεγονός, δηλαδὴ τὴν σωτηρία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Ἀβάρους εἰσβολεῖς κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα μ.Χ.

Ο ΥΓΙΗΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ

Ἀπὸ τὰ μνημονευθέντα κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς ὅλης Χριστιανικῆς παραδόσεως καθίσταται φανερὸ ὅτι ἡ Πατρίδα εἶναι ἀξία, ἡ ὁποία στὴν ἱεραρχικὴ κλίμακα τῶν ἀξιῶν κατέχει δευτέρη θέση μετὰ τὸν Θεό, ὁ Ὅποιος δὲν εἶναι μόνον τὸ ὕψιστον ὄν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόλυτη «Ἀξία τῶν Ἀξιῶν». Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπορρίπτει τὸν ρατσισμό, τὸν ἐθνοφυλετισμὸ καὶ τὴν ἐθνικὴ ἀλαζονεία, καταφάσκει ὅμως καὶ ἀποδέχεται τὸν ὑγιῆ πατριωτισμὸ, δηλαδὴ τὴν ἄμυνα καὶ τοὺς ἀπελευθερωτικὸς ἀγῶνες ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ τῆς δικαιοσύνης. Αὐτὸν τὸν ἑλληνορθόδοξο πατριωτισμὸ ἐξέφρασαν οἱ κορυφαῖοι ἀγωνιστὲς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821

Ἡ ἐναρμόνιση τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Πατρίδα φαίνεται σὲ ὅλη τὴν ἱστορία αὐτῆς καὶ ἰδίως στοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας.

Τότε ἡ Ἐκκλησία ὡς φιλόστοργος μητέρα περιέβαλε καὶ «ἐπισυνήγαγε τὰ τέκνα» αὐτῆς «ὄν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας» (Ματθ. κγ' 37· Λουκ. ιγ' 34). Ἀνέλαβε τὴν κηδεμονία τῶν Ἑλλήνων· ὀργάνωσε τὴ δημιουργία ἐμποδίων στοὺς ἐξισλαμισμοὺς· ἀπεσόβησε τὴν ἀφομοίωση πρὸς τοὺς κατακτητὲς· ἴδρυσε σχολεῖα· ἀνέδειξε πλῆθος διδασκάλων· ἀνήγειρε βιβλιοθῆκες καὶ πνευματικὰ κέντρα· ὀργάνωσε τὴν παροχὴ συσσιτίων ἢ ὑποτροφιῶν· χρησιμοποίησε τυπογραφεῖα· ἀνέπτυξε τὴν κοινοτικὴ ὀργάνωση· ὑπῆρξε ρηξικέλευθος σκαπανέας τῆς συνεταιριστικῆς ιδέας· ἀνέπτυξε τὶς διαδικασίες, τοὺς μηχανισμοὺς καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἐθνικῆς περισυλλογῆς καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ παιδείας, τῆς ἀναξωπυρώσεως τῆς ἐθνικῆς μνήμης καὶ πατριωτικῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων στὰ ρεῖθρα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνολογίας· προώθησε καὶ ἐμψύχωσε τὶς διεργασίες προπαρασκευῆς καὶ πραγματοποιήσεως τῆς Ἐθνεγερείας τοῦ 1821. Ὁ ἑλληνικὸς κληρὸς συναγωνίσθηκε μὲ τὸν λαὸ σὲ θυσίες «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστιν τὴν ἀγίαν καὶ τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν». Τὸ αἷμα κληρικῶν ἱερομαρτύρων καὶ ἐθνομαρτύρων σφυρηλάτησε στενοὺς καὶ ἀδιαρρήκτους δεσμοὺς μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ Ἐθνοῦς. Παρόμοιοι δεσμοί, ὡς γνωστόν, σφυρηλατήθηκαν σὲ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους λαοὺς.

Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης σὲ ὁμιλία του πρὸς τοὺς μαθητὲς τοῦ πρώτου Γυμνασίου τῶν Ἀθηνῶν τόνισε ὅτι «ὅταν πήραμε τὰ ὄπλα πρῶτα εἶπαμε ὑπὲρ Πίστεως καὶ ἔπειτα ὑπὲρ Πατρίδος». Ὁ δὲ Στρατηγὸς Μακρυγιάννης πολλὰ φορὲς στὰ κείμενά του ὑπογραμμίζει ὅτι δύο πράγματα δὲν δέχεται νὰ τοῦ πειράξουν, τὴν Θρησκεία του καὶ τὴν Πατρίδα του, γιὰτὶ πίστευε ὅτι «χωρὶς ἀρετὴ καὶ πόνο στὴν Πατρίδα καὶ πίστη στὴν Θρησκεία, ἔθνη δὲν ὑπάρχουν». Ἄς ἀποτίσουμε, λοιπόν, φόρο τιμῆς στοὺς πεσόντες ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄς ἐμπνευσθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴν Πατρίδα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 21ῃ Μαρτίου 2006

Ἡ Ἐκκλησία συμμετέχει στή σημερινή διεθνή ἡμέρα κατὰ τοῦ ρατσισμοῦ καὶ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων ὑπενθυμίζοντας τὴν πάγια χριστιανικὴ ἀρχή: «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» καὶ τὴν παύλεια διαλεκτικὴ: «οὐκ ἔνι (=δὲν ὑπάρχει) Ἰουδαῖος, οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος, οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ».

Ὅσο ἀπομακρυνόμαστε ἀπ' αὐτὰ τὰ ἀρχέτυπα τόσο ὁ φόβος τοῦ ρατσισμοῦ καὶ τὸ κλεισίμο στὸν ἑαυτὸν μας θὰ μᾶς κυριεύει. Ὅσο ὅμως ἀνοιγόμαστε, σεβόμεθα καὶ διακονοῦμε τὸν ἄλλον τόσο θὰ ἀποδεικνύουμε ὅτι ὁ Θεὸς μιᾶ στὸν ἄνθρωπο μέσω ἀνθρώπων.

Κατηγορηματικὰ ἀντίθετοι σὲ κάθε μορφὴ φυλετικῆς διάκρισης πέρα ἀπὸ τοίχους δισταγμῶν σφίγγουμε τὸ χέρι τοῦ «ἐγγύς» καὶ τοῦ «μακρᾶν» καὶ προσευχόμεθα γιὰ κάθε καλὸ καὶ εὐτυχές.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

**ΓΙΑ ΤΗ
ΔΙΕΘΝΗ ΗΜΕΡΑ
ΚΑΤΑ
ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ
ΤΩΝ ΦΥΛΕΤΙΚΩΝ
ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ**

Τοῦ
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΠΟΝΟΣ ΚΑΙ ΛΥΤΡΩΣΗ

(Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο
Ἑλληνικοῦ Περιφερειακοῦ
Ἀναπτυξιακοῦ Κέντρου,
Ἀθήναι 22.3.06).

Ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε τοῦ Ἑλληνικοῦ Περιφερειακοῦ Ἀναπτυξιακοῦ Κέντρου Ἀξιότιμοι κύριοι Σύνεδροι.

Μὲ πολλή συγκίνηση καὶ χαρὰ ἀπευθύνω χαιρετισμὸ στὸ Διεπιστημονικὸ Συμπόσιό σας. Μὲ συγκινεῖ ἡ εὐαισθησία σας γιὰ τὸν ἀνθρώπινο πόνο, ποὺ ἀποτελεῖ κοινὸ κλῆρο ὅλων μας. Συγχαίρω γιὰ τὴν πρωτοβουλία, γιὰ τὸ θέμα σας καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ εὖρος τῶν ὀπτικῶν γωνιῶν, ἀπὸ τίς ὁποῖες θὰ τὸ ἐξετάσετε. Μία ἀπ' αὐτὲς ἀφορᾷ στὴ σχέση τοῦ πόνου μὲ τὴν Πίστη καὶ μάλιστα, σύμφωνα μὲ τὸ Πρόγραμμα, εἰδικὴ εἰσήγησις ἀναφέρεται σ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς Ἰατροῦ ψυχῶν καὶ σωμάτων. Ἐπομένως θὰ καλυφθεῖ πλήρως, πιστεύω, καὶ ἡ Θεολογικὴ διάστασις τοῦ θέματος.

Θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω ὅτι στὴν προοπτικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ὁ πόνος ἦταν ἄγνωστος. Μετὰ τὴν πώση τῶν Πρωτοπλάστων καὶ ὡς ἀποτέλεσμα ἀκριβῶς αὐτῆς, εἰσῆλθε ὁ πόνος στὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπὸ τότε, «ὀϊζυρὰ καὶ δακρυώδεα» ἔγιναν «τὰ ἀνθρωπῆια πρήγματα, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ὅ τι μὴ ἐπικήριον», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Ἡράκλειτος¹. Ὁ πόνος εἶναι ἀπόλυτα συνυφασμένος μὲ τοὺς δερμάτινους χιτῶνες τῆς μεταπτωτικῆς πραγματικότητος. Εἶναι συνυφασμένος μὲ τὸν εἰσελθόντα στὸν κόσμον θάνατο. Εἶναι, κατὰ ταῦτα, ἓνα σαφῶς πανανθρώπινο φαινόμενο, τὸ πιὸ σταθερὸ καὶ πιὸ συγκεκριμένο ἀπὸ ὅλα τὰ βιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ποὺ ἀπουσιάζει εἶναι ἀναμενόμενος. Ξένος ἀνεπιθύμητος μὲν, ἐρχόμενος παρὰ ταῦτα, δέ. Ἔτσι εἰπώθηκε, εὐστοχα νομίζω, πὼς «ἂν ἡ γῆ ἦταν ἓνα τεράστιο σφουγγάρι καὶ μπορούσαμε νὰ τὸ στίψουμε στὰ χέρια μας, θὰ ἔσταζε αἷμα καὶ δάκρυ. Δηλαδὴ πόνος». Τόσο συνηθισμένος καὶ τόσο διαδεδομένος εἶναι ὁ πόνος, σωματικὸς καὶ ψυχικὸς, στὸν κόσμον μας, ὥστε κάποιος διεσκέυασε τὸ ἀξίωμα τοῦ Καρτεσίου *Gogito, ergo sum*, σέ: *Πονῶ, ἄρα ὑπάρχω!* Ἐγείρεται, λοιπόν, τὸ μέγα ἐρώτημα: *Γιατί;* Πρὸς τί; Τίνος ἔνεκεν;

Ἀπαντήσεις ἐπιχειρεῖται νὰ δοθοῦν πολλές. Ἡ Ἱατρικὴ ἐπιστῆμη ἔχει γιὰ πολλὰς περιπτώσεις πόνου, ὀδύνης καὶ ἄλγους πειστικὲς καὶ σεβαστὲς ἀπαντήσεις. Ὅχι γιὰ ὅλες ὅμως. Καὶ ἡ Ψυχολογία προβάλλει μερικὲς, ἐνῶ καὶ ἡ Φιλοσοφία ἐπιχειρεῖ νὰ δώσει τίς δικές της. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ διάφορες Θρησκείες. Ὅμως, γιὰ τὸν ὀρθὸ λόγον, ὁ πόνος, ψυχικὸς ἢ σωματικὸς, εἶναι πάντοτε τὸ μέγα σκάνδαλον. Οὔτε ἡ Ἐπιστῆμη, οὔτε ἡ Φιλοσοφία, οὔτε ἡ Θρησκεία μποροῦν νὰ ἀπαντήσουν πειστικὰ στὸ ἀμείλικτο *Γιατί;* τοῦ πόνου, διότι ὅλες μόνον «ἐκ μέρους γινώσκουν καὶ ἐκ μέρους προφητεύουν»². Οὔτε βεβαίως καὶ εἶναι σὲ θέσῃ νὰ λύσουν ἓνα τέτοιον διαστάσεων ὑπαρξιακὸ πρό-

Τοῦ
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

1. Παρὰ Λουκιανῷ: Βίων πράσις, 14.

2. Πρβλ. Α' Κορ., 13, 9.

βλημα, πού συχνά ὀδηγεῖ πολλοὺς μέχρι τὴν παραφροσύνη, μέχρι τὴν ἀναζήτησι τῆς λεγόμενης «εὐθανασίας» καί, ὄχι σπάνια, μέχρι τὴν ἀποσχημάτιστη αὐτοκτονία.

Ἀπάντησις στὸ *Γιατί*; τοῦ πόνου δὲν μπορεῖ νὰ δοθεῖ χωρὶς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ. Ὁχι τὸ φῶς τῆς Θεοσκείας γενικῶς, ἀλλὰ τὸ φῶς αὐτοῦ τοῦ Θεανδρικοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ. Καί τοῦτο διότι Αὐτὸς ἀνέλαβε πάνω Του ὅλο τὸ ἀνθρώπινο πόνου διὰ τῆς Ἐνανθρωπήσεως, τοῦ Πάθους, τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ τριημέρου Θανάτου Του. Τὸ κλειδί γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ πόνου εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ Ἐσταυρωμένη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ δὲν ἐξιχνιάζονται οὔτε μὲ ἐπιστημονικὲς ἔρευνες, οὔτε μὲ φιλοσοφικὲς ἀναζητήσεις, οὔτε μὲ μεταφυσικὲς προσεγγίσεις. Τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ φανερώνονται καὶ ἀποκαλύπτονται ἐν χάριτι. Ὁ ἀνθρώπινος πόνος εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ ἱερώτερα μυστήρια καὶ ὁ Θεὸς τὸ ἀποκαλύπτει καὶ τὸ ἐρμηνεύει ἐν Αὐτῷ τῷ Υἱῷ Του διὰ Σταυροῦ πάνω στὸν Γολγοθᾶ. Καὶ τὴ λύση καὶ λύτρωση τὴν δίδει ἀπὸ ἓναν παρακείμενο ἄδειο Τάφο. Ὁχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἓνα γεγονός. Τὴν Ἀνάστασι!

Ὁ πιστός, πού ἐβαπτίσθη εἰς Χριστόν, ταυτοχρόνως ἐνεδύθη τὸν Χριστόν. «Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε», ψάλλουμε στὸ μυστήριο τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος. Μαζὶ μὲ τὸν Χριστὸ ἐνεδύθη καὶ ὅλα τὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐπομένως καὶ τὸ Πάθος Του καὶ τὸν Σταυρὸ Του. Δι' αὐτῶν θὰ γίνῃ κοινωνὸς καὶ τῆς Ἀναστάσεώς Του: «*Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου Αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ἐσόμεθα*»³. Ἔτσι, στὰ μάτια τοῦ πιστοῦ ὁ πόνος ἀντιμετωπίζεται 1) ὡς «δοκίμιον τῆς πίστεως»⁴, δηλ. ὡς δοκιμασία τῆς γνησιότητος τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ πιστοῦ πού παρεχώρησε ὁ Θεὸς νὰ τοῦ ἔλθῃ, ὅπως στὴν περίπτωσι τοῦ Ἰώβ, γνωστοῦ ὄντος ὅτι «*ὡσπερ δοκιμάζεται ἐν*

καμίνῳ ἄργυρος καὶ χρυσός, οὕτως ἐκλεκταὶ καρδίαι παρὰ Κυρίου»⁵, 2) ὡς παιδαγωγία καὶ ἐγερτήριο ἀπὸ τὸν βαρὺ ὕπνο τῆς ἁμαρτίας, τῆς ἀκηδίας καὶ τῆς πνευματικῆς ραστώνης, 3) ὡς εὐκαιρία ταπεινώσεως καὶ εὐαισθητοποιήσεως γιὰ τὰ βάσανα τῶν συνανθρώπων, 4) ὡς ἀφορμὴ ἀφυπνίσεων τρίτων, 5) ὡς κίνητρο ἀγωνιστικῶν ἐπιδόσεων γιὰ αἰώνιους στεφάνους, 6) ἀπλῶς «*ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ*», ὅπως στὴν περίπτωσι τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ τοῦ Εὐαγγελίου⁶, καὶ 7) ὡς μία εὐλογία καὶ ἓνα προνόμιο. Ἔτσι τὸν ἀποδέχεται ταπεινὰ ὁ πιστὸς καὶ ἀφήνεται στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ μὲ ἐμπιστοσύνη, λέγοντας: «*ἡ κρίσις μου παρὰ Κυρίῳ, καὶ ὁ πόνος μου ἐναντίον τοῦ Θεοῦ μου*»⁷. Ἄν θέλῃ ν' ἀνέβῃ λίγο ψηλότερα, τότε λέει μαζὶ μὲ τὸν πολυάθλο Ἰώβ: «*ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, οὕτω καὶ ἐγένετο. Εἶπεν τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον*»⁸. Δὲν μιᾶ γιὰ ἐπάρατες ἀσθένειες, οὔτε γιὰ δυστυχίες πού τὸν βρῆκαν. Δὲν συμπεριφέρεται μὲ κακομοιριά καὶ μοιρολατρία, ἀλλὰ, ἀρχοντικότατα, ὡς γνήσιος φίλος Χριστοῦ, «*χαίρει ἐν τοῖς παθήμασί*» του⁹. Ἀκριβῶς τότε, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ἡ λύτρωσις ἔρχεται. Ἡ ὀδὴν μετατρέπεται σὲ παράκλησι, τὸ ἄλγος σὲ γλυκασμό, τὸ ἄγχος σὲ ὑπομονή, ἡ θλίψις σὲ ἐγκαρτέρησι, ἡ ἀγωνία σὲ ἐλπίδα, ἡ Μεγάλη Παρασκευὴ σὲ λαμπροφόρο Πάσχα. Τὸν πόνου τὸν ἔχει πιά ἀναλάβει ὁ «*ἐν πηγῇ ὄν*» - Ἐκεῖνος πού «*τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται*»¹⁰. Μὲ Αὐτοῦ τὸν φωτισμὸ καὶ τὴν ἐνίσχυσι εὐχομαι νὰ προχωρήσετε στὶς ἐργασίες τοῦ Συμποσίου σας, τὰ δὲ πορίσματά του νὰ εἶναι χρήσιμα καὶ διαφωτιστικὰ ἐπὶ τῶν πολυποικίλων διαστάσεων τοῦ πόνου καὶ τῆς ὀδύνης.

Καλὴ ἐπιτυχία!

5. Παροιμ. 17, 3.

6. Ἰωάν. 9, 2-38.

7. Ἦσ. 49, 7.

8. Ἰώβ, 1,21.

9. Πρβλ. Κολοσ. 1,24.

10. Ἦσ. 53,3 4.

3. Ρωμ. 6, 5.

4. Ἰακ. 1, 3.

**ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ
ΟΜΙΛΙΑ
ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ
ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΩΣ
180 ΧΡΟΝΩΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ
ΤΟΥ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ**

(Παλαιά Βουλή –
10 Ἀπριλίου 2006)

Τοῦ
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τῆς «Ἐξόδου» τὸ ἀνάγνωσμα...

«Τὴν ἡμέραν τῶν Βαΐων ἔκαμαν γιουρούσι στὸ Μισολόγγι οἱ ἥρωες τοῦ Μισολογγίου, σὲ τόσαις χιλιάδες ἀσκέρι, σὲ τόσα κανόνια, χαντάκια, καβαλλαριά. Ἐγλύτωσαν 2.000, καὶ τὰ γυναικόπαιδα ἔγιναν θῦμα. Μᾶς ἦλθε εἶδησις Μεγάλῃ Τετράδῃ, εἰς τὸ δειλινό, πὺν εἶχε παύσει ἡ Συνέλευσις, καὶ ἡμεθα εἰς κάτι ἴσκιους. Μᾶς ἦλθε εἶδησις ὅτι τὸ Μισολόγγι ἐχάθη. Ἔτσι ἐβάλαμε τὰ μαῦρα ὅλοι, μισὴ ὥρα ἐστάθη σιωπὴ πὺν δὲν ἔκρανε κανένας, ἀλλὰ ἐμέτραε καθένας μὲ τὸ νοῦ τοῦ τὸν ἀφανισμό μας»¹.

Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀδελφοί,
Κύριοι Βουλευταὶ
Κύριε Δήμαρχε τῆς Ἱερᾶς Πόλεως τοῦ Μεσολογγίου
Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές.

Βεβαίως δὲν ξεκίνησα τὴν ὁμιλία μου μὲ κάποιο ἀνάγνωσμα ἀπὸ τὸ ἱερὸ βιβλίο τῆς Παλαιοδιαθηκῆς Ἐξόδου, ἀλλὰ μὲ ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Γέρου τοῦ Μωριᾶ, πὺν ἀπὸ τὸν αὐτεῖο χῶρο τοῦ ἱστορικοῦ τούτου κτηρίου τῆς Παλαιᾶς Βουλῆς, ἔφιππος δείχνει στὸ Γένος τὸν δρόμο τοῦ χρέους. Ἐνα ἀπόσπασμα πὺν ἀφορᾷ ὄχι τὴν Ἐξοδο τοῦ παλαιοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς καὶ τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ στὴν ἔξοδο μαρτυρικοῦ τμήματος τοῦ νέου Ἰσραὴλ τῆς χάριτος ἐκ τῆς γῆς τῶν πατέρων του καὶ τῆς δουλείας τῶν Τούρκων, στὴν Ἐξοδο τοῦ Μεσολογγίου. Σοφία, λοιπόν, καὶ ἐνταῦθα. Πρόσχωμεν!

Συμπληροῦνται ἐφέτος, ἀκριβῶς ἀπόψε μάλιστα –ἐὰν δὲν λάβωμε ὑπ ὄψιν τὴν ἐν τῷ μεταξὺ γενομένη διόρθωσι τοῦ Ἡμερολογίου μὲ τὴν προσθήκη τῶν δεκατριῶν ἡμερῶν– ἑκατὸν ὀγδόντα χρόνια ἀπὸ τὴν ἅγια νύχτα τῆς 10ης Ἀπριλίου 1826, τὴν νύχτα τῆς Ἐξόδου. Νύχτα ἔγινε καὶ ἡ ἀρχαία Ἐξοδος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἡ ὁποία ἐσηματοδότησε τὸ Πάσχα τῶν Ἑβραίων. Νύχτα ἔγινε καὶ ἡ δική μας, τοῦ Μεσολογγίου, μιὰ ἐβδομάδα πρὸ τοῦ Πάσχα, παραμονὴ τῶν Βαΐων, γι' αὐτὸ καὶ ὁ μέγας Σολωμὸς τὴ στόλισε ποιητικὰ «μὲ φύλλα τῆς Λαμπρῆς, μὲ φύλλα τῶν Βαΐων»². Ὁ Χριστὸς εἰσήρχετο στὴν ἅγια πόλι Ἱερουσαλήμ, οἱ Χριστιανοὶ ἐξήρχοντο ἀπὸ τὴν ἱερὰ πόλι τοῦ Μεσολογγίου. Ἐκεῖνος εἰσήρχετο γιὰ νὰ δεχθῆ τὸ Ἀχραντον Πάθος καὶ νὰ ἀποθάνῃ, ἀναλαμβάνων τὸ βάρος τῆς ἀνθρωπίνης ἀμαρτίας. Τῶν Μεσολογγιτῶν τὸ πάθος εἶχε φθάσει στὴν κορύφωσί του καὶ ἐξήρχοντο γιὰ νὰ ἀποθάνουν, ἀναλαμβάνοντες τὸ βάρος τῆς Ἱστορίας. Μιᾶς Ἱστορίας, ἡ ὁποία ἀπὸ τίς ἡμέρες τῶν Θερμοπυλῶν, τῶν Μαραθῶνων καὶ τῶν Σαλαμίνων, ὡς τίς ἡμέρες τῆς Βασιλεύουσας μὲ τὴν ἀποφράδα 29ῆ Μαΐου τοῦ 1453, ἐγνώριζε νὰ διεκδικῆ ἕως θανάτου τὸ θεόδοτο χάρισμα τῆς Ἐλευθερίας καὶ νὰ ὑπερασπίζεται βωμοὺς καὶ ἐστίες καὶ θῆκες προγόνων.

1. Θ. Κολοκοτρώνη, ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ, 1846.

2. Διον. Σολωμοῦ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ, Σχεδίασμα Γ', 1.

Τὸ Μεσολόγγι δὲν ἦτο καμμία ἀρχαία πόλις ὡς ἡ Ἀθήνα ἢ ἡ Σπάρτη, μὲ δυὸ ἢ τριῶν χιλιάδων χρόνων ζωῆ, οὔτε ἔφερε ἐκ κληρονομίας κάποιο μεγάλο ὄνομα ἢ μία ἐνδιαφέρουσα ἱστορία. Πεζή, ψαράδικη πόλις, μέσα στὴν ὑγρασία καὶ στὰ βαλτονώερα τῆς λιμνοθάλασσας, μὲ κλίμα ἀνθυγιεινό, βασιλείο τῆς σκνίπας καὶ τῶν κουνουπιῶν, ἀριθμοῦσε τὴν ἐποχὴ τῆς Ἐπαναστάσεως μόλις διακοσίων χρόνων ζωῆ. Παρὰ ταῦτα, τὸ κωμῦδριον τοῦ Μεσολογγίου, τὸ «καλυβάκι», ὅπως τὸ ὠνόμασε ὁ Σολωμός, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ὑλικὴ φτώχεια του, κατέστη πόλις «οὐδαμῶς ἐλαχίστη ἐν τοῖς ἡγεμόσι» τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπερεκέρασε πολλὰς ἐπὶ ἱστορικοῖς ἀνδραγαθίμασι σεμνυνόμενες ἑλληνίδες πόλεις. «Τὸ Μεσολόγγι δικαιοῦται νὰ τὸ χαιρετᾷ στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἢ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἕθνους. Ἡ συμβολὴ του στὸ μεγάλο της πατρίδος ἀγῶνα, ἦταν τόση, πού τὸν ἔκρινε», θὰ ὑποστηρίξῃ πολὺ σωστὰ ὁ Μαλακάσης³. Μετὰ ἀπὸ τίς κατὰ τόπους ἐπιτυχίες τῶν ἐπαναστατῶν, τὸ Μεσολόγγι ἦταν ὁ μόνος τόπος ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ μπορούσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ περάσουν στρατεύματα στὴν Πελοπόννησο ἀπὸ τὴν μεγάλη δεξαμενὴ τῆς Ἠπείρου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὁδὸς τῆς θαλάσσης τοὺς ἦταν ἀπρόσιτη, ἀφοῦ ὁ ἑλληνικὸς στόλος τὴν ἐφύλασσε ἀγρύπνως. Οἱ Μεσολογγίτες, μὲ πλήρη ἐπίγνωσι τῆς στρατηγικῆς σημασίας τοῦ τόπου τους καὶ μὲ μοναδικὸ αἶσθημα πατριωτικῆς εὐθύνης, ἐπὶ πέντε ὀλόκληρα χρόνια στάθηκαν βράχος ἀκλόνητος καὶ κατέστησαν τὴν πόλι τους ἰσχυρὴ στρατιωτικὴ βάση τοῦ Ἀγῶνος. Δὲν ἐφείσθησαν θυσιῶν χάριν τῆς Πατρίδος. Μισθοδοτοῦσαν ἐξ ἰδίων τὰ ξένα στρατιωτικὰ σώματα, συντηροῦσαν τὰ ἐπιτόπια, «κάθε ἀνάγκη τὴ θεράπευαν μὲ χρῆμα καὶ ψυχὴ»⁴. Καὶ ὅταν ἦρθε ἡ δικὴ του μεγάλη ὥρα, ἡ ὥρα τῆς μακρᾶς καὶ ἀνελέητης πολιορκίας του, ἔδωσε νέες ἐξετάσεις, σὺς ὁποῖες ἔλαβε μὲ ἄριστα τὸ δίπλωμα τῆς αἰώνιας τιμῆς τῶν Πανελλήνων, συνοδευόμενο ἀπὸ τὸ ἀγέραςτο στεφάνι τῆς δόξας τῆς Ἐξόδου, τοῦ ἀπονενομημένου ἐκείνου διαβήματος τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων του, τὴ νύκτα τῆς 10ης Ἀπριλίου. Ἔτσι, ὁ Σπυρίδων Τρικούπης θὰ ἐξέφραζε ὅσα ὄλο τὸ Γένος ἤθελε νὰ

πῆ στὸ Μεσολόγγι: «ὦ πόλις τοῦ Μεσολογγίου! Πόλις βασίλισσα τῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος! Πόλις, διὰ τὴν ὁποῖαν πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλαλήθη! Τριῶν χρόνων ζοφερὰ νέφη ἔπεσαν κατεπάνω σου. Ἐφάνης ὅτι κατέβης εἰς τὸν Ἄδην, διὰ νὰ μὴ ἀνάβης ἐκεῖθεν πλέον, ἀλλ' ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου σὲ ἀνύψωσε. Φῶς σήμερον σὲ περικυκλώνει ὄλην. Οὐράνιος δόξα ἀνατέλλει ἐπάνω σου. Στέφανος κάθηται εἰς τὴν κεφαλὴν σου»⁵.

Ἡ ὄλη Ἐπανάστασις τοῦ 21, ἀγαπητοί μου, ἀπὸ τῆς συλλήψεως μέχρι καὶ τῆς πραγματοποιήσεώς της, ὑπῆρξε, ἀσφαλῶς, ἓνα ὀλότελα ἀπονενομημένο διάβημα. Ἕνας Λαὸς ἐξουθενωμένος, ταπεινωμένος, ἀνίσχυρος, ἀνάδελφος, στερούμενος φίλων, χωρὶς διεθνεῖς διασυνδέσεις, μᾶλλον δὲ καὶ μὲ τὴν πολιτικὴ μέγαιρα τῆς κατ' εὐφημισμὸν Ἱερᾶς Συμμαχίας καχύποπτη καὶ ἀπειλητικὴ ἀπέναντί του, ἐτόλμησε τὰ ἀτόλμητα, «γιὰ τὴν Πίστη τοῦ Χριστοῦ, καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, καθισμένη στὰ γόνατα τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ, πού εἶχε στὰ μάτια ψηφιδωτὸ τὸν καημὸ τῆς Ρωμιοσύνης»⁶, καθὼς θὰ παρατηροῦσε ἀργότερα ὁ Σεφέρης. Ἔτσι, τὸ ἀπονενομημένο ἐκεῖνο διάβημα, ἢ κατάφωρη αὐτοκτονία, περιβλήθηκε ἀμέσως ἀπὸ ἅγιο καὶ ἀνέσπερο φῶς μοναδικοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ ὀλοκάθαρο χριστιανικοῦ πνεύματος αὐτοθυσίας, πού τὴν κατέστησε Ἀγιασμένη Ἐπανάστασι⁷, κατὰ τὸν προσφυῆ χαρακτηρισμὸ τοῦ Κόντογλου. Μέσα στὸ γενικότερο ἐκεῖνο ἀπονενομημένο διάβημα καὶ τὴν ἱερὴ τρέλλα τῆς Ἀγιασμένης Ἐπανάστασεως, ἓνας ἱστορικὸς παροξυσμὸς ὑπῆρξε καὶ τὸ Μεσολόγγι καὶ ἓνα ἀπίστευτο ἀποκορύφωμα τῆς συνειδητῆς ὁμαδικῆς αὐτοθυσίας. Ἕνας παροξυσμὸς, ὁ ὁποῖος ἐξηιτέλισε τὴν ὑπεροχὴ τῆς δυνάμεως καὶ τὴν ἀπάνθρωπη βία καὶ κατέστησε τὸν «Φράχτη», ὅπως ἀπαξιωτικὰ ὠνόμασε τὸ Μεσολόγγι ὁ μέγας λαυχὸς Ἱμπραήμ, Σύμβολο καὶ Ἰδέα. Ἰδέα τῆς ἐλευθερίας καὶ σύμβολο τῆς ἀνδρείας. Ἀλλὰ ἄς προσπαθήσωμε νὰ προσεγγίσωμε, κατὰ δύναμιν, καθεαυτὰ τὰ γεγονότα.

Ἐπὶ τέσσερις αἰῶνες καὶ πλέον τὸ Γένος ἐστέναζε

3. Σπ. Μαλακάσης: ΜΕΣΟΛΛΟΓΙ, ἐν: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, Ἀθ. 1953, τ. 125, σ. 490.

4. Ἔνθ. ἀνωτ.

5. Σπυρ. Τρικούπης: Ἀποσπάσματα λόγου του τῆς 8.5.1829, διὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Μεσολογγίου τὴν 2.5.1829, ἐν: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, τ. 1 25, σ. 477.

6. Γεώρ. Σεφέρης: ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ο ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΣ ΜΙΛΑ.

7. Φ. Κόντογλου: Η ΠΟΝΕΜΕΝΗ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ, Ἀθ. 1979, σ.275.

ὑπὸ τὸν βάρβαρο Ἀσιάτη. Ὁ βίος του εἶχε καταστῆ ἀβίωτος. Ἡ ἄρπαγὴ καὶ καταλήστευσις τῶν ἀγαθῶν, ἡ καταθλιπτικὴ φορολογία, μὲ κορύφωσι τὸν κεφαλικὸ φόρο, τὸ χαράτσι, τὴν ἐτήσια δηλαδὴ ἐξαγορὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ σκλάβου ἐπὶ τῶν ὤμων του, ἡ στέρησις καὶ τῆς στοιχειώδους ἐξωτερικῆς ἐλευθερίας, οἱ ταπεινώσεις, ἡ ἀνασφάλεια, ἡ ἀπουσία δικαιοσύνης, ὁ σκοταδιστικὸς περιορισμὸς τῆς παιδείας καὶ τῆς μορφώσεως καὶ ἄλλα φρικώδη, ἦσαν καθημερινὴ μὲν πραγματικότης, ὄχι ὅμως καὶ τὰ χειρότερα ἀπὸ ὅσα ὑφίστατο τὸ δοῦλον Γένος. Οἱ προσβολές τῆς προσωπικῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τιμῆς, ἡ βία ἀρπαγῆ τοῦ ἄνθους τοῦ Γένους, εἴτε μὲ τὰ μαρὰ χαρέμια σουλτάνων, πασάδων καὶ ἀγάδων, εἴτε μὲ τὸ στράτευμα μὲ τὸν δαιμονικῆς συλλήψεως «ντεβσιρμέ», ἦτοι τὸ φοβερὸ παιδομάζωμα, ἡ πώλησις αἰχμαλώτων στὰ σκλαβοπάζα, οἱ συχνές προσβολές κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν λειτουργῶν Τῆς, οἱ δολοφονίες Πατριαρχῶν, Ἀρχιερέων καὶ ἄλλων ἱερωμένων, ἡ λοιδορία τοῦ θρησκευτικοῦ Πιστεύω μὲ τὸν μειωτικὸ χαρακτηρισμὸ γκιαούρ, ἦτοι ἄπιστος, οἱ ἄρπαγές τῶν ἱερῶν Ναῶν, πού ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἀπεγυμνοῦντο ἀπὸ τὰ ἱερὰ καὶ ἅγια σύμβολα καὶ ἀντικείμενα καὶ μετετρέποντο σὲ μουσουλμανικὰ τεμένη, οἱ βίαιοι ἐξιλαμισμοί, εἶναι λίγα μόνο ἀπὸ τὰ παθήματα τοῦ πολυτλήμονος μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καὶ καθ' ὄλο αὐτὸ τὸ μακραίωνο διάστημα, ὁ μυστηριώδης Ἀκάματος Πεζοπόρος τοῦ Βαλαωρίτη, ἦτοι ὁ Ἑλληνισμὸς, ἐβάδιζε, ἐβάδιζε φωνάζοντας: -Ἐμπρός!... Ἐμπρός... «ἐνῶ ὁ κόσμος ὅλος ἐσήπετο ὑπὸ τὴν δουλείαν, ἐκεῖνος ἐβάδιζεν... ἐβάδιζεν πάντοτε...» Ἐκρουεν ἐν ὄρα νυκτὸς τὰς θύρας τῶν Μονῶν καὶ κράζων κατ' ὄνομα τοὺς κατατρυχομένους Μοναχοὺς, ἔλεγεν εἰς αὐτούς: «Γρηγορεῖτε... ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται...» Εἰσέδουε κρυφὰ ἐντὸς τῆς καλύβης τοῦ πένητος γεωργοῦ καὶ ἐγείρων ἐκ τοῦ ὕπνου τὸν τεθλιμμένον ζευγηλάτην τὸν περιέθαλπε καὶ τὸν διέταπτε νὰ μὴ δειλιά...»⁸. Μετά, λοιπόν, ἀπὸ αἰῶνων ὑπομονή, διακοπτόμενη συχνὰ ἀπὸ τοπικὲς ἐπαναστατικὲς ἐκρήξεις καὶ ἐφόδους τῶν γενναίων Κλεφταρματολῶν, ὅταν ἔφθασε πιά τὸ Γένος στὰ ἔσχατα ὄρια τῆς

ἀνθρωπίνης ἀντοχῆς του, ὁ Πεζοπόρος τοῦ Βαλαωρίτη, ἐβροντοφώναξε: «-Ἐμπρός!... Στ' ἄρματα, ἐγερθεῖτε!... καὶ τὰ τρισάθλια τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἠγέρθησαν... καὶ τὸ αἷμα ἔρρευσε ποταμηδόν...»⁹.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1821 ἀρχίζει ὁ πανεθνικὸς ξεσηκωμὸς ἀπὸ τῆς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες μὲ τὸν Ὑψηλάντη καὶ τὸν Ἱερὸ Λόχο στὸν Προῦθο καὶ στὸ Δραγατσάνι. «Ξαφνιάζοντας τὸν ἥλιο»¹⁰, ὅπως θάλεγε ὁ Παλαμᾶς, σύσσωμος ὁ Ἑλληνισμὸς, ἀποφασίζει νὰ κατανικήσῃ τὴ «μαυροφόρο ἀπελπισία» του, νὰ σκίσῃ τὸ «χειροπιαστὸ σκοτάδι» τῆς «πικρῆς σκλαβιάς», νὰ πῆ τὸ Καβαφικὸ «μεγάλον Ναί»¹¹ στὴ φωνὴ τοῦ Πεζοπόρου καὶ νὰ κερδίσῃ μὲ τὸ σπαθὶ τοῦ ἐλεύθερον τὴν ἱστορικὴν του συνέχειαν. Ἡ Καλαμάτα ξεσηκώνεται καὶ ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, μνήμων τῶν λόγων τοῦ Ἀποστόλου: «Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ἢ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῶ δουλείας ἐνέχεσθε»¹², εὐλογεῖ ἐπισήμως στὴν Ἁγία Λαύρα τὸν ἱερὸ Ἀγώνα στῆς 25 Μαρτίου, ἀνήμερα τῆς μεγάλης Θεομητορικῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ὁ συμβολισμὸς εἶναι βαθύς. Χαρᾶς καὶ σωτηρίας εὐαγγέλια γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὸ ἄγγελμα τοῦ Γαβριὴλ στὴν Παρθένον. Χαρᾶς καὶ ἐθνικῆς σωτηρίας εὐαγγέλια μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Γερμανοῦ γιὰ τὸ δοῦλον Γένος!... Τὸ κατὰ πέτασμα τῆς ὥραίας πύλης τοῦ Μοναστηριοῦ, μὲ τὴν σεπτῆ μορφὴ τῆς Θεοτόκου, τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ τοῦ Γένους, γίνεται τὸ πανίερο Λάβαρο τῆς Ἐθνεγερσίας. Ἐκεῖνο θὰ σκεπάζῃ στὸ ἐξῆς τοὺς ἐνθεοὺς ἀγωνιστῆς, ὅπως κάποτε ἡ σεβασμία εἰκόνα τῆς Ὀδηγητρίας στὰ τείχη τῆς Βασιλεύουσας. Τὰ τίμια αἵματα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων στὴν Πόλι, μαζί μ' ἐκεῖνα τοῦ Μητροπολίτου Γερασίμου καὶ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Κρήτης, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κυπριανοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων τῆς Κύπρου, ἀγιάζουν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὸν Ἀγώνα. «Στὴν Ἐπανάστασιν τοῦ Εἰκοσιένα», σημειώνει ὁ Κόντογλου, «μαζί μὲ τοὺς λαϊκοὺς πολεμοῦσαν πλῆθος ρασοφορέμενοι, καλογέροι, παπάδες καὶ δεσποτάδες, καὶ τρα-

8. Ἀριστ. Βαλαωρίτης: ΕΝΑΣ ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΣ, Ἄθ. 1998, σ. 32-33.

9. Ἐνθ.ἀνωτ., σ. 33.

10. Κ. Παλαμᾶς: Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ, Προφητικὸς.

11. Κ.Π.Καβάφης, Che fece... il gran rifiuto. Ἐν: ΠΟΙΗΜΑΤΑ, Ἄθ. 2002, σ. 27.

12. Γαλ. ε', 1.

βούσανε μπροστά μὲ τὸ Σταυρὸ στὸ χέρι, κι ἀπὸ πίσω τους χύμιζε κλαίγοντας ὁ λαός, κ' ἔψελνε: Γιὰ τῆς πατριδος τὴν ἐλευθερίαν, γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστην τὴν ἁγίαν, γι' αὐτὰ τὰ δυὸ πολεμῶ, μ' αὐτὰ νὰ ζήσω ἐπιθυμῶ κι ἂν δὲν τὰ ἀποκτήσω, τί μ' ὠφελεῖ νὰ ζήσω;»¹³

Ἡ Ἁγιασμένη Ἐπανάστασι φουντώνει καὶ θεριεύει. Μαζί της ὁμως φουντώνει καὶ θεριεύει καὶ ἡ ὀργισμένη καὶ ἔξαλλη ἀντίδρασις τῶν Ὀθωμανῶν, ποὺ ἀντελήφθησαν ὅτι τὸ ἔδαφος ἐσειετο ἐπικινδύνως κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους. Τὸ Δοβλέτι ἐκινδύνευε καὶ ἐπιστρατεύει ὅλες του τὶς δυνάμεις γιὰ νὰ καταστείλῃ τὴν ἐξέγερσι. Τουρκαλβανοὶ λήσταρχοι, Κιρκάσιοι ζεϊμπέκοι, Βόσνιοι καὶ Κοῦρδοι σφαγεῖς, Ἄραβες πειραταί, Αἰγύπτιοι φελάχοι, Τουρκοκρητες καὶ ἄλλοι ἐξωμόται, μαζί μὲ τὰ φοβερὰ τάγματα τῶν Γενιτσάρων καὶ ὅλο τὸ ἔνοπλο δυναμικὸ τῆς Αὐτοκρατορίας, χερσαῖο καὶ θαλάσσιο, ὑπὸ τοὺς δαιμονικοὺς ἤχους τῶν διαβοήτων τουρκικῶν πολεμικῶν τυμπάνων καὶ τὰς ἀφειδεῖς περὶ μελλοντικῶν παραδείσεων ὑποσχέσεις τῶν ἐντεταλμένων ἱμάμηδων, ἐπέπεσαν μετὰ λύσεως κατὰ τῶν τολμητιῶν. Ἡ βία συμπορευόταν μὲ τὴν κτηνωδία καὶ κάθε ἠθικὴ ἀναστολὴ ἐξαφανίσθηκε. Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ Σμύρνη, ἡ Χίος, ἡ Νέα Ἐφεσος, ἡ Κῶς, ἡ Σάμος, ἡ Κάσος, τὸ Σούλι, τὰ Ψαρά, ἡ Θάσος, ἡ Σαμοθράκη, ἡ Κρήτη, ἡ Κύπρος, πνίγηκαν στὸ αἷμα. Οἱ σφαγὲς διεδέχοντο ἢ μία τὴν ἄλλη. Ἡ μία ἀγριωτέρα τῆς ἄλλης. Οἱ γυναῖκες τοῦ Ζαλόγγου καὶ τῆς Ἀραπίτσας προτίμησαν τὸν διὰ κατακρημνισμοῦ αὐτοχειριασμὸ –νοεῖ αὐτοθυσία– ἀπὸ τὴν ἀτίμωσι. Στὸ σπήλαιο τοῦ Μελιδονίου στὴν Κρήτη, οἱ κόρες τοῦ Ψηλορείτη προτίμησαν νὰ πεθάνουν ἀπὸ ἀσφυξία ἢ νὰ καοῦν ζωντανές, μαζί μὲ τὰ παιδιά τους, παρὰ νὰ πέσουν ζωντανές στὰ χέρια τῶν διωκτῶν τους. Μυριάδες ἄλλα γυναικόπαιδα καὶ ἀνήμποροι γέροντες, σὲ κάθε γωνιὰ τῆς Πατρίδος κατασπαράχθηκαν. Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος στὴν Ἀλαμάνασούβλη φοβερὰ τελειοῦται καὶ ἐνοῦται ἐνδόξως μὲ τοὺς Τριακοσίους τοῦ Λεωνίδα. Οἱ ἡρωϊκοὶ ναυμάχοι τοῦ Γένους λογίζονται ἀπὸ τοὺς μεγάλους φίλους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ὡς «πειρατές». Λίγοι ξένοι ἔδειξαν συμπάθεια στὸ ἀγωνιζόμενο Γένος, μὲ κορυφαίους

τὸν Ἑλβετὸ Ζάν-Γκαμπριέλ Ἐϋνάριτ καὶ τὸν Ἀγγλο εὐγενῆ ποιητὴ Λόρδο Τζώρτζ-Νόελ Μπαίρον τοῦ Ρόκντεϊλ, τὸν Βύρωνα τῶν Ἑλλήνων, ποὺ πέθανε στὸ Μεσολόγγι, ὅπως βέβαια καὶ ὁ Γερμανὸς Κάρολος Νόρμαν καὶ ὁ πεσὼν κατὰ τὴν Ἐξοδο Μάγιερ. Ἀπὸ τὴν Ἰταλία ὁ ἥρωας τῆς Σφακτηρίας Σανταρόζα, ἀπὸ τὴν μακρινὴ Ἀμερικὴ ὁ Ἐβερετ καὶ ὁ Χάου καὶ εἰ τὶς ἕτερος. Οἱ σεβαστοὶ Φιλέλληνες!... Οἱ περισσότεροι ξένοι, ἂν δὲν ἦταν ἀπροκάλυπτα ἐχθρικοί, ἦταν ὀπωσδήποτε ἐπιφυλακτικοὶ καὶ κουμπωμένοι, τοῦ ὁμοδόξου Τσάρου «πασῶν τῶν Ρωσιῶν» καὶ «Προστάτου» δῆθεν «τῆς Ὀρθοδοξίας», μὴ ἐξαίρουμένου. Ὁ φοβερὸς Μέτερνιχ, «ὁ ὑπάτος διαχειριστὴς τῆς ζωῆς τῆς Εὐρώπης», ὅπως παρατηρεῖ ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος, «δὲν καταδεχόταν κἂν νὰ μνημονεύσῃ τ' ὄνομα τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἔγραφε στὰ Ἀπομνημονεύματά του: Ἐκεῖ κάτω, πέρα ἀπ' τὰ ἀνατολικά μας σύνορα, τριακόσιες ἢ τετρακόσιες χιλιάδες ἄνθρωποι κρεμασμένοι ἢ πνιγμένοι δὲν λογαριάζονται»¹⁴. Παρὰ ταῦτα, ὁ Ἀκάματος Πεζοπόρος τοῦ Βαλαωρίτη, «βαδίζων ἐν μέσῳ τῶν σφαγῶν καὶ τοῦ ὀλέθρου, δὲν ἔπαυε βρυχώμενος ὡς λέων, νὰ κραυγάζῃ πάντοτε: -Ἐμπρός!... Ἐμπρός!... Ἐμπρός!...»¹⁵.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι, σὰν πύρινο ἄνθος ξεπροβάλλει τὸ Μεσολόγγι.

Ἀπὸ τὸ πρῶτο καιρὸ τοῦ Ἀγῶνος στὸ Μεσολόγγι συνιστᾶται ἡ Γερουσία τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μαυροκορδάτου. Μετὰ δὲ τὴν πολυθρήνητη καταστροφή στὸ Πέτα, ἡ στρατηγικὴ σημασία τῆς πόλεως γιὰ τὸ ἐπαναστατημένο Γένος ἀναβαθμίζεται καθημερινῶς. Ὁ Μαυροκορδάτος μὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του καὶ τὸν Νόρμαν ἔρχεται στὴν πόλι, ὅπου ὁ τελευταῖος καὶ πεθαίνει λίγο μετὰ, ἀπὸ τὶς πληγές του, ἐνῶ ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης καθιστᾶ τὸ Μεσολόγγι ὀρητήριό του. Ὁ λόρδος Μπαίρον καταφθάνει στὶς 2 Ἰανουαρίου 1823 καὶ καταρτίζει στρατιωτικὸ σῶμα ἀπὸ Σουλιῶτες ἀγωνιστές, ποὺ τὸ συντηρεῖ ἐξ ἰδίων. Στὶς 5 Αὐγούστου ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, νικᾷ τοὺς Τούρκους κοντὰ στὸ Καρπενήσι, ἀλλὰ σκοτώνεται. Ἡ σορὸς τοῦ ἥρωος θάβεται

13. Φ. Κόντογλου: Η ΠΟΝΕΜΕΝΗ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ, Ἀθ. 1989, σ. 278.

14. Π. Κανελλόπουλος: Η ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ, ἐν: ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ, ἔκδ. «ΕΥΘΥΝΗ», σ. 92.

15. Ἀρ. Βαλαωρίτης: Ἐνθ ἄνωτ., σ. 33.

στό Μεσολόγγι. Ἀπὸ τὴν 1η Ἰανουαρίου 1824 στὸ Μεσολόγγι ἐκδίδεται τὸ περιώνυμο δημοσιογραφικὸ ὄργανο τοῦ ἐπαναστατημένου Ἑλληνισμοῦ, τὰ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, μὲ διευθυντὴ καὶ συντάκτη τὸν Γερμανοελβετὸ ἱατρὸ Γιόχαν Γιάκομπ Μάγερ. Τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα, 7 Ἀπριλίου 1824 πεθαίνει ὁ Μπαίρον. Τὸ Μεσολόγγι, μετὰ τὸν Σουλιώτη ἥρωα, θρηνεῖ ἤδη καὶ τὸν μεγάλο Ἀγγλο συναγωνιστὴ. Ἀλλάζει ἐμφανῶς πλέον ἢ κατάστασις. Οἱ Τοῦρκοι ἀναθαρροῦν καὶ συγκεντρώνουν στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ὁμέρ Βρυώνη, γιὰ νὰ εἰσβάλουν στὴν Ἀκαρνανία. Οἱ Μεσολογγίτες τοὺς ἀποκρούουν ἐξ ἐφόδου στὸ Βουλγαρέλι, στίς 23 Σεπτεμβρίου. Τέλη Νοεμβρίου ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείψουν καὶ τὸν Καρβασαρά καὶ νὰ τραποῦν βορειότερα. Τὸ Μεσολόγγι ἐσώθη, ἀλλὰ μόνον προσωρινῶς.

Ἀρχὰς τοῦ 1825, ὁ Σουλτᾶνος Μαχμούτ, ζηλοτυπῶν γιὰ τὶς ἐπιτυχίες τοῦ Ἰμπραήμ στὴν Πελοπόννησο, διατάσσει τὸν Κιουταχὴ Πασᾶ νὰ κτυπήσῃ τὸ Μεσολόγγι καὶ νὰ τὸ καταλάβῃ πάσῃ θυσίᾳ. Ἡ διαταγὴ ἦταν σαφὴς καὶ ὠμή: —Ἡ τὸ Μεσολόγγι, ἢ τὸ κεφάλισόν σου!... Ἔτσι, ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, στίς 23 Ἀπριλίου 1825, ὁ Κιουταχὴς φθάνει στὸ Μεσολόγγι μὲ 30.000 στρατό, πεζοὺς καὶ ἵππεις καὶ ζητεῖ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες νὰ τοῦ παραδώσουν τὴν πόλι. Λαμβάνει τὴν ἴδια ἀπάντησι πὺν εἶχε λάβει πρὶν ἀπὸ 372 χρόνια ὁ Μωάμεθ ὁ Β΄ ἀπὸ τὸν μαρτυρικὸ Κωνσταντῖνο ΙΑ΄ Παλαιολόγο, τὸν ὑπερασπιστὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὴν ἴδια ἀπάντησι πὺν εἶχαν λάβει, πολὺ παλαιότερα, οἱ Πέρσες ἀπὸ τὸν Λεωνίδα στίς Θερμοπύλες. Τὴν γνωστὴ ἀπάντησι τῶν Ἑλλήνων. Τὴ δίλεξι ἐκείνη φράσι πὺν βροντοφωνάζει διαχρονικά, μὲ ἱερὰ ὀργὴ καὶ σιδερένια ἀποφασιστικότητα, ἢ καρδιά τους: —Μολὼν λαβέ!...

«Κάστρα πολλὰ πολέμησαν καὶ δῶσαν τὰ κλειδιά τους,

τὸ Μεσολόγγι τὸ κακό, τὸ Μεσολόγγι τ' ἄξιο,

δὲν παραδίνει τὰ κλειδιά, πασᾶ δὲν προσκυνάει»,
θὰ πῆ τὸ Δημοτικὸ τραγούδι...

Ἄπολγοθὰς τοῦ Μεσολογγίου ἀρχίζει...

Ἄπο Μεχμέτ Ρεσῆ Κιουταχὴς πολιορκεῖ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ὁ Χοσρέφ πασᾶς μὲ ἰσχυρὸ στόλο, συνεπικουρούμενος ἀπὸ τὸν Γιουσούφ πασᾶ τῶν Πατρῶν, ἀπο-

κλείουν τὴν πόλι ἀπὸ θαλάσσης. Ὁ Γιουσούφ καταφέρει μάλιστα νὰ προσπελάσῃ στὴ λιμνοθάλασσα, κάνοντας τὴν πολιορκία ἀσφικτικώτερη. Μέσα στὸ Μεσολόγγι βρίσκονται 12.000 γυναικόπαιδα καὶ 3.000 μαχηταί, ἐνῶ ὑπάρχουν καὶ 1.000 περίπου γέροντες πὺν μποροῦσαν κάπως, στὴν ὥρα τῆς ἀνάγκης νὰ κρατήσουν ὄπλο. Οἱ ἄνθρωποι πὺν θὰ περάσουν στὴν Ἱστορία ὡς οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι... Ψυχὴ τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων ὁ Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ, μὲ τὴν ἔνθετη σοφία του, τὸν ἀγνὸ πατριωτισμὸ του, τὴ βαθειὰ ἀγάπη του γιὰ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Μαζί του ὁ Πολιτάρχης Ἀθανάσιος Ράζι-Κότσικας καὶ οἱ ὄπλαρχηγοὶ Νότης Μπότσαρης, Μήτσος Κοντογιάννης, Δημήτρης Μακρῆς, Χρῆστος Φωτομάρας καὶ εἰ τίς ἕτερος. Τὸ φρόνημα εἶναι ὑψηλό. Οἱ πρῶτες ἐπιθέσεις ἀποκρούονται μὲ ἡρωϊσμό. Τὶς ἐφόδους τῶν Ὀθωμανῶν ἀκολουθοῦν ἔξοδοι τῶν πολιορκουμένων μὲ κατὰ πόδας καταδίωξί τους. Τὰ τεῖχη διαρκῶς ἐπισκευάζονται. Ὁ Μιαούλης μὲ τὸν Σαχτούρη διασποῦν τὸν θαλάσσιο ἀποκλεισμὸ μὲ 40 πλοῖα καὶ ἐφοδιάζουν μὲ τροφίμα καὶ πολεμοφόδια τοὺς πολιορκουμένους. Τὸ Μεσολόγγι γιὰ λίγο ἀναπνέει. Ἀρχὰς Αὐγούστου ἔρχονται καὶ 900 Σουλιῶτες μὲ τὸν Κίτσο Τζαβέλλα καὶ ἡ ἐξουθενωμένη φρουρὰ ἐνισχύεται. Οἱ ἀπώλειες τῶν Τοῦρκων εἶναι τεράστιες. Ἔρχεται ἐπικουρία 8.000 Ἀράβων ἐξ Αἰγύπτου γιὰ νὰ τοὺς ἐνισχύσουν. Τὸ Μεσολόγγι ὅμως κρατᾶ. Τέλη τοῦ 1825 ὁ Σουλτᾶνος ἀναγκάζεται νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθεια τοῦ Ἰμπραήμ, πὺν σπεύδει στὸ Μεσολόγγι μὲ 10.000 μαχητές. Ἀτενίζοντας τὴν πόλι ὁ ὑπαύχην Αἰγύπτιος ὠνείδισε τὸν Κιουταχὴ διότι ἐπὶ ἐννεὰ μῆνες δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπορθήσῃ «ἐκείνο τὸν μικρὸ φράχτη», τὸν ὅποιον ὁ ἴδιος ὑπελόγιζε νὰ καταλάβῃ ἐντὸς δεκαπενθημέρου, τὸ πολὺ. Ὁ Χοσρέφ ἐπαναλαμβάνει τὸν ἀπὸ θαλάσσης ἀποκλεισμὸ καὶ ὁ Ἰμπραήμ ἀρχίζει καταιγιστικὸς κανονιοβολισμὸς μὲ 40 τηλεβόλα. «Πέφτουν ντουφέκια σὰν βροχὴ καὶ μπόμπες σὰν χαλάζι»¹⁶. Ὑπολογίζεται ὅτι ἔρριχναν κατὰ τῆς πόλεως 2.000 βόμβες τὸ εἰκοσιτετράωρο! Σωστὴ κόλασι πυρός. Ὅμως οἱ Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι ἀμύνονται γενναϊότατα. Ἐπιδιορθώνουν συ-

16. Δημοτικὸ.

νέχεια τὰ τεῖχη, ἀψηφοῦν τὰ πυρά, χουγιάζουν τοὺς πολιορκητάς. «Τοῦτο τὸ φονικὸν θέαμα», ἀναφέρει ὁ Κασομούλης, «καὶ τὸ ἀκατάπαυστον πῦρ, αἱ φωναὶ καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα τῆς χαρᾶς μας παρῶξυναν τὸν Ἱμπραϊμην, ὥστε δὲν ἤξευρε πὺν νὰ πρωτοκτυπήσῃ. Μὴ ὑποφέρων νὰ βλέπῃ τοὺς Ἑλληνας νὰ περιφρονοῦν τόσον τὰ πυρά του, ἰστάμενοι ὄρθιοι καὶ ντουφεκῶντες ἀπὸ τὸν τοῖχον –ἐξέχοντες ἀπὸ τὰ ποδάρια ἕως τὸ κεφάλι– ἐσυγκέντρωσεν ἐκεῖ ὅλα τὰ πυροβόλα καὶ τὰς βόμβας νὰ μᾶς κρημνίσῃ. Δυὸ φοραῖς... ἐκλονίσθη τὸ τεῖχος, ἐλύγισεν ἀπὸ τὸν κτύπον τῶν πυροβόλων, πρὸς τὰ ἔξω νὰ πέσῃ καὶ ἐπιμένοντας ὅλοι, κανέναν δὲν ἐτραβήχῃ, παρὰ ἐφώναζον: –Μὲ τὸν τοῖχον, ὅλοι ὁμοῦ πάλιν ἔξω! Τὰ σπαθιά καὶ γιαιαγάνια (μοναχά) νὰ προφυλάξωμεν καὶ ἀρκοῦν αὐτά»¹⁷. Οἱ Ἑλληνες, σὲ κάθε γωνιὰ τῆς πατρίδος, πληροφοροῦνται τὰ γεγονότα, συμπάσχουν, διενεργοῦν ἐράνους γιὰ τοὺς μαρτυρικοὺς ἀδελφούς. Στὴ Ζάκυνθο, μᾶς θυμίζει ὁ Σολωμός, γινόταν ἔρανος ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν κανονιοβολισμῶν τοῦ Μεσολογγίου «καὶ οἱ πλέον πάμπτωχοι ἐβγάλανε τ' ὀβολάκι τους, καὶ τὸ δίνανε, καὶ κάνανε τὸ σταυρό τους, κοιτάζοντας κατὰ τὸ Μεσολόγγι καὶ κλαίγοντας»¹⁸. Στὶς 15 Φεβρουαρίου οἱ πολιορκηταὶ διενήργησαν δυὸ ἰσχυρὲς ἐφόδους, οἱ ὁποῖες, ἂν καὶ ἀπέτυχαν, προκάλεσαν σοβαρὲς ἀπώλειες καὶ στὰ δυὸ μέρη. Οἱ Τοῦρκοι κατάφεραν νὰ κυριεύσουν τὸ Βασιλάδι, τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ πληθυσμὸς καταφεύγει στὸ Μεσολόγγι. Στὶς 20 Φεβρουαρίου ἐκδίδεται τὸ τελευταῖο τεῦχος τῶν ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΡΟΝΙΚΩΝ τοῦ Μάγερ. Μιὰ βόμβα πέφτει στὸ σπίτι πὺν στεγαζόταν τὸ τυπογραφεῖο καὶ τὸ διαλύει. Μιὰ ἀπὸ τὶς 100.000 βόμβες πὺν ἔρριψαν συνολικῶς στὸ Μεσολόγγι τὰ κανόνια τοῦ Ἱμπραϊμ. Ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν πολιορκουμένων ἀρχίζει νὰ γίνεται μεῖζον πρόβλημα. Ἡ πείνα ἀπειλεῖ τοὺς μαρτυρικοὺς ἀγωνιστὲς καὶ τὰ γυναικόπαιδα περισσότερο ἀπὸ τὶς βόμβες τοῦ Ἱμπραϊμ. Ἐφαγαν ὅ,τι ἦταν δυνατὸν νὰ φαγωθῇ. Ἐφαγαν ἄλογα, ὄνους, γάτες, ποντικούς, φύκια καὶ πικραλῆθρες τῆς θαλάσσης, ὁ,τιδὴ-

ποτε. Κατήνησαν κινούμενα σκέλεθρα, σωστὰ φαντάσματα. Ἀναπότρεπτα οἱ ἀσθενεῖες ἐπακολούθησαν σωρηδὸν φονικώτατες. Περισσότεροι ἀπὸ 2.000 πέθαναν. «Ὅλου τοῦ κόσμου τὰ δεινὰ ἐν μέσῳ τῶν ἀγῶνων, τὴν πόλιν νέμονται: λιμὸς, γυμνότης, νόσημα, θυμὸς. Ὁ φόβος λείπει μόνον»¹⁹, θὰ παρατηρήσῃ ὁ ποιητής. Ἡ πίστις στὸν Θεὸ καὶ στὸ δίκαιο τοῦ ἀγῶνος ἔδωχε τὸν φόβο. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης τῶν πολιορκημένων, Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ, ἔτρεχε σὰν ἐξαπτέρυγο Σεραφεῖμ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία στὶς συνάξεις τῶν προεστῶν, ἀπὸ τὴ Λειτουργία στὰ πολεμικὰ συμβούλια, ἀπὸ τοὺς πληγωμένους στοὺς μαχόμενους, ἀπὸ προμαχῶνα σὲ προμαχῶνα, ἀπὸ ἔπαλξι σὲ ἔπαλξι. Σύμβουλος ἀγαθὸς καὶ σώφρων, ἐλείαινε τ' ἀγκάθια τῶν διαφορῶν καὶ τῶν μικροφιλοτιμιῶν τῶν ὀπλαρχηγῶν, ἔφερε τὴν ὁμόνοια, ὑπενθύμιζε τὸ κοινὸν χρέος, ἐθέριε τὴν ἐλπίδα, ἐσπόγγιζε τὸ δάκρυ, ἀπάλυε τὸν πόνο, ἐσκόρπιζε παραμυθίαν Χριστοῦ. Ἀπὸ κοντὰ καὶ ἄλλοι κληρικοί, μὲ τὸν πάπα-Παναγιώτη Μπουγάτσα νὰ ξεχωρίζῃ. Εἶναι αὐτός, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Δημήτρης Μακρὸς θὰ ἔλεγε ἀργότερα στὸν Ὅθωνα: «Μεγαλειότατε, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἀποκλεισμοῦ στὸ Μεσολόγγι, μόνη δουλειὰ πὺν ἔκανε ὁ παπὰς αὐτὸς ἦταν, ἅμα ἀρχίζει τὸ τουφέκι (καὶ ἦταν αὐτὸ καθημερινό, νύχτα-μέρα), νὰ τρέχῃ στὴν ἐκκλησία. Ἐπαιρνε τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια του, καὶ μὲ τὸ φανάρι του πήγαινε ἀπὸ ἔπαλξι σὲ ἔπαλξι καὶ μεταλάβαινε τοὺς βαρεῖα πληγωμένους καὶ τοὺς παρηγοροῦσε μὲ καλὰ λόγια. Καὶ ἐγκαρδίω-νε ἄλλους νὰ πολεμοῦν μὲ ὄρεξι καὶ μὲ ψυχὴ, γιὰ νὰ ἔχουν τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ.... Δὲν πέρασε μέρα ἢ νύχτα πὺν νὰ μὴν τὸν δῶ στὴν ἔπαλξι μου, πάνω στὸ τουφέκι, καθὼς καὶ νὰ φέρῃ γύρω ὅλες τὶς ἄλλες ἐπάλξεις καὶ μέσα στὴ χώρα ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι»²⁰. Οὕτω πὺν ἀντιλαμβάνονταν ἀνέκαθεν οἱ σεβάσμιοι ἱερωμένοι τοῦ Γένους μας τὸ χρέος τους....

Ὁ Μιαούλης ἔκαμε μιὰ ἡρωϊκὴ προσπάθεια νὰ διασπᾷ τὸν ἀποκλεισμὸ καὶ νὰ τροφοδοτήσῃ τὸ Μεσολόγγι, ἀλλὰ τούτῃ τὴ φορὰ, τέταρτῃ στὴ σειρὰ, δὲν τὰ κατάφερε. Τὸ νησάκι τοῦ Ντολμᾶ ἔπεσε στὰ

17. Νικ. Κασομούλης: ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ, τ. Β', σ. 191.

18. Διον. Σολωμοῦ: ΟΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΙΣΣΕΣ ἀπὸ τὴ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΣ.

19. Γ. Ζαλοκώστα: Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΝΥΞ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ, ἐν: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, τ. 125, σ. 459.

20. Γ. Βλαχογιάννη: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ.

χέρια τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ Κλείσοβα ἄντεξε κι ἔθαψε 800 Τουρκαλβανούς καὶ 1.000 Αἰγυπτίους, ἐνῶ ἔστειλε πίσω τραυματία τὸν ἴδιο τὸν Κιουταχή. «Ὅλοι ἀντιλαμβάνονται πὼς τὸ τέλος πλησιάζει, ἀλλὰ μὲ ὄρθια τὴν ψυχὴ ἀντιστέκονται ὑπεράνθρωπα. «Ἐν ὀνόματι ὄλων τῶν ἐνταῦθα ἡρώων», γράφει ὁ Μάγερ πρὸς γνώριστό του, λίγο πρὶν τὴν Ἔξοδο, «σᾶς ἀναγγέλλω τὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὠρισμένην ἀπόφασίν μας διὰ νὰ ὑπερασπισθῶμεν καὶ τὴν ὑστέρα σπιθαμὴν τῆς γῆς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ νὰ συνενταφιασθῶμεν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως, χωρὶς ν' ἀκούσωμεν πρότασιν τινὰ συνθήκης... Ἡ τελευταία μας ὥρα ἤγγικεν. Ἡ Ἱστορία θέλει μᾶς δικαιοῦσαι...»²¹. Ὁ ἀποφασισμένος εἶναι ὁ πράγματι ἐλεύθερος. Ἦταν ὅλοι ἀποφασισμένοι γιὰ τὴν ὑπέρτατη θυσία, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἦταν ἐλεύθεροι, καίτοι πολιορκημένοι. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ τοὺς ὠνόμασε ὁ Σολωμὸς Ἐλεύθερους Πολιορκημένους καὶ μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα τοὺς γνωρίζει ἡ Αἰωνιότης. Ἐλεύθεροι, λοιπόν, ἐσωτερικά, συσκέπτονται οἱ τὰ πρῶτα φέροντες γιὰ τὴ λύσι τοῦ δράματος. Μιὰ δυναμικὴ ἔξοδος φαίνεται ὡς ἡ μόνη διέξοδος. Εἰς αὐτὸ εἶναι ὅλοι σύμφωνοι. Τὸ Μεσολόγγι δὲν θὰ τὸ παραδώσουν! Τὴν ψυχὴ τους δὲν θὰ τὴν πουλήσουν! Τὰ πρωτοτόκια τῆς εὐγενείας τοῦ Γένους δὲν θὰ τὰ χαρίσουν στὸν ἐπίβουλο! Μὲ ὑψωμένο τὸ σπαθὶ θὰ ἐξέλθουν! Ἀλλά, συχνά, ὡς γνωστόν, τὸ πολὺ τῆς θλίψεως, γεννᾷ παραφροσύνην. Καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν κατανυκτικὴ καὶ ἀγία ἀτμόσφαιρα παρουσιάζεται μία φρικτὴ παραχορδία. Οἱ προύχοντες, φοβούμενοι τὴν ἀνθρώπινη ἀσθένεια τῶν γυναικοπαίδων, ποὺ θεωρητικὰ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι καταστρεπτικὴ γιὰ τὸ σχεδιαζόμενο ἐγχείρημα, ὠδηγήθηκαν στὴν ἐφιαλτικὴ παραφροσύνη ποὺ ἀναφέρει ὁ Κασομούλης: «Ἀπεφάσισαν ὅλοι νὰ φονεύσωμεν ὅλες τις γυναῖκες ἀνεξαιρέτως καὶ τὰ μικρὰ παιδιά, ἐπὶ λόγῳ νὰ μὴ προδοθοῦμεν ἀπὸ τὰς κραυγὰς των, καὶ τότε δὲν μείνη κανένας μας (ζωντανός), καὶ νὰ μὴ μείνουν αἰχμάλωτοι εἰς τοὺς ἐχθρούς. Διὰ νὰ ἀποφύγωμεν δὲ τὴν φιλόστοργον συμπάθειαν τῶν πατέρων καὶ

ἀδελφῶν, ἀπεφασίσθη νὰ σφάξῃ ὁ ἕνας τοῦ ἄλλοινοῦ τὴν οἰκογένειαν!»²². Ἀπόφασις ἀπάνθρωπος, ἡ ὁποία ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο θὰ ἐκηλίδωνε διὰ παντὸς τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα. Τότε, ὡς καλὸς Ποιμὴν ὁ Ἐπίσκοπος Ρωγῶν Ἰωσήφ ἠγέρθη ἔξαλλος καὶ διεξεδίκησε δυναμικῶς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀθῶον αἷμα: «Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος! Εἶμαι Ἀρχιερεὺς! Ἄν τολμήσετε νὰ πράξετε τοῦτο, πρῶτο θυσιάσατε ἐμένα! Καὶ σᾶς ἀφήνω τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ ὄλων τῶν Ἁγίων— καὶ τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων νὰ πέσῃ εἰς τὰ κεφάλια σας!»²³. Αὐτὰ εἶπε στοὺς προύχοντες καὶ ὀπλαρχηγούς, κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ Κασομούλη «καὶ ἄρχισεν νὰ κλαίγῃ. Μὲ τίς κατάρεις του καὶ παρατηρήσεις ἐμπόδισεν τὴν ὀρμὴν τῶν ἀξιωματικῶν»²⁴. Ἀφοῦ ἐνικήθη ὁ πειρασμὸς αὐτός, ἀπεφασίσθη νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ Ἔξοδος τὴν νύκτα τῆς 10ης Ἀπριλίου, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ εἰσερχομένου εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ τὸ παθεῖν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι ἄρχισαν οἱ προετοιμασίεις. Οἱ Μεσολογγίτισες, ἀρχοντικότητας, πρόσφεραν στὰ παλληκάρια καινούργιες, καθαρὲς ἀλλαξιές, φουστανέλλες καὶ σελάχια ἐπίσημα, νὰ στολιστοῦν γιὰ τὴν μεγάλη ὥρα. Οἱ πολεμιστὰι θὰ ἐξήρχοντο σὲ σχηματισμὸ τρίγωνου καὶ στὸ μέσον θὰ εἶχαν τὰ γυναικόπαιδα. Τὰ βρέφη θὰ τὰ ὑπνωσαν μὲ ἀφιόνι γιὰ μὴ κλαῖνε καὶ προδοθοῦν. Οἱ ὀλωσδιόλου ἀνήμποροι θὰ ἔμεναν ἀναγκαστικὰ πίσω, ὀχυρωμένοι σὲ κάποια σπίτια καὶ προστατευμένοι ἀπὸ λίγους πολεμιστὰς, μέχρις ὅτου γίνῃ τρόπος γιὰ τὴν σωτηρία τους, ἢ τοὺς συμβῇ τὸ ἀναπόφευκτον. Στὴν «Γενικὴν Ἐφημερίδα» τοῦ Ναυπλίου καὶ στὸν «Φίλο τοῦ Νόμου» τῆς Ὑδρας, διαβάζουμε σχετικὰ: «Ἐκείνην τὴν ὥραν συνέβαινε τὸ πλέον τραγικὸν καὶ θαυμαστὸν ἐν ταυτῷ θέαμα εἰς τὴν πόλιν. Οἱ φίλοι, οἱ σύντροφοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ ν' ἀποχωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οἱ μὲν νὰ ἀπέρχονται εἰς νέους κινδύνους, διὰ νὰ ἐπιζήσουν καὶ νὰ ἐκδικήσουν τὸ αἷμα τῶν συγγενῶν καὶ φίλων οἱ δέ, καταπονούμενοι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας ἢ ἀπὸ τῶν πληγῶν, νὰ περιμένωσι μὲ ἀνυπομονησίαν ἡρωϊκὸν θάνατον. Πολλοὶ ἄνδρες,

21. Ἐν: I. M. Παναγιωτοπούλου: ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ –ΕΝΑΣ ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ, εἰς τὸν Τόμον: ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ –Η ΚΙΒΩΤΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ, ἔκδ. Εὐθύνης, σ. 141.

22. Νικ. Κασομούλη, ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ, τ.Β'.

23. Ἐνθ. ἀνωτ.

24. Ἐνθ. ἀνωτ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος στὴν ἐκδήλωση γιὰ τὰ 180 χρόνια ἀπὸ τὴν ἔξοδο τοῦ Μεσολογγίου στὴν Παλαιὰ Βουλὴ περιστοιχιζόμενος ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Κοσμάν καὶ τὸν Δήμαρχο Μεσολογγίου κ. Γ. Πρεβεζάνο.

δυνάμενοι νὰ σωθοῦν, ἔμειναν μὲ εὐχαρίστησιν πλησίον τῶν φίλων καὶ συγγενῶν των, διὰ νὰ πολεμήσωσι μέχρι τελευταίας στιγμῆς καὶ νὰ συναποθάνωσι μὲ αὐτούς²⁵. Ὁ σεβάσμιος προεστὼς Χρῆστος Καψάλης κλείστηκε στὸ σπῆτι του, πού ἦτο καὶ πυριτιδαποθήκη, μὲ τετρακόσια περίπου γυναικόπαιδα καὶ ἀσθενεῖς. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἰωσήφ, ἐπικεφαλῆς ὁμάδος πολεμιστῶν, ὀχυρώθηκε στὸν Ἀνεμόμυλο.

Στις 2 μετὰ τὰ μεσάνυχτα, ξημερώνοντας ἡ ἅγια ἡμέρα τῶν Βαῖων ἄρχισε ἡ Ἐξοδος, ὑπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Ἀθανασίου Ραζι-Κότσικα καὶ τῶν ἡρωϊκῶν ὀπλαρχηγῶν Νότη Μπότσαρη, Κίτσου Τζαβέλλα καὶ Δημητρίου Μακρῆ. «Ὅταν ἀπ' τὸ μισογκρεμισμένο Φράχτη... μὲ τὰ γυμνά τους τὰ σπαθιά καὶ τὶς λερῆς

φουσανέλλες ξεχύθηκαν τὰ παλληκάρια τοῦ Μεσολογγίου, στοὺς κοκκαλιασμένους ὄμους των σήκωναν αἰῶνων ἀγωνιστικὴ παράδοσι καὶ τὴν καταθλιπτικὴ εὐθύνη μιᾶς δόξας ἀβασίλευτης», θὰ σημειώσῃ ὁ Κων/νος Τσάτσος²⁶. Ὅμως, ἀλλοίμονον, τὸ ἡρωϊκὸ ἐγχείρημα εἶχεν ἤδη προδοθῆ στὸς Τούρκους ἀπὸ ἓναν αὐτόμολο Βούλγαρο, μὲ ἀποτέλεσμα, ὄχι μόνον νὰ ἐμποδισθῇ ὁ Καραϊσκάκης νὰ ἐπιτεθῆ ἀπὸ τὶς πλαγιές τοῦ Ζυγοῦ εἰς ἀντιπερισπασμόν, ὅπως εἶχε προγραμματισθῆ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξερχόμενοι νὰ εὗρεθοῦν ἀντιμέτωποι μὲ τὰ ἀγρύπνως ἀναμένοντα καὶ ἐνεδρεύοντα μὲ τὸ χέρι στὴν σκανδάλῃ Τοῦρκο-αἰγυπτιακὰ στρατεύματα. Τὰ ἐπακολουθήσαντα ὑπερβαί-

25. Ἐν: I.M. Παναγιωτόπουλου, ἔνθ. ἀνωτ., σ. 145-146.

26. Κ. Τσάτσου, Ἀποσπάσματα λόγου του τῆς 17-4-1949, ἐν: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, τ. 125, σ. 478.27. Δημοτικὸ τραγούδι.

νουν κάθε περιγραφή! «Μαῦρο γιουρούσι κάνανε τὴ νύχτα τοῦ Λαζάρου. Οἱ Τοῦρκοι τοὺς καρτέραγαν κρυμμένοι στὰ χαντάκια. Σκότωσαν γυναικόπαιδα, χαλάσαν τὸ γεφύρι, καὶ λιγοστοὶ τοὺς ξέφυγαν στὸ αἷμα κολυμπώντας»²⁷. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς τιμημένης φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου ἐσφάγη κατὰ τὴν Ἔξοδο. «Τοῦτο σημαίνει», τονίζει πολὺ εὐστοχα ὁ Χρῆστος Μαλεβίτσης, ὅτι ἡ Φρουρὰ ἐκείνη «τὴν Ἔξοδο τὴν συνεχίζει πλέον στὸν ἀτελεύτητο χρόνο τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Καὶ περιέρχεται τὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνισμοῦ περίφροντις. Διότι στὰ σύνορα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ Τοῦρκοι καὶ διεκδικοῦν τὴν ὑπαρξίν μας»²⁸. Ὁ κάμπος, οἱ πλαγιές τῶν λόφων καὶ οἱ ρεματιές γέμισαν ἀπὸ νεκρούς. Φονεύθηκαν ἢ ὀλοκαυτώθηκαν περισσότερα ἀπὸ 5.000 ἄτομα. Ὁ Χρῆστος Καψάλης μὲ λίγους συναγωνιστὰς ὑπερασπίσθηκε ὅσον ἦτο ἀνθρωπίνως δυνατόν τὰ 400 γυναικόπαιδα ποὺ εἶχαν κλεισθῆ στὸ σπίτι του. Ὅταν τὸ πᾶν ἀπώλετο καὶ οἱ Τοῦρκοι θὰ κατελάμβαναν τὸ ἔσχατο καταφύγιο τῆς τιμῆς τους, ὁ γηραιὸς εὐπατρίδης ἔθεσε πῦρ στὰ βαρέλια μὲ τὴν πυρίτιδα καὶ ἔγιναν ὅλοι ἓνα πυροτέχνημα. Μαζὶ μὲ τοὺς Ἕλληνες ὁ δαυλὸς τοῦ Καψάλη ἐτίναξε στὸν ἀέρα καὶ χιλίους Τούρκους καὶ Αἰγυπτίους. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἰωσήφ κατάρφερε νὰ κρατήσῃ ἡρωϊκῆ ἀντίστασι στὸν Ἀνεμόμυλο ἐπὶ δύο ὀλόκληρες ἡμέρες. Στὸ τέλος ἔκαμε κι ἐκεῖνος ὅ,τι καὶ ὁ Καψάλης... «Φτωχὸ Μεσολόγγι! ὄλ' ἡ δόξα τῆς γῆς μὲ σὲ ἂν μετρηθῆ δὲ θὰ φτάσῃ, ὅση κι ὅση, τὴ λάμπι ἐκείνη τῆς θείας σου αὐγῆς νὰ σβύσῃ ποτὲ ἢ ν' ἀμαυρώσῃ»²⁹. Σώθηκαν μόνον 1.300 μαχηταὶ καὶ περὶ τὰ ἑκατὸ μόνον γυναικόπαιδα. Χιλιάδες αἰχμαλωτίσθηκαν ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους. Οἱ περισσότεροι ἐπωλήθησαν ὡς κτήνη στὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Αἰγύπτου, ἐνῶ μεγάλος ἀριθμὸς ἐστάλη ἀπὸ τὸν Ἱμπραῆμ στὸν Σουλτᾶνο ὡς πεσκέσι...

180 χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε. Ἡ Ἐκκλησία μας θεωρεῖ τίτλον τιμῆς γι' αὐτήν, τὴ συμμετοχὴ τῶν κλη-

ρικῶν καὶ τῶν πιστῶν τῆς στίς ἐθνικὲς ἐξορμήσεις. Στὰ κατορθώματα καὶ τὶς περιπέτειες. Μέχρι σήμερα σεμνύνεται γιὰ τὶς θυσίες τῶν παιδιῶν τῆς καὶ ἀπορρίπτει μετὰ βδελυγμίας τὸν χαρακτηρισμὸ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς εὐσεβείας ὡς δῆθεν «πολιτιστικὸ σκοταδισμό».

Σεμνύεται καὶ καυχᾶται διότι ἔνεκα τῶν ἱστορικῶν συγκυριῶν ἠναγκάσθη τὸν δευτερεύοντα δι' αὐτὴν σκοπὸν ἦτοι τὴν ὑπεράσπισι τοῦ ἔθνους, νὰ ἀναγάγει εἰς πρωτεύοντα προκειμένου νὰ σταθῆ στὸ πλευρὸ τοῦ τυραγνισμένου λαοῦ. Τοῦ ὁποῖου συνεμερίσθη τὶς χαρὲς καὶ τὶς λύπες καὶ μὲ τὸν ὁποῖον μοιράσθηκε τὴν εὐτυχία καὶ τὴ δυστυχία. Ἡ ἴδια αὐτὴ Ἐκκλησία εἶναι ποὺ καὶ σήμερα σκύβει πάνω στίς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ, πνευματικὲς καὶ ὑλικές, καὶ ὡς ἀληθινὴ Μητέρα τὸν προστατεύει καὶ εἰσηγεῖται, ἰδίως στὴ νεολαία, τὶς ἀξίες αὐτῆς τῆς ζωῆς, ὅπως ἐκφράζονται μέσα ἀπ' τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴ πίστη μας. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἀδικοὶ ἀπέναντι στὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια ὅσοι παρασυρμένοι ἀπὸ τὰ συνθήματα τῆς παγκοσμιοποίησης ἐπιδιώκουν νὰ στερηθῆ ὁ λαὸς μας τοῦ πλοῦτου τῆς παρὰδοσης, ὅταν ἄλλοι λαοὶ ἀναζητοῦν ἐναγωνίως νὰ ἀνεύρουν ἢ νὰ δημιουργήσουν παράδοσιν, ὡς παράγοντα κοινωνικῆς συνοχῆς καὶ προόδου.

Ἄλλ' ἂς καταστρέψω τὸν λόγον μὲ μίαν τελευταίαν ἀναφορὰν στὸ Μεσολόγγι. Στὸ Μεσολόγγι ποὺ πρὶν 180 χρόνια ἔπεσε. Ἄλλὰ τί εἶπα; Ἔπεσε; Ὅχι! Διορθώνω ἀμέσως τὸν λόγο μου. Τὸ Μεσολόγγι δὲν ἔπεσε ποτέ!... Τὸ Μεσολόγγι τινάχθηκε στὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ, μέσα στὴν πιὸ λαμπρὴ ἔκρηξι τοῦ κοσμογονικοῦ ἠφαιστείου τοῦ 1821. Ἔγινε ἀγίασμα τῷ Κυρίῳ. Ἀπὸ τὸ ὕψος ἐκεῖνο «κρατᾶ τὸν ἥλιο τὸ νιοβάφτιστο ποὺ στάζει ἀπ' τοῦ οὐρανοῦ τὴν κολυμπήθρα»³⁰ τὴν ἀρετὴ, τὴν ἀξιοπρέπεια, τὸν πιὸ ἀγνὸ καὶ ἄδολο πατριωτισμὸ, τὴν πιὸ πιστὴ προσήλωσι στὸ ἀκριβὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο, τὴν ἐλευθερία. «Δόξα ἕ ἡ μαύρη πέτρα του καὶ τὸ ξερὸ χορτάρι»³¹. Σ' αὐτὴ τὴν ἄθικτη δόξα τοῦ ὑποκλινόμεθα οἱ Πανέλληνες εὐλαβικά, στὴν 180ῆ ἐπέτειο τῆς Ἐξόδου.

27. Δημοτικὸ τραγούδι.

28. Χρ.Μαλεβίτσης: ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΤΗΣ 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ, ἐν: ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ, σ. 132.

29. Μιλτ. Μαλακάση: ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ. Ἐν: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ, τ. 125, σ. 468.

30. Γιάν. Ρίτσου: Η ΚΥΡΑ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΙΩΝ, XXIV.

31. Διον. Σολωμοῦ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ, Σχεδίασμα Γ', Ι.

**ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ
ΛΟΓΟΣ
ΤΟΥ ΣΕΒ.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ
κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ**

(Καθεδρικός Ναός
Ἁγ. Τριάδος Πει-
ραιῶς, 19.03.2006).

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Χριστό-
δουλε, Προκαθήμενε τῆς καθ' Ἑλλάδα Ἀγιωτάτης Παυλείου Ἀποστολικῆς
Ἐκκλησίας,

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Περιστερίου κύριε Χρυσόστομε, ἐκπρόσωπε
τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου,

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Ἀξώμης κύριε Πέτρε, ἐκπρόσωπε τῆς
Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Θεοδώρου,

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Γεράσων κύριε Θεοφάνη, ἐκπρόσωπε τῆς
Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Θεοφίλου,

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα πρώην Πειραιῶς κύριε Καλλίνικε,

Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι Ἅγιοι Ἀδελφοί,

Ἐξοχώτατε ἐκπρόσωπε τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑφυπουργὲ Ἐθνικῆς Παι-
δείας καὶ Θρησκευμάτων κύριε, Καλέ,

Ἐξοχώτατοι κύριοι Ὑφυπουργοί,

Ἐντιμότητα κύριε Νομάρχα

Ἐντιμότητα κύριοι Δήμαρχοι,

Ἐντιμότητα κύριοι Βουλευταί,

Λοιποὶ ἐντιμότητα ἄρχοντες τοῦ Πειραιῶς,

Ἐξοχώτατε κύριε Πρόεσβυ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Αὐστραλίαν,

Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι,

Περιούσιε Λαὲ τοῦ Θεοῦ,

Εἰρήνη ὑμῖν!... Εἰρήνη πᾶσι!...

Μὲ τὸν πρώτο τοῦτον χαιρετισμὸν τοῦ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσιος Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἁγίους Μαθητὰς Αὐτοῦ καὶ Ἀποστόλους
ἐπιθυμῶ νὰ προσφωνήσω ὅλους, τόσον τοὺς παρόντας, ὅσον καὶ ὄσους ἀπὸ
μακριὰ παρακολουθοῦν καὶ συνοδεύουν μὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὶς εὐχῆς
τους τὴν σημερινὴν εἰσοδὸν μου εἰς τὴν θεόσωστον Μητρόπολιν Πειραιῶς,
τὴν ὁποίαν ἡ τιμία ψῆφος τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος μοῦ ἐνεπιστεύθη ἀπὸ τῆς 28ης παρελθόντος Φεβρουαρίου.

Αἶνον καὶ δοξολογίαν ἀπὸ μυχίων ψυχῆς καὶ καρδίας ἀναπέμπων εἰς Πα-
τέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον, τὴν Μίαν
καὶ Μόνην Θεότητα καὶ Βασιλείαν, ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν
βοήθειαν καὶ κραταιὰν προστασίαν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τὰς πρε-
σβείας τοῦ προστάτου μου Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Σεραφεῖμ, Ἐπισκόπου Φα-
ναρίου, τοῦ πολιοῦχου Πειραιῶς Ἁγίου Σπυρίδωνος, τοῦ Ἁγίου Νικολάου
καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, ὡς καὶ τὰς εὐχὰς ὅλων σας ἐπὶ τῇ ἀρχομένη ἡμέρῃ
ποιμαντορίᾳ μου.

Μὲ δέος καὶ συγκίνησιν εὐρίσκομαι ἐν μέσῳ ὅλων σας, ἀγαπητοί μου, καὶ
ἀνέρχομαι τὶς βαθμίδες τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Θρόνου τοῦ Καθεδρικοῦ τούτου
Ναοῦ, πρώτην φορὰν ὡς Μητροπολίτης - Ποιμενάρχης τῆς ἐν Πειραιεῖ
Ἐκκλησίας.

Δὲν εἶμαι ἄγνωστος εἰς τὴν εὐλογημένην ταύτην Ἱεραρχίαν. Ἡ πατρικὴ
στοργὴ τοῦ σεπτοῦ προκατόχου μου Σεβ. Μητροπολίτου κ. Καλλινίκου μὲ
ἔφερε εἰς τὸν Πειραιᾶ τὰ τελευταῖα τριάμισα χρόνια καὶ μὲ κατέστησε ἄμε-
σον συνεργάτην καὶ βοηθόν του εἰς τὸ εὐρύτατον λειτουργικὸν καὶ ἀξιοζή-
λευτον κοινωνικὸν ἔργον του. Κάτω ἀπὸ τὸν δροσερὸν ἴσκιον τῆς ἀγάπης

καὶ τῆς πλουσίας ἐκκλησιαστικῆς του πείρας ἐργάσθηκα ταπεινῶς εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ἐμπνεύσθηκα, προεγυμνάσθηκα καὶ ἐγνώρισα ἀρκούντως τὴν Πειραιϊκὴν Ἐκκλησίαν, ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὴν Δραπετσῶνα, μέχρι τὸν Ρέντη καὶ τὸ Νέο Φάληρο. Ἐγνώρισα τὸν εὐαγγῆ ἱερὸν Κλήρον, τοὺς ἱεροψάλτας καὶ τοὺς λοιποὺς συνεργάτας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου. Ἐγνώρισα τὸν εὐσεβῆ λαὸν τοῦ Πειραιῶς καὶ τοὺς ἄρχοντάς του, τὶς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματα τῆς λογικῆς ποιμνῆς, τῆς ὁποίας τὴν διαποιμάνουσιν ἀναλαμβάνω. Καθὼς ὁμως ἀκούω τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ νὰ μοῦ ἐπιτάσῃ: *«Γνωστῶς ἐπιγνώσῃ ψυχὰς ποιμνίου σου καὶ ἐπιστήσεις καρδίαν σου σαῖς ἀγέλαις»* (Παροιμ. ιζ', 33), ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ἔχω ἐνώπιόν μου ἀκόμη μακρὰν ὁδὸν νὰ διανύσω, μέχρις ὅτου φθάσω εἰς τὸ ἰδεῶδες ἐκεῖνο τῆς στενῆς ἐν Χριστῷ γωρυμίας μὲ ὅλα τὰ πνευματικὰ μου τέκνα, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ τοὺς χαρίσω, κυριολεκτικῶς, τὴν καρδιά μου. Πρὸς τοῦτο, ὄχι μόνον προτίθεμαι νὰ ἀναζητήσω τὰ ἴδια τέκνα εἰς τὰ Σχολεῖα, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὴ Σχολὴν τῶν Ναυτικῶν Δοκίμων, εἰς τὶς δημόσιες ὑπηρεσίες καὶ τὰ Ἱδρύματα, εἰς τὰ Νοσοκομεῖα καὶ τὰ Γηροκομεῖα, εἰς τὸν Λιμένα καὶ τὰ Στάδια Ἀθλήσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν θύραν τοῦ Γραφείου μου θὰ κρατῶ πάντοτε ἀνοιχτήν, ὅπως ἄλλωστε καὶ τὴν καρδίαν μου, διὰ κληρικούς καὶ λαϊκούς, διὰ μικροὺς καὶ μεγάλους, δι' ἐπώνυμους καὶ μὴ, δι' ἐπισήμους καὶ τὰ λαϊκὰ στρώματα, δι' ὅλους ἀδιακρίτως. Ἐπιθυμῶ σφόδρα, ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη τοῦ Καλοῦ Ποιμένου Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ *«γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ [νὰ] γινώσκωμαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν»* (Ἰω. ι', 14). Νὰ καλῶ *«τὰ ἴδια πρόβατα κατ' ὄνομα»* καὶ αὐτὰ ἀναγνωρίζουν τὴν φωνὴν τοῦ Ποιμενάρχου τους (Ἰω. ι' 3-4).

«Εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας» (Ἰω. ι' 2) εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Πειραιϊκῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν μοῦ ἤνοιξεν ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ ἐξηντατρεῖς τιμίας κλεῖδας, ἐπιθυμῶ πρωτίστως νὰ ἀποτίσω φόρον τιμῆς καὶ βαθυτάτου Σεβασμοῦ εἰς τὰ ἱερὰ πρόσωπα καὶ τὸ ἅγιον ἔργον τῶν σεπτῶν προκατόχων μου, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου πρώην Πειραιῶς κυρίου Καλλινίκου, τοῦ ἀπὸ Ῥωγῶν, *«οὗ αὐτὸ τὸ κατάστημα μεγάλη μαθητεία, ἢ δὲ πραότης αὐτοῦ δύναμις»* (Ἰγν. Τραλλ. ΙΙΙ, 2) καὶ τοῦ ἐν σκηναῖς δικαίων κυροῦ Χρυσοστόμου, τοῦ ἀπὸ Ἀργολίδους, πρώτου Μητροπολίτου Πειραιῶς. Ἐπίσης τῶν μακαριστῶν Μητροπολιτῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπου

Ἀθηνῶν, ἀπὸ Θεοκλήτου τοῦ Α', ἰδρυτοῦ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Γραφείου Πειραιῶς, μέχρι καὶ Θεοκλήτου τοῦ Β', οἱ ὅποιοι ἐποίμαναν θεοφιλῶς τὸ Ἐπίγειον μαζί μὲ τὸ Ἄστυ. Ἀκόμη τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ 1926 ἐργάσθησαν φιλοτίμως εἰς τὸν ἀγρὸν τῆς Πειραιϊκῆς Ἐκκλησίας ὡς Ἀρχιερατικοὶ Ἀντιπρόσωποι: Τοῦ Μητροπολίτου Κρήνης Καλλινίκου (τοῦ κατόπιν Ἐλασσῶνος), τοῦ Ἐπισκόπου Σεβαστείας Γερβασίου, (μετὰ ταῦτα Μητροπολίτου Γρεβενῶν), τοῦ Σταυρουπόλεως Θεοκλήτου, (ἀργότερον Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), τοῦ Βρεσθένης Ἀνθίμου, (κατόπιν Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας), τοῦ Χριστουπόλεως Ἰακώβου (ὑστερότερον Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), τοῦ Βρεσθένης Γερμανοῦ, (κατόπιν Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως), τοῦ Σταυρουπόλεως Γεωργίου, (μετέπειτα Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας), τοῦ Μαραθῶνος Δαμασκηνοῦ, (κατόπιν Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως), τοῦ Εὐρίπου Ἀλεξίου, (κατόπιν Ζακύνθου), Ῥωγῶν Διονυσίου (μετέπειτα Σερβίων καὶ Κοζάνης) καὶ Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ καὶ μόνου ἐπιζῶντος, ἦτοι τοῦ πρυτάνεως τῆς σημερινῆς Ἱεραρχίας, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας. Τέλος, τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ὑδρας κυροῦ Προκοπίου, Τοποτηρητοῦ τῆς Μητροπόλεως ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της, μέχρι τῆς ἀναδείξεως τοῦ πρώτου κυριάρχου Μητροπολίτου. Ὑποκλίνομαι ἐνώπιον ὄλων καὶ ἐπικαλοῦμαι τὰς εὐχὰς των νὰ μὲ συνοδεύουν εἰς τὴν ποιμαντορικὴν μου πορείαν.

Ἐχειροτονήθην, ἀδελφοί, Ἐπίσκοπος κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Ὁσίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ καὶ ἐνθρονίζομαι ὡς Μητροπολίτης τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, τοῦ Παλαμᾶ. Δὲν τὸ θεωρῶ τυχαῖον. Ἰλιγγιῶ πρὸ τοῦ ὕψους ἀμφοτέρων τῶν στύλων τούτων τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ συντρίβομαι ἀναθεωρῶν τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν μου. Ἄς μὲ σκεπάζῃ ἡ εὐλογία τους καθ' ὅλην τὴν Ἀρχιερατικὴν μου πορείαν εἰς τὸν Πειραιᾶ.

Ἀδελφοί καὶ Πατέρες μου, χάριτι Θεοῦ ὁμολογῶ, μὲ κάθε εἰλικρίνεια, ὅτι δὲν θαμβοῦμαι ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὑψηλῆς θέσεως τοῦ Μητροπολίτου, οὔτε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὑψηλῆς θέσεως τοῦ Μητροπολίτου, οὔτε ἀπὸ τὴν λάμπιν καὶ ἐξωτερικὴν δόξαν τοῦ ἀξιώματος. Γνωρίζω ὅτι ἐπωμίζομαι βαρὺν σταυρὸν καὶ εὐθύνας πού ἐκτείνονται εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ἐπιθυμῶ δὲ νὰ καταστήσω σαφὲς ὅτι ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Πειραιῶται, ὅλα τὰ τέκνα τῆς τοπικῆς μας Ἐκκλη-

σίας, ἔχουν αὐτοδικαίως μερίδιον εἰς τὴν πατρικὴν μου ἀγάπην καὶ μερίμναν. Ἡ καρδιά μου ἀνήκει εἰς ὅλους καὶ μοιράζεται ἀναλόγως ἀπὸ σήμερον εἰς ὅλους, μάλιστα δὲ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν μεγαλύτεραν ἀνάγκην. Εἰς τοὺς μικροὺς καὶ περιφρονημένους, εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους, εἰς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ ἀπόρους, εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἐμπεριστάτους, εἰς τοὺς ἀνέργους καὶ τοὺς ἀστέγους, εἰς τὰ πρόσωπα μὲ εἰδικὰς ἀνάγκας, εἰς τὰ μοναχικὰ ἄτομα καὶ λησμονημένους, εἰς «*τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου (...)* καὶ *τὰ ἀσθενῆ (...)* καὶ *τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα*» (Α΄ Κορ. α΄, 27-27), τῶν ὁποίων ὁ Ἐπίσκοπος εἶναι ἐξ ὄρισμοῦ προστάτης καὶ ἀντιλήπτωρ. Μακρὰν κάθε προσωποληψίας καὶ οἰουδήτινος διαχωρισμοῦ μορφωτικῆς, πολιτικῆς, φιλοσοφικῆς, φιλοσοφικῆς, ἰδεολογικῆς ἢ ἄλλης αἰτιολογίας, εἶμαι καὶ θὰ εἶμαι ὁ Ἐπίσκοπος ὅλων τῶν Πειραιωτῶν Χριστιανῶν. Ὁ πατέρας, ὁ ἀδελφός, ὁ φίλος, ὁ σύμβουλος, ὁ πνευματικὸς καθοδηγητής, ὁ ὑπεύθυνος φρουρός καὶ ὑπηρετής τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ Κυρηναῖος τοῦ σταυροῦ ὅλων. Ὁ ὄμιος μου προσφέρεται ἀπὸ σήμερον γιὰ νὰ ἀκουμπήσουν καὶ νὰ στηριχθοῦν ὅλοι. Γιὰ νὰ κλαύσουν ὅσοι νοιώθουν τὴν ἀνάγκην, γιὰ νὰ εὗρουν παρηγορίαν ὅσοι τὴν χρειάζονται. Τὰ ὦτα μου εἶναι ἀνοικτὰ γιὰ νὰ ἀφουγκράζονται καὶ τὴν φωνὴν τῆς χαρᾶς, καὶ τὴν κραυγὴν τῆς ὀδύνης. Καὶ τὸν λόγον τῆς ἀμφισβήτησεως καὶ τῆς ὀλιγοπιστίας, καὶ τὴν ἰαχὴν τοῦ Ἀλληλούϊα. Καὶ τοὺς ψιθυρισμοὺς τοῦ παραπόνου, καὶ τὸ δίκαιον αἴτημα γιὰ συμπαραστάσιν. Ἡ γλῶσσα μου γνωρίζει τὴν λαλιὰν τῆς εἰλικρινείας. Ὁ λόγος μου, ὡς ἐκ τούτου, δὲν θὰ εἶναι πάντοτε εὐχάριστος, θὰ εἶναι ὅμως πάντοτε χρήσιμος. Ἡ φωνή μου θὰ εἶναι ἄλλοτε μὲν ὡς αὖρα λεπτή καὶ εἰρηνικὴ μελωδία, ἄλλοτε δέ, ἐφ' ὅσον παρίσταται σχετικὴ ἀνάγκη, βροντὴ ἠχηρὰ, πάντοτε ὅμως *Φωνὴ Κυρίου*, φωνὴ Πατερικὴ καὶ πατρικὴ, φωνὴ ἐκκλησιαστικὴ. Μὲ ἔμφασι ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἀνοίγει διάπλατα δι' ὅλους, χωρὶς καμμία προσυνηννόση ἢ θύρα τῆς Μητροπόλεως καὶ θὰ μείνει πάντα ἀνοικτὴ νυχθημερόν ἢ θύρα τῆς καρδιᾶς μου. Ἡ δεξιὰ μου εἶναι ἀπλωμένη ὄχι εἰς τὸ λαβεῖν, ἀλλὰ εἰς τὸ δοῦναι, ὅπου ὑφίσταται πραγματικὴ ἔνδεια. Ἀποστρεφόμενος ἐκ πεποιθήσεως καὶ ἰδιοσυγκρασίας –καὶ ὄχι διότι εἶμαι ἀκατάδεκτος!– κάθε ἰδέαν δώρου πρὸς τὸ πρόσωπόν μου, ἀπαγορεύω ἀπὸ τοῦδε μὲ κάθε αὐστηρότητα, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς κληρικούς, κάθε σχετικὴν κίνησιν, ἀκόμη καὶ τὴν παραμικράν. Δῶρα

πολύτιμα, τὰ ὅποια ἐπιθυμῶ καὶ παρακαλῶ νὰ ἔχω ἐκ μέρους ὄλων, κλήρου καὶ λαοῦ, εἶναι ἡ ἀνυπόκριτος ἀγάπη, ἡ εἰλικρινὴς συνεργασία, ἡ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ὑπακοή, καθὼς καὶ ἡ θερμὴ προσευχή σας νὰ μὲ ἐνισχύσῃ ὁ Θεὸς νὰ καταστῶ πιστὸς οἰκονόμος τῆς Χάριτος καὶ μιμητὴς τῶν καλῶν Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς Ἀληθείας. Οἱ δάκτυλοί μου εἶναι μονίμως σχηματισμένοι εἰς εὐλογίαὶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Πόλι καὶ τοὺς πολίτας, γιὰ τοὺς Ἀρχοντας καὶ τὸν λαόν, γιὰ κάθε φιλάνθρωπη, φιλοπρόδοθη, θεοφιλῆ κίνησιν καὶ πρωτοβουλίαν. Ὁ δείκτης μου θὰ δείχνῃ εἰς ὅλους, πάντοτε καὶ μόνον «*Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον Ἐσταυρωμένον*» (Α΄ Κορ. β΄, 2). Τὸ στήθος μου, κοσμούμενον καὶ θεωρακισμένον ἀπὸ τὸν Τίμιον Σταυρόν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἱερὰν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, εὐρίσκεται ἤδη προτεταγμένον, χωρὶς κανένα φόβον καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὰν διάθεσιν ὀπισθοχωρήσεως, γιὰ τὴν προάσπισιν τοῦ Ὀρθοδόξου Δόγματος καὶ τοῦ εὐσεβοῦς φρονήματος τοῦ χριστωνύμου Λαοῦ, τῶν τιμίων συμφερόντων καὶ τῶν ἱερῶν Παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικαίου τῶν ἀδυνάτων καὶ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἀδικουμένων.

Τοὺς Ἱερεῖς καὶ Διακόνους παρακαλῶ νὰ μοῦ χαρίσουν ἀνυποκρίτως τὴν εὐπειθείά τους καὶ τοὺς καλῶ νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὸν νέον Ποιμενάρχην καὶ Πατέρα τους μὲ ἀνανεωμένον ἐνθουσιασμόν καὶ ζῆλον κατ' ἐπίγνωσιν, γιὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἱεροῦ Ἀμπελῶνος. Τοὺς παρακαλῶ νὰ εἶναι συνδεδεμένοι στενὰ καὶ ἀρμονικὰ μαζί μου, ὅπως οἱ χορδὲς μὲ τὴν κιθάραν, κατὰ τὴν ὡραίαν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, ὥστε μὲ τὴν ἄμωμον ἐνότητα, τὴν ὁμόνοιαν, τὴν ἀγασθὴν ἐν φόβῳ Θεοῦ συνεργασίαν καὶ τὴν σύμφωνον ἀγάπην μας, νὰ καταισχύνεται ὁ διάβολος καὶ νὰ ἄδεται εἰς τὴν πειραϊκὴν κοινωνίαν τὸ γλυκὺ καὶ εἰρηνικὸν ἄσμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ τίμοι καὶ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ ὄχι μόνον δὲν ἔχουν τίποτε νὰ φοβηθοῦν, ἀλλὰ θὰ τιμηθοῦν ἀπὸ τὸν Ἐπίσκοπόν τους κατ' ἀξίαν. Ὅσων ὁ ἱερός ζῆλος ἔχει μειωθῆ, τοὺς παρακαλῶ νὰ σκύψουν καὶ νὰ μελετήσουν προσεκτικὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον παραγγέλλει εἰς τὸν χλιαρόν Ἀγγελον τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Ἐκκλησίας, εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀποκάλυψιν (Ἀποκ. γ΄ 14-19), καὶ νὰ ἀγωνισθοῦν νὰ εὐθύνουν ἐπειγόντως τὸν τρόπον καὶ τὴν πολιτείαν τους. Ὅλοι οἱ τοῦ ἱεροῦ καταλόγου χρεωστοῦμε νὰ προσέχωμεν «*ἐαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ*» (Πράξ. κ΄ 28) καὶ νὰ «*πληροφοροῦμεν*» τὴν

διακονίαν μας κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον, μὲ πολλὴν φιλοτιμίαν καὶ φόβον Θεοῦ, «ὡς λόγον ἀποδώσαντες». Ἐμβλημα τῆς κοινῆς ποιμαντικῆς μας εὐθύνης θέτω τὴν προτροπὴν τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου: «*Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου*» (Α' Πέτρ. ε', 2-3). Τὶς τάξεις τῶν ἐφημεριῶν θὰ προσπαθῆσω νὰ ἐνισχύσω μὲ νέους, προσοντούχους καὶ ζηλωτὰς πρεσβυτέρους, γιὰ τὴν ἀρτιωτέραν διεξαγωγὴν τοῦ ἱεροῦ ἔργου. Ὁ Μοναχισμὸς θὰ τύχη τῆς ἰδιαίτερας στοργῆς μου καὶ παρακαλῶ τοὺς ὁσιωτάτους ἀδελφούς νὰ εὐχῶνται ἐκτενῶς ὑπὲρ τοῦ Ἐπισκόπου τους καὶ τοῦ ἔργου του. Ἐξομολογοῦμαι ὅτι αἰσθάνομαι ἰδιαίτεραν εὐαισθησίαν γιὰ τὴν κοινωνικὴν διάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν εὐελπιστῶ ὅτι θὰ ἔχω τὴν στήριξιν καὶ συμπαράστασιν τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως, Δημοτικῆς καὶ Νομαρχιακῆς. Ἐξυπακούεται ὅτι καὶ ἡ Μητρόπολις καὶ ὁ Μητροπολίτης θὰ εὐρίσκώμεθα πάντοτε προθύμως καὶ ἐν ἀγάπῃ πολλῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν εἰς κάθε φιλότιμον καὶ φιλοπρόδοτον πρωτοβουλίαν τους, ὅπως ἐγίνετο καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ σεβαστοῦ προκατόχου μου.

Ἀλλὰ, κατὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν καὶ ἁγίαν ὥραν ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω τὴν υἱικὴν εὐλάβειαν καὶ εὐγνωμοσύνη μου εἰς τοὺς μακαριστοὺς γονεῖς μου Βασιλεῖον καὶ Αἰκατερίνην Μεντζελοπούλου, οἱ ὅποιοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ζῆν, μοῦ ἐχάρισαν ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ ἅγιον γεμίζει τὴν ψυχὴ μου. Μὲ ἐδίδαξαν ὄχι μόνον μὲ λόγους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ πάντοτε ὀλοφώτεινον παράδειγμά τους. Προσεπάθησαν παντὶ σθένει νὰ ἀποδώσουν καλὸν ἀγαθὸν τὸν μονογενῆ τους εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄς ἀναπαύωνται οἱ ψυχές των μετὰ τῶν Ἁγίων εἰς τὴν αἰωνιότητα καὶ ἄς μὲ συνοδεύουν οἱ τιμαλφεῖς εὐχές των εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν μου πορείαν. Ἐν ταυτῷ ἐπιθυμῶ νὰ μνημονεύσω εὐλαβῶς τοῦ σεβαστοῦ ὀνόματος τοῦ μακαριστοῦ ἀναδόχου μου Μιχαὴλ Στασινοπούλου, ὁ ὁποῖος ἐλάμπρυνε καὶ τὸν ἀκαδημαϊκὸν χῶρον, ἀλλὰ καὶ τὸν θῶκον τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας. Ἄς ἀναπαύεται τὸ πνεῦμα του ἐν χώρῳ ζώντων. Ὑποκλίνομαι μὲ βαθύτατον σεβασμὸν καὶ πολλὴν εὐγνωμοσύνην πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυροῦ Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀρχῆς μὲ περιέβαλε μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ μοῦ ἐνεπιστεύθη ἐνω-

ρίτατα ὑψηλὰς καὶ ἐπιζήλους ἐκκλησιαστικὰς θέσεις. Φέρω τὸ ὄνομά του, ἐλπίζω ὅτι σήμερον ἀγαλλιᾶται ἡ ψυχὴ του καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι μὲ συνοδεύει ἡ εὐλογία του. Τὴν πολλὴν μου εὐγνωμοσύνην ἐν ἀγάπῃ καὶ τιμῇ βαθυτάτῃ καταθέτω ἐνώπιον τοῦ πνευματικοῦ μου Πατρός, τοῦ ἀξιονομάστου Ἀρχιμανδρίτου π. Θεοδώρου Μπεράτη, Προϊσταμένου τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», ὁ ὁποῖος ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ὑποκαίει τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπην μου, σφυρηλατεῖ κατὰ Θεὸν τὸν χαρακτήρα μου καὶ ἀναδέχεται τὴν ἐξομολόγησιν τῆς καδρίας μου. Ἡ εὐχή του, παρακαλῶ, νὰ μὲ συνοδεύῃ πάντοτε.

Χάριτας ὁμολογῶ εἰς τὴν αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον, ὁ ὁποῖος πρὸ πενταετίας μὲ κατέστησε Ἐπισκοπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Βοηθὸν παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Αὐστραλίας καὶ ἀργότερον, ὅταν αἱ ἐκεῖ συνθήκαι ὑπερέβησαν τὰ ὅρια τῶν ἀντοχῶν μου, δὲν ἠμπόδισε τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς τὴν ἐξ ἧς προήλθον ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνη μου ἐκφράζω ἅπαξ ἔτι εἰς τὸν προκατόχον μου, Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην κ. Καλλίνικον. Πολυσέβαστε Γέροντα, φέρω εἰς τοὺς ρώθωνας ἔντονον εὐωδίαν τῆς πατρικῆς σας στοργῆς καὶ τῆς χριστομιμῆτου ἀρετῆς σας. Θὰ εἴσθε πάντοτε ὁ ποιμενάρχης τῆς καρδίας μου καὶ τῶν καρδιῶν ὄλων τῶν τέκνων τῆς Πειραικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Πειραιεὺς θὰ εἶναι τὸ σπίτι σας, μέχρι τῆς μετακλήσεώς σας εἰς τὴν Ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ἡ Μητρόπολις, οἱ Ναοί, οἱ ἄμβωνες, τὸ ραδιόφωνον, τὸ περιοδικόν, τὸ Σχολεῖον, τὰ Ἰδρύματα ὅλα εἶναι εἰς τὴν διαθεσίαν σας. Ὅλα φέρουν τὴν προσωπικὴν σας σφραγίδα, ὅλα εἶναι ἰδικὰ σας. Ὅλοι σᾶς ἀγαπῶμεν καὶ ὅλοι θὰ βλέπωμεν πάντοτε εἰς τὸ σεπτὸν πρόσωπόν σας ὄχι μόνον τὸν σοφὸν Νέστορα, ἀλλὰ καὶ τὸν γλυκὺν πάππον μας. Θὰ προσπαθῆσω μετὰ πάσης σπουδῆς νὰ τιμήσω καὶ νὰ συνεχίσω τὸ πρωτοποριακὸν ἔργον σας προωθῶν τὴν ἴδρυσιν Γυμνασίου καὶ Λυκείου εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς Μητροπόλεως, καθὼς καὶ τηλεοπτικοῦ διαύλου αὐτῆς. Εὐχομαι νὰ σᾶς χαρίζῃ ὁ Θεὸς μακροήμερευσιν καὶ ἀμετάπτωτον ψυχολογικὴν ὑγείαν, νὰ μᾶς στηρίζετε μὲ τὰς εὐχὰς, τὸ παράδειγμα καὶ τὰς σοφὰς συμβουλὰς σας.

Μὲ παλλομένην ἀπὸ συγκίνησιν καρδίαν εὐχαριστῶ ἤδη τὰ μέγιστα τὴν Ὑμετέραν πεπνυμένην καὶ σεπτὴν Κορυφὴν, Μακαριώτατε Δέσποτα, γιὰ ὅσα

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ

ἀγαθὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἰργάσθητε. Μὲ περιεβάλατε μὲ πολλὴν ἀγάπην καὶ ἐμπιστοσύνην. Μοῦ ἐνεπιστεύθητε τὴν ὑψηλὴν, ἄκρως ἐμπιστευτικὴν καὶ πολυεύθυνον θέσιν τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μὲ κατεστήσατε οὕτω ἄμεσον συνεργάτην σας. Πλησίον σας ἐδιδάχθην πλεῖστα καὶ σπουδαῖα περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. Σὰς ἐγνώρισα χαλκέντερον, ἀκάματον, ἀγρυπνον ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἐπάλλεων. Μὲ ἐνεπνεύσατε καὶ ἀνεργησίσατε τὸν ἱερόν μου ἐνθουσιασμόν πρὸς ἐργασίαν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Ἔχετε τὴν ἰσόβιον εὐγνωμοσύνην μου καὶ τὸν σεβασμόν μου. Εἰς κάθε θεοφιλῆ πρωτοβουλίαν σας θὰ εὐρίσκωμαι δίπλα σας, ὅπως πρόθυμος πάντοτε συνεργάτης καὶ συμμαχητὴς διὰ τὴν εὐκλειαν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν προαγωγὴν τῶν τιμίων συμφερόντων Της καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ὄνόματος τοῦ Θεοῦ.

Εὐχαριστῶ, ἀκόμη, εὐγνωμόνως τοὺς Σεβασμιωτάτους ἁγίους Ἀδελφούς Ἀρχιερεῖς, οἱ ὅποιοι μὲ ἔκρι-

ναν ἄξιον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Θρόνου τοῦ Πειραιῶς διὰ τῆς τιμίας ψήφου των. Θὰ εὐρίσκωμαι σύμφυχός των, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ καὶ Κύριος ὁ Θεὸς νὰ ἀγιάξῃ πάντοτε τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἱεροὺς ἰδρωτὰς των. Εὐχαριστῶ, ἐπίσης, καὶ ὅλους τοὺς παρισταμένους ἐνταῦθα Σεβασμιωτάτους καὶ Θεοφιλεστάτους Ἀδελφούς, τῶν ὁποίων ἡ ἀγάπη μὲ ὑποχρεώνει.

Τὴν ἀγάπην μου καὶ τὰς ἐγκαρδίους εὐχὰς μου στέλλω καὶ εἰς τὸν εὐσεβῆ λαὸν καὶ κληρὸν τῆς Νοτίου καὶ Βορείου Αὐστραλίας, ὅπου ἐπὶ διεικονίαν διηκόνησα ὡς Ἐπίσκοπος. Συγκινοῦμαι διότι ἐκλεκτοὶ ἐκεῖθεν ὁμογενεῖς εὐρίσκονται σήμερον ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντες, γὰρ νὰ πλατύνουν τὴν χαρὰν μας. Τοὺς καλωσορίζω ἐν ἀγάπῃ καὶ τιμῇ βαθυτάτῃ. Εὐχαριστίας πολλὰς ἐκφράζω εἰς τοὺς παρισταμένους ἐκπροσώπους τῆς Κυβερνήσεως, τὸν Ἐξοχώτατον Ὑφυπουργὸν Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Γεώργιον Καλὸν καὶ λοιποὺς Ἐξοχωτάτους Ὑφυπουργούς, ὡς καὶ τοὺς ἐντίμους ἐκπροσώπους τῆς Ἀντιπολιτεύσεως, εἰς τὸν ἀγαπητὸν κ. Νομάρχην Πειραιῶς, τοὺς ἐπίσης ἀγαπητοὺς κ.κ. Δημάρχους Πειραιῶς, Δραπετσώνας καὶ Ρέντη, τοὺς κ.κ. ἐκπροσώπους τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, τὴν Πρυτανικὴν Ἀρχὴν τοῦ Πανεπιστημίου Πειραιῶς, τὸν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Αὐστραλίαν καὶ παλαιὸν φίλον κ. Ἡλίαν Μαλτέζον, τὰ ἀποδώσαντα τιμὰς ἀγῆματα καὶ τὰς φιλαρμονικὰς, τοὺς ἐκπροσώπους τῶν σχολείων, τῶν συντεχνιῶν, τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν, τοῦ ἀθλητισμοῦ, τῆς ναυτιλίας καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν ἀνθρώπων τοῦ καθημερινοῦ μόχθου καὶ ὅλους τοὺς παρισταμένους, ἀπὸ τὸ μικρότερον παιδίον, μέχρι καὶ τοῦ πολιωτέρου γέροντος.

Ἀπονέμων, τέλος, ἀπὸ κέντρου ψυχῆς ὀλόθυμον τὴν πρώτην μου εὐλογίαν εἰς τὴν θεόσωστον Μητροπόλιν μου καὶ τὸν χριστώνυμον αὐτῆς λαόν, ἀσπάζομαι πάντας τοὺς συνευχομένους ἀξιοθέους συνεπισκόπους «καὶ τὸ θεοπρεπὲς πρεσβυτέριον, τοὺς συνδούλους μου διακόνους καὶ τοὺς κατ' ἄνδρα καὶ κοινῇ πάντας ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆ σαρκὶ Αὐτοῦ καὶ τῷ αἵματι, Πάθει τε καὶ Ἀναστάσει, σαρκικῇ τε καὶ πνευματικῇ ἐνότητι Θεοῦ καὶ ὑμῶν. (...) Ἔρρωσθε ἐν χάριτι Θεοῦ» (Ἰγν. Σμύρν. XII-XIII). Ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα ἐν Κυρίῳ. Ἀμήν!

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΛΑΜΙΚΟ ΤΕΜΕΝΟΣ

Στὸ προηγούμενο τεύχος τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ δημοσιεύθηκε Δελτίο Τύπου τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῦς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦ ὁποίου ἀποσαφηνίζονται οἱ θέσεις τῆς Ἐκκλησίας μας σχετικά μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἀνεγέρσεως μουσουλμανικοῦ τεμένους (τζαμιοῦ) στὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπανερχόμεθα στὸ ζήτημα αὐτό, διότι πολλὰ ἐρωτήματα τίθενται κατὰ τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀπὸ διάφορα Μ.Μ.Ε. καὶ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ δημιουργοῦνται λανθασμένες ἐντυπώσεις στοὺς Ἕλληνες πολίτες, ἀλλὰ καὶ στοὺς καθ' ὅλα ἀξιοσέβαστους πιστοὺς τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, μὲ ἐπίσημες δηλώσεις τῆς Ἱεραῦς Συνόδου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Προκαθημένου της, διεκήρυξε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ὅτι δὲν διαφωνεῖ μὲ τὸ ἐνδεχόμενο ἰδρύσεως ἐπισήμου καὶ εὐπρεποῦς λατρευτικοῦ χώρου γιὰ τοὺς Μουσουλμάνους τῆς Ἀττικῆς. Ἡ Ἐκκλησία μας κατανοεῖ τὸ αἶτημα τῶν χιλιάδων Μουσουλμάνων νὰ ἔχουν νόμιμο καὶ ἄνετο λατρευτικὸ χῶρο ὥστε νὰ μὴ καταφεύγουν σὲ ὑπόγεια, σὲ μικρὰ διαμερίσματα καὶ σὲ ἄλλες προσωρινές καὶ ἀναξιοπρεπεῖς λύσεις. Ἐξ ἄλλου σὲ ὀρισμένες –δυστυχῶς ὄχι σὲ ὅλες– χώρες τοῦ Ἰσλαμικοῦ κόσμου λειτουργοῦν Ὁρθόδοξοι Ναοί. Στὰ θετικὰ παραδείγματα ἀναφέρουμε τὴν Αἴγυπτο, τὴν Ἰορδανία, τὴν Συρία. Χαρακτηριστικὸ ἀρνητικὸ παράδειγμα εἶναι ἡ Σαουδικὴ Ἀραβία, ὅπου ἀπαγορεύεται ἡ ἰδρυση Χριστιανικῶν Ναῶν καὶ γενικὰ κάθε δημοσία ἐκδήλωσις τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Ἡ Ἑλλὰς ὡς εὐρωπαϊκὴ καὶ δημοκρατικὴ χώρα σέβεται τὰ Ἀνθρώπινα Δικαιώματα καὶ δὲν μπορεῖ οὔτε πρέπει νὰ ἐμποδίζει τὴν ἄσκηση τῶν λατρευτικῶν καθηκόντων στοὺς πιστοὺς τῶν μεγάλων μονοθεϊστικῶν θρησκειῶν. Καὶ ἂς μὴν λησμονοῦμε ὅτι τὸ αἶτημα γιὰ τὸ τέμενος δὲν ἀφορᾷ μόνο μετανάστες ἢ προσωρινούς ἐπισκέπτες στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ξεκίνησε ἀπὸ τὴν παρουσία μερικῶν χιλιάδων Ἑλλήνων ὑπηκόων Μουσουλμάνων, οἱ ὁποῖοι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κατέβηκαν ἀπὸ τὴν Θράκη καὶ ἐγκαταστάθηκαν στὴν Ἀθήνα, κυρίως στὴν περιοχὴ τοῦ Βοτανικοῦ.

Ἡ ἀντίθεση ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας μας ἐξεδηλώθη ὅταν ἐτέθη τὸ ζήτημα τῆς ἰδρύσεως τεμένους καὶ Ἰσλαμικοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου στὴ Παιανία. Ἡ ἀντίθεση αὐτὴ ἐρείδεται στοὺς ἐξῆς λόγους: Πρῶτον στὴν περιοχὴ αὐτὴ δὲν κατοικοῦν Μουσουλμάνοι καὶ ἡ μετακίνησή τους ἀπὸ τίς συνοικίες ὅπου κατοικοῦν θὰ ἦταν πολὺ δύσκολη. Δεύτερον ἡ συγκεκριμένη τοποθεσία εὐρίσκεται πολὺ κοντὰ στὸ Ἀεροδρόμιο καὶ ἀποτελεῖ τὴν πύλη εἰσόδου ξένων ἐπισκεπτῶν στὴν χώρα μας. Ἄρα ἡ κατασκευὴ ἐνὸς ὀγκώδους μουσουλμανικοῦ συγκροτήματος δίπλα στὴν Ἀττικὴ ὁδὸ θὰ ἔδινε τὴν ἐντύπωση στὸν ἐπισκέπτη ὅτι φθάνει σὲ μία χώρα μὲ μουσουλμανικὸ χαρακτήρα. Τρίτον ἡ Ἐκκλησία μας ἐτάχθη ἀντίθετη στὴν δημιουργία Ἰσλαμικοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου, τὸ ὁποῖο θεωρεῖ περιττὸ καὶ ἄσχετο πρὸς τίς λατρευτικὲς ἀνάγκες τῶν Μουσουλμάνων. Ἄς μὴ λησμονοῦμε ὅτι τέτοια κέντρα σὲ ἄλλες χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀπεδείχθησαν κέντρα προκλήσεως φανατισμοῦ καὶ διαδόσεως ἀκραίων Ἰσλαμιστικῶν ἰδεῶν.

Τώρα πού, ὅπως φαίνεται, ἐγκαταλείπεται ἐπισημως ἡ περίπτωση τῆς Παιανίας ἀκούσθηκε ἡ πρόταση γιὰ τὴν ἐπαναλειτουργία τοῦ τεμένους στὴ πλατεία Μοναστηρακίου, τὸ ὁποῖο σήμερα λειτουργεῖ ὡς Μουσεῖο. Προφανῶς ὁ χῶρος εἶναι ἀκατάλληλος. Πρῶτον, διότι εἶναι πολὺ μικρὸς γιὰ τοὺς πολυαριθμοὺς μουσουλμάνους τῆς Ἀττικῆς. Δεύτερον, διότι εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, σῆμα κατατεθὲν τῶν Ἀθηνῶν καὶ διαχρονικὸ, οἰκουμενικὸ σύμβολο τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Θὰ ἦταν προσβολὴ πρὸς τὴν πολιτιστικὴ ταυτότητα τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου πού περιβάλλει τὴν Ἀκρόπολη ἢ ἐπαναλειτουργία τοῦ τεμένους. Ἄλλωστε αὐτὸ τὸ κτίσμα συνδέεται μὲ τὴν Τουρκοκρατία καὶ δὲν πρέπει νὰ πληγώνουμε τὴν ἐθνικὴ εὐαισθησία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ Ἐκκλησία μας προτείνει τὴν ἀνέγερση εὐρυχώρου τεμένους στὴν περιοχὴ τοῦ Ἐλαιῶνος καὶ πιστεύει ὅτι ἔτσι θὰ λυθοῦν πολλὰ προβλήματα καὶ θὰ ἀποφευχθοῦν οἱ παρεξηγήσεις.

Ἡ καλὴ διάθεση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι στοὺς Μουσουλμάνους φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόφασή της νὰ δωρίσει 30 στρέμματα γῆς στὸ Σχιστὸ γιὰ τὴν δημιουργία μουσουλμανικοῦ νεκροταφείου. Δήλωσε σχετικῶς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος: «Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας, πού θεωρεῖ κάθε ἄνθρωπο παιδὶ τοῦ Θεοῦ σὲ ὅποιονδήποτε Θεὸ κι ἂν πιστεύει, μακρὰν κάθε ἐθνοτικῆς, φυλετικῆς, θρησκευτικῆς ἢ οἰασθήποτε ἄλλης διάκρισης καὶ προκατάληψης τοῦ κόσμου τούτου, ἄξιο τῆς ἀγά-

πης καὶ τῆς ἀρωγῆς Της, ἦταν αὐτὴ πού ὀδήγησε τὴν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο στὴν ἀπόφασή της νὰ παραχωρήσει ἔκταση 30 στρεμμάτων ἰδιοκτησίας της στὴν περιοχὴ τοῦ Σχιστοῦ προκειμένου νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς χῶρος μουσουλμανικοῦ κοιμητηρίου. Μὲ τὴν πρωτοβουλία της αὐτὴ ἡ ΔΙΣ κατέδειξε τὸ ἀπολύτως αὐτονόητο γιὰ ἐμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους: τὸν ἔμπρακτο σεβασμὸ στὴ διαφορετικὴ πίστη τοῦ ἄλλου καὶ τὶς ἀνθρώπινες ἀνάγκες του» (Ἀδέσμευτος Τύπος, 17.4.2006).

Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τῆς δυνατότητος Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων νὰ συμβιώσουν εἰρηνικὰ ἀποτελεῖ ἡ περίπτωση τῆς Θράκης. Τοῦτο ἀποτυπώνεται καὶ στὴν κοινὴ ἔκδοση τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου καὶ τῆς Μουσουλμανικῆς Μουφτείας Ξάνθης μὲ τίτλο «Θρησκευτικὰ Μνημεῖα στὸ Νομὸ Ξάνθης». Ἡ ἔκδοση αὐτὴ ἐκυκλοφορήθη τὸ ἔτος 2005 καὶ παρουσιάζει τὴν ἀρμονικὴ συνύπαρξη δύο διαφορετικῶν θρησκειῶν καὶ πολιτισμῶν στὸν ἑλληνικὸ θρακικὸ χῶρο. Ἄς εὐχηθοῦμε, λοιπόν, τὸ ζήτημα τοῦ τεμένους τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἐπιλυθεῖ ἀπὸ τὸ ἀρμόδιο Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων μὲ σεβασμὸ πρὸς τὴν πολιτιστικὴ ταυτότητα τῆς πόλεως καὶ γενικότερα ἄς ἐκφράσουμε τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν προσδοκία οἱ σχέσεις τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν καὶ τῶν Μουσουλμάνων νὰ κινοῦνται μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ Διαλόγου τῶν Πολιτισμῶν, μακρὰ ἀπὸ συγκρούσεις καὶ φανατισμούς.

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

(12.3.2006)

Α. 'Ο Έορτασμός τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας

Με την ἀρμόζουσα λαμπρότητα ἐορτάστηκε τὴν Α΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν, ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας ἡ ἀναστήλωση τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων, γεγονός πὸ ἀποτέλεσε τὸν θρίαμβο τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὴν ἐορτὴ καθιέρωσε τὸ 842, ὕστερα ἀπὸ τὴν παρέλευση τῆς Εἰκονομαχίας, ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ὁ υἱὸς τῆς Μιχαὴλ ὁ Γ΄ καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μεθόδιος, ὁ Ὁμολογητῆς.

Τὸ πρωί, προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου ἐτελέσθη στὸν Καθεδρικό Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν, Ἀρχιεπισκοπικὴ καὶ Συνοδικὴ Θεία Λειτουργία, μετὰ τὴν συμμετοχὴ κληρικῶν Ἀδελφῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι ἐνδημοῦν στὴν Ἑλλάδα, παρουσίᾳ τοῦ Ἐξοχωτάτου Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Καρόλου Παπούλια καὶ τῆς Προέδρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου κας Ἄνας Ψαρούδα Μπενάκη. Τὴν κυβέρνησι ἐκπροσώπησαν ἡ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κα Μαριέττα Γιαννάκου καὶ ὁ Ὑφυπουργὸς ΥΠΕΠΘ κ. Γεώργιος Καλός. Τὸ παρὸν ἐπίσης ἔδωσαν, ὁ κ. Λευτέρης Ζαγορίτης, Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΝΔ καὶ ὁ βουλευτῆς κ. Χρῆστος Παπουτσίης, ἐκπροσωπώντας τὴν Ἀξιωματικὴ Ἀντιπολίτευση. Ἐπίσης παρέστησαν οἱ κύριοι, Θεόδωρος Μπεχράκης, Δήμαρχος Ἀθηναίων, ὁ Νομάρχης Ἀθηνῶν Γιάννης Σγουρός, καθὼς καὶ ὁ Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Δημήτριος Λινός, πρέσβεις ξένων κρατῶν καὶ ἐκπρόσωποι τῶν τριῶν σωμάτων τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Πρὸ τῆς Ἀπόλυσεως τῆς Θείας Λειτουργίας, πραγματοποιήθηκε Λιτάνευσι τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων σὲ ἀνάμνησι τῆς λιτανευτικῆς πομπῆς, ἡ ὁποία προηγήθηκε τῆς ἱστορικῆς ἀναστήλωσης τῶν εἰκόνων τὸ 842. Τὸν Παναγγορικό τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Ἰωήλ.

Μετὰ τὴν Θεία Λειτουργία, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας παρέθεσε στὸ Προεδρικό Μέγαρο τὸ καθιερωμένο ἐπίσημο γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδοῦλου καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων. Μεταξὺ τῶν συνδαιτυμόνων ἦταν καὶ ὁ νεοκλεγείς Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου, ἡ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς κα Ἄνα Ψαρούδα Μπενάκη, καθὼς καὶ ἡ Ὑπουργὸς καὶ ὁ Ὑφυπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κα Μαριέττα Γιαννάκου καὶ κ. Γ. Καλός. Στὴν προσφώνησί του πρὸς τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας χαρακτήρισε *“ἱστορικὴ τὴ σημερινὴ ἡμέρα, ὁ συμβολισμὸς τῆς ὁποίας διὰ τῆς ἀννψώσεως τῶν εἰκόνων, παραπέμπει στὸν πραγματικὸ προορισμὸ τῆς Ὁρθοδοξίας, πὸ εἶναι ἡ βιωματικὴ ἐπίτευξι τῆς γνώσης τῆς ἀλήθειας Τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι μίᾳ ἀπλῶς θεωρητικῆ ἀποδοχῆ πεποιθήσεων”*. *“Ἡ Ὁρθόδοξι Ἐκκλησία –συνέχισε ὁ κ. Παπούλιας– ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὸν Ἑλληνισμό, εἶναι “οἰκουμενικὴ”, δέχεται καὶ σέβεται τὴν θρησκευτικὴ καὶ πολιτισμικὴ διαφορετικότητα, ὥστε νὰ ἀποσοβῶνται οἱ συγκρούσεις πολιτισμῶν καὶ θρησκείων”*. Μετὰ ἀφορμὴ τὰ τεκταινόμενα τῶν τελευταίων ἡμερῶν καὶ τοὺς φόβους γιὰ τὴν *“Σύγκρουσι τῶν πολιτισμῶν”* ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἀναφέρθηκε στὴν ἀνάγκη τῆς *“ἰσορροπίας ἀνάμεσα σὲ θεμελιώδεις ἀρχές, ὅπως ἡ ἐλευθερία τῆς ἔκφρασις, καὶ ὁ σεβασμὸς στὶς θρησκευτικὲς εὐαισθησίς...”*. Τόνισε δὲ πὸς *“οἱ θρησκείες μποροῦν καὶ πρέπει νὰ γίνουν θεμέλιο τῆς εἰρήνης, ἐμπνέοντα τὸν ἀγῶνα γιὰ δικαιοσύνη καὶ ἀξιοπρέπεια, διότι χωρὶς εἰρήνη τῶν θρησκείων δὲν θὰ ὑπάρξει εἰρήνη τῶν λαῶν”*.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κάρολος Παπούλιας καὶ ἐκπρόσωποι τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Στὴν ἀντιφώνησή του ὁ Μακαριώτατος, συμφώνησε μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τονίζοντας πὼς τόσο ὁ ἴδιος ὅσο καὶ ἡ Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία ἀλλὰ καὶ ἐν γένει ἡ Ὁρθοδοξία, συμμερίζονται τὶς ἴδιες ἀνησυχίες γιὰ τὴν διασφάλιση τῆς εἰρήνης, καὶ ἐπίσημανε τὴν ἀναγκαιότητα τῶν Διαχριστιανικῶν καὶ Διαθρησκευτικῶν Διαλόγων: “*Ὁ 21ος αἰ. γιὰ τὴν Ἐκκλησία ἐπικεντρώνεται στὴν διδασκαλία πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ στὰ πλαίσια αὐτὰ ἐντάσσεται ἡ προσπάθειά μας γιὰ τὴν διατήρηση τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης*”, εἶπε ὁ Μακαριώτατος καὶ πρόσθεσε μὲ ἔμφαση: “*Δὲν νοεῖται νὰ γίνονται πόλεμοι ἐν ὀνόματι τῶν θρησκευτικῶν καὶ νὰ ὑπάρχουν θρησκευεῖς ποὺ νὰ ὑπονομεύουν τὴν εἰρήνη. Εἴμαστε πεπεισμένοι, –συνέχισε– ὅτι ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κοινωνικός, ὑπὲρ τῆς ἀγάπης, τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς ἰσότητας. Μὲ τὰ “ἀνοίγματα” μας πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, τοὺς Προτεστάντες, τὰ Βαλκάνια, καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, ἐπιθυμοῦμε νὰ συμβάλλουμε στὴν εἰρήνη καὶ στὴ δικαιοσύνη. Οἱ Διαθρησκευτικοὶ διάλογοι εἶναι χρήσιμοι στὶς μέρες μας, γιὰτὴν ἀναζητοῦν καὶ ἀνευρίσκουν τὸ “modus vivendi” μεταξὺ ὅλων τῶν ἀνθρώπων διαφορετικῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτισμῶν, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν θρησκευτικῶν. Δὲν λησμονοῦμε ὅτι σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο διαβιώνουν εἴτε ὁμογενεῖς μας Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί, εἴτε Χριστιανοὶ ἄλλων δογματικῶν καὶ χάριν καὶ αὐτῶν ὅπως καὶ τῶν εἰς τὴν πατρίδα μας διαβιούντων μεταναστῶν ποὺ δὲν ἀνήκουν στὴν Ὁρθόδοξη*

Ἐκκλησία, οὔτε κἂν στὴν Χριστιανικὴ Θρησκεία, ὀφείλουμε αὐτὴ τὴ συνεννόηση μεταξὺ τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν καὶ τῶν ἐκπροσώπων θρησκευτικῶν ὁμάδων, προκειμένου νὰ ἐγγυηθοῦμε τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους”.

Τὸ Σάββατο, παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, στὰ πλαίσια τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων, τέλεσε στὸν Ἱερὸ Καθεδρικό Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν Μέγα Πανηγυρικό Ἑσπερινὸ χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων. Τὸν πανηγυρικό τῆς Ἑορτῆς ἐκφώνησε ὁ νεοκλεγείς Μητροπολίτης Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, τότε Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ Ἑσπερινοῦ, βάσει τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τίμησε ἐπίλεκτα μέλη τῆς, κληρικούς καὶ Ἀγιογράφους, εἰς ἔνδειξιν ἀναγνωρίσεως τῆς προσφορᾶς τους. Ὁ Μακαριώτατος καὶ οἱ Συνοδικοί Ἀρχιερεῖς, ἀπένευμαν τὸ ἀνώτατο παράσημο τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, τὸν Χρυσὸ Σταυρὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, στοὺς κάτωθι:

1. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Θωμᾶ Συνοδικινὸ**, Πρωτοσύγγελλο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ Πρωθιερέα τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ.

2. Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. **Νεκτάριο Κοτζιά.**
3. Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. **Νικόλαο Ἰωαννίδη,** Καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.
4. Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. **Χρυσόστομο Σαββάτο,** Καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.
5. Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. **Θεόκλητο Μαλεβίτη,** Ἐφημέριο τοῦ Νοσοκομείου «Ἀνδρέας Συγγρός».
6. Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. **Νικόλαο Λιόλιο,** Θεολόγο - Ἱατρό.
7. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Δημήτριο Τζέροπο,** Καθηγητὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν.
8. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Λάμπρο Ἀνδρεάκη.**
9. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Ματθαῖο Χάλαρη.**
10. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Βασίλειο Δημακόπουλο.**
11. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Νικόλαο Κογιώνη.**
12. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Λεωνίδα Ψαριανό,** Ἐφημέριο τοῦ Ἀσύλου Ἀνιάτων Κυψέλης.
13. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Σταμάτιο Σκλήρη,** Θεολόγο - Ἱατρό - Ἀγιογράφο.

14. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Ἀντόνιο Καλλιγέρη,** Διευθυντὴ τοῦ Κέντρου Νεότητος τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

15. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Ἰωάννη Καραλή.**

16. Αἰδεσιμολογιώτατο Πρωτοπρεσβύτερο κ. **Κωνσταντῖνο Στοῦμπο,** Θεολόγο - Ἱατρό.

17. Ἀξιότιμο κ. **Ράλλη Κοψίδη,** Ἀγιογράφο.

18. Ἀξιότιμο κ. **Πέτρο Βαμπούλη,** Ἀγιογράφο.

19. Ἀξιότιμο κ. **Ἰωάννη Καροῦσο,** Ἀγιογράφο.

Τὴν Δευτέρα 13 Μαρτίου, ὁ Πρέσβης τῆς ἐν Ἀθήναις Ρωσικῆς Ὁμοσπονδίας κ. Ἀντρέι Βντόβιν παρέθεσε δεῖπνο πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐορτῆς τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὸ γεγονός αὐτὸ λαμβάνει χώρα γιὰ ἑβδομῆ συνεχῆ χρονιά σὲ ἀνταπόδοση τῆς ἀπὸ σειρὰ ἐτῶν δεξιώσεως, τὴν ὁποία ὀργανώνει ἡ ἑλληνικὴ Πρεσβεία στὴ Μόσχα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλεξίου.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος με τοὺς τιμηθέντες με τὸν Χρυσὸ Σταυρὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Ἰωήλ κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Β. Ὁμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Ἰωήλ.

Ἔρχου καὶ Ἴδε (Ἰω. 1, 46)

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλε, Σεβασμιώτατοι ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί, Ἐξοχότατε κ. Πρόεδρε τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Ἡ ἡμέρα αὐτή, ὡς πρώτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν καὶ μνήμη τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων, εἶναι ξεχωριστὴ γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη, μὲ μίαν διακοπὴν τριάντα χρόνων¹, ὑπέστη φοβερὴ δοκιμασία ἐξ αἰτίας τῆς ἀπεχθοῦς αἰρέσεως τῆς εἰκονομαχίας. Ἡ Ἐβδόμη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (787 μ.Χ.) διατύπωσε μὲ ἀκρίβεια τὴν ἀλήθεια γιὰ τὰ ἱερὰ εἰκονίσματα καὶ σεβάσματα καὶ ἔφερε τὴν εἰρήνην στὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

Συμπλέκεται, λοιπόν, σήμερα ἡ σεπτὴ νηστεία μὲ τὸ θρίαμβο τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἡ μετάνοια τῆς Μεγάλης

Τεσσαρακοστῆς καὶ τὸ κατὰ Θεὸν πένθος μὲ τὴν ἐπικράτηση τῆς ἀλήθειας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἐνάρετη ἄσκηση, ποὺ συντρίβει τὰ πάθη, καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν μὲ τὴν πνευματικὴ νίκη τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ ψεύδους τοῦ διαβόλου. «*Ἡ ἀλήθεια ὡς ἀποδέδεικται, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλათαι, ἡ σοφία ὡς ἐπαρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν*»².

Τὸ σημερινὸ ἀνάγνωσμα ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο ἀναφέρεται στὴν κλήση δυὸ μαθητῶν τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ναθαναήλ. Ὅρισμένα στοιχεῖα ἀπὸ τὴ ζώγρησή τους ὀδηγοῦν σὲ πολὺτιμα συμπεράσματα.

α. Κατ' ἀρχὴν, ποιῶς ποιότητος ἄνθρωποι ἦταν οἱ δυὸ μελλοντικοὶ ἀπόστολοι;

Ὁ Φίλιππος, ὅταν δέχθηκε τὴν πρόσκληση τοῦ Ἰησοῦ καὶ Τὸν ἀκολούθησε, ἀνήγγειλε τὸ γεγονός στὸ Ναθαναήλ ὡς ἐξῆς «*Ὁν ἔγραψε Μωυσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφήται, εὐρήκαμεν...*»³. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀξιολογώντας τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ καὶ τὴ σπουδὴ

1. Βλ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος Νικολάου. *Ἡ ἁγία εἰκόνα, χαρακτήρ τῆς Σωματώσεως Χριστοῦ*, ἔκδ. 1. Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Λαμία 2003, σελ. 5.

2. Συνοδικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας, Τριῶδιον, Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

3. Ἰω. 1, 45.

του νὰ μεταδώσει τὴν ἀλήθεια αὐτὴ στὸ Ναθαναήλ, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι μελετοῦσε τὸ Νόμο καὶ τοὺς προφῆτες καὶ περιμένε συνεχῶς καὶ μὲ ἀγωνία τὸ Μεσσία, γράφει «Ὁρᾷς πῶς μεμερμημημένην διάνοιαν εἶχε καὶ συνεχῶς ἐμελέτα τὰ Μωυσέως καὶ προσεδόκα τὴν παρουσίαν. Καὶ γὰρ τὸ “εὐρήκαμεν” ζητούντων πῶς ἔστιν αἰεὶ»⁴. Τὴν ἴδια ἀγωνία εἶχαν κι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶναι μία ἀγωνιώδης κραυγὴ πρὸς τὸ Θεὸ «Πότε ἤξεις πρὸς με;»⁵ Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Ναθαναήλ. Ἀπὸ τὶς διευκρινήσεις πού ζητοῦσε ἀπὸ τὸ Φίλιππο γιὰ τὸν Χριστό, ἐὰν δηλαδὴ κατάγεται ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ ἢ ὄχι, καταλαβαίνουμε, λέγει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, πῶς ἦταν «ὄξυς εἰς καρποφορίαν» καὶ ὅτι «ἤδει (ὁ Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ) ὄντα φιλοπρονότατόν τε καὶ φιλολογώτατον... οὐχ ὡς ἀγνοοῦντι προσομιλῶν, ἀλλ’ ὡς λίαν ἐκπεπαιδευμένω...»⁶ Ἦταν καὶ οἱ δυὸ εὐάγωγοι ἄνθρωποι στὴν κλήση τοῦ Χριστοῦ, καλοπροαίρετοι ἀπέναντι στὸ Πρόσωπό Του, δεκτικοὶ στὴ ζωοποιὸ Χάρη Του καὶ ἄριστα καταρτισμένοι στὴ γνώση τῆς Γραφῆς.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ μπορούσαμε νὰ τονίσουμε πῶς τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ ἀπαιτοῦνται κι ἀπὸ κάθε Ὁρθόδοξο, κάθε ἐποχῆς. «Ὁρθόδοξος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ταπεινά, ἄδοξα, ἀπονήρευτα... χωρὶς σοφίες, θὰ κλίνει γόνυ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Θὰ κλίνει γόνυ μέσα στὴν Ἐκκλησία. Θὰ συναντηθεῖ μὲ τὸν Χριστό. Θὰ τοῦ ἀποκαλυφθεῖ ὁ Χριστός. Θὰ μιλήσει μὲ τὸν Χριστό»⁷.

β. Ἕνα δευτέρω στοιχεῖο εἶναι ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀλήθειας. Ἦθελαν καὶ οἱ δυὸ νὰ βροῦν τὴν ἀλήθεια.

Κατὰ κανόνα οἱ ἄνθρωποι ψάχνουν τὴν ἀλήθεια σὲ πράγματα καὶ θεωρίες πού ἐντυπωσιάζουν. Σὲ πρόσωπα μὲ πολλὲς περγαμηνές. Σὲ φιλοσοφικὰ καὶ κοσμικὰ κινήματα πού ἐπιθυμοῦν νὰ μεταποιήσουν τὴν παραδεδομένη κοινωνικὴ τάξη. Σὲ καταστάσεις πού εὐχαριστοῦν, ἐνθουσιάζουν, πού κατακυριεύουν τὶς πνευματικὲς τὸς δυνάμεις. Δυσκολεύονται νὰ παραδεχθοῦν πῶς ὑπάρχει περὶ πτωση νὰ λάβουν τὸ ὄντως ἀγαθὸ «ἐκ Ναζαρέτ». «Ἐκ Ναζαρέτ δύναται τι ἀγαθὸν εἶναι;»⁸ Κατὰ βάθος μᾶς ἀρέσει νὰ ὑπερέχουμε τῶν ἄλλων.

Ἡ σημερινὴ Κυριακὴ εἶναι Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, τῆς ὀρθῆς δόξας, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε τῆς ἀλήθειας. Ποιὰ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια; Εἶναι ἡ συνάντησις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεὸ στὰ ὄρια τῶν προσωπικῶν σχέσεων μέσα στὴν Ἐκκλησία. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι «στῦλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας»⁹. Ὅταν συναντήθηκαν οἱ δύο μαθητὲς μὲ τὸν Χριστό, τότε ἀναπαύθηκαν πνευματικὰ καὶ βρῆκαν τὸ ζητούμενο τῆς ζωῆς τους. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς μᾶς δίνει ἕνα μέτρο, γιὰ νὰ καταλάβουμε, ἐὰν μέσα στὴν Ἐκκλησία βρήκαμε τὴν ἀλήθεια «...ὅτι δὲ ὀρθῶς πιστεύομεν εἰς τὸν Θεόν, τουτέστι καλῶς καὶ ἀσφαλῶς καὶ εὐσεβῶς φρονοῦμεν περὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῶν ἢ παράστασις; Ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς θεοφόρους πατέρας ἡμῶν ὁμολογίας.»¹⁰ Δηλαδή, μία ἀσφαλῆς ἀπόδειξις πῶς κατέχουμε τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ Θεὸ εἶναι ἡ συμφωνία πρὸς τοὺς θεοφόρους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ ἐμπειρία τῶν ἁγίων εἶναι ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας. Ἡ ἐμπειρία βεβαιώνει τὴν ἀλήθεια.

γ. Τὸ τρίτο στοιχεῖο εἶναι ἡ πρόσκλησις τοῦ Φιλίππου πρὸς τὸν Ναθαναήλ «Ἐρχου καὶ ἴδε»¹¹,

Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχουμε ἔφεση γιὰ τὸ Θεό. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐπιζητοῦμε τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ Θεό, Χρειάζεται καὶ ἡ πείρα. Ἦδη ἀναφερθήκαμε στὴν πείρα τῶν ἁγίων μας. Ἡ πείρα μᾶς κάνει νὰ ζοῦμε τὴν πίστη μας ὄχι «ὡς ἰδεολογικὴ θεολογία καὶ ἀντικειμενοποιημένη γνώση, ἀλλὰ ὡς πνευματικὴ ἐμπειρία καὶ ζωὴ ὡς “μάθος” μέσα ἀπὸ τὸ “πάθος”»¹². Περνάμε μέσα ἀπὸ τὸ πάθος, γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σκοπὸ μας. Ὁ Νικόλαος Καβάσιλας λέγει πῶς οἱ ἅγιοι ἔμαθαν περισσότερα ἀπὸ τὴν πείρα, παρὰ ἀπὸ τὴν διδασκαλία. «Λέγω δὴ πείρα τίνι τελεώτερον ἢ διδασκαλία δύναται γνωρίσαι καταμαθόντες»¹³. Ὁλος ὁ ἔπαινος τῶν ἁγίων συνίσταται στὸ ὅτι εἶχαν Ὁρθόδοξη πίστη καὶ ἐπαινετὸ βίον καὶ ἐπιπλέον τὴ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Ἄπας γὰρ ὁ τῶν ἁγίων ἔπαινος καὶ μακαρισμὸς διὰ τῶν δυὸ τούτων συνίσταται, διὰ τε τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ τοῦ ἐπαινετοῦ βίου καὶ διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ» τονίζει ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος¹⁴. Οἱ ἅγιοι μὲ τὴν πείρα προσπαθοῦσαν νὰ φτάσουν στὸ τέρας καὶ νὰ γίνουν τέλειοι. Χει-

4. ΕΠΕ, τ. 13, σελ.10.

5. Ψαλμ. 100, 2.

6. Εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, PG 73,219.

7. Ἀρχιμ. Συμεὼν Κραγιποπούλου, *Συνάξεις Τριωδίου* (τ. Β΄) Πανόραμα Θεσσαλονίκης, 1999, σελ. 105.8. Ἰω. 1,46.

8. Ἰω. 1,46.

9. Α΄ Τιμ, 3, 15.

10. ΕΠΕ, τ. 9, ὄμιλο Η΄, σελ. 216.

11. Ἰω. 1,46.

12. Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, «Πατροπαράδοτον Σέβας», Ἀθήνα 1987, σελ. 7.

13. Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ, PG 150, 552.

14. Κατηχήσεις Χ, SC 104, 142.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος
 μετὰ τοὺς τιμηθέντες μετὰ τὸν Χρυσὸ Σταυρὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

ραγωγὸ τους εἶχαν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἔγραφε «οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ Χριστοῦ»¹⁵. Ἡ παράδοσή μας στὸν Χριστὸ δὲν ἀποτελεῖ καταπτώση, ἀλλὰ τὸ μέγιστο πνευματικὸ κατόρθωμα τοῦ Χριστιανοῦ.

Μακαριώτατε,

Πόσων ἀπὸ ἐμᾶς τὴν καρδιά φλέγει ἡ πίστη γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ γεμίζει ἡ ἀκλόνητη ἐμπιστοσύνη στὸ πρόσωπό Του; Σημεῖο ἀψευδὲς γιὰ νὰ ἀναγνωρίσουμε, ἐὰν εἴμαστε πιστοὶ καὶ βεβαιόπιστοι, εἶναι ἡ σχέση μας μετὰ τὴν Ἐκκλησία. Ἔχουμε στενὲς σχέσεις μετὰ τὴν Ἐκκλησία, ποῦ εἶναι ὁ Χριστός, ὁ παρατεινόμενος στοὺς αἰῶνες;

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν στὸν Θεό, ἀναγνωρίζουν τὶς ἠθικὲς καὶ πνευματικὲς ἀξίες, ἀλλὰ δὲ θεωροῦν ἀπαραίτητο νὰ ζήσουν τὴν Ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τῆς μετανοίας, τῶν μυστηρίων καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μετὰ τοὺς ἄλλους. Ἐνῶ διακηρύσσουν ὅτι πιστεύουν καὶ εἶναι Ὁρθόδοξοι, ἀρνοῦνται τὸ θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι δυ-

νατὸ νὰ εἶναι κάποιος Ὁρθόδοξος χωρὶς πείρα ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς;

Ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἰσχύ γιὰ τὸν καθένα μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ σύνολο τὸ εὐσεβὲς ἔθνος μας. Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ διατηρήσουμε τὴν Ἑλληνορθόδοξη ἐσωτερικότητά μας καὶ τὴ φυσιογνωμία τοῦ ἔθνους μας¹⁶.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὡς ἄλλη κιβωτός, σὲ καιροὺς εἰρηνικὸς διέθρεψε, ἀλλὰ καὶ σὲ κρίσιμες στιγμὲς τῆς ἱστορίας διέσωσε τὸ γένος μας ἀπὸ τὴν ὀριστικὴ ἀπώλεια.

Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας σημαίνει Κυριακὴ [τῆς ἐπικρατήσεως] τῆς ἀληθείας, ἡ ὁποία ταυτίζεται μετὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια, Κυριακὴ [τῆς ἐπικρατήσεως] τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, τῆς φανερώσεως τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ποῦ εἶναι ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς ἐνωμένος στὴ ζωὴ καὶ στὴν πίστη. Ἄς εὐχηθούμε ὁ Ὁρθόδοξος λαὸς μας νὰ παραμένει στὸ διηνεκὲς ἐραστής καὶ φίλος τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ, συνδεδεμένος πάντοτε μετὰ τὴν κιβωτὸ τοῦ Γένους, τὴν Ἐκκλησία Του. Ἀμήν.

15. Φιλ. 3,12.

16. Βλ. «Μήνυμα τοῦ Ἁγίου Ὁρους στὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος», Ἀθωνικοὶ διάλογοι, τεύχ. 24, Αὐγούστος - Σεπτέμβριος 1974, σελ. 2.

**Τιμητική
ἐκδήλωση
για τὸν Ὁμότιμο
Καθηγητὴ
κ. Εὐάγγελον
Θεοδώρου**

Ἡ Σύγκλητος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 18ης Δεκεμβρίου 2005, κατόπιν θερμοῦ σχετικῆς εἰσηγήσεως καὶ προτάσεως τοῦ Προέδρου αὐτῆς, διεθνῶς γνωστοῦ καρδιοχειρουργοῦ Dr. Dr.h.c. Felix Unger καὶ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Salzburg, ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως τὴν ἀνακήρυσιν τοῦ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ καὶ πρ. Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου εἰς «Ἐπίτιμον Πολίτην» (Ehrenbürger) αὐτῆς. Ὁ τίτλος αὐτὸς δίδεται σὲ εὐρωπαϊκὰς χῶρας ἀπὸ πόλεις ἢ ἀνώτατα πνευματικὰ ἰδρύματα πρὸς ἐπιβράβεισιν «μεγάλων ὑπηρεσιῶν», ποὺ προσφέρονται ἀπὸ τὸν τιμώμενον μὲ τὸν τίτλον αὐτόν. Ὁ Καθηγητὴς Εὐάγγελος Θεοδώρου ἔχει ἐκλεγῆ τὸ 1993 Τακτικὸν Μέλος τῆς Ἀκαδημίας αὐτῆς καὶ ἀπὸ τὸ 1994 εἶναι ὁ ἐκπρόσωπος αὐτῆς στὴν Ἑλλάδα (Legatus Graeciae).

Ἡ ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας ἀποσταλεῖσα ἐκ Salzburg τὴν 29.11.05 πρὸς τὸν Καθηγητὴν Εὐάγγ. Θεοδώρου σχετικὴ ἐπιστολὴ εἰς γερμανικὴν γλῶσσαν ἔχει εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὡς ἑξῆς:

«Ἀξιότιμε κύριε Καθηγητὰ Dr. Θεδώρου, μὲ μεγάλην χαρὰν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς πληροφορήσω, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τῆς Συγκλήτου, ἐκτιμώντας τὶς μεγάλες ὑπηρεσίες σας (Ihre grossen Dienste) ἀπεφασίσαμεν νὰ σᾶς ἀνακηρύξωμεν Ἐπίτιμον Πολίτην τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν.

»Σᾶς ἐρωτῶμεν, ἐὰν θὰ θέλατε νὰ δεχθῆτε τὴν ἐκλογήν. Ἡ ἐορταστικὴ ὑποδοχὴ θὰ γίνῃ τὸ Σάββατον 11 Μαρτίου 2006 κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πανηγυρικῆς συνεδρίας τῆς ὀλομελείας (Festplenum) στὸ Salzburg.

»Χαίρομεν, διότι σᾶς μεταδίδομεν σήμερον τὴν εἶδησιν αὐτήν.

»Θὰ χαρῶ νὰ ἀκούσω νέα ἀπὸ σᾶς. Μὲ φιλικοὺς χαιρετισμοὺς Prof. Dr. Dr.h.c. Felix Unger, Präsident»

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Prof. Dr. Maximilian Fussl ἐπὶ τοῦ βήματος ἀναγινώσκει τὸ λατινικὸν κείμενον τοῦ Διπλώματος ποὺ δόθηκε στὸν Καθηγητὴν Εὐάγγελον Θεοδώρου.

Μετὰ τὴν εὐχαριστήρια καταφατικὴ ἀπάντησιν τοῦ Καθηγητοῦ Εὐάγγ. Θεοδώρου, ἡ ἑορταστικὴ ὑποδοχὴ πραγματοποιήθηκε τὴν 11ην Μαρτίου 2006 στὴν «Αἶθουσαν Βασιλέων» τῆς ἱστορικῆς Residenz τοῦ Salzburg. Ἡ σχετικὴ ἐπαινετικὴ παρουσιάσις του (Laudatio) ἀνατέθηκε ὑπὸ τῆς Συγκλήτου στὸν Ἑλληνα Senator αὐτῆς Καθηγητὴν Dr. Dr.h.c. Σωτήριον Ράπτην, ὁ ὁποῖος εἶναι γνωστὸς στὴν Ἑλλάδα ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Διαβήτου, ὡς Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Παθολογίας καὶ ἄλλων ἰατρικῶν Ἐταιρειῶν, ὅπως ἐπίσης ὡς ὁ κατὰ τὸ 2005 Πρόεδρος τοῦ συνελθόντος στὴν Ἀθήνα Εὐρωπαϊκοῦ Συνεδρίου γιὰ τὸν σακχαρώδη διαβήτην, στὸν ὁποῖον συμμετέσχον 14.000 σύεδροι. Ἐπειδὴ ὁ Καθηγητὴς Σ. Ράπτης, ἔνεκα ἀνυπερβλήτου κωλύματος, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ μεταβῆ εἰς Salzburg, ἔστειλε τὴν γραπτὴν του Laudatio στὸν Πρόεδρον Unger, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε προσωπικῶς ὁ ἴδιος νὰ παρουσιάσῃ τὰ ἀναφερόμενα στὸ γραπτὸν κείμενον τῆς Laudatio, τὴν ὁποίαν συνέταξεν ὁ Καθηγητὴς Σ. Ράπτης, προσθέτοντας καὶ τὶς προσωπικὲς του ἐντυπώσεις γιὰ τὸν τιμώμενον Καθηγητὴν Θεοδώρου, τὸν ὁποῖον ἐξετίμησε τόσοσιν στὶς συνεδρίες τῆς Συγκλήτου, στὶς ὁποῖες ἐπὶ χρόνια συμμετεῖχε καὶ ὁ Legatus Graeciae, ὅσον καὶ γιὰ τὴν ἐνεργὸν καὶ ἀδιάκοπη παρουσία του μὲ εἰσηγήσεις ἢ παρεμβάσεις στὶς Γενικὲς Διακλαδικὲς Συνελεύσεις τῶν Τακτικῶν Μελῶν καὶ στὶς Συνεδρίες τῆς Τάξεως τῶν Θεολόγων τῆς Ἀκαδημίας, στὶς ὁποῖες Συνεδρίες παρίστατο συχνὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος αὐτῆς.

Ἡ εἰς γερμανικὴν γλῶσσαν Laudatio τοῦ Καθηγητοῦ Σ. Ράπτη ἔχει σὲ ἑλληνικὴν μετάφρασιν ὡς ἑξῆς:

«Ὁ Καθηγητὴς Θεοδώρου γεννήθηκε τὸ 1921 στὸ Αἰδίνιον τῆς Μ. Ἀσίας. Μετὰ τὶς γυμνασιακὰς σπουδὰς του στὸν Πειραιᾶ ἐστράφη στὴν σπουδὴν τῆς Θεολογίας στὴν Θεολογικὴ Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, μετεκπαιδευθεὶς στὴν Θεολογικὴν καὶ Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Marburg an der Lahn στοὺς τομεῖς τῆς Θεολογίας, Φιλοσοφίας, Κοινωνιολογίας καὶ Παιδαγωγικῆς. Ἐγενε Ὑφηγητὴς στὴν Ἀθήνα καὶ ἦταν κατ' ἀρχὰς στὴν Θεσσαλονίκη καὶ ἀργότερα στὴν Ἀθήνα τακτικὸς Καθηγητὴς στοὺς τομεῖς τῆς Λειτουργικῆς,

Ὀμιλητικῆς καὶ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς. Ὡς Καθηγητὴς ὁ Θεοδώρου ἔκαμε ἐπιστημονικὴν ἔρευναν στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Heidelberg.

Ὡς Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου μας στὴν Ἀθήνα ἦταν ἐκπρόσωπος τῆς Συνόδου τῶν Πρυτάνεων ὄλων τῶν Ἑλληνικῶν Πανεπιστημίων στὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Πρυτάνεων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Πανεπιστημίων.

Ὁ Θεοδώρου μὲ τὴν εὐρύτητα τῶν ἐνδιαφερόντων του, μὲ τὶς βαθέως πνευματικὲς του δραστηριότητες καὶ μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν του ἐργασίαν εἶναι εἰς ἄριστον βαθμὸν ἀναγνωρισμένος σὲ ὄλον τὸν κόσμον καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ Ἑλληνικὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Βοστώνης καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτον Ὁρθοδόξου Θεολογίας (τῶν Παρισίων) ἀνεκήρυξαν τὸν Καθηγητὴν Θεοδώρου Ἐπίτιμον Διδάκτορά του. Ὁ συνιδρυτὴς τῆς Ἀκαδημίας μας Καρδινάλιος Franz König ἀνεκήρυξεν αὐτόν, ἔνεκα τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν του, Ἐπίτιμον Μέλος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἰδρύματος «Pro Oriente» (Βιέννη). Τὸ Ἰδρυμα αὐτὸ ἐπιδιώκει τὴν οἰκουμενικὴν προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως τὸν ἔχει τιμήσει μὲ ὄφρικιον. Ἄλλα Πατριαρχεῖα, ὅπως τὰ Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων καὶ Μόσχας, ὅπως καὶ οἱ Ἀρχιεπισκοπὲς Θουατείρων (Λονδίνου) καὶ Ἀθηνῶν καὶ ἡ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης τοῦ ἔδωσαν τὸν χρυσὸν σταυρὸν τῶν τιμητικῶν παρασήμων τους. Ἐκτὸς αὐτῶν ὁ Καθηγητὴς Θεοδώρου εἶναι ἐπίτιμον μέλος ὀργανώσεων καὶ συλλόγων.

Τὸ συγγραφικὸν του ἔργον εἶναι πολύπτυχον καὶ συγχρόνως ρηξικέλευθον. Ἡ βαθειὰ θεώρησις τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Παραδόσεως καὶ ἰδιαίτερος τῶν θησαυρῶν τῆς Βυζαντινῆς Λειτουργίας καὶ Τέχνης, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἡ συμβολὴ του στὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀληθῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως πρὸς ἐξάλειψιν τῶν σχισμάτων εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικὰ σημεῖα τῆς δραστηριότητός του.

Μέχρι σήμερα ὁ Καθηγητὴς Θεοδώρου ἔχει δημοσιεύσει περισσότερα ἀπὸ 380 (μεγάλα καὶ μικρὰ) βιβλία καὶ περισσότερα ἀπὸ 2000 ἄρθρα. Ἦταν ἐκδό-

της τῶν ἐπισήμων περιοδικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ διαπρεπὴς ἐπιστήμων ὑπῆρξεν ἐπίσης μέλος τοῦ Τμήματος «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

Οἱ ἐπιστημονικὲς θεωρήσεις του εἶναι πάντοτε θεολογικῶς καὶ φιλοσοφικῶς θεμελιωμένες. Μὲ τὴν διαλεκτικὴν δύναμιν τῆς σκέψεώς του καὶ μὲ τὸν δημοουργικὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεώς του ἐξετάζει σημαντὰ φλέγοντα θέματα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Θεολογίας καὶ τοῦ καθ' ὅλου Πολιτισμοῦ. Ἐπὶ πλέον μὲ ζωτανὴν γλῶσσαν μεταδίδει τὴν οὐσίαν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὁ Καθηγητὴς Θεοδώρου διαθέτει τὴν ἀσυνήθιστην ἱκανότητα νὰ συνδέῃ ἀναγνωρισμένες θεωρίες καὶ μεθόδους, παραδείγματος χάριν στὴν Κατηχητικὴν, μὲ νέες γνώσεις καὶ μεθόδους τῆς Παιδαγωγικῆς, τῆς σημερινῆς Ψυχολογίας καὶ ἰδιαίτερος μὲ τὴν θεμελιωμένην γνώσιν τῶν φιλοσοφικῶν διδασκαλιῶν. Γι' αὐτὸν ἡ χριστιανικὴ μόρφωσις φυσικῶς καὶ ἀβιάστως ὁδηγεῖ στὸν γνήσιον ἀνθρωπισμὸν καὶ αὐθεντικὸν πολιτισμὸν.

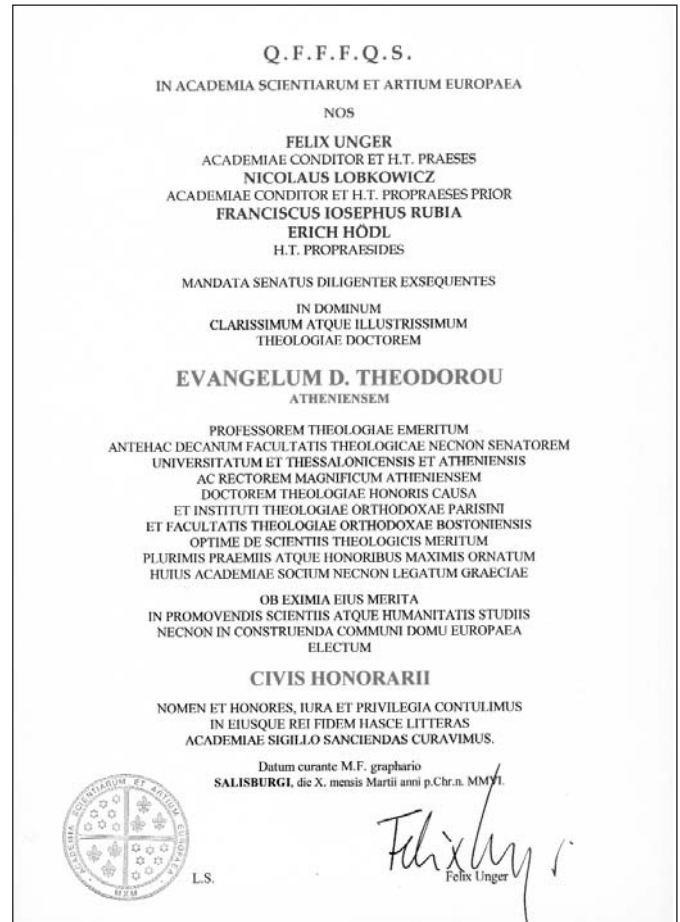
Ὁ Καθηγητὴς Θεοδώρου εἶναι ἕως τώρα σὲ μέγαν βαθμὸν ἐνεργὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας μας. Μὲ τὴν δέσμευσίν του αὐτὴν ἀποδεικνύει τὴν πίστιν του στὴν πολὺ σημαντικὴν ἀποστολὴν τῆς Ἀκαδημίας μας.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

ὅπως ὅλοι γνωρίζομεν, ὁ Καθηγητὴς Θεοδώρου εἶναι ἓνας διεθνῶς ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὰς ἀναγνωρισμένος θεολόγος καὶ μία ἐξέχουσα προσωπικότης. Γιὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν εἶναι ἐπομένως μεγάλη τιμὴ νὰ ἀνακηρύσῃ «Ἐπίτιμον Πολίτην» τὸν Καθηγητὴν Dr., Dr.h.c. Εὐάγγελον Θεοδώρου ἐκτιμώντας τὶς σημαντικὰς καὶ ρηξικέλευθες ὑπηρεσίας του στοὺς τομεῖς τῆς Θεολογίας, τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Φιλοσοφίας».

Μετὰ τὴν Laudatio ὁ Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Κλασικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Salzburg καὶ Τακτικὸν Μέλος τῆς Ἀκαδημίας Maximilian

Fussl ἀνέγνωσε τὸ γιὰ τὸν Καθηγητὴν Θεοδώρου ἐτοιμασθὲν σὲ παραδεδομένην λατινικὴν γλῶσσαν Δίπλωμα ἀνακηρύξεως εἰς «Ἐπίτιμον Πολίτην» τῆς Ἀκαδημίας, τοῦ ὁποίου φωτοτυπία παρατίθεται κατωτέρω. Τὸ Δίπλωμα αὐτὸ μνημονεύει μερικὸς ἀπὸ τοὺς κυρίους τομεῖς τῆς προσφορᾶς τοῦ Καθηγητοῦ Θεοδώρου.

Τὸ κείμενον τοῦ Διπλώματος εἰς λατινικὴν γλῶσσαν.

Στὴν συνέχειαν ὁ Πρόεδρος Unger παρέδωσε στὸν τιμώμενον τὸ Δίπλωμα, ὅπως καὶ τὸ μετάλλιον τῆς Ἀκαδημίας. Ἡ ἴδια διαδικασία ἐπαναλήφθηκε καὶ γιὰ δύο ἄλλους τιμηθέντες μὲ τὸν ἴδιον τίτλον τοῦ «Ἐπιτίμου Πολίτου». Πρόκειται γιὰ τοὺς Marcel Studer (Zürich) καὶ Leo Seuffert (Traunstein).

Ὁ Καθηγητὴς Θεοδώρου, ἀνελθὼν στὸ βῆμα τῆς Αἰθούσης, ἐξέφρασε κατὰ εὐσύνοπτον τρόπον τὶς εὐχαριστίες καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, εἰπὼν εἰς γερμανικὴν γλῶσσαν τὰ ἑξῆς:

«Με μεγάλην συγκίνησιν καὶ χαρὰν ἐκφράζω τὶς θερμότερες εὐχαριστίες μου πρὸς τὸν ἀξιότιμον Πρόεδρον καὶ τὰ ἀξιότιμα Μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν γιὰ τὴν ἐπιδαψιλευθεῖσαν εἰς ἐμὲ μεγάλην τιμὴν μὲ τὴν ἀνακηρύξιόν μου εἰς Ἐπίτιμον Πολίτην (Ehrenbürger) τοῦ Ἀνωτάτου αὐτοῦ πνευματικοῦ Ἰδρύματος, τὸ ὁποῖον διακρίνεται γιὰ τὴν πολυδιάστατη διακλαδικὴν μορφωτικὴν καὶ πολιτιστικὴν του ἀκτινοβολίαν μέσα στὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρον καὶ ἐκτὸς τῶν ὁρίων αὐτοῦ. Αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ διαβεβαιώσω τὴν ἐκλεκτὴν καὶ

τοῦ προκειμένου οἶονεὶ πνευματικῆς- πατρίδος του. Γι' αὐτό, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ Θεὸς μου χαρίζει ὑγείαν, θὰ συνεχίσω νὰ μὴ φείδωμαι κόπων καὶ θυσιῶν, γιὰ νὰ ἔρχωμαι ἐδῶ ἀπὸ μακρυνά, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς νοσταλγουμένης ὑποσυνειδήτως πρώτης στὸν κόσμον Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας, γιὰ νὰ καταπραῦνω τὴν νοσταλγίαν καὶ τὴν ὀδυνηρὴ μελαγχολίαν μου αὐτήν. Σᾶς εὐχαριστῶ».

Ὅταν στὴν συνέχειαν, συμφώνως πρὸς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς πανηγυρικῆς συνεδρίας, ἔγινεν ἡ ἐπίσημη ὑποδοχὴ τῶν νέων Τακτικῶν Μελῶν τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Καθηγητὴς Εὐάγγελος Θεοδώρου αἰσθάνθηκε ἰδιαίτερη συγκίνησιν καὶ χαρὰν, ὅταν ἄκουσε πάλιν λατινιστὶ ν' ἀναγινώσκειται τὸ Δίπλωμα τῆς ὑποδοχῆς ὡς νέου Τακτικοῦ Μέλους ἐνὸς παλαίου ἐκλεκτοῦ καὶ ἀγαπητοῦ μαθητοῦ του στοῦ Κολλέγιον Ἀθηνῶν, τοῦ διακεκριμένου πρ. Εὐρωβουλευτοῦ Λαζάρου Ἐφραΐμογλου, ὁ ὁποῖος τώρα προσφέρει μεγάλες ὑπηρεσίες ὡς Πρόεδρος ρηξικελεύθων καὶ πολυδιαστάτων ἀκτινοβόλων μορφωτικῶν καὶ πολιτιστικῶν Ἰδρυμάτων, δηλ. τοῦ Ἰδρύματος Μείζονος Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου «Ἑλληνικὸς Κόσμος».

Ἡ Συνεδρία, τιμώντας τὸ ἔτος Μότσαρτ στὴν γενέτειρά του, ἔκλεισε μὲ διάλεξιν γιὰ τὴν σχέσιν Μότσαρτ καὶ Εὐρώπης, διανθιζομένην μὲ μουσικὰ ἀποσπάσματα ἐξ ἔργων του. Ἡ ὅλη τελετὴ ἔληξε μὲ τὸν Εὐρωπαϊκὸν Ὑμνον τῆς Χαρᾶς.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν (Academia Scientiarum et Artium Europaea - European Academy of Sciences and Arts - Europäische Akademie der Wissenschaften und Künste - L' Academie Europeenne des Sciences et des Arts) περιλαμβάνει ἑπτὰ «τάξεις» (Classes, Klassen) δηλ. τὶς «Τάξεις» α) τῆς Θεολογίας, στὴν ὁποίαν ἀνήκει ὁ Καθηγητὴς Εὐάγγ. Θεοδώρου· β) Φιλοσοφικῶν καὶ Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν, Φιλολογίας, Παιδαγωγικῆς, Ψυχολογίας κ.λπ.· γ) τῆς Ἱατρικῆς· δ) τῆς Τέχνης· ε) τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν· στ) τῶν Κοινωνικῶν, Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ζ) τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Τεχνολογίας καὶ τοῦ Περιβάλλοντος.

Ὁ Καθηγητὴς Εὐάγγελος Θεοδώρου κατὰ τὴν εὐχαριστήριον ὁμιλίαν του.

πολυπληθῆ ὁμήγηρον, ὅτι συνεχῶς στρέφω τὴν σκέψιν μου πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν μας ὄχι μόνον μὲ νοσταλγίαν (Sehnsucht), ἀλλὰ καὶ μὲ Heimweh, δηλ. μὲ τὴν ὀδυνηρὴ μελαγχολίαν τοῦ ζῶντος μακρὰν τῆς -ἐπι

Ἡ Ἀκαδημία αὐτή, πού ἔχει τὸ κέντρον της στὴν πόλιν Salzburg Αὐστρίας, ἐπικεντρώνει τὴν δραστηριότητά της πρὸ πάντων στοὺς ἐξῆς τομεῖς: ἀφ' ἑνὸς στὴν ἀνάπτυξιν μέσα εἰς ἐκάστην τῶν «Τάξεων» τῆς τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀκαδημαϊκῆς σκέψεως· β) ἀφ' ἑτέρου στὴν μετάδοσιν ἐπιστημονικῶν εἰδήσεων· γ) τρίτον στὴν συχνὴν ὀργάνωσιν σέ διάφορες χῶρες ἢ πόλεις διεπιστημονικῶν καὶ διακλαδικῶν διαλογικῶν συναντήσεων μελῶν ὄλων ἢ μερικῶν τάξεων της πρὸς πολυδιάστατη μελέτην φλεγόντων ἐπικαίρων ζητημάτων καὶ δ) τέταρτον στὴν προώθησιν τῆς οἰκοδομήσεως τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης καὶ τῆς ἀκτινοβολίας τῶν θεμελιωδῶν ἀξιῶν της.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν δικτυώνει καὶ φέρει εἰς ἐπαφὴν 1200 περίπου διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες ἐξ 25 εὐρωπαϊκῶν κυρίως κρατῶν, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ὑπάρχουν καὶ 12 κά-

τοχοὶ τοῦ βραβείου Nobel, ὡς καὶ ὑπὲρ τοὺς 20 Ἕλληνες. Σημαντικὲς ὑπηρεσίαι προσφέρουν καὶ τὰ ἐρευνητικὰ Ἰνστιτοῦτα τῆς Ἀκαδημίας, ἡ ὁποία ἐνσαρκώνει στὸν ὕψιστον βαθμὸν τὸ ἰδεῶδες τῆς πλατωνικῆς παραδόσεως.

Ἐνεκα τῆς ἀκτινοβολίας της ἡ Ἀκαδημία αὐτὴ ἔχει τὴν ὑποστήριξιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐστρίας, ἄλλων Ἐθνικῶν Ἀκαδημιῶν (Αὐστρίας, Ἑλβετίας, Ἰσπανίας, Ἰταλίας, Οὐγγαρίας, Γερμανίας κ.ἄ.), τῶν βασιλείων τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ Βελγίου, Εὐρωπαϊῶν Προέδρων Δημοκρατίας κ.λπ.

Τὸ Περιοδικὸν «Ἐκκλησία» συγχαίρει τὸν πρόωην Διευθυντὴν τοῦ κ. Εὐάγγελον Θεοδώρου καὶ εὐχεται εἰς αὐτὸν ὑγίαν καὶ ἔτη πολλὰ πρὸς συνέχισιν τῆς καρποφόρου προσφορᾶς του.

Ἐπίδοσις τοῦ Διπλώματος ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Felix Unger στὸν Καθηγητὴν Εὐάγγ. Θεοδώρου.

**Σχέσεις Ἐκκλησίας
- Πολιτείας εἰς τὰς
χώρας - μέλη τῆς
Εὐρωπαϊκῆς
Ἐνώσεως
(παλαιὰς καὶ
νεοεισελθούσας
τὸ ἔτος 2004)**

Δ' Μέρος

8. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Καὶ διὰ τὴν Πορτογαλίαν παρὰ τὰ ὅσα ἀντίθετα ἔχουν ἀνευθύνως καὶ ἐπιπολαίως λεχθῆ, εἰς τὴν προᾶξιν δὲν ἀπαντᾶται χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας. Ἐπισημαίνομεν τὰ κάτωθι:

α) Τὸ Σύνταγμα τῆς Πορτογαλίας εἰς τὸ ἄρθρον 41 παρ. 4 καθιερῶνει τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν θρησκευτῶν καὶ τὸν χωρισμὸν Κράτους - Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν προᾶξιν ἢ ἐν λόγῳ συνταγματικῆς διάταξης δὲν εὔρεν οὐδεμίαν ἐφαρμογὴν. Παραθέτομεν ἐπὶ λέξει σχετικὸν ἀπόσπασμα τῆς μελέτης τοῦ Vitalino Italino Canas (State and Church in Portugal, εἰς Robers, ἔνθ' ἄν. σελ. 259 ἔπ.), τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς (αὐτόθι σελ. 264):

“Despite constitutional progress towards equality and separation, the combination of “sociological factors, history and some legislation still anchored in old conceptions lead us to two propositions: (a) the principle of equal treatment is not entirely enforced: (b) the principle of separation is interpreted *in a quite modest way*. I shall concentrate on these two topics, showing that the Catholic Church still “enjoys privileges not granted to the remaining denominations and that the Portuguese State still chooses to support the fundamental tasks of the dominant denomination”.

Βλέπομεν λοιπόν, ὅτι ἡ Πορτογαλία ἀποτελεῖ κλασσικὸν παράδειγμα Κράτους, τοῦ ὁποῖου τὸ Σύνταγμα θεσπίζει τὸν χωρισμὸν Κράτους - Ἐκκλησίας καὶ τὴν πλήρη ἰσότητα τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ὅπου ἡ διάταξις αὕτη εἰς τὴν προᾶξιν δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἀπαντᾶται εἰς αὐτὴν (δηλ. τὴν προᾶξιν) ὑπεροχῆ, δεσπύζουσα θέσις καὶ προνομιακὴ κατάστασις διὰ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία κατέχει θέσιν “ἐπικρατούσης θρησκείας”. Πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθῆ, ὅτι εὑρίσκεται πάντοτε ἐν ἰσχύϊ τὸ Κοινοβούτιον ποὺ ἔχει ὑπογράψῃ ἡ Πορτογαλία μὲ τὸ Βατικανὸν τῆς 7.5.1940. Canas, ἔνθ' ἄν. σελ. 262), τὸ Νομοθ. Διάταγμα 407/89, τὸ ὁποῖον εἰσαγεῖ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἰς τὰ σχολεῖα (Canas, ἔνθ' ἄν. σελ. 263), ὁ νόμος 58/90 τῆς 7.9.1990 περὶ ὀργανώσεως θρησκευτικῶν ἐμπομπῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ ραδιόφωνον καὶ τὴν τηλεόρασιν, καθὼς καὶ σειρὰ ἄλλων νόμων ποὺ ὀργανώνουν ὑπηρεσίας στρατιωτικῶν ἱερέων, ἱερέων εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἄλλα ἰδρύματα κ.λ.π.

Ὡς πρὸς τὸ ὡς ἄνω Κοινοβούτιον αἱ διατάξεις του ὑπερτεροῦν ἀκόμη καὶ ἂν συγκρούονται πρὸς τὸ Σύνταγμα (Canas σελ. 266). Ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἄρθρον XXI τοῦ ἐν λόγῳ Κοινοβούτιου προβλέπει, ὅτι ἡ διδασκαλία εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα πρέπει νὰ καθοδηγεῖται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Καθολικισμοῦ (πρβλ. Canas, ἀναφέροντα ἐπὶ λέξει διὰ τὴν ἐν λόγῳ διάταξιν Article XXI (Teaching in State Schools) Must be Guided by Catholic Principles, αὐτόθι σελ. 266). Τὰ ὑπὲρ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας προνόμια δὲν ἐθεωρήθησαν ἀντισυνταγματικὰ διὰ τῶν 423/87 καὶ 174/93 ἀποφάσεων τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου (Canas, σελ. 267, ὑπόσημ. 27 αὐτόθι). Αἱ ἐν λόγῳ ἀποφάσεις δέχονται ἐπὶ πλέον, ὅτι τὸ Κράτος ὑποχρεοῦται νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὰ σχολεῖα

τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καθ' ὅσον αὕτη τυγχάνει ἢ μείζων Ἐκκλησία εἰς τὸ πορτογαλικὸν κράτος (ἐπὶ λέξει ἀπόσπασμα τῶν ἐν λόγῳ ἀποφάσεων εἰς ἀγγλικὴν μετάφρασιν: “The State Must Give the Opportunity to the Catholic Church in Portugal to Teach Morals and Religion at State Schools”, Canas, σελ. 273). Ἐπίσης αἱ ἐν λόγῳ ἀποφάσεις ἀναφέρουν, ὅτι ἡ ὕλη τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν θὰ καθορίζεται ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ ἐγκρίνεται ὑπὸ τοῦ Κράτους. Τὰ προνόμια, πὺ ἀναγνωρίζονται εἰδικῶς καὶ μόνον ὑπὲρ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, εἶναι (πέραν τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν) πολλὰ (π.χ. φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων, ἀπαλλαγὰ ἀπὸ τὸν στρατόν, ἴδρυσις ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν στρατόν καὶ εἰς πολλὰ δημόσια ἰδρύματα, π.χ. φυλακαὶ, νοσοκομεῖα κ.λ.π).

Ὁ ὡς ἄνω παραπεμπόμενος συγγραφεὺς καταλήγει, εἰς τὸ ὅτι εἰς τὴν Πορτογαλίαν εἰς τὴν πρᾶξιν ὁ χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας δὲν ἐφηρμόσθη (σελ.277). Ὁ D' Onorio (ἐνθ' ἄν. σελ. 135) ἀναφέρει, ἐπίσης ὅτι εἰς τὴν Πορτογαλίαν ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπολαύει “εἰδικοῦ καθεστῶτος” (Traitement Special) καὶ ὅτι τοῦτο ἔχει γίνεαι δεκτὸν ὑπὸ τῆς νομολογίας τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαστηρίου. Οἱ Desousa καὶ Teles Pereira (Nouveaux Droits et Relations Eglise Etat au Portugal, εἰς New Liberties and Church, 1998 σελ. 331 ἐπ.) ἀναφέρονται ὁμοίως εἰς τὴν ὑπερέχουσαν θέσιν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. **Ἐπὶ πλέον ἀναφέρουν, ὅτι εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἐπετράπη (εἰς αὐτὴν καὶ μόνην) νὰ λειτουργήσῃ τηλεοπτικὸν σταθμὸν (σελ. 363).** Ἐπίσης ὅτι καὶ ἡ κρατικὴ τηλεόρασις μεταδίδει ἐκπομπὰς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας (σελ. 364 ὑπόσημ. 56). Ἐπίσης διὰ τοῦ νόμου 6/96 τῆς 17.1.1995 ἀπηγορεύθη εἰς τὰς αἰρέσεις νὰ μεταδίδουν ἰδικὰ των προγράμματα (μετέδιδον τὰς ἀπόψεις των ὡς πληρωμένας διαφημίσεις) (σελ. 365).

Κατ' ἀκολουθίαν πάντων τῶν ἀνωτέρω (καὶ πολλῶν ἄλλων παραλειπομένων χάριν συντομίας δεχομένων ὅμως τὰ αὐτά) προκύπτει - ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω - ὅτι **εἰς τὴν Πορτογαλίαν καμμία περίπτωσις χωρισμοῦ Κράτους - Ἐκκλησίας δὲν ἀνεφάνη εἰς τὴν πρᾶξιν**

παρὰ τὴν ρητὴν συνταγματικὴν διάταξιν ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου, ἢ ὁποία (ὡς προκύπτει ἐκ πλήθους στοιχείων) ἔχει περιπέσει εἰς ἀχρησίαν.

9. ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Τὸ ἰσχύον Σύνταγμα τῆς Ἰρλανδίας, εἰς τὸ προοιμιόν του, περιέχει διάταξιν ὁμοίαν μὲ τὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος, ἣτοι ἐπικαλεῖται τὸ Ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καθὼς καὶ τὸ Ὄνομα “τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ”. Ἡ τοιαύτη διατύπωσις ἔχει ὡς ἐξῆς: “In the Name of the Most Holy Trinity, from Whom is all authority and to Whom, as our final end, all, actions both of men and States must be referred, We, the people of Eire humbly acknowledging all our obligations to our Divine Lord, Jesus Christ, Who substained our fathers through centuries of trial.

Ἡ μετάφρασις τοῦ ἐν λόγῳ κειμένου εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἔχει ὡς ἐξῆς: “Εἰς τὸ Ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδας, ἐξ ἧς πηγάζει πᾶσα ἐξουσία καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ὡς τελικὸς σκοπὸς ὄλων ἡμῶν, πρέπει νὰ ἀναφέρεται πᾶσα πρᾶξις ἀνθρώπων καὶ κρατῶν. Ἡμεῖς ὁ λαὸς τῆς Ἰρλανδίας ταπεινοφρόνως ἀναγνωρίζοντες πᾶσας ἡμῶν τὰς ὑποχρεώσεις εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὁ ὁποῖος συμπαρεστάθη εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν μέσῳ τῶν δοκιμασιῶν τῶν αἰώνων”.

Τὸ δὲ ἄρθρον 44 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος (ὡς ἐτροποποιήθη) ἀναφέρει, ὅτι τὸ Κράτος ἀναγνωρίζει ὅτι ὀφείλεται σεβασμὸς καὶ δημοσία λατρεία εἰς τὸν Παντοδύναμον Θεόν, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα χρησιμοποιεῖ μὲ εὐλάβειαν καὶ σέβεται καὶ τιμᾷ τὴν θρησκείαν (ἐπὶ λέξει “The State acknowledges that the homage of public worship is due to the Almighty God. It shall hold His Name in reverence and shall respect and honour religion”).

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι αὐταπόδεικτον, ὅτι εἰς τὴν Ἰρλανδίαν δὲν προβλέπεται, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας, ἄλλ' ἀναγνώρισις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἐπισήμου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Καθολικῆς θρησκείας ὡς ἐπισήμου θρησκείας (Ad Hoc Casey: State and Church in Ireland, εἰς Robbers, ἐνθ' ἄν. σελ. 147, ἐπ. ἐπίσης Ziegler, Religion, Staat und Kirche in Geschichte und Gegenwart, 1972, τόμ. 2 ὑπὸ τὸν τίτλον Verhaltnis von Kirche und Staat in Europa, 1972 σελ. 178).

Συνέπεια τῶν ἀνωτέρω ρυθμίσεων εἰς τὴν Ἰρλανδίαν εἶναι ἡ ἰδιαίτερα, ὑπερέχουσα καὶ προνομιακὴ θέσις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐπισήμου Ἐκκλησίας. **Περαιτέρω ἀξίζει νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι εἰς τὴν Ἰρλανδίαν διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὡς “κατηχητικόν” (δηλ. τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας) καὶ ὡς ὑποχρεωτικὸν διὰ τοὺς μαθητὰς (Ziegler, σελ. 181. Casey, σελ. 158-159) καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Διδάσκουν δὲ σὲ αὐτὸ καὶ κληρικοί.**

Ἐπισημαίνομεν ἐπίσης, ὅτι κάθε συνεδρίασις τῆς Βουλῆς ἀρχίζει μὲ προσευχὴν, τὸ δὲ ἀκαδημαϊκὸν καὶ δικαστικὸν ἔτος κάθε ἔτος ἀρχίζει μὲ τέλεσιν θείας Λειτουργίας (Ziegler, σελ. 176). Ἐπίσης ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπαλλάσσεται τοῦ φόρου εἰσοδήματος διὰ τὰ ἔσοδά της. Τέλος ἐπισημαίνομεν καὶ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστηρίου τῆς Ἰρλανδίας (High Court) ὑπ’ ἀριθ. I. L. R. M. 771 τοῦ 1993, ἡ ὁποία ρητῶς ἀναφέρει, ὅτι τὸ Σύνταγμα ἐπιβεβαιώνει, ὅτι ὁ Ἰρλανδικὸς λαὸς εἶναι ἓνας λαὸς θρησκευόμενος (ἐπὶ λέξει “Regard to the Constitution... its Preamble Contains a Clear Affirmation that the Irish are Religious People”, πρβλ. Casey, ἔνθ’ ἀν. σελ. 167).

Κατ’ ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω εἰς τὴν Ἰρλανδίαν δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς Κράτους-Ἐκκλησίας οὔτε τυπικῶς, οὔτε οὐσιαστικῶς.

10. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

Διὰ τὸ Λουξεμβούργον ὡς πρὸς τὸ καθεστῶς σχέσεων Κράτους - Ἐκκλησίας ἐπισημαίνομεν τὰ κάτωθι, ἀφοῦ διευκρινήσωμεν, ὅτι τὸ 90% περίπου τοῦ πληθυσμοῦ ἀνήκει εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία ὡς ἐκ τούτου ἀπολαύει δεσποζούσης θέσεως:

α) Τὸ Σύνταγμα τοῦ Λουξεμβούργου (ἄρθρον 126) ἀναφέρει, ὅτι οἱ κληρικοί τῆς Καθολικῆς καὶ Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας **μισθοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους** (D’ Onorio, ἔνθ’ ἀν. σελ. 132-133. Pauly, εἰς Robbers, ἔνθ’ ἀν. σελ. 201). Ἐπίσης αἱ δύο αὗται Ἐκκλησίαι τυγχάνουν **νομικὰ πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου** (Pauly, σελ. 197).

β) Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν (τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας) διδάσκεται εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα ὡς **ὑποχρεωτικόν**, διδάσκεται καὶ ὑπὸ κληρικῶν, τὴν δὲ ὕλην καθορίζει ἡ Ἐκκλησία (Pauly σελ. 199, 203, 205).

γ) Ἡ μεγαλύτερα ἑφημερὶς τοῦ Λουξεμβούργου “Luxemburger Wort” μὲ ἡμερησίαν κυκλοφορίαν 80.000 φύλλων ἀνήκει εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν τοῦ Λουξεμβούργου, μέσω δὲ τῆς ἑφημερίδος αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία ἐλέγχει καὶ τὸν ραδιοφωνικὸν σταθμὸν D. N. R. (Die Neue Radio (Pauly, σελ. 201).

δ) Αἱ σχέσεις Κράτους - Ἐκκλησίας ρυθμίζονται σήμερον διὰ τοῦ Κοινοβίου τοῦ 1801, τὸ ὁποῖον ἔχει συναφθῆ μετὰ τοῦ Βατικανοῦ καὶ εἶναι σήμερον ἐν ἰσχύϊ (Pauly, σελ. 192, 196. D’ Onorio, σελ. 133)

ε) Διὰ νὰ ἀναγνωρισθῆ μία νέα θρησκεία εἰς τὸ Λουξεμβούργον ἀπαιτεῖται νόμος (Ziegler, ἔνθ. ἀν. σελ. 113). Ὁ ἀνωτέρω ἀναφερόμενος συγγραφεὺς Pauly, ὑποστηρίζει τὰ ἴδια καὶ εἰς ἄλλην μελέτην τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον “Nouveaux Droits et Relations Eglises-Etat au Luxembourg (εἰς New Liberties and Church and State Relations in Europe, ἔνθ ἀν. σελ. 267 ἐπ.).

στ) Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐπίσης χρηματοδοτεῖται ὑπὸ τοῦ Κράτους. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω θὰ πρέπει νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας εἰς τὸ Λουξεμβούργον δὲν ὑπάρχει, κυρίως ἐκ τοῦ ὅτι οἱ σχέσεις Κράτους - Ἐκκλησίας ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ προαναφερομένου καὶ πάντοτε ἐν ἰσχύϊ Κοινοβίου. Ἀντὶ ἄλλων παραθέτομεν τρεῖς φράσεις τοῦ Pauly, (ἔνθ’ ἀν. σελ. 196): The relationship between the Church and State in Luxembourg is determined by a Concordat system” “the Church indeed has an extraordinary significance in Luxembourg” (σελ. 197). Ἐπίσης “in Luxembourg there has never been specific secular legislation” (σελ. 196).

11. ΔΑΝΙΑ

Εἰς τὴν Δανίαν, καθὼς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Σκανδιναβικὰς χώρας ἡ Ἐκκλησία εἶναι κρατικὴ ἐμφανῶς καὶ ἐπισήμως καὶ ἐπομένως οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ περὶ χωρισμοῦ Κράτους - Ἐκκλησίας. Αἱ χῶραι δηλ. αὗται ἔχουν καθεστῶς ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς Ἀγγλίας, τὸ ὁποῖον παρουσιάσαμε ἀνωτέρω. Ἐν τούτοις διὰ τὴν Δανίαν ἐπισημαίνομεν τὰ κάτωθι:

α) Τὸ ἄρθρον 4 τοῦ Συντάγματος τῆς Δανίας ἀναφέρει, ὅτι “Ἡ Εὐαγγελικὴ Λουθηρανὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ Δανικὴ Ἐθνικὴ Ἐκκλησία καὶ ὡς τοιαύτη ὑποστηρίζεται ὑπὸ τοῦ Κράτους”.

β) Τὸ ἄρθρον 6 τοῦ Συντάγματος τῆς Δανίας ἀναφέρει: “Ὁ βασιλεὺς πρέπει νὰ ἀνήκει εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Λουθηρανὴν Ἐκκλησίαν”

γ) Διὰ τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας προβλέπεται καθεστῶς ἀναγνωρίσεως δι’ ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσεων (Dubeck State and Church in Denmark, εἰς Robbers ἔνθ’ ἀν. σελ. 43).

δ) Οἱ κληρικοὶ τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας τυγχάνουν δημόσιοι ὑπάλληλοι, μισθοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον καὶ χρηματοδοτεῖ τὴν ἐπίσημον κρατικὴν Ἐκκλησίαν (Stenboeck, Staat und Kirche in Danemark, εἰς Zeitschrift für Evangelisches Kirchenrecht 2000 σελ. 225).

ε) Ἡ ἔννοια “Εὐαγγελικὴ Λουθηρανὴ Ἐκκλησία” ἀποτελεῖ θεσμὸν συνταγματικῶς κατοχυρωμένον, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι οὐδεὶς νόμος, οὐδεμία διοικητικὴ πράξις καὶ οὐδεμία δικαστικὴ ἀπόφασις ἐπιτρέπεται νὰ ἔχει περιεχόμενον ἐρχόμενον εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰς πεποιθήσεις τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας ἢ τῆς διδασκαλίας τῆς (Stenboeck ἔνθ’ ἀν. σελ. 226). Ἄλλως ἢ ἐν λόγῳ πράξις τυγχάνει ἀντισυνταγματικὴ.

στ) Ὑπάρχει εἰς τὴν Δανίαν ἐκκλησιαστικὸς φόρος εἰσπραττόμενος ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὁ ὁποῖος καλύπτει τὸ 67% τῶν ἐξόδων τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας. Τὸ ὑπόλοιπον 13% καλύπτεται ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖται ἄσκοῦσα καὶ δημοσίαν ἐξουσίαν (Stenboeck, ἔνθ’ ἀν. σελ. 230)

ζ) Ὁ Βασιλεὺς διορίζει τοὺς Ἐπισκόπους τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας (Ziegler, ἔνθ’ ἀν. τόμ. II, σελ. 160).

η) Εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα διδάσκεται τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ὡς ὑποχρεωτικὸν (Ziegler, ἔνθ’ ἀν. τόμ. II σελ. 181), ὡς εἰδικῶς ὀρίζει ὁ νόμος τῆς 8.6.1966. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθῆ, ὅτι κατὰ τὴν δεκαετίαν τοῦ 70 ἡ Δανικὴ κυβέρνησις εἰσήγαγεν εἰς τὰ σχολεῖα τὸ μάθημα τῆς σεξουαλικῆς ἀγωγῆς. Ὅμως ἡ Ἐνωσις Χριστιανῶν Γονέων Δανίας διεμαρτυρήθη καὶ προσέφυγεν εἰς τὰ δικαστήρια ὑποστηρίζουσα, ὅτι ἐφ’ ὅσον ἡ θρησκεία εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν (Χριστιανική) ἀπορρίπτει τὰς προγαμιαίας σχέσεις καὶ τὰς θεωρεῖ ἁμαρτίαν, τὸ Δανικὸν Κράτος δὲν δικαιούται, νὰ διδάσκη εἰς τοὺς μαθητὰς ἀπόψεις ἀπορριπτόμενας ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐφ’ ὅσον

τὸ πράττει, σημαίνει, ὅτι ἀσκεῖ ἀθέμιτον προσηλυτισμὸν εἰς βάρος τῶν Χριστιανῶν μαθητῶν. Ἡ ὑπόθεσις κατέληξεν εἰς τὸ Εὐρωπ. Δικαστήριον Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἀπὸ 7.12.1976 ἀποφάσεώς του (ὑπόθεσις Kjeldsen, Busk Madsen καὶ Pedersen, εἰς Yearbook of the European Convention on Human Rights, 1976, τόμ. 19 σελ. 503 ἐπ.) κατέδικασε τὸ Κράτος τῆς Δανίας δι’ ἄσκησιν ἀθέμιτου προσηλυτισμοῦ εἰς βάρος τῶν Χριστιανῶν μαθητῶν. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ πρώτη ἀπόφασις τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου, ἡ ὁποία θεωρεῖ, ὅτι ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται καὶ δὲν προστατεύεται ὑπὸ τῆς Εὐρωπ. Συμβάσεως Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων (ἐπηρεολούθησαν καὶ ἄλλαι ὅμοιαι ἀποφάσεις τοῦ ἐν λόγῳ Δικαστηρίου, μία μάλιστα ἐξ αὐτῶν ἐπικυρώνει καὶ θεωρεῖ θεμιτὰς τὰς καταδίκασις τριῶν ἀτόμων ἐπὶ προσηλυτισμῷ ἐπιβληθείσας ὑπὸ ἐλληνικῶν δικαστηρίων).

Τὸ “Κολλέγιον Ἐκπαιδεύσεως Κληρικῶν” εἰς τὴν Δανίαν εἶναι ἰσότιμον πρὸς Πανεπιστήμιον (Dubeck, ἔνθ’ ἀν. σελ. 46).

Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἶναι “κατηχητικόν”, ἥτοι ἡ ὕλη του ἀποτελεῖ διδασκαλίαν ἀμιγῆ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας (Dubeck, ἔνθ’ ἀν. σελ. 48) καὶ εἰς τὸ δημοτικὸν καὶ εἰς τὸ γυμνάσιον.

θ) Τὸ κρατικὸν ραδιόφωνον καὶ ἡ κρατικὴ τηλεόρασις μεταδίδουν καθημερινῶς ἐκπομπὰς τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας, ἐνῶ κάθε ἡμέραν τὸ κρατικὸν ραδιόφωνον μεταδίδει προσευχὴν ἀπὸ τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Κοπεγχάγης (Dubeck, σελ. 49).

Κατ’ ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω εἰς τὴν Δανίαν οὐδεὶς χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας ὑφίσταται.

12. ΣΟΥΗΔΙΑ

Ὅπως καὶ εἰς τὴν Δανίαν καὶ εἰς τὴν Σουηδίαν ἡ Ἐκκλησία εἶναι κρατικὴ, φέρει δὲ τὸν τίτλον “Ἐκκλησία τῆς Σουηδίας” καὶ ὡς τοιαύτη ἀναφέρεται εἰς πλῆθος νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν κειμένων. Βάσει τοῦ Συντάγματος ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ Ὑπουργὸς Ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων πρέπει νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν “Ἐκκλησίαν τῆς Σουηδίας” (Schut, εἰς Robbers ἔνθ’ ἀν. σελ. 290). Ἡ Βουλὴ ἔχει ἐξουσιοδοτήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σουηδίας, νὰ νομοθετῇ ἐπὶ παντὸς θέματος ἐκκλησιαστικοῦ ἢ ἀφορῶντος τὴν λατρείαν.

Προβλέπεται ἐκκλησιαστικὸς φόρος ὑπὲρ τῆς Ἐκ-

κλησίας τῆς Σουηδίας εἰσπραττόμενος ἀναγκαστικῶς ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ὑπ’ ὄψιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Σουηδίας ἔχει περὶ τοὺς 28.000 διοικητικούς ὑπαλλήλους καὶ 5.000 κληρικούς. Εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Σουηδίας διδάσκεται τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ὅχι ὑπὸ τὴν στενὴν κατηχητικὴν ἔννοια, ἀλλ’ ὡς γνώσεις εὐρύτεραι καὶ τῶν ἄλλων γνωστῶν θρησκευτῶν. Ὅμως ἐδῶ θὰ πρέπη νὰ προσεχθῆ, ὅτι τὴν τοιαύτην ὕλην τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν (τῆς εὐρύτερας γνώσεως τῶν γνωστῶν θρησκευτῶν) **τὴν ἔχει καθορίσει ἡ Ἐκκλησία τῆς Σουηδίας, καὶ ὄχι τὸ Κράτος.** Τοῦτο διότι ἡ ἐν λόγῳ Ἐκκλησία ἔχει κρίνει, ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης διδακτικῆς ὕλης οἱ Σουηδοὶ μαθηταὶ προσελκύονται περισσότερον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σουηδίας ἀποτελεῖ **νομικὸν πρόσωπον δημοσίου δικαίου.**

Γενικῶς ὑπὸ τὸ ὡς ἄνω καθεστῶς γίνεται δεκτό, ὅτι εἰς τὴν Σουηδίαν δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας (Schut, ἐνθ’ ἄν. σελ. 299 ἐπ. Ziegler, τόμ. II ἐνθ’ ἄν. σελ. 92 ἐπ. D’ Onorio, ἐνθ’ ἄν. 121).

Τὴν 1.1.2000 ἐτέθη ἐν ἰσχύ ἐν Σουηδίᾳ νέος νόμος περὶ ἐκκλησιῶν, ὁ ὁποῖος μεταβάλλει κατὰ ἓν μέρος τὴν προαναφερομένην ρύθμισιν. Ἡ μεταβολὴ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι οὐδεὶς ὀφείλει νὰ πρεσβεύῃ ὠρισμένην θρησκείαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Σουηδίας θὰ ρυθμίζῃ μόνῃ ἡ ἰδία (χωρὶς τὴν σύμπραξιν τῆς Βουλῆς) τὰ τῆς ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας της καὶ ὅτι καθιεροῦται σύστημα ἀρχείου ἐγγραφῆς τῶν ἀνεγνωρισμένων θρησκευτικῶν ὀργανώσεων. Ὅμως ἡ Ἐκκλησία τῆς Σουηδίας διετήρησεν τὸν τίτλον της καὶ προβλέπεται εἰδικὸς τρόπος ἐγγραφῆς της εἰς τὸ ἀρχεῖον (Selander, Evangelisch - Demokratisch - Landesumfassend - uber die Schwadische Kirche Damals und Heute, εἰς Zeitschrift für Evangelisches Kirchenrecht, 2000/7 σελ. 310). Διετηρήθησαν δὲ τὰ προνόμιά της (Selander, σελ. 311) καὶ κυρίως ὁ ἐκκλησιαστικὸς φόρος (Selander, σελ. 311). Ἐπίσης διετηρήθη ἡ μορφή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας ὡς νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου.

Κατόπιν τῆς ὡς ἄνω προσφάτου μεταρρυθμίσεως εἰς τὴν Σουηδίαν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἐθεσπίσθη εἰς τὴν χώραν αὐτὴν χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας; Τὸ ἴδιον ἐρώτημα θέτει καὶ ὁ ἀνωτέρω πα-

ραυεμπτόμενος συγγραφεὺς (Selander) ἀναλύων ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὴν νέαν ρύθμισιν. Καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἰς τὴν Σουηδίαν δὲν εἰσήχθη ὁ χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας διὰ τῆς νέας ρυθμίσεως. Βασίζει δὲ τὸ τοιοῦτον συμπέρασμα του εἰς τὰ ἑξῆς σημεῖα: α) ὁ νέος νόμος ἀπὸ τοὺς θιασώτας τοῦ χωρισμοῦ Κράτους - Ἐκκλησίας κατεκρίθη ὡς διατηρῶν προνομιακὸν καθεστῶς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σουηδίας (ἐπὶ λέξει “die Kritiker dieses Gesetzes meinen, dass es die privilegierte Lage der Schwediscnen Kircne, die von der freikirchlicher und atheistischen Seite kritisiert worden ist, bewahrt”, ἐνθ’ ἄν. σελ. 316). β) Δὲν ἔχουμε χωρισμὸν, ἐφ’ ὅσον εἰς τὰς λοιπὰς θρησκείας ἀνεγνωρίσθησαν τὰ προνόμια τῆς Σουηδικῆς Ἐκκλησίας (σελ. 317). γ) Ὁ ρόλος τῆς Σουηδικῆς Ἐκκλησίας ἐνεδυναμώθη (σελ. 313-314 “Verstarkt”). δ) Ἡ Σουηδικὴ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, εἶναι ἠγγυημένη ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ ὁ ρόλος της αὐτὸς διατηρεῖται (ἐπὶ λέξει “Es ist offenbar, dass die Schwedische Kirche soweit wie moglich, trotz veranderter Beziehungen zum Staat, bemuht ist, soviel wie moglich von ihre Rolle als Majoritatskirche, die durch den Staat auch garantiert ist, bewahren will” αὐτόθι σελ. 313), κ.λ.π. Κυρίως ἡ μόνῃ οὐσιαστικῇ μεταβολῇ πού ἐπῆλθε διὰ τοῦ νέου νόμου ἔγκειται, εἰς τὸ ὅτι αἱ λοιπαὶ θρησκευτικαὶ ὀργανώσεις (αἱ ὁποῖαι μέχρι τοῦδε ὑπῆρχον ὡς ἀπλὰ σωματεῖα καὶ ὄχι ὡς θρησκευτικαὶ ὀργανώσεις) ἔχουν ἐφεξῆς τὸ δικαίωμα νὰ ἀναγνωρίζονται ὡς θρησκείαι καὶ νὰ ἐγγράφονται ὡς τοιαῦται εἰς τὸ ἀρμόδιον κρατικὸν βιβλίον.

13. ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Εἰς τὴν Φινλανδίαν ἰσχύει καθεστῶς παρόμοιον πρὸς τὴν Δανίαν (ὑπαρξὶς κρατικῆς Ἐκκλησίας μὲ πολλὰ προνόμια κ.λ.π.). Ἐξ ὑπαρχῆς, ἐπομένως, οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ περὶ χωρισμοῦ Κράτους - Ἐκκλησίας. Ἐπισημαίνομεν τὰ κυριώτερα ἐν προκειμένῳ δεδομένα: α) Τὸ ἄρθρον 83 τοῦ Φινλανδικοῦ Συνταγματικοῦ Νόμου ὀρίζει, ὅτι τὰ τῆς Εὐαγγελικῆς Λουθηρανῆς Ἐκκλησίας ρυθμίζονται ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ κώδικος (σήμερον εἶναι ὁ νόμος 1054 τοῦ 1993), τὸ δὲ Κοινοβούλιον ἔχει περιορισμένην

ἐξουσίαν μὴ δυνάμενον νὰ τὸν τροποποιήσῃ. Ἀναγνωρίζεται δηλ. εἰς τὸν Ἑκκλ. κώδικα ἰσχὺν συνταγματικήν. Τοῦτο ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 83 παράγραφος 1 τοῦ Συντάγματος καὶ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 31 παράγρ. 2 τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς (Heikkila-Knuutila-Scheinin, State in Finland εἰς Robbers ἔνθ' ἄν. σελ. 282 ἐπ.).

β) Τὸ ἄρθρον 90 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1919 (ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ νόμου 1418/1992) καθιερώνει ὡς κρατικές, ἐπισήμους ἐκκλησίας, δύο Ἑκκλησίας, ἥτοι τὴν Λουθηρανὴν Ἑκκλησίαν καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Ἑκκλησίαν. Ὁμοίως ὀρίζει καὶ τὸ ἄρθρον 83 παρ. 2 τοῦ Συντάγματος. Εἰδικῶς διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἑκκλησίαν ὑπάρχει καὶ εἰδικὸς νόμος (Νόμος 521/1989). Ἐπομένως ὑπάρχουν δύο κρατικαὶ Ἑκκλησίαι εἰς τὴν Φινλανδίαν, ἡ Λουθηρανὴ καὶ ἡ Ὀρθόδοξος (Heikkila - Knuutila - Scheinin, ἔνθ' ἄν. σελ. 285 καὶ ἐπὶ λέξει “there are two State Churches in Finland”). Ἀμφότεραι αἱ ἐν λόγῳ Ἑκκλησίαι εἶναι νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου (Heikkila - Knuutila - Scheinin, ἔνθ' ἄν. σελ. 286).

γ) Εἰς τὴν Φινλανδίαν διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν καὶ μάλιστα ὡς κατηχητικόν (Kotiranta: σελ. 249).

δ) Δι' ἀμφοτέρων τὰς κρατικὰς ἐν λόγῳ Ἑκκλησίας ὑπάρχει ἐκκλησιαστικὸς φόρος εἰσπραττόμενος ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀναγκαστικῶς. Αὗται δὲ ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὸν φόρον εἰσοδήματος διὰ τὰ ἔσοδά των.

ε) Ἡ θέσις τῶν ἐν λόγῳ Ἑκκλησιῶν τυγχάνει προνομιακῆ (Kotiranta, Kirche, Staat und Religionsfreiheit in Finland, εἰς Zeitschrift für Evangelisches Kirchenrecht, 2000/7 σελ. 233), ἔναντι τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν.

στ) Αἱ κρατικαὶ Ἑκκλησίαι τῆς Φινλανδίας ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ καταθέτουν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδια, τὰ ὅποια ἡ Βουλὴ δὲν δύναται νὰ τροποποιήσῃ. Δύναται μόνον νὰ τὰ ἐγκρίνῃ ἢ νὰ τὰ ἀπορρίπτῃ ἐν συνόλῳ (Kotiranta, ἔνθ' ἄν. σελ. 234). Ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς ἀναφέρει περαιτέρω, ὅτι τὸ σύστημα τῆς “κρατικῆς Ἑκκλησίας” ποὺ ἀπαντᾶται εἰς τὰ σκανδιναυκὰ κράτη σημαίνει δύο τινά: αα) Σύνδεσιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας πρὸς ὠρισμένην θρησκευτικὴν πίστιν. ββ) Ἀπόλυτον ταύτισιν τῆς κρατικῆς Ἑκκλησίας

μὲ τὴν δημοσίαν διοίκησιν. Οὕτω ὁμιλοῦμε περὶ «ἐπισημοῦ Ἑκκλησίας καὶ περὶ ἐπισήμου θρησκευτικῆς ἰδεολογίας».

ζ) Εἰς τὴν Φινλανδίαν ὑπάρχουν καὶ ἔχουν θεσπισθῆ τέσσαρες ἡμέραι κατ' ἔτος ὡς “ἡμέραι προσευχῆς”, καθ' ἃς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους ἀπευθύνει μῆνυμα πρὸς τὸν λαὸν ἐπικαλούμενος κείμενα τῆς Ἀγίας Γραφῆς (Ziegler, ἔνθ' ἄν. τόμ. 11 σελ. 195).

η) Αἱ Κρατικαὶ Ἑκκλησίαι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ μεταδίδουν τὰς ἀπόψεις των ἀπὸ τοῦ κρατικοῦ ραδιοφώνου καὶ τῆς κρατικῆς τηλεοράσεως. Ἀπὸ τοὺς ἐν λόγῳ σταθμοὺς μεταδίδονται καθημερινῶς προσευχαὶ καὶ τὴν πρωίαν καὶ τὸ ἑσπέρας (Serro - Varkemaa, ἔνθ' ἄν. σελ. 385-356).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω οὐδενὸς εἴδους χωρισμὸς Κράτους - Ἑκκλησίας ὑπάρχει εἰς τὴν Φινλανδίαν, ἀλλ' ἰσχύει ἐκεῖ τὸ σύστημα τῆς “κρατικῆς ἐκκλησίας”.

14. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Τὸ ὁλλανδικὸν Σύνταγμα εἰς τὰ ἄρθρα 181 ἕως 187 προβλέπει τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰσότητα ὅλων τῶν θρησκειῶν. Αἱ ἐν λόγῳ διατάξεις οὐδεμίαν μνειάν κάνουν περὶ τοῦ ἐὰν θεσπίζεται χωρισμὸς Κράτους - Ἑκκλησίας ἢ ὄχι, θὰ πρέπει ὁμως νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ὁλλανδικὸν Σύνταγμα δὲν θεσπίζει χωρισμὸν Κράτους - Ἑκκλησίας, ἀλλὰ θετικὴν στάσιν τοῦ ὁλλαντικοῦ Κράτους πρὸς τὴν Ἑκκλησίαν καὶ τὴν θρηκειάν. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, τὰ ὅποια ἀναφέρουν τὸ κείμενον τοῦ ὄρκου, τὸν ὅποιον πρέπει νὰ δώσουν ἅμα τῇ ἀναλήψει τῶν καθηκόντων τῶν ὁ Βασιλεὺς, οἱ Ὑπουργοὶ καὶ οἱ Βουλευταὶ (ἄρθρα 53, 54, 86 καὶ 97). Εἰς ἅπαντα τὰ κείμενα τῶν ἐν λόγῳ ὄρκων ὑπάρχει ἡ φράσις “Εἴθε ὁ Παντοδύναμος Θεὸς νὰ μοῦ εἶναι βοηθός”. Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι οἱ Ὑπουργοὶ δίδουν δύο ὄρκους μὲ τὴν φράσιν αὐτήν, ἕναν ἅμα τῇ ἀναλήψει τὸν καθηκόντων καὶ ἕναν εὐθὺς ἀμέσως, διὰ τοῦ ὁποίου βεβαιῶνουν, ὅτι δὲν ἔδωσαν οὐδεμίαν ὑπόσχεσιν εἰς τρίτον καὶ ὅτι δὲν θὰ δεχθοῦν δῶρα ἢ εὐνοίας. Ἐπίσης εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι τὸ ἄρθρον 54 τοῦ ὁλλαντικοῦ Συντάγματος ἀναφέρει, ὅτι ἅμα τῇ ὑποδοχῇ τοῦ Βα-

σιλέως εἰς τὴν Βουλὴν οἱ Βουλευταὶ ὑπόσχονται εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ τὸν σέβονται. Καὶ εἰς τὸν ὄρκον τοῦτον (καθὼς καὶ εἰς τοὺς ὄρκους τῶν Ὑπουργῶν πρῶτον καὶ δεύτερον) ὑπάρχει ἡ ἐπίκλησις τοῦ “Παντοδυνάμου Θεοῦ”.

Κατ’ ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω πᾶσα ἔννοια λαϊκοῦ Κράτους (ἢ ἐχθρικοῦ ἢ ἀδιαφόρου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν) δὲν προκύπτει ἐκ τοῦ ὀλλανδικοῦ Συντάγματος. Καίτοι δὲν ὑπάρχει διάταξις θεσπίζουσα εἴτε χωρισμόν, εἴτε ἔνωσην Κράτους - Ἐκκλησίας, μελέτη καὶ ἀνάλυσις ὑπεύθυνος τῆς καταστάσεως τῶν σχέσεων Κράτους - Ἐκκλησίας ἀποδεικνύει, ὅτι εἰς τὴν ὀλλανδίαν ἀναγνωρίζονται ὡς ὑπερέχουσαι καὶ προνομιακαὶ Ἐκκλησίαι ἡ Προτεσταντικὴ καὶ ἡ Καθολικὴ, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν σχετικὴν Βιβλιογραφίαν ἀναφέρονται ὡς “μεγάλαι Ἐκκλησίαι” (Grosskirchen). Ἐπισημαίνομεν τὰ κάτωθι λίαν κρίσιμα καὶ σοβαρὰ δεδομένα:

α) Ἐκ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας τὸ ἐκτενέστερον ἔργον εἶναι τὸ τῶν Puzza - Kustermann, ὑπὸ τὸν τίτλον Staatliches Religionsrecht im Europäischen Vergleich, 1993. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο δημοσιεύεται μελέτη τοῦ Knut Walf (σελ. 85 ἔπ.) λίαν ἀναλυτικὴ καὶ ἐμπειριστατωμένη περὶ τοῦ καθεστῶτος σχέσεων Κράτους - Ἐκκλησίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐπισημαίνομεν τὰ κάτωθι: αα) Αἱ ἐν λόγῳ δύο “μεγάλαι Ἐκκλησίαι” χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους. Τὸ Κράτος δηλ. καταβάλλει τοὺς μισθοὺς καὶ τὰς συντάξεις τῶν κληρικῶν, καθὼς καὶ τὰ ἔξοδα διοικήσεως (σελ. 95). Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ ὡς ἄνω συγγραφεὺς ἀναφέρει, ὅτι μέχρι πρό τινος (τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα ἔχει ἐκδοθῆ τὸ 1993) εἰς τὰς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας κατεβάλλετο τὸ ποσὸν τῶν 207 ἑκατομμυρίων ὀλλανδικῶν κορωνῶν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν (περὶ τὰ 28 δισεκατομμύρια δραχμάς), τὸ ποσὸν τῶν 211 ἑκατομμυρίων κορωνῶν διὰ τὴν Ρεφορμιστικὴν Προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν (περὶ τὰ 29 δισεκατομμύρια δραχμάς) καὶ 160 ἑκατομμυρίων ὀλλανδικῶν κορωνῶν διὰ τὴν ἄλλην Ρεφορμιστικὴν Προτεσταντικὴν Ἐκκλησίαν (περὶ τὰ 22 δισεκατομμύρια δραχμάς ἐνθ’ ἄν. σελ. 97). ββ) Τὸ Κράτος χρηματοδοτεῖ, τὴν ἀνέγερσιν νέων Ναῶν μέχρι τὸ 30% τοῦ κόστους ἀνοικοδομήσεως (σελ. 97). γγ) Ἡ ὀλλανδικὴ κυβέρνησις ὅταν προωθεῖ

νομοσχέδια ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἢ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ζητεῖ προηγουμένως τὴν ἄποψιν τῶν ὡς ἄνω Ἐκκλησιῶν (σελ. 97). Εἰς τὴν γερμανικὴν ἐφημερίδα *Suddeutsche Zeitung* (φύλλον τῆς 8.9.2005 σελ. 8) δημοσιεύεται ἡ εἰδησις, ὅτι τὸ τοπικὸν δικαστήριον τῆς Χάγης ἀπεφάσισεν ὅτι τὸ Κράτος δὲν πρέπει ἐφεξῆς νὰ χρηματοδοτῇ ὠρισμένην θρησκευτικὴν ὀργάνωσιν (Ὁρθόδοξοι Καλβινισταί) διότι παραβιάζει τὴν συνταγματικὴν ἀρχὴν τῆς ἴσης μεταχειρίσεως ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. δδ) Εἰς τὴν ὀλλανδίαν καὶ εἰς πολλὰ σχολεῖα διδάσκεται τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν (σελ. 91), τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, ἐφ’ ὅσον διδάσκουν μάθημα θρησκευτικῶν, χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους (σελ. 91). εε) Εἰς τὴν ὀλλανδίαν ὑπάρχει μεγάλος ἀριθμὸς θεολογικῶν σχολῶν ἀνεξαρτήτων καὶ τεσσάρων εἰς πανεπιστήμια. Ὅλα τὰ ἐν λόγῳ ἰδρύματα χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους (σελ. 92). στ) τέλος, ὁ ὡς ἄνω συγγραφεὺς ἀναφέρει, ὅτι ἀκόμη καὶ ἂν δεχθῶμεν, ὅτι εἰς τὴν ὀλλανδίαν θεσπίζεται χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας αὐτὸς εἶναι “εἰρηνικῆς φύσεως” (Friedlicher Naturist σελ. 93). Τοῦτο διότι ἡ Ρεφορμιστικὴ Προτεσταντικὴ Ἐκκλησία εἶναι φορεὺς τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως τοῦ ὀλλανδικοῦ Κράτους καὶ τῆς ταυτότητός του (σελ. 88).

β) Ἡ Sophie C. Van Bijsterveld (*New Liberties and Church-State Relationships in the Netherlands* (εἰς *New Liberties and Church and State Relationship in Europe*, 1998 ἐνθ’ ἄν. σελ. 311 ἔπ.) ἀναφέρει ὁμοίως, ὅτι ἀκόμη καὶ ἂν θεωρηθῆ ἡ ὀλλανδία ὡς Κράτος χωρισμοῦ Κράτους - Ἐκκλησίας, ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὑπερέχουσαν θέσιν καὶ πρὸς τοῦτο ἀναφέρεται καὶ παραπέμπει εἰς ἐκτενὴ βιβλιογραφίαν εἰς γλῶσσαν ὀλλανδικήν.

γ) Ἡ ἰδία ὡς ἄνω συγγραφεὺς (Καθηγήτρια Πανεπιστημίου τοῦ Tilburg) εἰς ἄλλην μελέτην τῆς (*State and Church in Netherlands*, εἰς *Robbers* ἐνθ’ ἄν. σελ. 209 ἔπ.) ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν ὀλλανδίαν τὰ περισσότερα σχολεῖα, νοσοκομεῖα, ἐργατικά συνδικάτα καὶ ἐργοδοτικαὶ ὀργανώσεις, τηλεοπτικοὶ σταθμοὶ καὶ λοιπὰ ἰδρύματα ἔχουν θρησκευτικὸν χαρακτήρα (σελ. 212), προσθέτει δὲ ὅτι καὶ κατὰ τὴν ὀργάνωσιν τῶν πολιτικῶν κομμάτων ἡ θρησκεία ἔχει ρόλον πρω-

τεύοντα εἰς τὴν ὀργάνωσίν των (σελ. 212). Περαιτέρω ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν κατοχυροῦται ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 23 τοῦ Συντάγματος (σελ. 213) καὶ εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα (σελ. 219), οἱ δὲ νόμοι περὶ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν προβλέπουν ρητῶς τοῦτο (ἐπὶ λέξει the various education acts provide that attention must be paid to the different religious values and traditions. Provision is made for religious education in public-authority schools”, ἔνθ' ἄν. σελ. 219). Ἐπίσης τὸ κράτος χρηματοδοτεῖ πολλὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τῆς Ἐκκλησίας συμπεριλαμβανομένων καὶ πανεπιστημίων (σελ. 220). Περαιτέρω ἀναφέρει, ὅτι εἰς τὴν τηλεόρασιν καὶ τὸ ραδιόφωνον ὑπάρχουν πολλαὶ θρησκευτικαὶ ἐκπομπαὶ (σελ. 220). Σημειώνεται ἐπίσης ὅτι ἡ Ἐκκλησία χρηματοδοτεῖται ὑπὸ τοῦ Κράτους (σελ. 223 ἔπ.), ὡς καὶ ὅτι ἀπολαμβάνει φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν (σελ. 224). Περαιτέρω ἐπισημαίνεται, ὅτι τὸ Ἀνώτατον Δικαστήριον τῆς Ὀλλανδίας δι' ἀποφάσεώς του ἐθεώρησεν ὡς ἀντισυνταγματικὴν

καὶ ὡς περιοριστικὴν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τὴν ρύθμισιν, ἡ ὁποία ἀνεγνώριζεν ὡς ἔγκυρον μόνον τὸν πολιτικὸν γάμον καὶ ὄχι τὸν θρησκευτικόν (σελ. 227). Τέλος ἡ ἰδία συγγραφεὺς καταλήγει, εἰς τὸ ὅτι εἰς τὴν Ὀλλανδίαν δὲν ὑπάρχει αὐστηρὸς χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας ἐν ὄψει ὅλων τῶν προαναφερθέντων (ἔνθ' ἄν. σελ. 215).

δ) Τὰ ὡς ἄνω (μάθημα θρησκευτικῶν εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, κρατικὴ χρηματοδότησις τῆς Ἐκκλησίας, πληρωμὴ μισθῶν καὶ συντάξεων τῶν κληρικῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους κ.τ.τ) ἀναφέρονται καὶ ὑπὸ τοῦ Ziegler, (ἔνθ' ἄν. τόμ. II σελ. 166).

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω καὶ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν εἰς τὴν προᾶξιν οὐδεὶς χωρισμὸς Κράτους - Ἐκκλησίας ἀπαντᾷ. Ἐπομένως τυχὸν ἀντίθετος γνώμη ἀποδεικνύεται ἐπιστημονικῶς ἀβάσιμος.

(συνεχίζεται)

ΣΤΟΝ ΔΟΡΥΦΟΡΟ HELLAS SAT2 Ο ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μετὰ τὴν δορυφορικὴ, συνδρομητικὴ πηλαφόρμα τῆς NOVA, ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μεταδίδει, πλέον, τὸ σῆμα του ἐλεύθερα ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν δορυφόρο HELLAS SAT2. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ καθείς, σὲ ὀλόκληρη τὴν Ἑλληνικὴν ἐπικράτεια καὶ ὄχι μόνον, μπορεῖ νὰ ἀκούει ἐλεύθερα τὸ πρόγραμμά του εἰκοσιτέσσερις ὥρες τὸ εἰκοσιτετράωρο. Γιὰ νὰ συμβεῖ αὐτό, ἀπαιτεῖται μιὰ ἀπλὴ καὶ μὲ μικρὸν ἐφάπαξ οἰκονομικὸν κόστος, δορυφορικὴ ἐγκατάσταση, προκειμένου νὰ συντονισεῖ κανεὶς μὲ τὴν συγκεκριμένην δορυφορικὴν πηλαφόρμα.

Τὰ τεχνικὰ χαρακτηριστικά, ποὺ πρέπει, ἀπαραιτήτως, νὰ πληροῦν ὑπόψιν, εἶναι τὰ ἑξῆς:

- Διάμετρος κατόπτρου γιὰ λήψη στὸν Ἑλληναδικὸν κῶρο: τουλάχιστον 0,5 (50cm).
- Σκόπευση: 39° ἀνατολικά
- Συχνότητα: 12.524 MHz
- Πόληση: Κάθετη (Vertical)
- Symbol Rate: 27.500
- FEC: 3/4
- Band: Ku

**ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΚΡΑΤΟΥΣ
ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΣΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑ
(Δύο διαφορετικὲς
ἐρμηνεῖες)**

1) Εἰσαγωγικά

Στὸ τεῦχος Ἰανουαρίου 2006 τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ δημοσιεύθηκε τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ ἕξι μέρη τῆς μελέτης τοῦ Δρος Γ. Κρίππα μὲ γενικὸ τίτλο «Σχέσεις Ἐκκλησίας - Πολιτείας εἰς τὰς χώρας-μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως» καὶ μὲ εἰδικότερη ἀναφορὰ στὴν Γαλλία. Ὁρισμένες ἀπὸ τὶς ἀπόψεις καὶ ἐρμηνεῖες τοῦ κ. Κρίππα προκάλεσαν τὴν διαφωνία τοῦ δημοσιογράφου κ. Γ. Παπαθανασόπουλου, ὁ ὁποῖος καὶ μᾶς ἀπέστειλε σχετικὴ ἐπιστολή. Τὸ περιοδικὸ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἂν καὶ κατὰ κανόνα δὲν δημοσιεύει ἐπιστολὰς ἀναγνωστῶν, κρίνει σκόπιμο νὰ δημοσιεύσει τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, καθὼς καὶ τὴν σχετικὴ ἀπάντησιν τοῦ κ. Γ. Κρίππα. Ἡ συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ἐκτιμᾷ τὸν μόχθο καὶ τὸ ἐρευνητικὸ ἔργο τοῦ Συνταγματολόγου κ. Κρίππα, ὁ ὁποῖος μελέτησε ἀναλυτικὰ τὸ νομικὸ καθεστῶς τῶν Ἐκκλησιῶν στὶς 25 χώρες-μέλη τῆς Εὐρ. Ἐνώσεως, γι' αὐτὸ καὶ κρίνει ὅτι ἀξίζει νὰ δημοσιευθεῖ αὐτὴ ἡ μελέτη. Εἶναι, ὅμως, πιθανὸν νὰ δοθοῦν καὶ ἄλλες ἐρμηνεῖες σὲ ὀρισμένα θέματα ἢ δημοσιεύματα νομικῆς φύσεως. Οἱ ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ἐλπίζουμε νὰ βοηθηθοῦν περισσότερο στὴν κατανόησιν τῶν πολυπλόκων σχέσεων Κρατῶν καὶ Ἐκκλησιῶν μέσα ἀπὸ τὸν διάλογο πὺν δημοσιεύουμε κατωτέρω.

2) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γ. Παπαθανασόπουλου

Πρὸς

Τὸν Σεβασμιώτατο

Μητροπολίτη Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ

Ἀρχιεραμματεύοντα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Διευθυντὴ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Σεβασμιώτατε,

Εἰς τὸ τεῦχος 1, τοῦ ἔτους πγ' τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 2006, τοῦ ἐπισήμου δελτίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησία», ἀνέγνωσα τὸ α' μέρος μελέτης τοῦ κ. Γεωργίου Ἡλ. Κρίππα, μὲ τίτλο «Σχέσεις Ἐκκλησίας - Πολιτείας εἰς τὰς χώρας - μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (παλαιᾶς καὶ νεοεισελθούσας τὸ ἔτος 2004)». Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ κειμένου του ὁ κ. Κρίππας ἀμφισβητεῖ ὅτι ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους καὶ ἐκκλησίας στὴ Γαλλία. Ἀνέγνωσα τὸ ὑπόλοιπο τοῦ κειμένου μὲ ἐνδιαφέρον, διότι ἂν πράγματι θεμελιώνε τὴν ἀντίληψίν του αὐτή, θὰ ἦταν ὁ πρῶτος ἀπὸ τὸ 1789 ἕως σήμερα καὶ θὰ διέψευδε ὅλους τοὺς Γάλλους πολιτικούς, ὅλους τοὺς ἐκκλησιαστικούς ἡγέτες τῆς Γαλλίας, τὸ Βατικανό, τοὺς ἱστορικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους εἰδικούς ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ θέμα τῶν σχέσεων κράτους - ἐκκλησίας στὴ Γαλλία.

Πρὶν εἰσελθῶ στὴν οὐσία θὰ ἤθελα νὰ ἐπισημάνω ὀρισμένα αὐτονόητα γιὰ μελέτη δημοσιευόμενῃ σὲ περιοδικὸ κύρου, ὅπως τὸ περιοδικὸ «Ἐκκλη-

σία». Πρῶτον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἐλλιπὴς ἢ λανθασμένος ὁ τίτλος τῶν ἀναφερομένων συγγραμμάτων. Ὁ τίτλος λ.χ. «Oralo, la laïcité en pratique, 2004» εἶναι ἀτελής καὶ δὲν βοηθάει στὸ νὰ ἀνατρεῖται ὁ ἀναγνώστης στὸ σύγγραμμα καὶ νὰ σχολιάσει τὰ ἀναγραφόμενα. Καὶ δεύτερον ὁ ἐπιστήμων - μελετητὴς ὀφείλει νὰ παραμένει κατὰ τὸ δυνατόν οὐδέτερος καὶ νὰ ἀφήνει τὸν ἀναγνώστη του νὰ κρίνει περὶ τῶν παρατηθεμένων στοιχείων καὶ ὄχι νὰ κοσμεῖ τὸ κείμενό του μὲ κοσμητικὰ ἐπίθετα, μὲ ἐκτιμήσεις, μὲ δικά του συμπεράσματα, πού ἐλέγχονται γιὰ τὴν ἀκρίβειά τους.

Κι ἔρχομαι στὴν οὐσία τῶν γραφομένων ἀπὸ τὸν κ. Κρίππα:

- 1) Στὸ προηγουμένως ἀναφερθὲν σύγγραμμα, μὲ τὸν ἀτελῆ τίτλο, ὁ κ. Κρίππας ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὸ «ἀναφέρει σειρὰν παραδειγμάτων περὶ τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους - ἐκκλησίας εἰς τὴν Γαλλίαν, τὰ κυριότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς...». Ὅπως παραθέτει τὸ κείμενο ὁ κ. Κρίππας μπορεῖ κανεὶς νὰ νομίσει ὅτι τὸ συμπέρασμα εἶναι τοῦ Γάλλου συγγραφέα, ἐνῶ εἶναι δικό του.
- 2) Ὑποστηρίζει ὁ κ. Κρίππας ὅτι «εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς Γαλλίας (π.χ. Ἀλσατία, Λωραίνη, ὑπερόντιοι νῆσοι) διὰ Νόμου ἢ διὰ διεθνῶν συμβάσεων ὑπάρχει ὄχι χωρισμὸς, ἀλλὰ συνένωση κράτους - ἐκκλησίας». Τὸ σχολίό μου εἶναι ὅτι οὔτε εἶναι «πολλές» οἱ περιοχὲς τῆς Γαλλίας μὲ τὸ εἰδικὸ καθεστῶς, οὔτε χρειαζόταν τὸ π.χ., ἀφοῦ εἶναι αὐτὲς οἱ τρεῖς πού ἀναφέρονται. Πρόκειται γιὰ τὴν Ἀλσατία καὶ τὴ Λωραίνη, περιοχὲς πού μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον, τὸ 1918, περιήλθαν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἡ κυβέρνησὴς τῆς σεβάσθηκε τὸ ἰσχύον σ' αὐτὰς καθεστῶς μετὰ τὸ κράτος καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Καθολικῆς καὶ Προτεσταντικῆς, πού εἶχε καθιερωθεῖ τὸ 1802 μὲ τὸ κογκορδάτο τοῦ Ναπολέοντα μὲ τὸ Βατικανὸν καὶ τὸ ὁποῖον εἶχαν διατηρήσει οἱ Γερμανοί, ὅταν εἶχαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τους τὶς δύο αὐτὰς περιοχὰς. Γίνεται μιὰ κριτικὴ εἰς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν ὅτι δὲν ἐπέβαλε καὶ εἰς τὴν Ἀλσατία καὶ τὴ Λωραίνη τὸ Νόμον τοῦ 1905, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους - ἐκκλησίας.

- 3) Σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ κειμένου τοῦ ὁ κ. Κρίππας ἀναφέρεται σὲ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τῆς Γαλλίας σὲ βάρους τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ. Ἀλλὰ οὔτε καὶ αὐτὸ εἶναι ἐπιχείρημα γιὰ τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους - ἐκκλησίας. Προφανῶς πρόκειται περὶ ἀκουσίας συγχύσεως τοῦ κ. Κρίππα μετὰ τὴν σχέσηιν κράτους - ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐκ μέρους τοῦ κράτους προστασίας τῶν πολιτῶν τοῦ ἀπὸ τὶς σέκτες, πού ἔχουν ἀντικοινωνικὴ συμπεριφορὰ καὶ ἐπιχειροῦν νὰ ἀστυνομεύσουν τὶς συνειδήσεις τῶν ὁπαδῶν τους καὶ νὰ περιορίσουν τὴν ἐλευθερίαν τους. Ἡ προστασία τῆς κοινωνίας τῶν πολιτῶν ἀπὸ τὶς σέκτες δὲν σημαίνει ὅποιαδήποτε σχέσηιν μὲ τὴν ἐκκλησίαν. Στὶς ἀσχετες πρὸς τὸ θέμα τῶν σχέσεων κράτους - ἐκκλησίας ἀποφάσεις τοῦ γαλλικοῦ ΣτΕ θὰ μπορούσαν νὰ προστεθοῦν πολλὰς ἀκόμη, ὅπως καὶ πληθώρα ἀποφάσεων τῶν γαλλικῶν κυβερνήσεων.
- 4) Ἡ μὲ ἔμφαση ἐκτίμησις τοῦ κ. Κρίππα ὅτι «ὑπάρχει ἐπιστροφὴ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν» εἶναι λάθος μεταφερομένη ἀπὸ τὸ γαλλικὸν πρωτότυπον κείμενον, τὸ ὁποῖον παραθέτει. Αὐτὸ ἀναφέρει: «ἐπιστροφὴ πρὸς τὶς θρησκείας» (retour vers les religions). Τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία παρὰ τὶς περιπέτειας πού πέρασε, ἀντιστέκεται εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἴδιαν τὴν γαλλικὴν κοινωνίαν παρατηρεῖται μιὰ ὑποχώρησις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος. Ἡ ἐπὶ 200 χρόνια πολεμικὴ καὶ τὰ λάθη τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἔχουν τὰ ἀποτελέσματα τους.
- 5) Ἡ χρῆσις ὡς ἐπιχειρήματος ἀπὸ τὸν κ. Κρίππα τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου «ἀπόδοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» δὲν εἶναι ἐπιχείρημα ὅτι δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς Κράτους καὶ Ἐκκλησίας εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὡς λόγος γίνεται ἀποδεκτὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανούς, σήμερον καὶ ἀπὸ τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ σημαίνει ὅτι δὲν παρεμβαίνει ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Ἀλλὰ χρησιμοποιεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν περιθωριοποίησίν της.

- 6) Ἐπίσης τὸ ἀναφερόμενο ἀπὸ τὸν κ. Κρίππα, ὅτι μέρος τῆς βιβλιογραφίας εἶναι ἐναντίον τοῦ ἄθρησκου κράτους δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι ἀπόδειξη πὼς δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους - ἐκκλησίας στὴ Γαλλία. Μέρος τῆς ἀρνητικῆς βιβλιογραφίας ὑποστηρίζει ὅτι θὰ ἔπρεπε τὸ ἄθρησκο κράτος νὰ εἶναι αὐστηρότερο ἔναντι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν καὶ θρησκειῶν.
- 7) Ὁ κ. Κρίππας ἀναφέρεται σὲ διάταξη γαλλικοῦ Νόμου τοῦ 1959 καὶ σημειώνει ὅτι ἀποδεικνύει ὅτι στὴ Γαλλία διδάσκεται στὰ δημόσια σχολεῖα τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Πρόκειται περὶ παρανοήσεως. Ὁ Νόμος Ντεμπρέ, τοῦ 1959 καὶ ἐπὶ προεδρίας τοῦ Σαρλ Ντὲ Γκώλ, ἀναφέρει ὅτι «τὸ κράτος ἐπιτελεῖ ὅλες τὶς χρήσιμες διευθετήσεις ὥστε νὰ ἐξασφαλιζέται στοὺς μαθητὲς πού φοιτοῦν στὴ δημόσια ἐκπαίδευση ἢ ἐλευθερία τῆς λατρείας καὶ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας». Αὐτὸ δὲν σημαίνει ἐντὸς τοῦ σχολείου. Μετὰ τὸ Νόμο Ντεμπρέ ἀκολουθεῖ, τὸ 1989, ὁ Νόμος Ζοσπέν, ὁ ὁποῖος στὸ ἀρθρο 10 προβλέπει ὅτι οἱ μαθητὲς ἀπολαμβάνουν τῆς ἐλευθερίας στὴν πληροφόρηση καὶ στὴν ἔκφραση, ὑπὸ τὸν ὄρο ὅτι δὲν θὰ προκαλέσουν προβλήματα στὶς ἐκπαιδευτικὲς δραστηριότητες. Στὶς 27 Νοεμβρίου 1989 καὶ μὲ τὸ ξεκίνημα τῆς ὑπόθεσης μὲ τὸ φόρεμα τῶν φουλαριῶν ἀπὸ τὶς μουσουλμάνες μαθήτριες στὰ δημόσια σχολεῖα, τὸ Γαλλικὸ ΣτΕ ἐξέδωσε ἀπόφαση, μὲ τὴν ὁποία ἐπέτρεπε ἐντὸς τῶν δημοσίων σχολείων τὴν ἐλεύθερη ἔκφραση τῆς θρησκευτικῆς πίστεως τῶν μαθητῶν. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ἀνετράπη στὶς 17 Μαρτίου τοῦ 2004, μὲ Νόμο, πού ἀπαγόρευε νὰ φοροῦν οἱ μαθητὲς καὶ οἱ μαθήτριες σύμβολα ἢ νὰ ἐκδηλώνουν μὲ τρόπο προφανῆ τὰ θρησκευτικὰ τους πιστεύω. Τὶς ἐξελίξεις αὐτὲς δὲν τὶς ἀναφέρει ὁ κ. Κρίππας.
- 8) Ἡ πληροφορία τοῦ κ. Κρίππα ὅτι στὴ Γαλλία καὶ στὰ δημόσια σχολεῖα διδάσκεται τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ὅτι εἶναι ἀνακριβὴς ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴ δημοσιοποίηση τῶν ἀπόψεων τοῦ Ρεζὶς Ντεμπρέ, τὸ σχετικὸ βιβλίο τοῦ ὁποίου γιὰ τὸ θέμα ἔχει κυκλοφορηθεῖ καὶ στὰ ἑλληνικά. Τὸν παραπέμπω ἐπίσης στὸ σύγγραμμα τῆς δρος Mireille Estivalezes «Les religions dans l' enseignement laïque», (preface du prof. Jean Bauberot, ed. Puf, Paris, 2005).
- 9) Ὁ κ. Κρίππας γράφει ὅτι κληρικοὶ ἐργάζονται στὴ δημόσια ἐκπαίδευση. Ἄν ἓνας κληρικὸς ἐργάζεται στὸ δημόσιο γαλλικὸ σχολεῖο, αὐτὸ ἀγνοεῖ τὴν ιδιότητά του αὐτὴ καὶ τὸν χρησιμοποιεῖ μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ καθηγητοῦ ἢ τοῦ δασκάλου λ.χ. τῆς ἱστορίας, ἢ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ἢ ἀκόμη καὶ τῶν μαθηματικῶν ἢ τῆς φυσικῆς. Ἄλλὰ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χρησιμοποιήσει στὴν τάξη τὸ πιστεύω του. Τὸ ἴδιο συμβαίνει γιὰ ἱμάμη ἢ ραββίνο, ἢ γιὰ ὁποιοδήποτε ἀντιπρόσωπο θρησκείας. Καὶ αὐτὸ ἐντάσσεται στὸν οὐδετερόθρησκο κράτος.
- 10) Τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Κρίππα ὅτι «μέγα πλῆθος ἄλλων στοιχείων παραθέτει τὸ σύγγραμμα... τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν περὶτράνω ὅτι στὴ Γαλλία χωρισμὸς κράτους - ἐκκλησίας στὴν πράξη δὲν ὑπάρχει, παρὰ τὰ περὶ τοῦ ἀντιθέτου λεγόμενα» εἶναι λανθασμένο καὶ ἐκτὸς πραγματικότητος καὶ δὲν ἐξάγεται ἀπὸ κανένα ἀπὸ τὰ παρατιθέμενα στοιχεῖα. Θὰ μπορούσε νὰ ἀντιληφθεῖ ὁ κ. Κρίππας τὴν πραγματικότητα ἂν μιλοῦσε μὲ ὁποιοδήποτε Γάλλο κληρικό, μὲ ὁποιοδήποτε Γάλλο πολιτικὸ ἢ νομικό.
- 11) Καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Κρίππα ὅτι «οὐδὲν ἀναληθέστερον τοῦ ὅτι ὁ Νόμος τοῦ 1905 ἐπέβαλε τὸν χωρισμὸ κράτους καὶ ἐκκλησίας στὴ Γαλλία» εἶναι ἐπίσης παντελῶς ἐκτὸς πραγματικότητος. Τὸν παραπέμπω στὸ βιβλίο τοῦ καθηγητοῦ τῆς σύγχρονης ἱστορίας στὴ Σορβὸνη Jean - Marie Mayeur «La separation des églises et de l' Etat», (Les éditions Ouvrières, Paris, 1991).
- 12) Τὸ ἀναφερόμενο στὸ κείμενο τοῦ κ. Κρίππα ἀρθρο στὴ γαλλικὴ ἐφημερίδα «Λὲ Μόντ», τῆς 15.5.1996, εἶναι ἀπὸ ἐκείνους πού θέλουν σκληρότερη πολιτικὴ τοῦ κράτους ἔναντι τῶν θρησκειῶν. Καὶ σχετικὰ μὲ τὴ σχέση κράτους - ἐκκλησίας στὴ Γαλλία ὑπάρχουν δεκάδες ἀξιόλογων ἀρθρων σὲ ὅλες τὶς γαλλικὲς ἐφημερίδες, ἀπὸ τὸ 1996 ἕως σήμερα.

- 13) Ὁ κ. Κρίππας περνᾷ ὡς κάτι ἀνάξιο λόγου τὸ ὅτι μὲ τὸν Νόμο τοῦ 1905 ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ ΝΠΔΔ μετετράπη σὲ ΝΠΙΔ καὶ ὑποβιβάστηκε στὴν ἴδια κατηγορία μὲ τὸ Ἰσλάμ ἢ τὴν ἑβραϊκὴ θρησκεία. Ἡ πραγματικότητα εἶναι πὼς ὁ Νόμος τοῦ 1905 ἦταν ἓνα ἀκόμη καίριο πλῆγμα στὴν παρουσία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας στὴ γαλλικὴ κοινωνία. Ὁ βοηθὸς Ἐπίσκοπος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων εἶπε σὲ ἐμένα προσωπικὰ ὅτι ἡ laïcité ξεκίνησε μὲ ἓνα ἀντικληρικαλιστικὸ πρόσωπο καὶ ἐξελίχθηκε σὲ ἀντιχριστιανικὸ ἰδεολογικὸ κίνημα, πού εἶχε σκοπὸ νὰ ἐξαφανίσει τὴν Ἐκκλησία ἀπὸ τὴ γαλλικὴ κοινωνία.
- 14) Εἶναι ἀνακριβὲς τὸ ἀναφερόμενο ἀπὸ τὸν κ. Κρίππα ὅτι ὑπάρχει κήρυγμα στὰ δημόσια σχολεῖα, ἢ στὰ νοσοκομεῖα. Ὑπάρχουν ἐφημέριοι διαπιστευμένοι γιὰ τὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὶς ἔνοπλες δυνάμεις, ἀλλὰ αὐτὸ ἐπιτρέπεται πρὸς ἐξυπηρέτηση τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν πολιτῶν καὶ ἐντάσσεται στὴν ἀντίληψη τῆς Γαλλίας περὶ οὐδετερόθρησκο κράτους, πού δὲν ἀπαγορεύει τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν πολιτῶν στὰ θρησκευτικὰ τους πιστεύω.
- 15) Εἶναι ἐπίσης ἀπολύτως ἀνακριβὲς ὅτι τὸ γαλλικὸ κράτος ἐπιχορηγεῖ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία. Ἄν συνέβαινε αὐτὸ θὰ εἶχε γίνει ἐπανάσταση στὴ Γαλλία. Ἡ χρηματοδότηση πού δόθηκε ἦταν γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τῶν ἱστορικῶν καθεδρικῶν ναῶν πού εἶναι περιουσία τοῦ γαλλικοῦ κράτους καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία. Οἱ ναοὶ αὐτοὶ εἶναι μνημεῖα, ἀνήκουν στὴν πολιτισμικὴ παράδοση τῆς Γαλλίας καὶ χρήζουν συντήρησης, γιὰ νὰ μὴν καταρρεύσουν. Τὸ 1992 ὑπῆρξε ἀπόφαση τοῦ γαλλικοῦ ΣτΕ, μὲ τὴν ὁποία ἐπιβεβαιώνεται ὅτι «οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες δὲν μποροῦν νὰ χρηματοδοτοῦν ὀργανώσεις πού ἔχουν λατρευτικὲς δραστηριότητες» (ἔτσι εἶναι σήμερα καὶ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, γιὰ τὸ γαλλικὸ κράτος).
- 16) Ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται πράγματι, ἀλλὰ ἡ ἀπαγόρευση ἀφορᾷ τὶς σέκτες καὶ μὲ τὸ σκεπτικὸ πού προαναφέρθηκε.
- 17) Ἡ ἐκ μέρους τοῦ κ. Κρίππα ἐπανάληψη ὅτι «ἐσφαλμένως ὑποστηρίζεται ὑπὸ τινῶν ὅτι ὁ Νόμος τοῦ 1905 εἰσάγει χωρισμὸ κράτους - ἐκκλησίας» δὲν σημαίνει ὅτι κάνει πιὸ πειστικὸ τὸ κείμενό του. Καὶ δὲν εἶναι «τινὲς» ὅλοι οἱ Πρόεδροι τῆς Γαλλίας, ὅλοι οἱ πολιτικοὶ τῆς, ὅλοι οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέτες τῆς. Ὁ σημερινὸς Γάλλος πρόεδρος κ. Ζὰκ Σιράκ προέβαλε βέτο στὸ νὰ ὑπάρχει ἀναφορὰ στὸ προοίμιο τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἐκ τῶν βάσεων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, μὲ τὸ ἐπιχειρημα ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὸ δεχθεῖ τὸ κράτος του, πού εἶναι οὐδετερόθρησκο, ἢ ἄθρησκο μὲ ἄλλη ἔννοια. Καὶ διερωτῶμαι, ὁ κ. Κρίππας θέλει νὰ μᾶς πείσει ὅτι ὑπάρχει στενὸς δεσμὸς κράτους καὶ ἐκκλησίας στὴ Γαλλία καὶ ὅτι αὐτὸς μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει τὸ πρότυπο γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες χώρες, σήμερα πού ἡ σχέση κράτους - ἐκκλησίας στὴ Γαλλία εἶναι ἡ μοναδικὴ ἐξαιρέση σὲ ὅλο τὸν κόσμο, διότι ὅλα τὰ συγγράμματα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου καὶ τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου τονίζουν ὅτι ἡ μόνη χώρα πού ἰσχύει ὁ πλήρης χωρισμὸς κράτους καὶ ἐκκλησίας εἶναι ἡ Γαλλία καὶ ἀκολουθεῖ ἡ κεμαλικὴ Τουρκία. Μήπως γιὰ τὸν κ. Κρίππα ἡ ἄψογη καὶ στενὴ σχέση κράτους καὶ ἐκκλησίας στὴ Γαλλία εἶναι τὸ πρότυπο του πού πρέπει νὰ εἰσαχθεῖ καὶ στὴν Ἑλλάδα; Οἱ Γάλλοι κληρικοὶ πάντως δὲν ἔχουν τὴν ἴδια ἄποψη μὲ τὸν κ. Κρίππα. Ὅλοι τους ἀναγνωρίζουν τὸ κακὸ πού ἔχει γίνει στὴν κοινωνία μὲ τὴν περιθωριοποίησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Γάλλος καρδινάλιος Τωρὰν μιλώντας στοὺς γάλλους καθολικοὺς νομικοὺς, στὶς 21 Νοεμβρίου τοῦ 2004 εἶπε, μεταξὺ ἄλλων, ὅτι στὴ Γαλλία δύο αἰῶνες ἄθρησκο κράτους καὶ μᾶς κοινωνίας χωρὶς Θεὸ πού θέλησαν νὰ δημιουργήσουν οἱ ἡγέτες τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ οἱ μετὰ ἀπὸ αὐτοὺς γάλλοι πολιτικοὶ ἡγέτες ἐπηρεάσαν δυσμενῶς τὴ γαλλικὴ κοινωνία. Καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἀνγκουλὲμ Κλώντ Νταξὲνς μιλώντας γιὰ τὸν Νόμο τοῦ 1905 τονίζει ὅτι μὲ αὐτὸν ἐπιχειρήθηκε νὰ περιθωριοποιηθεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία καὶ οἱ

ἄλλες θρησκείες, ἀλλά, 100 χρόνια μετά, ξαναβρίσκουν τὴ σπουδαιότητά τους στὸν δημόσιο χῶρο.

- 18) Εἶναι ἀνακριβὲς ὅτι στὴ Γαλλία «ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ προβαίνει εἰς θρησκευτικὸ γάμο». Ὁ κ. Κρίππας μπέρδεψε προφανῶς τὴ Γαλλία μὲ τὴν Ἑλλάδα.
- 19) Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν δὲν διδάσκεται ἀκόμη στὴ Γαλλία. Μέχρι σήμερα πειραματισμοὶ καὶ εἰσαγωγή πληροφοριῶν στὰ μαθήματα τῆς ἱστορίας καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν ὑπάρχουν. Ἀνακριβὲς ἐπομένως καὶ τὸ ὅτι τὸ κράτος χρηματοδοτεῖ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν.
- 20) Ἀνακριβὲς ἀκόμη ὅτι τὸ 43% τῶν μαθητῶν πηγαίνουν στὰ κατηχητικὰ σχολεῖα τῆς Γαλλίας.
- 21) Τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Κρίππα, ὅτι ὅλοι ὅσοι ὑποστηρίζουν ὅτι στὴ Γαλλία ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους - ἐκκλησίας καὶ πὼς τὸ γαλλικὸ κράτος εἶναι οὐδετερόθρησκο προβάλλουν τὴν ἄποψή τους αὐτὴ «ὅλως ἀνευθύνως καὶ ἀντιεπιστημονικῶς» ἀποτελεῖ ἀστοχία, ἂν ὄχι ὕβρη πρὸς τὸ σύνολο τῶν ἐπιστημόνων ὅλου τοῦ κόσμου.
- 22) Εἶναι τέλος ἀνακριβὲς ὅτι μὲ τὴ νομολογία τοῦ γαλλικοῦ ΣτΕ «ἡ ἔννοια τῆς «laïcité ἔχει ἐκλείψει σήμερα». Δὲν εἶναι αὐτὸ λογικὰ, ἐπιστημονικὰ καὶ πολιτικὰ δυνατὸ. Μὲ τὰ ὅσα ὑποστηρίζει ὁ κ. Κρίππας προσβάλλει τὴ νοημοσύνη τοῦ στοιχειωδῶς σκεπτομένου ἀνθρώπου.

Μοῦ κάνει ἐντύπωση ὅτι ὁ κ. Κρίππας δὲν ἀναφέρθηκε καθόλου στὰ τελευταῖα γεγονότα στὴ Γαλλία, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου τῶν 100 ἐτῶν ἀπὸ τὴν ψήφιση τοῦ Νόμου τοῦ 1905, γιὰ τὸν χωρισμὸ κράτους καὶ ἐκκλησίας, στὴν πλούσια βιβλιογραφία καὶ ἀρθρογραφία τοῦ περασμένου ἔτους, 2005 καὶ στὴν ἀναφορὰ τῆς ἐπιτροπῆς Σταζι πρὸς τὸν πρόεδρο τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας γιὰ τὸ θέμα «Laïcité et République» (Ἄθρησκο κράτος καὶ Δημοκρατία). Ἐλπίζω ὅτι ἡ παροῦσα μου ἐπιστολὴ θὰ δημοσιευθεῖ στὸ ὑπὸ τὴ διεύθυνσή σας

περιοδικό «Ἐκκλησία», ὥστε νὰ ἐνημερωθοῦν οἱ ἀναγνώστες του γιὰ τὶς ἀπόψεις μου ἐπὶ τῶν θεμάτων πού ἀναφέρει ὁ κ. Κρίππας γιὰ τὶς σχέσεις κράτους καὶ ἐκκλησίας στὴ Γαλλία.

Μὲ σεβασμὸ καὶ ἐκτίμηση

Γιῶργος Ν. Παπαθανασόπουλος

Δημοσιογράφος

ΥΓ. Θεωρῶ περιττὸ νὰ ἀναφερθῶ στὴ βιβλιογραφία πού διαθέτω. Κατὰ τὴν ἄποψή μου καὶ μετὰ ἀπὸ ἔρευνα πέντε ἐτῶν δὲν ὑπάρχει σύγγραμμα, ἄποψη, βιβλίον, στὴ Γαλλία, στὴν Ἑλλάδα, ἢ ὅπουδήποτε ἄλλοῦ πού νὰ ἔχει τὶς ἀπόψεις τοῦ κ. Κρίππα, ἢ νὰ καταλήγει στὸ συμπέρασμά του, ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένας χωρισμὸς κράτους καὶ ἐκκλησίας στὴ Γαλλία.

3) Ἡ ἐπιστολὴ - ἀπάντηση τοῦ κ. Γ. Κρίππα

Ἀθήνα 16 Μαρτίου 2006

Πρὸς

Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

Ἐνταῦθα

Ἀξιότιμε κ. Διευθυντά,

Ἐπὶ τῆς τεθείσης ὑπ' ὄψιν μου ἐπιστολῆς τοῦ κ. Παπαθανασοπούλου ἢ ἐκ μέρους μου προσήκουσα ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς.

1. – Πρὶν ἢ ὁ κ. Παπαθανασόπουλος σᾶς ἀπευθύνῃ τὴν ἐπίμαχον ἐπιστολήν του, μὲ ἐπῆρε εἰς τὸ τηλέφωνον. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι πουθενὰ εἰς τὴν ἐν λόγω μελέτην μου δὲν παραθέτω ἰδικήν μου προσωπικὴν ἄποψιν ἢ κρίσιν. Ἀναπαράγω ἀπλῶς **καὶ κατὰ λέξιν**, ὅτι ἀναφέρουν οἱ διαπρεπέστεροι συγγραφεῖς, συνταγματολόγοι καὶ πανεπιστημιακοὶ καθηγηταὶ καὶ ὅτι ἔχουν δεχθῆ ταῖ δικαστήρια, χωρὶς καμμίαν προσωπικὴν μου τοποθέτησιν. Μάλιστα ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἐντελῶς ἄγνωστα μέχρι σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πράγματι ξενίζουσιν (καὶ ἦσαν ἄγνωστα, διότι οὐδεὶς ποτὲ ἐφιλοτιμήθη νὰ διερευνηθῇ ὑπευθύνως, ἐπιστημονικῶς καὶ εἰς βάθος τὸ παρὸν θέμα καὶ εἶμαι ὁ πρῶτος πού τὸ ἐπιχειρῶ), διὰ τὸν λόγον αὐτὸν (δηλ. διὰ νὰ μὴν κατηγορηθῶ, ὅτι παραπλανῶ), ὅλα τὰ κρίσιμα σημεῖα καὶ ὅλες τὶς κρίσιμες ἀναφορὰς καὶ το-

ποθηθήσεις τῶν ἀλλοδαπῶν διαπρεπῶν συγγραφέων καὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων, **τὰ παραθέτω καὶ εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον, ὥστε νὰ δύναται εὐχερῶς νὰ ἐλεγχθῇ ἡ ἀκρίβειά των καὶ ὅτι δὲν διέστρεψα τὴν ἔννοιάν των.** Ἐπὶ πλέον, ὡς ἀναφέρω εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μελέτης μου, **ὅλες οἱ πηγὲς πού ἐπικαλοῦμαι εὐρίσκονται εἰς χεῖρας μου καὶ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὁποιοῦδήποτε ὁποτε-δήποτε,** ὥστε νὰ εἶναι εὐχερῆς πᾶσα διασταύρωσις καὶ ἐπαλήθευσις τῶν ὄσων ἀναφέρω. Ἐκάλεσα δὲ τὸν κ. Παπαθανασόπουλον, ἐὰν ἔχη ἐγκυρότερα στοιχεῖα ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ (ΝΟΜΙΚΑ ΑΜΙΓΩΣ) ΚΑΙ ΟΧΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ, ΠΟΥ ΝΑ ΑΝΑΤΡΕΠΟΥΝ ΤΑ ΙΔΙΚΑ ΜΟΥ, νὰ τὰ παραθέσῃ καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ μεταβάλω γνώμην καὶ ἀπόψεις καὶ νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ἔσφαλα. Τὴν ἰδίαν ἀπάντησιν πού ἔδωσα προφορικῶς εἰς τὸν κ. Παπαθανασόπουλον, δίδω καὶ γραπτῶς εἰς τὸ περιοδικόν σας διὰ τῆς παρουσίας μου.

2. – Ὅλα τὰ ὡς ἄνω ἐπιβεβαιοῦνται πανηγυρικῶς καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ μεταξύ ἐπακολουθησάσης ἀποστολῆς πρὸς τὸ περιοδικόν σας ἐπιστολῆς τοῦ κ. Παπαθανασοπούλου. Δι' αὐτῆς διατυπώνει καθαρῶς **προσωπικὰς του ἀπόψεις, χωρὶς νὰ ἐπικαλεῖται κανένα στοιχεῖον –προῖον ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης– τὸ ὁποῖον νὰ ἀνατρέπῃ τὰ ὅσα παραθέτω.** Ἐπὶ πλέον τὰ ὅσα εἰδικώτερον ἀναφέρει στεροῦνται παντελῶς κύρους. Βεβαίως ὁ χῶρος τοῦ περιοδικοῦ σας δὲν ἐπαρκεῖ, διὰ νὰ προβῶ εἰς πλήρη ἀντίκρουσιν αὐτῶν. Περιορίζομαι ὡς ἐκ τούτου εἰς ἐνδεικτικὴν παράθεσιν ὀρισμένων σημείων τῆς ἐπιστολῆς του: α) Ἀναφέρει, ὅτι ὁ τίτλος τοῦ συγγράμματος πού παραπέμπω «Orallo, la laïcité en pratique, 2004» **«εἶναι ἀτελής καὶ δὲν βοηθάει στὸ νὰ ἀνατρέξῃ ὁ ἀναγνώστης στὸ σύγγραμμα καὶ νὰ σχολιάσῃ τὰ ἀναγραφόμενα».** Ἡ ἄποψις αὐτὴ εἶναι ἀκατανόητος. Orallo εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ συγγράμματος καὶ «la laïcité en pratique, 2004» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ συγγράμματός του καὶ τὸ ἔτος ἐκδόσεώς του. Τί ἄλλο θὰ ἤθελε ὁ κ. Παπαθανασόπουλος διὰ νὰ καταλάβῃ περὶ τίνος πρόκειται; Β) ὁ κ. Π. παραδέχεται, ὅτι εἰς Ἀλσατίαν καὶ Λωρραίνην καὶ εἰς τὰς ὑπερποντίους κτήσεις τῆς Γαλλίας ἰσχύει ἐπισήμως καὶ τυπικῶς συνένωσις καὶ ὄχι

χωρισμὸς κράτους-Ἐκκλησίας. Πρὸς τί ἐπομένως ἡ μῆνις του ἐναντίον μου ἐπειδὴ τὸ ἀποκαλύπτω; ἤθελε μήπως νὰ κρατηθῇ μυστικὸ διὰ νὰ μπορῇ ἡ «προοδευτικὴ διανόησις» νὰ ὑποστηρίξῃ ἀκωλύτως ὅτι εἰς **ὄλην τὴν Γαλλίαν δὲν ὑπάρχει συνένωσις κράτους-Ἐκκλησίας;** γ) Μὲ κατηγορεῖ, ὅτι διαπιστώνω «ἐπιστροφή πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν» εἰς τὴν Γαλλίαν. Μὰ τὸ ἴδιο ἀκριβῶς διαπιστώνει καὶ ἴδιος ὁ κ. Π. εἰς κείμενόν του δημοσιευόμενον εἰς τὴν ἐφημ. ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ, φύλλον τῆς 22.1.2006, ὁ ὁποῖος ὀμιλεῖ **«περὶ μεταστροφῆς».** Τίτλοφορεῖ δὲ τὸ τμήμα τοῦ δημοσιεύματός του αὐτοῦ μὲ τὴν λέξιν **«μεταστροφή»** (ἄρα τί συμβαίνει ἐδῶ; «δάσκαλε πού δίδασκες καὶ νόμον δὲν ἐκράτης»); δ) Ἰσχυρίζεται, ὅτι ἐπικαλοῦμαι **«μέρος τῆς βιβλιογραφίας».** Ἄς παραθέσῃ ὁ ἴδιος τὸ λοιπὸν μέρος τῆς βιβλιογραφίας πού ἰσχυρίζεται, ὅτι ἀπέκρυσα. Ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ εἶναι βιβλιογραφία **ἀποκλειστικῶς νομικῆ.** Διότι ἡ μελέτη μου εἶναι καθαρῶς νομικῆ, δηλ. ἐξετάζει τίς περὶ χωρισμοῦ κράτους - Ἐκκλησίας διατάξεις τῶν γαλλικῶν νόμων καὶ τοῦ γαλλικοῦ Συντάγματος πῶς ἐφηρμόσθησαν καὶ ἐφαρμοζονται καὶ πῶς ἐρμηνεύονται εἰς τὴν νομικὴν πρακτικὴν καὶ μόνον. ε) Ὁ κ. Π. εἰς τὸ σύνολον τῆς ἐπιστολῆς του ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς, ἀδιαλείπτως καὶ ἀδιακόπως ὅτι «ὁ κ. Κρίππας ὑποστηρίζει» καὶ ξανά «ὁ κ. Κρίππας δέχεται», καὶ πάλιν «ὁ κ. Κρίππας ἀναφέρει» καὶ ἐπίσης «ὁ κ. Κρίππας περνᾷ» καὶ ἐν συνεχείᾳ «ὁ κ. Κρίππας ἀναφέρεται» καὶ δόστου «ὁ κ. Κρίππας ἐκτιμᾷ» κ.λ.π., κ.λ.π. Προφανῶς δὲν διάβασε τὸ κείμενον τῆς μελέτης μου. Ἐὰν τὸ διάβαζε θὰ καταλάβαινε, ὅτι **καμμίαν ἰδικὴν μου ἄποψιν δὲν παραθέτω. Παραθέτω μόνον τὰς ἀπόψεις τῆς ἐγκύρου γαλλικῆς ad hoc νομικῆς βιβλιογραφίας καὶ νομολογίας τῶν δικαστηρίων** καὶ τίποτε ἄλλο. Ἄρα ἐὰν ὁ κ. Π. διαφωνεῖ παρακαλεῖται νὰ στρέψῃ τὰ πυρὰ του πρὸς τοὺς παραπεμπομένους Γάλλους συνταγματολόγους καὶ καθηγητὰς καὶ πρὸς τοὺς Γάλλους δικαστὰς καὶ ὄχι πρὸς ἐμένα, ὁ ὁποῖος ἀναπαράγω ἀπλῶς τὰς ἀπόψεις των. στ) Ὁ κ. Π. δὲν φαίνεται νὰ ἔχη νομικὴν κατάρτισιν καὶ ἄρα δὲν μπορεῖ, νὰ ἀποφαίνεται ἐπὶ θεμάτων νομικῶν ἄκρως ἐξειδικευμένων καὶ περιπλόκων. Ἄλλως π.χ. δὲν θὰ

μέ κατηγοροῦσε, ὅτι ἀναφέρω, πὼς ὁ προσηλυτισμὸς εἰς τὴν Γαλλίαν τιμωρεῖται καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ ἴδιος νὰ τὸ παραδέχεται καὶ νὰ τὸ ἐπιβεβαιώνει, ὅτι ὁ προσηλυτισμὸς τιμωρεῖται. Ἐπίσης ἀσφαλῶς δὲν ἔχει ἀναγνώσει τὸν νόμον τοῦ 1905 (ποῦ φέρεται ὡς ὁ νόμος περὶ χωρισμοῦ κράτους-Ἐκκλησίας). Ἄν τὸν εἶχε ἀναγνώσει, θὰ εἶχε πληροφορηθῆ, ὅτι ὁ νόμος αὐτὸς δὲν περιέχει καμμίαν φράση ἀναφέρουσαν ὅτι «**θεσπίζεται ἢ εἰσάγεται ὁ χωρισμὸς κράτους-Ἐκκλησίας**». Ὁ νόμος αὐτὸς ἀναφέρει μόνον, ὅτι τὸ κράτος «δὲν ἀναγνωρίζει» καμμίαν Ἐκκλησίαν καὶ δὲν περιέχει πούθεν τὴν λέξη «χωρισμὸς» ἢ κάποιαν λέξη συνώνυμον αὐτῆς. Ἐπίσης προφανῶς δὲν ἔχει ἀναγνώσει οὔτε τὸ Σύνταγμα τῆς Γαλλίας, τὸ ὁποῖον δὲν περιέχει τὴν λέξη «**χωρισμὸς**» (κράτους-Ἐκκλησίας), ὡς δὲ ἀναφέρω (καὶ παραπέμπω εἰς ἐγκύριους πηγὰς) ἢ φράση «χωρισμὸς κράτους-Ἐκκλησίας» ὑπῆρχεν εἰς τὸ σχέδιον τοῦ γαλλικοῦ Συντάγματος ἀλλὰ δὲν **περιελήφθη εἰς αὐτό, διότι ἀπερρίφθη διὰ δημοψηφίσματος.** ζ) Μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τοῦ κ. Π. εἶναι λογικῶς ἀκατανόητες, π.χ. ὑποστηρίζει, ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους-Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ὁ Πρόεδρος Σιράκ δὲν ἐδέχθη νὰ τεθῆ εἰς τὸ εὐρωπαϊκὸ Σύνταγμα ἡ λέξις «Χριστιανισμὸς». Δηλαδή ἂν τὸ ἐδέχετο, θὰ ἐπήρχετο αὐτομάτως συνένωσις κράτους-Ἐκκλησίας; («ράβδος ἐν γωνίᾳ ἄρα βρέχει»;) η) Τέλος ὁ κ. Π. μὲ προτρέπει νὰ ἐρωτήσω Γάλλους νομικούς, διὰ νὰ πληροφορηθῶ περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἀποψέων του καὶ περὶ τοῦ ἀβασίμου τῶν ἰδικῶν μου. Μὰ ἀξιότιμε κ. Παπαθανασόπουλε **αὐτὸ ἀκριβῶς ἔπραξα.** Τὰ συγγράμματα τῶν ἐγκυρωτέρων Γάλλων καθηγητῶν-νομικῶν καὶ συνταγματολόγων παραθέτω καὶ ἐπικαλοῦμαι. Ποῖος ὁ λόγος νὰ τοὺς ἐρωτήσω καὶ προφορικῶς, νὰ μοῦ ἐπιβεβαιώσουν, ὅσα γράφουν; Ἐπίσης μὲ προτρέπει νὰ ἐρωτήσω καὶ Γάλλους κληρικούς. Ἄξ. κ. Παπαθανασόπουλε ἐὰν θέλετε νὰ λύσετε ἓνα νομικὸν σας πρόβλημα στὸν ἰερέα πηγαίνετε ἢ στὸν νομικόν;

3. – Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι ὁ κ. Παπαθανασόπουλος ἔχει μπλέξει τὴν πάλαι ποτὲ ἐχθρικὴν στάσιν τοῦ γαλλικοῦ κράτους ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸν χωρισμὸν ἢ τὸν μὴ χωρισμὸν. Τὰ

δύο αὐτὰ θέματα εἶναι ἐντελῶς ἄσχετα μεταξὺ τους. Ὑπενθυμίζω, ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα σχετικῶς προσφάτως τὸ κράτος εἶχε λάβει ἐντόνωσ ἐχθρικὴν στάσιν ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας (ὑπουργία Τρίτση), **χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ σημαίνει χωρισμὸν κράτους-Ἐκκλησίας.** Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Δανίαν, ὅπου δὲν ὑπάρχει χωρισμὸς, ἀλλὰ ταύτισις κράτους-Ἐκκλησίας (ἢ Ἐκκλησία θεωρεῖται κρατική), τὸ δανικὸν κράτος κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Δικαστηρίου Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων δι' ἄσκησιν ἀθεμίτου προσηλυτισμοῦ εἰς βάρος τῆς ἐπισήμου κρατικῆς Ἐκκλησίας (ἀπόφασις Εὐρωπ. Δικαστηρίου Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τῆς 7.12.1976 ὑπόθεσις Kjeldsen Musk Madsen καὶ Pedersen. Κατὰ Δανίας). Ἄρα ματαίως, ἀκαίρως καὶ ἀλυσσιτελῶς ὁ κ. Π. προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὸ περιοδικόν σας, ὅτι ἐπειδὴ τὸ γαλλικὸν κράτος ἔλαβεν ἐχθρικὴν στάσιν ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας αὐτὸ σημαίνει καὶ χωρισμὸν κράτους-Ἐκκλησίας. Ὁ χωρισμὸς ΑΠΟ ΑΠΟΨΕΩΣ ΚΑΘΑΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ πρέπει νὰ ἀποδεικνύεται μὲ **νομικὰ ἐπιχειρήματα καὶ μόνον.** Ἦτοι ποῖα διάταξις τὸν θεσπίζει **ρητῶς (καὶ ὄχι ἀορίστως ἢ συμπερασματικῶς)** καὶ **πῶς αὐτὴ ἐφαρμόζεται ἀπὸ τὰ δικαστήρια ἢ πῶς ἐρμηνεύεται ἀπὸ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην.** Καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ὁ κ. Παπαθανασόπουλος δὲν **μᾶς λέγει τίποτε ἀπολύτως.** Ἄρα ἡ ἐπιστολή του εἶναι ἐκτὸς θέματος ἐξ ὀλοκλήρου.

4. – Τέλος πρέπει, νὰ ἐπισημάνω, ὅτι εἶναι δικαίωμα του τοῦ κ. Π. νὰ ἀγωνίζεται τόσον ἐμπαθῶς καὶ τόσον ἐναγωνίως, νὰ ἐδραιώσῃ, καθιερώσῃ καὶ παγιώσῃ τὴν ιδέαν, ὅτι εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπάρχει χωρισμὸς κράτους-Ἐκκλησίας, οἷος ἀκριβῶς ὑπῆρχε πρὸ αἰῶνος καὶ πλέον καὶ ὅτι ἔκτοτε τίποτε δὲν ἔχει ἀλλάξει. Ὅμως δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα νὰ ἀξιῶνῃ ἀπὸ ἐμένα νὰ ἀποδεχθῶ τὰς τοιαύτας ἀπόψεις του καὶ νὰ συμπλεύσω μαζί του ἀπεμπολῶν πορίσματα ἐγκύρων ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, βασιζόμενα εἰς τὴν πλέον ἔγκυρον βιβλιογραφίαν καὶ τὴν πλέον ἔγκυρον δικαστηριακὴν νομολογίαν.

Μετὰ τιμῆς,

Δρ. Γεώργιος Ἦλ. Κρίππας

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ, ΘΕΙΑ Ἡ ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΗ;

Γιὰ νὰ δώσουμε μία ὀρθή, αὐθεντική καὶ πειστική ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτό, θὰ ξεκινήσουμε καὶ θὰ βασιστοῦμε κατ' ἀρχὰς σὲ δύο θεμελιώδεις κανόνες τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς ἀναφέρει καὶ δίνει ἓνα ὀρισμένο, «κλειστό», κατάλογο-κανόνα τῶν βιβλίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς¹. Σημειωθῆτω, ὅτι καὶ οἱ δύο αὐτοὶ κανόνες ἔχουν ἐπικυρωθεῖ ἀπὸ τὴν Πενθέκτη Οἰκουμ. Σύνοδο τοῦ 691 μ.Χ. (β' κανόνας) καὶ ἔχουν ἀποκτήσει οἰκουμενικὸ κῆρος.

Αὐτοὶ οἱ δύο κανόνες εἶναι:

α) Τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου, καὶ ἀποτελεῖ μέρος τῆς λθ' ἐορταστικῆς ἐπιστολῆς του, τὴν ὁποία ἔγραψε ὁ Ἅγιος τὸ 367 μ.Χ. καὶ ἀπηύθυνε στοὺς ἀρχιεπισκόπους καὶ ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας², γιὰ νὰ τοὺς ἀνακοινώσει τὴν ἡμέρα ἐορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, καὶ

β) Τῆς Συνόδου τῆς Καρθαγένης, ἡ ὁποία συνήλθε τὸ 419 μ.Χ. καὶ ὥρισε τὰ τοῦ κανόνα τῆς Ἀγ. Γραφῆς μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ κδ' / λβ' κανόνα της.

Α. Ὁ κανόνας τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου κάνει λόγο γιὰ τὴ θεόπνευστη Ἀγ. Γραφή, τ.ἔ. γιὰ τὰ θεόπνευστα βιβλία τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Λέει συγκεκριμένως:

«Ἐπειδὴ περ τινές ἐπεχείρησαν... τὰ λεγόμενα ἀπόκρυφα... ἐπιμίξαι... τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ... ἔδοξε καμοί... ἐξῆς ἐκθέσθαι τὰ κανονιζόμενα καὶ παραδοθέντα, πιστευθέντα τε θεῖα εἶναι βιβλία».

Ἀκολούθως παραθέτει τὰ θεόπνευστα (τὰ καὶ θεῖα) βιβλία, λέγοντας:

Ἔστι τοίνυν τῆς μὲν Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλία... Πρώτη Γένεσις· εἶτα Ἔξοδος· εἶτα Λευιτικόν· καὶ μετὰ τοῦτο Ἀριθμοί· καὶ λοιπόν, τὸ Δευτερονόμιον· ἐξῆς δὲ τούτοις ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ· καὶ Κριταί· καὶ μετὰ τοῦτο ἡ Ρούθ· καὶ αὐθις ἐξῆς, Βασιλειῶν βιβλία τέσσαρα· καὶ τούτων τὸ μὲν πρῶτον καὶ δεύτερον εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμεῖται· τὸ δὲ τρίτον καὶ τέταρτον ὁμοίως εἰς ἓν· μετὰ δὲ ταῦτα, Παραλειπομένων πρῶτον καὶ δεύτερον, ὁμοίως εἰς ἓν βιβλίον πάλιν ἀριθμούμενα· εἶτα Ἔσδρα πρῶτον καὶ δεύτερον, ὁμοίως εἰς ἓν· μετὰ δὲ ταῦτα βίβλος Ψαλμῶν, καὶ ἐξῆς Παροιμίαι· εἶτα Ἐκκλησιαστής, καὶ Ἔσθρα ἀσμάτων· πρὸς τούτοις ἔστι καὶ Ἰώβ· καὶ λοιπόν Προφῆται, οἱ μὲν δώδεκα εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμούμενοι· εἶτα Ἡσαΐας, Ἰερεμίας, καὶ σὺν αὐτῷ Βαρούχ· Θρηνοί, καὶ ἐπιστολή, καὶ μετ' αὐτοὺς Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλ. Ἄχρι τούτων τὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἴσταται. Τὰ δὲ τῆς Καινῆς πάλιν οὐκ ὀκνητέον εἰπεῖν· ἔστι δὲ ταῦτα· Εὐαγγέλια τέσσαρα, κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν καὶ κατὰ Ἰωάννην· εἶτα μετὰ ταῦτα

1. Ὅταν λέμε κανόνα τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ἐννοοῦμε ἓναν ὀρισμένα κατάλογο, «ἓνα κλειστὸν ἀριθμὸν ἱερῶν καὶ αὐθεντικῶν κειμένων» (Σάβ. Ἀγουρίδου, *Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην*, Ἀθήνα 1971, σελ. 60). Πρβλ. καὶ In. Lönning, *Kanon im Kanon. Zum dogmatischen Grundfagenproblem des neutestament-lichen Kanons*, Oslo- München 1972, σελ. 263 ἔξ.

2. Ἡ Α' Οἰκουμ. Σύνοδος (325 μ.Χ.) ἀνέθεσε στὸν ἐκάστοτε Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας νὰ γνωστοποιεῖ τὴν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα στὴν Ἐκκλησία. Καὶ αὐτό, γιὰ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἦταν τὸ σπουδαιότερο ἀστρονομικὸ κέντρο τῆς ἐποχῆς.

Πράξεις Ἀποστόλων, καὶ ἐπιστολαὶ καθολικαὶ καλούμεναι τῶν Ἀποστόλων ἑπτὰ, οὕτως· Ἰακώβου μὲν μία, Πέτρου δὲ δύο, εἶτα Ἰωάννου τρεῖς, καὶ μετὰ ταύτας Ἰούδα μία· πρὸς τούτους Παύλου Ἀποστόλου εἰσὶν ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, τῇ τάξει γραφόμεναι οὕτω· Πρώτη πρὸς Ῥωμαίους, εἶτα πρὸς Κορινθίους δύο, καὶ μετὰ ταύτας πρὸς Γαλάτας, καὶ ἑξῆς πρὸς Ἐφεσίους, εἶτα πρὸς Φιλιπησίους, καὶ πρὸς Κολοσσαεῖς, καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς δύο, καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους· καὶ ἑξῆς πρὸς μὲν Τιμόθεον δύο, πρὸς δὲ Τίτον μία, καὶ τελευταία ἡ πρὸς Φιλήμονα μία· καὶ πάλιν Ἰωάννου Ἀποκάλυψις»³.

Μετὰ τὴν παράθεση αὐτῶν τῶν βιβλίων προσθέτει: «Ταῦτα πηγαὶ τοῦ σωτηρίου (εὐαγγελικοῦ μηνύματος - λόγου), ὥστε τὸν διψῶντα, ἐμφορεῖσθαι τῶν ἐν τούτοις λογίων· ἐν τούτοις μόνοις τὸ τῆς εὐσεβείας διδασκαλεῖον (τ.ἔ. ἡ Ἐκκλησία) εὐαγγελίζεται· μηδεὶς τούτοις ἐπιβαλλέτω, μηδὲ τούτων ἀφαιρείσθω τι».

Ἐπὶ τῶν μαρτυριῶν αὐτῶν παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς:

1) «Ὅτι τὰ βιβλία τῆς Θεοπνεύστου Γραφῆς, τ.ἔ. τὰ θεόπνευστα βιβλία μᾶς πληροφορεῖ ὅτι θεωροῦνται, («πιστευθέντα») καὶ θεῖα.

2) Κλείνει τὸν ἀριθμὸ αὐτῶν τῶν θεοπνεύστων - θείων βιβλίων, λέγοντας: «Ταῦτα πηγαὶ τοῦ σωτηρίου... μηδεὶς τούτοις ἐπιβαλλέτω, μηδὲ τούτων ἀφαιρείσθω τι».

3) Μεταξὺ τῶν θεοπνεύστων αὐτῶν βιβλίων δὲν περιλαμβάνει τὰ βιβλία «Σοφία Σολομώντος, Σοφία Σειράχ, Ἑσθήρ, Ἰουδήθ, Τωβίας», γιὰ τὰ ὅποια λέγει: «Ἄλλ' ἕνεκά γε πλείονος ἀκριβείας προσίτημι καὶ τοῦτο γράφων ἀναγκαίως, ὡς ἔστι καὶ ἕτερα βιβλία τούτων ἔξωθεν, οὐ κανονιζόμενα μὲν, τετυπωμένα δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἀναγινώσκεισθαι τοῖς ἄρτι προσερχομένοις καὶ βουλομένοις κατηχεῖσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· Σοφία Σολομώντος· Σοφία Σειράχ, καὶ Ἑσθήρ, καὶ Ἰουδήθ, καὶ Τωβίας, καὶ Διδαχὴ καλουμένη τῶν Ἀποστόλων, καὶ ὁ Ποιμὴν».

3. Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, τόμ. Δ', Ἀθήνησι 1854, σελ. 78 ἑξ. Πρβλ. καὶ Ἀγαπίου Ἱερομονάχου - Νικοδήμου Μοναχοῦ, *Πηδάλιον, ἧτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες*, ἐκδ. «Ἀστήρ», Ἀθήνα 1957, σελ. 583 ἑξ.

4) Παραδόξως ὁμως μεταξὺ αὐτῶν τῶν «ἀναγινωσκομένων» περιλαμβάνει καὶ τὴ Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων καὶ τὸν Ποιμένα τοῦ Ἑρμᾶ, τὰ ὅποια, ὡς γνωστόν, δὲν περιλαμβάνονται στὴν Ἁγ. Γραφή, τὴν ὁποία χρησιμοποιοῦμε σήμερα.

5) Καὶ ἐνῶ μνημονεύει αὐτά, δὲν ἀναφέρει καθόλου τὰ τρία βιβλία (Α' - Β' - Γ') τῶν Μακκαβαίων, τὰ ὅποια συνήθως διαλαμβάνονται στὴν Ἁγ. Γραφή, τὴν ὁποία ἔχουμε «μετὰ χειρας» σήμερα.

Β. Στὴ συνέχεια ἐρχόμαστε στὸν κδ' / λβ' καν. τῆς Καρθαγένης, ὁ ὁποῖος μᾶς δίνει τὸν κατάλογο ὅχι (μόνο) τῶν θεοπνεύστων βιβλίων τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἀλλὰ καὶ (ὄλων) τῶν θείων βιβλίων αὐτῆς.

Λέει συγκεκριμένως:

«Ὅμοίως ἤρρεσεν, ἵνα, ἐκτὸς τῶν κανονικῶν Γραφῶν, μηδὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγινώσκηται ἐπ' ὀνόματι θείων Γραφῶν. Εἰσὶ δὲ αἱ κανονικαὶ Γραφαὶ αὗται· Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, Κριταί, Ρούθ, τῶν Βασιλειῶν βίβλοι τέσσαρες, τῶν Παραλειπομένων βίβλοι δύο, Ἰώβ, Ψαλτήριον, Σολομώντος βίβλοι πέντε, τῶν Προφητῶν βίβλοι δώδεκα, Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ, Τωβίας, Ἰουδήθ, Ἑσθήρ, Ἔσδρα βίβλοι δύο· τῆς Νέας Διαθήκης· Εὐαγγέλια τέσσαρα, Πράξεων τῶν Ἀποστόλων βίβλος μία, ἐπιστολαὶ Παύλου δεκατέσσαρες, Πέτρου Ἀποστόλου δύο, Ἰωάννου Ἀποστόλου τρεῖς, Ἰακώβου Ἀποστόλου μία, Ἰούδα Ἀποστόλου μία, Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου βίβλος μία. Τοῦτο δὲ τῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν Βονιφατίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν αὐτῶν μερῶν ἐπισκόποις, πρὸς βεβαίωσιν τοῦ προκειμένου κανόνος γνωρισθῆ, ἐπειδὴ παρὰ τῶν Πατέρων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταῦτα ἀναγνωστέα παρελάβομεν»⁴.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ κανόνος:

1) Ὁ κανόνας αὐτὸς ἀναφέρεται στὰ θεῖα βιβλία τῆς Ἁγ. Γραφῆς γενικότερα καὶ κλείνει τὸν κατάλογο αὐτὸν λέγοντας: «Εἰσὶ δὲ αἱ κανονικαὶ (θεῖαι) Γραφαὶ αὗται...».

4. Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, τόμ. Γ', σελ. 368-369. Πρβλ. καὶ Πηδάλιον, σελ. 480.

2) Ἐπίσης ὁ κανόνας αὐτὸς μεταξύ τῶν θείων βιβλίων περιλαμβάνει καὶ τὰ Σοφία Σολομώντος, Ἑσθήρ, Ἰουδήθ, Τωβία, τὰ ὁποῖα, ὅπως εἶδαμε, ὁ κανόνας τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου δὲν τὰ συναριθμεῖ στὰ θεόπνευστα.

3) Τὸ γεγονός αὐτὸ σημαίνει, ἢ α) Ὅτι οἱ δύο κανόνες ἀντιτίθενται μεταξύ τους, ἢ β) Ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ μεταξύ τῶν χαρακτηρισμῶν-ὄρων θεόπνευστος καὶ θεῖος.

4) Πράγματι, ἰσχύει τὸ δεύτερο (τὸ β), γιατί:

5) Θεῖα λέγονται γενικῶς ἐκεῖνα τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀλάθητα, γιατί γράφτηκαν μὲ τὴ θεῖα ἐπιστασία. Ἴσως γράφτηκαν μόνο βάσει τῆς λογικῆς σκέψεως, βάσει τοῦ ἔμφυτου ἠθικοῦ νόμου ἢ βάσει ὑπαρχουσῶν πληροφοριῶν, ὅμως κατὰ τὴ συγγραφή τους ἐπιστατοῦσε τὸ Ἅγ. Πνεῦμα (ὁ Θεὸς) καὶ βοηθοῦσε τοὺς συγγραφεῖς τους, ὥστε νὰ μὴν ὑποπέσουν σὲ σφάλματα⁵.

6) Θεόπνευστα εἶναι ἐκεῖνα τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα περιέχουν λόγους τοῦ Θεοῦ, ἀλήθειες, τίς ὁποῖες ἀποκάλυψε ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους Του, ἢ μὲ ἄλλα λόγια, τίς ὁποῖες ἐμπνεύστηκαν αὐτοὶ παρωθούμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγ. Πνεῦμα. Πρβλ. τὸ Β΄ Πέτρ. 1, 21: «Ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι (ἀπὸ) τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι». Φυσικὰ καὶ κατὰ τὴν καταγραφή τῶν ἀληθειῶν αὐτῶν ἐπιστατοῦσε τὸ Ἅγ. Πνεῦμα, ὥστε νὰ μὴν παρεισφρήσουν σφάλματα.

Ἐπομένως ἀντίθεση μεταξύ τῶν κανόνων τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου καὶ κδ΄ / λβ΄ Καρθαγένης δὲν φαίνεται, τουλάχιστον ἀπὸ τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα, νὰ ὑπάρχει, ἀφοῦ τὰ ἐν λόγῳ τέσσαρα βιβλία χαρακτηρίζονται καὶ εἶναι μόνο θεῖα καὶ ὄχι θεόπνευστα.

Ὅμως ἀπὸ τὴν ἀντιπαραβολὴ καὶ τὴν ἀντιπαράθεση τῶν δύο αὐτῶν κανόνων ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐφ΄ ὅσον ὁ κδ΄ / λβ΄ κανόνας τῆς Καρθαγένης πε-

ριλαμβάνει ἐκτὸς ἀπὸ τὰ θεόπνευστα βιβλία τοῦ κανόνα τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου, καὶ ἀπλῶς θεῖα βιβλία, δὲν μπορεῖ νὰ λέγεται ἡ βίβλος (ἡ συλλογὴ), ὁ κατάλογος ὄλων αὐτῶν τῶν βιβλίων πού περιέχει ὁ κδ΄ / λβ΄ κανόνας τῆς Καρθαγένης, συλλήβδην ὡς θεόπνευστη Γραφή.

Ἐπίσης δὲν μποροῦμε νὰ ὀνομάσουμε θεόπνευστη Γραφή τὴν Ἅγ. Γραφή πού ἔχουμε σήμερα «ἐν χρήσει», γιατί ἀκριβῶς περιλαμβάνει καὶ ὅλα τὰ βιβλία τοῦ κδ΄ / λβ΄ καν. τῆς Καρθαγένης, δηλ. καὶ ἐκεῖνα πού χαρακτηρίζονται μόνο θεῖα.

Καὶ τίθεται ἐν συνεχείᾳ τὸ ἐρώτημα: Μήπως μποροῦμε νὰ τὴν ὀνομάσουμε θεῖα;

Γιὰ νὰ δοῦμε:

1) Ἐνα κώλυμα (ἐμπόδιο) εἶναι, ὅτι ἡ μετὰ χεῖρας Ἅγ. Γραφή περιλαμβάνει ἐκτὸς τῶν θείων βιβλίων τοῦ κδ΄ / λβ΄ καν. τῆς Καρθαγένης καὶ τὰ βιβλία Σοφία Σειράχ καὶ τὰ Μακκαβαίων (Α΄ - Β΄ - Γ΄).

2) Τὰ βιβλία αὐτὰ κανένας ἀπὸ τοὺς δύο κανόνες, Μεγ. Ἀθανασίου - κδ΄ / λβ΄ Καρθαγένης, δὲν τὰ χαρακτηρίζει θεῖα ἢ θεόπνευστα.

3) Οὔτε κανένας ἄλλος κανόνας ἀπὸ τοὺς ὑπόλοιπους τέσσερεις (πε΄ ἀποστολικό, ξ΄ Λαοδικεῖας, Γρηγορίου Θεολόγου, Ἀμφιλοχίου Ἰκονίου), οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται ἀμέσως στὸν κανόνα τῆς Ἅγ. Γραφῆς, τὰ ὀνομάζει θεῖα.

4) Ἀλλὰ οὔτε καὶ κανένας ἄλλος ἱερὸς κανόνας, ἔστω ἐμμέσως, ἔστω ἐπ΄ εὐκαιρία, δὲν τὰ ὀνομάζει θεόπνευστα ἢ ἔστω θεῖα⁶.

Ἐπομένως, καὶ προφανῶς δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ὀνομάσουμε θεῖα Γραφή τὴν Ἅγία Γραφή, τὴν ὁποῖα ἔχουμε σήμερα; Καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: Πῶς μποροῦμε νὰ τὴν ὀνομάσουμε;

Τὸ πρόβλημα μᾶς τὸ λύνει, τὴν ἀπάντηση δίνει, ὁ πε΄ κανόνας πού παραδόθηκε ἐπ΄ ὀνόματι τῶν Ἅγ. Ἀποστόλων (πε΄ ἀποστολικός), ἐπικυρώθηκε ἐπίσης ἀπὸ τὴν Πενθέκτη Οἰκουμ. Σύνοδο, καὶ ἀπόκτησε οἰκουμενικὸ κῦρος. Αὐτὸς λέγει:

5. Πρβλ. Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, *Θεολογικὸν* (ὑπὸ Ἀρχιμ. Ἅγ. Λοντοπούλου), ἐν Βενετία 1872, σελ. 23 ἔξ. Πρβλ. καὶ Εὐ. Ἀντωνιάδου, «Ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς θεοπνευστίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς», *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν*, τόμ. (Δ΄) 1937-1938, σελ. 102. Πηδάλιον, σελ. 112-113 Παν. Μπούμη, *Οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ κανόνος τῆς Ἅγ. Γραφῆς*, Ἀθήναι 1986, σελ. 133 ἔξ.

6. Πρβλ. Παν. Μπούμη, *Οἱ κανόνες τῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ κανόνος τῆς Ἅγ. Γραφῆς*, τόμ. Β΄, Ἐμμεσοὶ μαρτυρία, Ἀθήναι 1991, σελ. 23 ἔξ.

«Ἐστω ὑμῖν πᾶσιν κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσματα καὶ ἅγια, τῆς μὲν Παλαιᾶς Διαθήκης, Μωυσέως, πέντε· Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον· Ἰησοῦ Ναυῆ, ἕν· Κριτῶν, ἕν· Ρούθ, ἕν· Βασιλειῶν, τέσσαρα· Παραλειπομένων, τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν, δύο· Ἐσδρα, δύο· Ἐσθήρ, ἕν· Μακκαβαίων, τρία· Ἰώβ, ἕν· Ψαλτηρίου, ἕν· Σολομῶντος, τρία· Παροιμιαί, Ἐκκλησιαστής, Ἔσθρα Ἄσμάτων· Προφητῶν, δώδεκα· Ἡσαΐου, ἕν· Ἱερεμίου, ἕν· Ἰεζεκιήλ, ἕν· Δανιήλ, ἕν· Ἐξωθεν δὲ ὑμῖν προοιστορείσθω μανθάνειν ὑμῶν τοὺς νέους τὴν Σοφίαν τοῦ πολυμαθοῦς Σειράχ. Ἡμέτερα δὲ (τούτέστι, τῆς Καινῆς Διαθήκης), Εὐαγγέλια τέσσαρα· Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου· Παύλου ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες· Πέτρου ἐπιστολαί, δύο· Ἰωάννου, τρεῖς· Ἰακώβου, μία· Ἰούδα, μία· Κλήμεντος ἐπιστολαί, δύο· καὶ αἱ Διαταγαὶ ὑμῖν τοῖς ἐπισκόποις δι' ἐμοῦ Κλήμεντος, ἐν ὁκτῶ βιβλίοις προσπεφωνημέναι· ἃς οὐ χρὴ δημοσιεύειν ἐπὶ πάντων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς μυστικά· καὶ αἱ Πράξεις ἡμῶν τῶν Ἀποστόλων»⁷.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ κανόνα:

1) Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι ὁ κανόνας αὐτὸς περιλαμβάνει τὰ τρία Μακκαβαίων, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴ Σοφία Σειράχ, τὰ ὅποια χαρακτηρίζει ἅγια.

2) Ἐπομένως τὴ Βίβλο, πού περιέχει καὶ αὐτὰ τὰ βιβλία, θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν καλέσουμε κάλλιστα Ἁγία Γραφή.

3) Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ἐκτὸς τῶν βιβλίων αὐτῶν ὁ περὶ κανόνας μεταξὺ τῶν ἁγίων βιβλίων περιλαμβάνει καὶ δύο ἐπιστολὰς τοῦ Κλήμεντα, ὅπως ἐπίσης καὶ τὶς Διαταγὰς τῶν Ἀποστόλων, τὰ ὅποια δὲν περιέχονται εἰς τὴν μετὰ χειρᾶς Ἁγ. Γραφή. Καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: Δὲν θὰ ἔπρεπε καὶ αὐτὰ νὰ περιλαμβάνονται στὴν Ἁγ. Γραφή;

4) Ὅποτε κάποιος, ἴσως καὶ μὲ κάποια ἀνησυχία ἢ καὶ εἰρωνεία, θὰ ἰσχυριζόταν ὅτι ὁ κανόνας αὐτὸς ὅχι μόνον δὲν λύνει τὸ πρόβλημα, ἀλλὰ καὶ τὸ περιπλέκει καὶ τὸ ἐπιτείνει περισσότερο, ἢ ἀκόμη καὶ τὸ διαιωνίζει.

Ὅμως τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἔτσι. Πρέπει νὰ λάβουμε σοβαρῶς ὑπ' ὄψη, νὰ προσέξουμε καλά, ὅτι ὁ κανόνας αὐτὸς δὲν κάνει λόγο, δὲν χαρακτηρίζει τὰ βιβλία πού μᾶς ἀναφέρει ὡς θεόπνευστα ἢ θεῖα, ἀλλὰ τὰ χαρακτηρίζει ἀπλῶς ὡς ἅγια. Ἄλλο ὅμως τὸ ἅγιος καὶ ἄλλο τὸ θεῖος, ὅπως καὶ ἄλλο εἶναι τὸ θεῖος καὶ ἄλλο τὸ θεόπνευστος, σύμφωνα μὲ ἐκεῖνα πού εἶδαμε πιὸ πάνω.

Καὶ πρὸς τοῦτο, πρέπει νὰ σημειώσουμε καὶ νὰ ἔχουμε συγχρόνως ὑπ' ὄψη μας καὶ τὰ ἑξῆς: Ἡ ἔννοια τοῦ ἅγιος εἶναι μία εὐρύτερη ἔννοια. Ὅπως τὸ θεῖος εἶναι εὐρύτερη ἔννοια τοῦ θεόπνευστος, ἔτσι καὶ τὸ ἅγιος εἶναι μία εὐρύτερη ἔννοια τοῦ θεῖος.

Αὐτὸ συμπεραίνουμε καὶ ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου, ὁ ὁποῖος σὲ μία μεγαλύτερη ομάδα βιβλίων, τῶν ἀναγνωσκομένων (ὅπως τῶν: Σοφία Σολομῶντος, Σοφία Σειράχ, Ἐσθήρ, Ἰουδήθ, Τωβία, Διδαχὴ καὶ Ποιμένα), στὴν ομάδα θὰ λέγαμε τῶν ἁγίων, τὰ ὅποια δὲν χαρακτηρίζονται ὡς θεῖα ὅλα, συγκαταλέγει καὶ ἐντάσσει καὶ τὴ μικρότερη ομάδα, τῶν: Σοφία Σολομῶντος, Ἐσθήρ, Ἰουδήθ, Τωβία, τὰ ὅποια χαρακτηρίζονται καὶ εἶναι καὶ θεῖα.

Ἁγία βιβλία μπορεῖ νὰ χαρακτηριστοῦν πολλά. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τους δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι ὀρισμένος, περιορισμένος καὶ κλειστός. Μπορεῖ νὰ αὐξάνεται. Ἁγιο βιβλίον μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ καὶ ἡ Ἀκολουθία τῆς Θεῖας Λειτουργίας, ἢ τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου, ὅπως ἀντίστοιχος ἔχουμε καὶ τὶς ἅγιες εἰκόνες.

Ἐνα βιβλίον μπορεῖ νὰ εἶναι ἅγιο, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι θεῖο (μὲ τὴ θεῖα ἐπιστασία) ἢ θεόπνευστο (μὲ θεῖα ἔμπνευση, ἐξ ἀποκαλύψεως). Ἐπαναλαμβάνουμε: Ἐνα θεόπνευστο βιβλίον εἶναι καὶ θεῖο καὶ ἅγιο, ὅπως καὶ ἕνα θεῖο μπορεῖ νὰ εἶναι ἅγιο, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ ἕνα ἅγιο βιβλίον νὰ εἶναι ὅπωςδήποτε καὶ θεῖο καὶ θεόπνευστο, ὅπως καὶ ἕνα θεῖο δὲν εἶναι ὅπωςδήποτε καὶ θεόπνευστο.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα διαπιστώνουμε, ὅτι βάσει αὐτῶν τῶν κανόνων μπορούμε νὰ χαρακτηρίσουμε ὅλα τὰ ἀναφερόμενα καὶ μὴ νοθευθέντα βιβλία ὡς ἅγια (καὶ τὰ μὴ θεόπνευστα καὶ θεῖα) καὶ τὴ συλλογὴ τους ὡς Ἁγία Γραφή.

7. Γ. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, τόμ. Β', σελ. 109-110. Πρβλ. καὶ Πηδάλιον, σελ. 110-111.

Βεβαίως τὸ ἰδεῶδες θὰ ἦταν νὰ εἶχαμε στὴ συλλογὴ αὐτὴ μόνο τὰ θεῖα ἢ θεόπνευστα, μόνο τὰ αὐθεντικά καὶ ἀλάθητα, βιβλία, ὅποτε καὶ ἡ Ἁγ. Γραφή θὰ μποροῦσε νὰ λέγεται ἀκινδύνως καὶ ἀνεπιφυλάκτως θεῖα ἢ θεόπνευστη Γραφή. Καὶ λέμε ἀκινδύνως, γιατί καὶ ἡ Ἐκκλησία (με τὸν ε' καν. τῆς Καρθαγένης) ὀρίζει: «Περὶ δὲ ὧν φανερώτατα ἡ θεῖα Γραφή ἐθέσπισεν, οὐ δεῖ ψηφίζεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἔπεσθαι»⁸ καὶ μάλιστα με ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Πάντως τὸ ἐπίσης σπουδαῖο εἶναι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν παρασύρθηκε, καὶ τὸ σύνολο τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα περιλαμβάνονται σήμερα στὴν «ἐν κυκλοφορία» Ἁγ. Γραφή, τὰ ὀνομάζει ὀρθῶς Ἁγ. Γραφή καὶ ὄχι θεῖα ἢ θεόπνευστη Γραφή. Βεβαίως στὰ ἐπὶ μέρους βιβλία μπορεῖ κάποιος νὰ ἀποδίδει ἀναλόγως τὸ χαρακτηρισμὸ θεῖα ἢ θεόπνευστη Γραφή ἢ βιβλίον ἢ ἐπιστολὴ κ.τ.λ.

Καὶ ἓνα πόρισμα: Ἀφοῦ ἅγια βιβλία, κατὰ τοὺς κανόνες, ὅπως τὰ Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων καὶ Ποιμὴν τοῦ Ἐρμᾶ κ.ἄ., δὲν συμπεριελήφθησαν τελικῶς στὸν ἰσχύοντα κανόνα τῆς Ἁγ. Γραφῆς, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφαιρέσουμε καὶ τὰ ἄλλα ἅγια μὲν, ἀλλὰ μὴ θεόπνευστα ἢ θεῖα βιβλία (ὅπως τὰ Α' - Γ' Μακκαβαίων), γιὰ νὰ ὀνομάσουμε τὴν Ἁγία Γραφή ἀνεπιφυλάκτως θεῖα καὶ ἐπομένως ἀλάθητη καὶ αὐθεντικὴ.

Καὶ ἓνα δεύτερο ἐπακολούθημα - πόρισμα: Ὅπως εἶδαμε ὁ κδ' / λβ' κανόνας τῆς Καρθαγένης περιέλαβε στὰ θεῖα -ἀλάθητα βιβλία- κείμενα καὶ μερικὰ βι-

βλία, τὰ ὁποῖα ὁ κανόνας τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου τὰ κατατάσσει στὰ ἀναγινωσκόμενα, θὰ λέγαμε στὰ ἅγια βιβλία. Κατόπιν τούτου θὰ λέγαμε, ὅτι καὶ οἱ θεῖες Γραφές εἶναι δυνατὸν νὰ αὐξάνονται, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ κδ' / λβ' καν. τῆς Καρθαγένης, ἐφ' ὅσον βεβαίως δώσει τὴ σφραγίδα τοῦ θεοῦ, τοῦ αὐθεντικοῦ καὶ ἀλαθήτου, ἓνα ἐπίσης αὐθεντικὸ καὶ ἀλάθητο σῶμα, ὅπως εἶναι ἡ Ἐκκλησία (Α' Τιμ. 3, 15) καὶ τὸ ἐπισήμως καὶ κανονικῶς ὄργανο πού ἐκπροσωπεῖ αὐτήν, ὅπως ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ παρατηροῦμε π.χ. με τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ ὁποῖοι χαρακτηρίστηκαν ὡς θεῖοι.

Προσοχή! Ὅμως δὲν μποροῦμε, δὲν γίνεται νὰ αὐξηθεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν θεοπνευστῶν ἐξ ἀποκαλύψεως (γραφέντων) βιβλίων, γιατί δὲν ἔχουμε μετὰ τοὺς Ἀποστόλους νέα, ἄλλη, Ἀποκάλυψη. Νέα Διαθήκη, πιὸ καινούργια ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει. Μὲ τὸ θάνατο τῶν Ἀποστόλων, στοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ὑποσχέθηκε νὰ στείλει τὸν Παράκλητο, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, γιὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσει «εἰς πᾶσαν (= ὅλην) τὴν ἀλήθειαν» (Ἰω. 16,13), ἔκλεισε ἡ ἀποκάλυψη καὶ ἡ παράδοση τῶν θείων-σωτηριωδῶν ἀληθειῶν. Ἐκλείσει ἡ ἀποστολικὴ Παράδοση. Καὶ γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία, πού στηρίζεται σ' αὐτοὺς τοὺς Ἀποστόλους καὶ σ' αὐτὴν τὴν παράδοση, χαρακτηρίζεται Ἀποστολική.

8. Ράλλη - Ποτλῆ, τόμ. Γ', σελ. 306.

Ἡ Ἐκκλησία ἐτίμησε τὴν ᾽Εξοδο τοῦ Μεσολογγίου**Ἡ Ἐκκλησία ἐτίμησε τὴν
᾽Εξοδο τοῦ Μεσολογγίου****Ἡ αἵρετική προπαγάνδα
καὶ τὸ δῆθεν Εὐαγγέλιο****Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβα-
νίας συμπρόεδρος τοῦ
Π.Σ.Ε.****Τὸ ἀντίδωρο τῆς ἐλπίδας**

Στὶς 10 Ἀπριλίου τ.ἔ. ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διοργάνωσε εἰδικὴ Ἐόρτιο Ἐκδήλωση στὸ κτήριο τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Ἱστορικοῦ Μουσείου (Παλαιὰ Βουλή) γιὰ νὰ τιμήσει τὰ 180 χρόνια ἀπὸ τὴν ἡρωικὴ ᾽Εξοδο τοῦ Μεσολογγίου. Σχετικὰ μὲ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ μὲ τὸ ἦθος τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων ὁμιλήσαν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος καὶ ὁ Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γρηγόριος Κωσταραῆς. (Τὸ πλήρες κείμενο τῆς ὁμιλίας τοῦ Μακαριωτάτου δημοσιεύεται στὴν ἐνότητα «Ὁμιλίες» τοῦ ἀνὰ χεῖρας τεύχους). Στὸ καλλιτεχνικὸ μέρος τῆς ἐκδηλώσεως παρουσιάσθηκε σὲ πρώτη ἐκτέλεση τὸ ἔργο «Ἀφανῶν Ἡρώων Ὡδὴ – Συμφωνικὸ Ποίημα περὶ Ἐλευθερίας» τοῦ συνθέτη Γιώργου Βούκανου σὲ ποίηση Δημήτρη Ρουμπάνη. Ἐλαβαν μέρος ἡ Ὀρχήστρα Δωματίου τοῦ Δήμου Ἀθηναίων ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Ἐλευθερίου Καλκάνη καὶ ἡ χορωδία τῆς Ἱερᾶς Πόλεως τοῦ Μεσολογγίου μὲ ὑπεύθυνο διδασκαλίας τὸν Σπύρο Χολέβα. Ἄπαντες, ὁμιλητὲς καὶ καλλιτέχνες, καταχειροκροτήθηκαν ἀπὸ τὸ πολυάριθμο ἀκροατήριον, τὸ ὁποῖο εἶχε κατακλύσει τὴν αἴθουσα τῆς Παλαιᾶς Βουλῆς καὶ τοὺς γύρω χώρους. Χαιρετισμοὺς ἀπήθυσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ κ. Ἰγνάτιος, ὡς Πρόεδρος τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτιστικῆς Ταυτότητος πὸν εἶχε τὴν εὐθύνῃ τῆς διοργανώσεως, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Κοσμᾶς καὶ ὁ Δήμαρχος τῆς Ἱερᾶς Πόλεως Μεσολογγίου κ. Γ. Πρεβεζᾶνος. Σημειώνεται ὅτι ἡ ᾽Εξοδος τοῦ Μεσολογγίου ἔγινε τὸ βράδυ τῆς 10ης Ἀπριλίου 1826, Σάββατο τοῦ Λαζάρου ξημερώνοντας Κυριακὴ τῶν Βαΐων. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ πολιτεία καθὼς καὶ οἱ τοπικὲς Ἀρχὲς τοῦ Μεσολογγίου ὀργανώνουν τιμητικὲς ἐκδηλώσεις ἀνήμερα τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων. Ἡ Ἐκκλησία μας παραλλήλως πρὸς τὴν πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς δὲν ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητος καὶ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἱστορικῆς μας μνήμης. Ἡ ἐπόμενη Ἡμερίδα ὑπὸ τὴν εὐθύνῃ τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτιστικῆς Ταυτότητος θὰ πραγματοποιηθεῖ τὴν Δευτέρα 22 Μαΐου καὶ ὥρα 18.30 στὴν Στοὰ τοῦ Βιβλίου μὲ ἀντικείμενο τὶς συνέπειες τοῦ Μονοτονικοῦ συστήματος γραφῆς.

Κ.Χ.

Ἡ αἵρετικὴ προπαγάνδα καὶ τὸ δῆθεν Εὐαγγέλιο

Λίγες ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὸ Πάσχα τῶν Ὁρθοδόξων καὶ ἀκριβῶς μίᾳ ἡμέρᾳ πρὶν ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδᾳ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἐμφανίσθηκε σὲ διεθνή καὶ ἑλληνικὰ Μέσα Ἐνημερώσεως ἡ συζήτηση περὶ τοῦ δῆθεν «Κατὰ Ἰούδαν Εὐαγγελίου». Ἡ ἀνακίνηση τοῦ θέματος ἔγινε ἀπὸ τὸ ἀμερικανικὸ περιοδικὸ NATIONAL GEOGRAPHIC, οἱ δὲ ὁπαδοὶ αὐτῆς τῆς θεωρίας προσπαθοῦν νὰ ἀθωώσουν τὸν Ἰούδα γιὰ τὴν προδοσίαν του. Πρόκειται γιὰ παλιὰ θεωρία τῆς αἰρέσεως τῶν Γνωστικῶν ἀπὸ τὸ 180 μ.Χ. περίπου καὶ προκαλεῖ ἀπορία γιὰ τὸ θέμα ἐπανεμφανίζεται σήμερον. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος ὑπεγράμμει-

σε σχετικῶς ὅτι πρόκειται γιὰ «ξαναζεσταμένο φαγητό ἀπὸ τὸν δεύτερο αἰῶνα». Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Ἄνθιμος ὁμιλῶν σὲ τηλεοπτικὴ ἐκπομπὴ ἐξήγησε: «Σὲ ὅλη τὴν περίοδο ἀπὸ τὸν 20 αἰῶνα, ἀπὸ τὸ 101 καὶ μετὰ, πολλοὶ φιλοδοξοῦν νὰ γράψουν κείμενα. Ἐπειδὴ, ὅμως, πρέπει νὰ προσδώσουν καὶ ἀξία στὸ κείμενο, βάζουν ὀνόματα Ἀποστόλων. Ὑπάρχουν ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια μὲ ὀνόματα τοῦ Πέτρου, τοῦ Παύλου –ἐμεῖς δὲν ἔχουμε τέτοια– ὑπάρχουν τέσσερις Ἀποκαλύψεις. Ἡ Ἐκκλησία τὰ ἔχει ξεχωρίσει ὅλα αὐτά, μὲ ἔρευνες καὶ ἔχει καταλήξει ὅτι εἶναι αἰρετικά καὶ ὅτι περιέχουν αὐθαίρετες πληροφορίες καὶ παιδαριώδεις φαντασιώσεις». Τὸ συμπέρασμα γιὰ τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανούς εἶναι ὅτι πρέπει νὰ μελετοῦμε τακτικὰ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ νὰ γνωρίζουμε καλύτερα τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ πέφτουμε στὶς παγίδες τῶν πλάνων καὶ τῶν αἰρετικῶν.

K.X.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας συμπρόεδρος τοῦ Π.Σ.Ε.

Ἀπὸ 14 ἕως 23 Φεβρουαρίου 2006 ἔλαβε χῶρα στὸ Πόρτο Ἀλλέγκρε τῆς Βραζιλίας ἡ 9ῃ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν μὲ σύνθημα: «Κύριε, διὰ τῆς Χάριτός Σου, μεταμόρφωσε τὸν Κόσμο». Στὸ Π.Σ.Ε. μετέχουν ὡς κανονικὰ μέλη οἱ Ὁρθόδοξοι καὶ οἱ Προτεστάντες, ἐνῶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ μετέχουν ὡς παρατηρητές. Στὴν Γενικὴ Συνέλευση ἔλαβε μέρος πολυπληθὴς ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Σέβ. Μητροπολίτη Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιο, Πρόεδρο τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων. Ὡς ἓνας ἐκ τῶν 8 Προέδρων τοῦ Π.Σ.Ε. ἐξελέγη ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος, γεγονός πὸν περιποιεῖ ἰδιαίτερα τιμὴ στὴν Οἰκουμενικὴ Ὁρθοδοξία, στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχεται. Ὁ Μακαριώτατος κ. Ἀναστάσιος ἐξεφώνησε τὴν ἐναρκτήριο ὁμιλίαν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, γιὰ τὴν ὁποία ἐδέχθη κολακευτικὴ κριτικὴ. Κατὰ τὶς ἐργασίες τῆς Συνελεύσεως συζητήθηκαν θέματα ἀφορῶντα στὴν ἔννοια καὶ στὰ προβλήματα τῆς Χρι-

στιανικῆς ταυτότητος, στὴν καταπολέμηση τῆς βίας, στὸ περιβάλλον, στὴν ἀμβλυνση τῶν οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀνισοτήτων, στὸν διαχριστιανικὸ καὶ διαθρησκειακὸ διάλογο. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ θέματα τοῦ διαλόγου εἶχε τὸν τίτλο «Ἡ ἐναλλακτικὴ παγκοσμιοποίηση πὸν ἀφορᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν γῆ». Ἡ ἀγγλικὴ ἀπόδοση τοῦ τίτλου αὐτοῦ εἶναι: *Alternative Globalisation Addressing People and Earth*. Τοῦτο ἔγινε σκοπίμως ὥστε νὰ σχηματίζεται τὸ ἀκρωνύμιον AGAPE ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως ΑΓΑΠΗ. Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ἔχει ὡς διεθνὲς ἔμβλημα τοῦ τὴν ἑλληνικὴν λέξιν ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ καὶ περιλαμβάνει μέλη ἀπὸ 120 χῶρες.

K.X.

Τὸ ἀντίδωρο τῆς ἐλπίδας

Μὲ τὸν τίτλο «Τὸ ἀντίδωρο τῆς ἐλπίδας» ἐκκυκλοφορήθη ἀπὸ τὸν Κλάδο Πολιτιστικῶν Προγραμμάτων καὶ Διαδικτύου τῆς Ε.Μ.Υ.Ε.Ε. ἓνας πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ ἐνημερωτικὸς ψηφιακὸς δίσκος (DVD), ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει ὀπτικοακουστικὸ ὕλικον (ντοκυμανταίρ) σχετικὸ μὲ τὴν προσφορά τῆς Ἐκκλησίας στοὺς Ἐθνικοὺς Ἀγῶνες. Τὴν γενικὴ ἐπιμέλεια καὶ τὴν συγγραφήν τοῦ κειμένου ἀνέλαβε ἐπιτυχῶς ὁ Παναγιώτης Δρακόπουλος, ἐνῶ ἰδιαίτερος ὑποβλητικὴ εἶναι ἡ ἀφήγηση τοῦ ἡθοποιοῦ Γιώργου Κέντρου. Ὁ ψηφιακὸς δίσκος ἀπεστάλη στὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ περαιτέρω διάδοση καὶ ἀξιοποίηση, προεβλήθη δὲ ἀπὸ πολλοὺς ἀθηναίους καὶ περιφερειακοὺς τηλεοπτικοὺς σταθμοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς 25ῆς Μαρτίου. Παρουσιάζεται ἡ ἐκπαιδευτικὴ, ἀφυπνιστικὴ καὶ ἀπελευθερωτικὴ δράσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ὁρθοδόξου κλήρου μας ἀπὸ τὴν Ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι καὶ τὴν Ἐθνικὴν Ἀντίστασιν (1941-44). Ὁ συνδυασμὸς λόγου καὶ εἰκόνης καὶ ἡ παρουσίασις τεκμηριῶν καὶ κειμένων ἀπὸ τὶς πηγὰς δίδει ἀπαντήσεις σὲ διάφορα ἐρωτήματα καὶ σὲ ἀμφισβητήσεις πὸν ἐγείρονται καθὲς χρόνον μὲ ἀφορμὴ τὴν Ἐθνικὴν μας Ἐπέτειον. Πρόκειται γιὰ μίαν ψυχραμὴν παράθεσιν ἱστορικῶν μαρτυριῶν καὶ εὐχόμεσθε νὰ ἀξιοποιηθεῖ κυρίως γιὰ τὴν ἐνημέρωσιν τῶν νεωτέρων γενεῶν.

K.X.

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ Δ.Ι.Σ. ΜΗΝΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Συνήλθε στις 3,4,5 και 6 Ἀπριλίου ἑ.ἑ., ἡ Διарκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 149ης Συνοδικῆς Περιόδου. Κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐργασιῶν:

A. Ὁ Μακαριώτατος ἐνημέρωσε τὴν Δ.Ι.Σ.

–Γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς Ἐθνικῆς Ἐπετείου τῆς 25ης Μαρτίου, ὁ ὁποῖος πραγματοποιήθηκε σὲ κλίμα ὑψηλοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος. Ἡ Ἐκκλησία ἀπέστειλε στὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις ἐπίκαιρο φυλλάδιο «ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟ» καὶ ψηφιακὸ δίσκο (DVD) μὲ θέμα τὴ συμβολὴ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου στοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἑθνους.

–Γιὰ τὴ δενδροφύτευση ποὺ ἔγινε τὸ Σάββατο 18.3.2006 στὴν περιοχὴ τῆς Καλλιτεχνούπολης τοῦ Δήμου Ραφῆνας μὲ πρωτοβουλία τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας σὲ συνεργασία μὲ τὴ Διεύθυνση Ἀναδασώσεων Περιφερείας Ἀττικῆς καὶ τὴ συμμετοχὴ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν 10 Ἱερῶν Μητροπόλεων τοῦ Λεκανοπεδίου. Φυτεύθηκαν 3.000 δενδρὺλλια ἀπὸ Ἱερεῖς, Κατηχητές, παιδιὰ Κατηχητικῶν Σχολεῖων, Ἐκκλησιαστικούς Συνεργάτες καὶ Προσκόπους.

–Γιὰ τὴν ἐπίσκεψη ποὺ δέχθηκε ἀπὸ τὸν Πρέσβυ τοῦ Λιβάνου στὶς 20.03.2006 σχετικὰ μὲ τὴν ἀνέγερση μουσουλμανικοῦ τεμένους στὴν Ἀθήνα. Γιὰ τὸ θέμα αὐτό, γιὰ μίαν ἀκόμη φορὰ γίνεται γνωστὸ ὅτι ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ ἑξῆς: *«Κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ ἀπαγορεύσει στοὺς πιστοὺς μιᾶς γνωστῆς θρησκείας, ὅπως εἶναι τὸ Ἰσλάμ, νὰ ἀσκοῦν ἐλεύθερα τὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα. Ἐλευθερία ἢ ἐλευθερία τῆς λητρείας ἀποτελεῖ εἰδικώτερη ἔκφραση τῆς συνταγματικῆς κατοχυρωμένης θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Ζοῦμε σὲ μιὰ δημοκρατικὴ χώρα, ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ δείχνει, καὶ δείχνει, σεβασμὸ καὶ ἀνοχὴ στὴ διαφορετικότητα. Ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία, διὰ τῶν ἀρμοδίων φορέων τῆς, θέσει στὴν Ἐκκλησία τὸ ζήτημα τῆς χωροθέτησης, τοῦ ἰσλαμικοῦ τεμένους, ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐκφέρει τὴ γνώμη Της. Ὅμως τὸ ὄλο ζήτημα εἶναι σαφῶς ζήτημα τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῆς Πολιτείας».*

–Γιὰ τὶς ἐνθρονίσεις τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ καὶ Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Παύλου, οἱ ὁποῖες ἔγιναν τὴν 19.3.2006 καὶ 1.4.2006 ἀντιστοίχως, μὲ παλληλαϊκὴ συμμετοχὴ ποὺ δεικνύει τὶς χρηστὲς ἐλπίδες τῶν πιστῶν τῶν Ἱερῶν αὐτῶν Μητροπόλεων στοὺς νέους Ποιμενάρχες τους.

–Γιὰ τὴ συμπλήρωση σήμερα 65 χρόνων ἀπὸ τὴ μάχη τῶν ὄχυρῶν, ὅπου οἱ Ἕλληνες πολέμησαν μὲ τόση γενναιότητα καὶ ἡρωϊσμὸ ὥστε νὰ προκαλέσουν ἀκόμη καὶ τὸν θαυμασμὸ τῶν Γερμανῶν. Τὰ ὄχυρά αὐτὰ εἶναι τὰ μόνα στὸν κόσμo, τὰ ὁποῖα οὔτε κυριεύθηκαν, οὔτε παραδόθηκαν, ἀλλὰ ἐγκρατεῖα ἐκλείφθηκαν. Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπέδωσε τιμὴ στὴ μνήμη ἐκείνων ποὺ ἡρωικὰ ἀγωνίσθηκαν γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἔθνους μας, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀξιοπρέπεια ὄλων τῶν δημοκρατικῶν λαῶν τοῦ κόσμου.

B. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνημερώθηκε:

–Ἀπὸ τὶς πορισματικὲς ἐκθέσεις τῆς Διευθύνσεως τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιθεώρησης, ἀναφορικὰ μὲ τοὺς διενεργηθέντες οἰκονομικοὺς ἐλέγχους στὶς ἑξῆς Ἱερὰς Μητροπόλεις: α) Γυθείου καὶ Οἰτύλου, β) Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας, γ) Κασσανδρείας καὶ Καθαμαριάς, δ) Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, ε) Παροναξίας, ς) Πειραιῶς, ζ) Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ια) Φλωρίνης Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας, καὶ ιβ) Φωκίδος, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους προκύπτει ὅτι ἡ διαχείριση τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων γιὰ τὸ διάστημα τοῦ ἐλέγχου διεξήχθη σύννομα, κανονικὰ καὶ μὲ ἐντιμότητα.

Ἱερά Σύνοδος
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

«Ἀλληλεγγύη»

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ
Ἀθηνῶν

Ἱεραὶ Μητροπόλεις
Σύρου
Νεαπόλεως
καὶ Σταυρουπόλεως

Οἱ πόροι τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων διατίθεται γιὰ τὴν ἄσκηση τοῦ πνευματικοῦ καὶ κυρίως τοῦ σημαντικοῦ φι-
λανθρωπικοῦ τους ἔργου.

–Γιὰ τὸ Διαδύκτιο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ Ἔκθεση τοῦ Διευθυντῆ τοῦ Κλάδου Ἡλεκτρονικῆς Ἐπι-
κοινωνίας κ. Παναγιώτη Δρακοπούλου. Συγκεκριμένα:

–Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διαθέτει τὸν ἐπίσημο ἱστο-
χώρο Tns (ecclesia.gr) καὶ ἱστοχώρο ψηφιακῆς βιβλιοθή-
κης (myriobiblos.gr).

Στὸ ecclesia. gr ὑπάρχει πλούσιο τμήμα Εἰδήσεων, μὲ
ἔμφαση στὸ περιεχόμενο τῶν σελίδων τῶν Συνοδικῶν
Ἐπιτροπῶν, καὶ ἀναμετάδοση τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθ-
μοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν ἐπιτυχή πορεία τῆς ιστοσελίδας
δείχνουν οἱ στατιστικὲς τῆς OTENET, σύμφωνα μὲ τὶς
ὁποῖες στὸ διάστημα ἀπὸ τὸν Μάρτιο τοῦ 2005 ἕως τὸν
Μάρτιο τοῦ 2006 σημειώθηκαν 13.398.511 ἐπισκέψεις
(hits), ἀπὸ τὶς ὁποῖες τὸ 47% εἶναι ἀπὸ Ἑλλάδα καὶ οἱ
ὑπόλοιπες ἀπὸ ἄλλες χώρες. Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ
ἱστοχώρος ἔχει παγκόσμια ἀκτινοβολία. Ἀπὸ τὴ μελέτη
τῶν ἐπὶ μέρους χωρῶν προέλευσης τῶν ἐπισκεπτῶν,
προκύπτει ὅτι οἱ ἐκτὸς Ἑλλάδος ἐπισκέπτες εἶναι σὲ κα-
θοριστικὸ βαθμὸ ὁμογενεῖς ποὺ διατηροῦν μὲ τὸν τρόπο
αὐτὸ τὸν σύνδεσμο μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς πατρίδας τους.

Ἐπίσης δημιουργήθηκε εἰδικὸς ἱστοχώρος «Συζητή-
σεις». Ἡ ἀνταπόκριση τοῦ κοινοῦ εἶναι ἐνθαρρυντική.
Μοιλονότι εἶναι καινούριος αὐτὸς ὁ ἱστοχώρος καὶ
ἐπικεντρωμένους ἀποκλειστικά σὲ θέματα τρέχουσας ἐπι-
καιρότητας δέχθηκε ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 2005 ἕως σή-
μερα 431.138 ἐπισκέψεις (hits).

Ἡ Μυριόβιβλος Ψηφιακὴ βιβλιοθήκη (myriobi-
blos.gr), γνωρίζει μία ἐξαιρετικὴ σημασίας ἐπιτυχία. Πε-
ριέχει κείμενα σὲ 9 εὐρωπαϊκὲς γλώσσες, μὲ θέματα σχε-
τικά μὲ τὴν Ὁρθοδοξία, τὶς ἀνάγκες τοῦ πιστοῦ, ἀλλὰ καὶ
κείμενα γιὰ τὸν μεσαιωνικὸ καὶ νέο Ἑλληνισμό. Τὸν τε-
λευταῖο χρόνο σημειώθηκαν 13.074.057 ἐπισκέψεις
(hits). Οἱ ἐπισκέπτες τῆς εἶναι κάτοικοι Ἑλλάδος σὲ πο-
σοστὸ 39%.

Ἐπίσης ὑπάρχει τὸ πρῶτο στὸν κόσμο Διαδικτυακὸ
Πολιτιστικὸ Κέντρο, μὲ «portal» ἱστοχώρο μὲ τὸν τίτλο
«eikastikon», ποὺ περιέχει θησαυροὺς τῆς ἐλληνικῆς τέ-
χνης, ἐκκλησιαστικῆς καὶ νεώτερης, «musicale», ποὺ πε-
ριέχει μουσικὰ ἔργα παραδοσιακῆς καὶ σύγχρονης τέ-
χνης, καθὼς ἐπίσης ἱστοχώρος ἐπικεντρωμένους στὴν
Εὐρωπαϊκὴ πολιτιστικὴ παράδοση, μὲ τίτλο «European
spirit». Ὁ ἱστοχώρος μας γιὰ τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔχει ἀναπτύ-
ξει συνεργασία μὲ εὐρωπαϊκὸ Πρακτορεῖο Εἰδήσεων καὶ
περιέχει καθημερινὰ δελτία εἰδήσεων μὲ θέματα ἀπὸ τὴν
τρέχουσα εὐρωπαϊκὴ ἐπικαιρότητα. Τὸ Διαδικτυακὸ Πο-

λιτιστικὸ Κέντρο ἔχει δεχθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 2005
ἕως σήμερα 3.774.813 ἐπισκέψεις (hits), χωρὶς νὰ ἔχει
ἀρχίσει ἀκόμη ἀπὸ τὴν OTENET ἡ μέτρηση τοῦ
«European spirit». Ἄρα, στὸ σύνολο τῶν ἐπισκέψεων
(hits) ποὺ ἔχουν δεχθεῖ οἱ ἱστοχώροι μας στὸ διάστημα
Ἀπρίλιος 2005 - Μάρτιος 2006 εἶναι περισσότερες ἀπὸ
30.678.519 ἐπισκέψεις (hits).

–Ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ τοῦ κ. Δημητρίου Φουρλεμάδη,
Διευθυντοῦ τῆς Μὴ Κυβερνητικῆς Ὄργανώσεως
(Μ.Κ.Ο.) «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ», γιὰ τὶς πολὺπλευρες δραστη-
ριότητες αὐτῆς, κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 1 ἕως 28 Φεβρου-
αρίου 2006.

Γ. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἀποφάσισε:

–Τὸν διορισμὸ στὴ θέση τοῦ Διευθυντοῦ Ὑπηρεσιῶν
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
τοῦ Παν. Ἀρχιμ. κ. Ἀλεξίου Ψωίνου, Πρωτοσυγκλήλου
μέχρι τώρα τῆς Μητροπόλεως Γλυφάδας καὶ Διευθυντοῦ
τοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

–Νὰ πραγματοποιηθεῖ τιμητικὴ Ἐκδήλωση μὲ τὴν
εὐκαιρία τῆς συμπληρώσεως 10 ἐτῶν ἀπὸ τῆς πρὸς Κύ-
ριον Ἐκδημίας τοῦ μακαριστοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου
Ἀντωνίου Ἀλεβιζόπουλου.

–Νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ΙΗ΄ συνδιάσκεψη Ἐντεταήμε-
νων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Ἱερῶν Μητροπόλεων
γιὰ θέματα Αἰρέσεων καὶ Παραθρησκείας στὸ Ἱερὸ Προ-
σκύνημα τοῦ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου στὸ Προκόπιο
Εὐβοίας, ἀπὸ 16 ἕως 19 Ὀκτωβρίου 2006 μὲ θέμα: «οἱ
ἐμπειρίες στὶς αἰρέσεις καὶ στὴν παραθρησκεία».

–Νὰ ἐκφράσει τὰ συγχαρητήριά Της στὸν Ἑλληνογιμνά-
το Καθηγητῆ κ. Εὐάγγελιο Θεοδώρου γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ
τοῦ ἔγινε στὶς 11 Μαρτίου 2006 ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ
Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν, κατὰ τὴν ἐτή-
σια πανηγυρικὴ συνεδρία τῆς Ὀλομελείας τῆς, στὴν πό-
λη Σάλτσμπουργκ, ὅπου τοῦ ἀπονεμήθηκε ὁ τίτλος τοῦ
Ἐπιτίμου Πολίτου.

–Νὰ ὀρισθεῖ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐδέσσης,
Πέλλης καὶ Ἀθμωπίας κ. Ἰωὴλ ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς
Συνόδου γιὰ τὴν Ἡμερίδα, ἡ ὁποία θὰ πραγματοποιηθεῖ
στὰ Κήθουρα στὶς 12 Μαΐου 2006, πρὸς τιμὴ τοῦ Μακαρι-
στοῦ Μητροπολίτου Κυθήρων Μελετίου μὲ τὴν εὐκαιρία
τῆς συμπληρώσεως 50 ἐτῶν ἀπὸ τῆς χειροτονίας του εἰς
Ἐπίσκοπον.

Δ. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνέκρινε:

–Τὴν συμπληρωματικὴ πρόταση τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς
Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων
σχετικὰ μὲ τὴ διοργάνωση Ἡμερίδος Ἱεροκρυκῶν τῶν
Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σύμ-
φωνα μὲ τὴν ὁποία:

α) Ἡ πρώτη (α) φάση τῆς Ἡμερίδος θὰ πραγματοποιηθεῖ στὴν Ἀθήνα τὴν 30ὴν Μαΐου 2006 στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἱερὰ Μονὴ Πεντέλης γιὰ τοὺς Ἱεροκήρυκες τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου, τῆς Ἠπείρου, τῶν Κυκλάδων καὶ τῶν Νήσων Ἰονίου καὶ Αἰγαίου Πελάγους.

β) Ἡ δευτέρη (β) φάση θὰ πραγματοποιηθεῖ τὸν Νοέμβριο 2006 στὴ Θεσσαλονίκη γιὰ τοὺς Ἱεροκήρυκες τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης. Ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία τῆς φάσεως αὐτῆς θὰ ὀρισθεῖ μελλοντικῶς.

Τὸ Πρόγραμμα τῆς Ἡμερίδος θὰ περιλαμβάνει 4 Εἰσηγήσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες θὰ ἀναπτύξουν τὰ ἀκόλουθα θέματα οἱ ἑξῆς:

1. «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἔνωσιν». Εἰσηγητὴς ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Θερμοπυλῶν κ. Ἰωάννης, Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης, μέλος τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν θεμάτων καὶ Διευθυντῆς τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

2. «Τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης καὶ αἱ προσεχεῖς διευρύνσεις». Εἰσηγητὴς ὁ Ἐντιμότατος κ. Γεώργιος Κασιμάτης, Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου στὴν Ἑλλάδα, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου.

3. «Τὰ θεσμικὰ ὄργανα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως». Εἰσηγητὴς ὁ Ἐντιμότατος κ. Ἱεροθέος Παπαδόπουλος, Ἀναπληρωτῆς Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς στὴν Ἑλλάδα, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς καὶ

4. «Τὸ νέον κοινωνικὸν "μοντέλλον" τῆς Εὐρώπης ὅπως διαμορφώνεται μετὰ τὴν συνθήκη τῆς Λισσαβῶνος». Εἰσηγητὴς ὁ Ἑλληγομῶτατος Καθηγητῆς κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος, Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Πειραιῶς.

—Τὴν ἐπιχορήγηση γιὰ τὸ δίμηνο Μαρτίου - Ἀπριλίου 805 χριστιανικῶν οικογενειῶν τῆς Θράκης μὲ τρίτο τέκνο. Τὸ ποσὸ ἀνέρχεται σὲ 188.370,00 Εὐρώ.

—Τὴν ἴδρυση, στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Πατρῶν, «Σχολῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς μὲ τὴν ἐπωνυμία «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ» καὶ τὸν σχετικὸ Κανονισμὸ λειτουργίας αὐτῆς.

Ε. Τὴν Διαβεβαίωσή του ἐνώπιον τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἔδωσε ὁ νέος Ἀρχιμανδρίτης Αὐτῆς, Πανοσιολογίωτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Διονύσιος Μάνταλος.

ΣΤ. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁμοφώνως ἀνακοινώνει ὑπευθύνως πρὸς τὸν θρησκευόμενον Ἑλληνικὸ Λαὸ τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ φαινομένου τοῦ μετὰ 15 χρόνια ἀδιαφθόρου εὐρεθέντος λειψάνου τοῦ Ἱερομονάχου π. Βησσαρίωνος.

1. Ὁ τρόπος τῆς Ἀναγνωρίσεως κάποιου ὡς Ἀγίου στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποτελεῖ πάντοτε ἀδιάκοπη καὶ ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς Παραδόσεως τῆς Ἀποστολικῆς μας Ἐκκλησίας.

2. Ἡ Ἀναγνώριση τῶν Ἀγίων στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὀφείλει ὡς ἐκ τούτου νὰ γίνεται ἀπαράλληλα, ὅπως καὶ στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, δηλαδὴ χωρὶς ἐκ τῶν προτέρων πρωτοβουλία καὶ ἐπίσημη ἐπέμβαση τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἀλλ᾽ ἀπλῶς διὰ τῆς βοῆς καὶ τῆς συνειδήσεως τοῦ Πληρώματος ὁλόκληρης τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῶν Κληρικῶν, τῶν Μοναχῶν καὶ τῶν Λαϊκῶν.

3 Ὁ Κληρὸς προΐστατο ἀνέκαθεν ἱερατικῶς τῶν Ἐορταστικῶν Ἐκδηλώσεων γιὰ τὴ μνήμη τῶν Ἀναγνωριζόμενων Ἀγίων καὶ μετὰ καθόριζε τὶς λεπτομέρειες ἐπὶ τοῦ Ἐορτολογίου. Κατέκρινε καὶ ἐπισήμως μὲ Κανονικὲς Διατάξεις ὅσους δὲν συμμετεῖχαν σὶς πανδήμως ἀποδιδόμενες τιμὲς πρὸς τοὺς Μάρτυρες, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κ' Κανὼν τῆς ἐν Γάγγρᾳ Συνόδου ρητῶς ἀναφέρει: «Εἴ τις αἰτιῶτο ὑπερηφάνῳ διαθέσει κεκρημμένος καὶ βδελυσσόμενος τὰς Συνάξεις τῶν Μαρτύρων ἢ τὰς ἐν αὐταῖς γενομένας Λειτουργίας καὶ τὰς Μνήμας αὐτῶν ἀνάθεμα ἔστω». Δηλαδὴ ἂν κάποιος συμπεριφερόταν μὲ ὑπερηφάνεια καὶ κατηγοροῦσε τὶς συνάξεις τῶν Μαρτύρων ἢ τὶς λειτουργίες καὶ τὰ Μνημόσυνα ποὺ γίνονταν γι' αὐτοὺς, ἀναθεματιζόταν.

4. Ἡ τυχὸν κατ' ἀρχὴν καὶ ἀπὸ ἀποκλειστικὴ πρωτοβουλία τῆς Διοικούσης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἀνακήρυξη κάποιου προσώπου ὡς Ἀγίου, καὶ ἡ ἀπὸ Αὐτὴν προερχόμενη Ἐντολὴ γιὰ ἀπονομὴ σὲ αὐτὸ τιμῆς καὶ δόξας Μάρτυρος ἢ Ἀγίου ἢ Ὁσίου, χωρὶς τὴ σύμπραξη τῆς συνειδήσεως τοῦ Πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, δὲν γίνονταν ἀποδεκτὴ ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ, ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ ἀντιπροσωπευόταν ἀπὸ ἰσχυρὴ Προσωπικότητα, ὑποχρεωνόταν νὰ ὑποταχθεῖ στὴν ἀρνητικὴ Ἀπόφαση ὁλοκληρήρου τῆς Ἐκκλησίας. Ἔτσι συνέβη, σύμφωνα μὲ τὴν μαρτυρία τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἱστορικοῦ Σωκράτη, ὅταν ὁ Ἅγιος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας, ἀποκάλεσε Μάρτυρα τὸν Ἀμμώνιο, ὁ ὁποῖος σὲ μιὰ συμπλοκὴ λιθοβόλησε τὸν Ἐπαρχο τῆς Ἀλεξανδρείας Ὁρέστη καὶ γι' αὐτὸ πέθανε μὲ βασανιστήρια, «θαυμάσιον ἀπεκάλεσε καὶ Μάρτυρα χρηματίζειν ἐκέλευσεν, ἐγκωμιάζων αὐτοῦ ἐπ' Ἐκκλησίαις τὸ φρόνημα, ὡς ἀγῶνα

ὕπερ τῆς εὐσεβείας ἀνερχομένου, ἀλλ' οἱ σωφρονοῦντες καίπερ χριστιανοὶ ὄντες, οὐκ ἀπεδέχοντο τὴν περὶ τούτου Κυρίλλου σπουδὴν. Ἠπίσταντο γὰρ προπετείας δεδωκέναι τὸν Ἀμμώνιον οὐ μὴν ἀνάγκη ἀρνήσεως Χριστοῦ ἐναποθανεῖν τοῖς βασάνοις. Διὸ καὶ Κύριλλος κατὰ βραχὺ τὸ ἡσυχάζειν λήθην τοῦ γινομένου εἰργάσατο» (Ἰωκρ. Ἐκκλ. Ἱστορία Ζ', ιδ', PG 67,765,768). Δηλαδή ὁ Ἅγιος Κύριλλος χαρακτήρισε τὸν Ἀμμώνιο ἐκλεκτὸ Μάρτυρα καὶ ἐγκωμίασε τὸ φρόνημά του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, ἀλλὰ οἱ σωφρονοῦντες, ἂν καὶ ἦσαν χριστιανοί, δὲν δέχτηκαν τὴν βιασύνη αὐτῆ τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου. Γιατὶ πίστευαν ὅτι μὲ βιασύνη τίμησε τὸν Ἀμμώνιο ποὺ πέθανε μὲ βασανιστήρια, χωρὶς ὅμως νὰ ὑπάρξει ἀνάγκη νὰ ἀρνηθεῖ τὸ Χριστό. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἅγιος Κύριλλος φρόντισε νὰ ξεχασεῖ βαθμιαῖα τὸ γεγονός.

5. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ Χριστιανός, σύμφωνα πρὸς τὶς πολλὰς ἱστορικὰς μαρτυρίες τὶς ὁποῖες ἔχουμε, συγκεντρώνονταν ὁμαδικὰ στοὺς τάφους τῶν Μαρτύρων καὶ τὰ Μαυρωλεῖα ποὺ κατασκευάζονταν πάνω σὲ αὐτούς. Πάνω στοὺς τάφους τῶν Μαρτύρων καὶ Ἁγίων ὄχι μόνο τελοῦσαν τὴν ἀναίμακτη Λατρεία, ὄχι μόνο διάβαζαν τοὺς Βίους καὶ τὰ τυχόν Θαύματα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ προέβαιναν σὲ διάφορες ἐκδηλώσεις εὐλαβείας πρὸς τὰ Ἱερά Λείψανα αὐτῶν, εἴτε σὲ ὅσα βρισκόνταν μέσα στοὺς Τάφους, εἴτε σὲ ὅσα μὲ περισσότερη λαμπρότητα ἦσαν τοποθετημένα σὲ πολυτελεῖς καὶ βαρύτερες μάλιστα ἱερῶνες.

6. Βεβαίως σὲ ὀρισμένους ἀπλοϊκώτερους ἐπικράτησε, καὶ ἐπικρατεῖ ὡς σήμερα, στὴν πράξη κατάχρηση καὶ ὑποκατάσταση τῶν ἀληθινῶν θρησκευτικῶν στοιχείων, μὲ τὰ ὁποῖα νοθεύεται καὶ αὐτὸς ὁ μονοθεϊστικὸς ἀκόμη χαρακτήρας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ καταχρήσεις αὐτὲς μάλιστα συνοδεύονταν συχνά, καὶ ὡς σήμερα δυστυχῶς καὶ ἀπὸ ὀχλαγωγικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐμπορικὰς συναλλαγὰς καὶ ἄλλης συμφεροντολογικῆς καταχρήσεως. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ δὲν δικαιολογοῦν τὴν παράλειψη τῆς ὀφειλόμενης τιμῆς πρὸς τοὺς Ἱερωεὺς τῆς Πίστεως, ποὺ παρέχουν μάλιστα σπουδαία εὐκαιρία γιὰ παράληλητη Κατήχηση τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ποὺ μερικὲς φορὲς δὲν εἶναι ἐνήμερος, καὶ παράληλητα ἀποτελεῖ ἐπισήμανση τῆς Ἐκκλησίας ὅτι δὲν ἀνέχεται τέτοιες καταχρήσεις, δεδομένου ὅτι κάθε ἀληθὴν πράξη ἀναφορικὰ μὲ Ἀναγνώριση τῶν Ἁγίων θὰ ἦταν ἄσχετη καὶ ξένη πρὸς τὴν ἀδιάσπαστη Παράδοση τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας.

7. Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνωτέρω σαφῶς φαίνεται ὅτι ἡ Ἀναγνώριση τῶν Ἁγίων γινόταν ἀνέκαθεν, ἀπὸ τοὺς ἀρχαί-

ους χρόνους, μὲ πάνδημες καὶ αὐθόρμητες ἐκδηλώσεις τοῦ Λαοῦ τοῦ Θεοῦ, δηλαδή μὲ ἐκτίμηση τοῦ Μαρτυρίου, τῆς Ἀγιότητος ἢ τῆς Ὀσιότητάς τους, χωρὶς ἡ ἀναγνώριση αὐτὴ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐκ τῶν προτέρων πρωτοβουλία τῆς Διοικούσης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, καὶ χωρὶς νὰ ἀναμένεται ἐπίσημη ἐπικύρωσή της. Σύσσωμος ἡ Ἐκκλησία, δηλαδή Κληρικοί, Μοναχοὶ καὶ Λαϊκοί, χωρὶς εἰδικὸ Τελετουργικόν, τὸ ὁποῖο ἄλλωστε δὲν ὑφίσταται καὶ στὰ Λειτουργικὰ βιβλία, ἀναγνώριζαν τὴν Ἀγιότητα τῶν τιμωμένων καὶ ἡ πάνδημη αὐτὴ ἀναγνώριση ἀποτελοῦσε ὡς ἓνα σημεῖο τὴν ἐπικύρωση καὶ τὴν καθιερωτικὴ Πράξη τῆς Ἀνακηρύξεως τῶν Μαρτύρων ἢ Ἁγίων ἢ Ὀσίων στὴν Ἐκκλησία.

8. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀναγνώριση τῶν Ἁγίων γινόταν, γίνεται καὶ ὀφείλει νὰ γίνεται, συμφώνως πρὸς τὴν ἀδιάκοπη παράδοση τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὑπὸ τῆς συνειδήσεως τοῦ Πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δύναται, καὶ πρέπει εἶναι, μὲ εἰδικὴ Πράξη της νὰ καθορίζει κάποιες λεπτομέρειες ποὺ συνεπακολουθοῦν τῆς Ἀναγνωρίσεως τοῦ Ἁγίου, ἰδίως λειτουργικῆς φύσεως, ὅπως ὁ καθορισμὸς τῆς ἡμέρας τῆς Μνήμης αὐτοῦ κ.λπ. Ὅμως πρέπει νὰ γίνῃ πλήρως κατανοητὸ ὅτι ἡ Διοικοῦσα, ἡ Ποιμαίνουσα Ἐκκλησία, δὲν κάνει οὔτε κατασκευάζει Ἁγίους, ἀλλ' ἀπλῶς ἀναγνωρίζει τὴν ὑπάρχουσα καὶ ἀφ' ἑαυτῆς ὑφισταμένη κατάσταση τῆς Ἀγιότητος σὲ ὀρισμένα Πρόσωπα. Κάθε ἀπόπειρα τῆς Διοικούσης ἢ Ποιμαίνουσας Ἐκκλησίας νὰ ἀνακηρύξει Ἁγίους ἔχει ἐπηρεασεῖ ἀπὸ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀγιοποιεῖ καὶ δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ὑφιστάμενη ἀγιότητα ὀρισμένων Προσώπων. Οἱ Ἀκολουθίες τῶν Ἁγίων οὐδέποτε κρίνονταν ἀπὸ τὴ Διοικοῦσα Ἐκκλησία, γι' αὐτὸ ὡς σήμερα τὸ μόνο γιὰ τὸ ὁποῖο ἀποφαίνεται κάθε φορὰ εἶναι ὅτι ἡ Ἀκολουθία δὲν περιέχει δογματικὰς πλάνες καὶ τίποτα περισσότερο.

9. Τέλος, πρέπει νὰ ἐπισημανθεῖ, ὅτι ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἐκτεθοῦν συστηματικὰ ὄχι οἱ ὄροι ἢ οἱ προϋποθέσεις, ἀλλὰ οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποῖους ἀναγνωρίζεται κάποιος ὡς Ἅγιος, θὰ ἀναφέραμε τοὺς ἐξῆς:

α) Τὸ Βάπτισμα.

β) Τὸ Μαρτύριο ὑπὲρ τῆς Ὀρθόδοξου Χριστιανικῆς Πίστεως (τὸ Βάπτισμα τοῦ Αἵματος).

γ) Ἀγιότητα τοῦ Βίου.

δ) Οἱ ἐξέχουσες ὑπηρεσίες πρὸς τὴν Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

ε) Ἡ διὰ τῶν Ἁγίων ἐπιτέλεση Θαυμάτων ἀπὸ τὸ Θεόν, ἂν καὶ πολλοὶ Ἅγιοι δὲν ἔχουν νὰ παρουσιάσουν Θαύματα. Ἄλλωστε πρὸς ὄσους ὑποστηρίζουν ὅτι μέτρο τῆς

Ἀγιότητα εἶναι τὰ θαύματα, δύναται κάλλιστα νὰ προβληθεῖ τὸ Γραφικὸν λόγιον, «*Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν*» (Ἰωάν. 10,41).

στ) Ἡ διατήρηση μερικῆς φορῆς ἀδιαφθόρου τοῦ σώματος τῶν Ἁγίων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι πάντοτε δείγμα Ἀγιότητος. Γι' αὐτὸ καὶ πάρα πολλῶν Ἁγίων δὲν ὑφίστανται τὰ Τίμια Λειψάνα, χωρὶς αὐτὸ νὰ ἐμποδίζει τὴν Ἀναγνώρισή τους. Ἐλλήνων Ἁγίων ὑπάρχουν μόνο τμήματα τῶν Λειψάνων τους, καὶ ἄλλων δὲν ὑφίστανται καὶ οὔτε τμήματα τῶν Λειψάνων τους. Αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει καὶ πάλι τὴν Ἀναγνώρισή τους.

ζ) Ὁ χρόνος ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν Ἀναγνώριση κάποιου ὡς Ἁγίου εἶναι συγκεκριμένος, ἐφ' ὅσον οἱ Μάρτυρες τῆς Πρωτοχριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἀναγνωρίζονταν συνήθως ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατό τους. Καὶ αὐτὸ δὲ συνέβαινε μόνο κατὰ τὴν Πρωτοχριστιανικὴ ἐποχὴ, ἀλλὰ καὶ ἀργότερα κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἀναγνωρίζονταν. Ἔτσι ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Καλυβίτης (450-457) τιμήθηκε ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατό του. Ἡ Ὁσία Εἰρήνη ἡ Χρυσοβαλάντου ἄρχισε νὰ τιμᾶται ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατό της, ποὺ συνέβη κατὰ τὸ 10ο αἰῶνα. Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Κερκύρας κατὰ τὸν 10ο αἰῶνα ἀναγνωρίσθηκε ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατό του. Ὁ Ἅγιος Φώτιος ὀκτὼ ἡμέρες μετὰ τὸ θάνατό του. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατό του. Ἡ Νεομάρτυς Ἀργυρῆ (1721) ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατό της.

10. Ἀπὸ ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὰ δικά της κριτήρια πρὸς ἀναγνώριση τῆς ἀγιότητος ἐνὸς χριστιανοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ κοσμικὰ ἢ ἀντιχριστιανικὰ κριτήρια ἀπιστίας ἢ ἀθεΐας. Αὐτοὶ ποὺ χρησιμοποιοῦν τὰ κοσμικὰ κριτήρια, αὔριο θὰ μιλοῦν καὶ θὰ ἐπιζητοῦν τὴν χημικὴ ἀνάλυση τοῦ σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Κυρίου! Σὲ θέματα πίστεως τὰ πνευματικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια πρέπει νὰ ἔχουν ἀποκλειστικότητα.

11. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μὲ βάση τὰ ἀνωτέρω ἐξέτασε καὶ τὸ θέμα, τὸ ὁποῖο, χωρὶς ἐκκλησιαστικὴ πρωτοβουλία καὶ εὐθύνη, ἀπασχολεῖ τὴν κοινὴ γνώμη σ' ὁλόκληρη τὴν Ἐλληνικὴ Ἐπικράτεια: τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ μακαριστοῦ Ἱερομονάχου Βησσαρίωνος, τῆς ἱστορικῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγάθωνος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος.

Ἡ Ἐκκλησία ἀπ' ἀρχῆς ἀντιμετώπισε τὸ ζήτημα μετὰ τῆς ἐπιβαλλομένης σοβαρότητας, ὑπευθυνότητος καὶ συνεπείας, ὥστε ὀρισμένα ἀρνητικὰ σχόλια εἰς βάρος της νὰ εἶναι ὄχι μόνο ἄδικα, ἀλλὰ καὶ συκοφαντικά.

Παρὰ ταῦτα καὶ γιὰ τὴν ἀποσόβηση περαιτέρω βεβηλώσεως τῆς μνήμης τοῦ ἀειμνήστου Ἱερομονάχου ἀπὸ ἀνεύθυνους σχολιασμοὺς καὶ ὁρατὲς ἀσχημίες, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὑπεύθυνη ἐνημέρωση τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀθρόως συρρέουν γιὰ τὴν προσκύνηση τῆς σοροῦ τοῦ Ἱερομονάχου Βησσαρίωνος, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀφοῦ συνεζήτησε σήμερα διεξοδικὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ ἄκουσε καὶ τὴν σχετικὴ μὲ αὐτὸ τοποθέτηση τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Νικολάου, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐνημερώσει τὸν πιστὸ λαὸ ὑπεύθυνα ὅτι:

α. Ἀποδίδει τὸν προσήκοντα σεβασμὸς στὴν μνήμη καὶ τὸ λείψανο τοῦ Ἱερομονάχου Βησσαρίωνος, ὅπως ἠλλήλωστε πράττει καὶ στὴν περίπτωση κάθε ἀδελφοῦ μας ποὺ ἔχει κοιμηθεῖ.

β. Γίνεται δέκτης σωρείας ὑπευθύνων, ἐξ ὧν τῶν πλειυρῶν, μαρτυριῶν ἀπὸ ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι τὸν ἀγνώρισαν γιὰ τὴν ταπεινὴ, ἠθικὴ, σεμνὴ καὶ φιλάνθρωπη προσωπικότητά του.

γ. Μετὰ διακρίσεως πολλῆς παρατηρεῖ τὸ φαινόμενο καὶ ἀποφεύγει νὰ προβεῖ στὴν ἐξαγωγή ἐσπευσμένων συμπερασμάτων ἢ νὰ ἀποδεχθεῖ ὑπερβολικὴς, ἀπὸ κάθε πλευρᾶ, ἐκδηλώσεις, θεωρεῖ, ὅμως, ὅτι τὸ φαινόμενο αὐτὸ συνιστᾷ «σημεῖον» τοῦ οὐρανοῦ, δηλαδὴ μῆνυμα πρὸς τὸν λαὸ μας καὶ τὴν ἐποχὴ μας.

δ. Θὰ προσεύχεται καὶ θὰ ἀναμένει τὴν ὁμολογία καὶ ἀποδοχὴ, ἐνδεχομένως, τῆς ἀγιότητος τοῦ Γέροντα, ἀπὸ ὅλο τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τὴν παρέλευση ἱκανοῦ χρονικοῦ διαστήματος, ὅπως Ἐκείνη κατὰ τὴν ἱερὴ παράδοσή της διαχρονικὰ τηρεῖ.

ε. Ἐκτιμᾷ ὡς σοβαρὴ καὶ νηφάλια τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ὅλου θέματος ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Φθιώτιδος κ. Νικόλαο, τοῦ ὁποῖου ἡ ποιμαντικὴ στάση δὲν ἔδωσε ἀφορμὴ γιὰ ἀρνητικὰ σχόλια.

στ. Συχαίρει τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Φθιώτιδος κ. Νικόλαο γιὰ τὴν δὴλωσή του ἐνώπιον της ὅτι τὰ χρήματα, ποὺ συγκεντρώνονται ἀπὸ ἐκούσιες προσφορῆς πιστῶν, θὰ διατεθοῦν γιὰ τὴν σύσταση κοινωφελοῦς ἰδρύματος ἐπ' ὀνόματι «Γέροντος Βησσαρίωνος» μὲ σκοπὸ τὴν βοήθεια ἀπόρων οἰκογενειῶν, χορήγηση ὑποτροφιῶν καὶ βοήθεια πρὸς ἄτομα μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες, πρὸς αἴτιον μνήμη τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος, πασίγνωστου γιὰ τὴν φιλάνθρωπική του δραστηριότητα καὶ

ζ. Ἀποφασίζει, προκειμένου νὰ προασπίσει τὸ ἄσπιλο κύρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μνήμη τοῦ σεβαστοῦ Γέροντα, νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν οἰκεῖο Ἱεράρχην νὰ ἐποπτεύσει ὥστε τὸ ἀδιάφθορο σκῆνωμα τοῦ π. Βησσαρίωνος νὰ μὴ τύχει τῆς οἰασθήποτε ἀσεβοῦς ἐκμεταλλεύσεως ἀπὸ

στοιχεία ξένα πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ φαινομένου καὶ μὲ πίστη καὶ προσευχὴ νὰ ἀναμένει τὴν φανέρωση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ὅποτε καὶ ἂν Ἐκεῖνος τὸ ἐπιτρέψει καὶ μὲ τοὺς τρόπους ποὺ Ἐκεῖνος κρίνει.

Γιὰ τὸ ἴδιο θέμα ἡ Δ.Ι.Σ. ἐξέδωσε καὶ τὸ κάτωθι Ἀνακοινωθέν.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Μετὰ θλίψεως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος παρακολουθεῖ τὴν ἀδικαιολόγητη προσπάθεια ὀλίγων εὐτυχῶς στὰ Μ.Μ.Ε., οἱ ὁποῖοι ἐπιτίθενται μὲ ἀσυγκράτητη σφοδρότητα καὶ χωρὶς καμμία θεολογικὴ ἐπιχειρηματολογία ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ γνωστὴ Ἀπόφασί Της σὲ σχέση μὲ τὸ Σκάνδαλο τοῦ Ἱερομονάχου Βησσαρίωνα.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξήγησε μὲ ἐκτενὲς Θεολογικὸ Κείμενό Της στὸν Ἑλληνικὸ Λαὸ τὴν Παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας περὶ τῆς «Ἀναγνωρίσεως» καὶ ὄχι «Ἀνακηρύξεως» τῶν Ἁγίων, ὥστε τὸ ὄλο θέμα νὰ εἶναι ἀπολύτως κατανοητὸ ἀπὸ ὅλους, (χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ π. Βησσαρίωνα δὲν θὰ συντρέξουν οἱ ὡς ἄνω προϋποθέσεις), γι' αὐτὸ καὶ ἀπορρίπτει τὶς θέσεις τῶν συνομιλητῶν αὐτῶν, ὡς προσωπικὲς, ἀθεολόγητες, μετέωρες ἕως καὶ ἐμπαθεῖς...

Ὅμως ἡ χρησιμοποίησι τῆς παραπληροφόρησι, τῆς συκοφαντίας, καθὼς καὶ τῶν ὑβριστικῶν ἐκφράσεων ἀδιακρίτως ἐναντίον τῶν Ἁγίων τῆς Πίστεώς μας καὶ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας εἶναι ὄχι μόνον μικροψυχή, ἀλλὰ καὶ ἀπαράδεκτη καὶ ἀσεβής. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀπορρίπτει μετὰ βδελυγμίας τὶς αἰτιάσεις γιὰ ἐμπορία τῶν Ἁγίων, ἐπειδὴ ἕξω ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἀγάθωνος ἔχουν ἐγκατασταθεῖ πτωχοὶ βιοπαλαιστὲς καὶ μικροπωλητὲς, γιὰ τὴν τυχόν ἀπομάκρυνσι τῶν ὀπείων, ἐάν ὑφίσταται λόγος, μόνον ἀρμόδιοι εἶναι ἡ Τοπικὴ Αὐτοδιοίκησι καὶ ἡ Ἀστυνομικὴ Ἀρχὴ ἢ γιὰ δῆθεν σκοταδισμό, ἐκμετάλλευσι καὶ μεσαίωνα, ἐπειδὴ συρρέει πλῆθος πιστῶν στὴν ὡς ἄνω Ἱερὰ Μονή, τῆς ὁποίας τὰ ἔσοδα, ἀλλήλωστε, ἀπὸ τὸ Ἱερὸ αὐτὸ Προσκύνημα, ὅπως τονίσθηκε ἤδη ἀπὸ τὸν οἰκεῖο Ἱεράρχη, θὰ διατίθενται γιὰ φιλιανθρωπικοὺς σκοποὺς. Τὰ «ἐπιχειρήματα» αὐτά, πολλὴ προσφιλή στους κατὰ καιρὸν ἀθέου ὄλων τῶν ἐποχῶν, ἔχουν ἀκουσθῆ πλειστάκις καὶ τὸ μόνο τὸ ὁποῖο κάθε φορὰ κατορθώνουν εἶναι τὸ νὰ παρασύρουν τοὺς ἀνύπαρκτους πλεόν σήμερα ἀφελεῖς καὶ νὰ ἐκθέτουν τοὺς ἐλάχιστους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐξακολουθοῦν χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα νὰ ἐπιχειρηματολογοῦν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο.

Ὅθεν καλοῦνται οἱ ὑβριστὲς τῶν Ἱερῶν καὶ Ὁσίων μας, οἱ ὁποῖοι θεωροῦν πάντοτε τὸν ἑαυτὸ τους εἰδήμο-

να γιὰ ὅλα τὰ θέματα, νὰ μὴν ὑβρίζουν καὶ εἰρωνεύονται τὴν Πίστι τοῦ Λαοῦ μας καὶ νὰ μὴν χρησιμοποιοῦν τὰ ζητήματα τῆς πίστεως ὡς καύσιμη ὕλη στὸ βωμὸ τῆς τηλεθέασι καὶ τῆς προσωπικῆς προβολῆς. Οἱ κοινωνικὲς πηληγὲς σωστὸ εἶναι νὰ ἀναζητοῦνται ἀλλοῦ καὶ ὄχι στὶς ἐκδηλώσεις πίστεως καὶ εὐλαβείας τῶν ἀνθρώπων, ὡς γίνεται γιὰ λόγους ἐντυπωσιασμοῦ. Ὁ λαὸς διαθέτει καὶ λογικὴ καὶ κρίσι. Ἡ δὲ Πίστι του δὲν εἶναι διαπραγματεύσιμη. Δικαιοῦται σεβασμοῦ καὶ τιμῆς. Οἱ ἐναντιούμενοι στὴν Πίστι αὐτὴ ἂς ἀναηλογοισθοῦν ὅτι «*θεὸς οὐ μνηστρηρίζεται*».

Ζ. Μὲ τὸν Ὑπουργὸ Ὑγείας καὶ Κοινωνικῆς Ἀλληλεγγύης κ. Δημήτριο Ἀβραμόπουλο συναντήθηκε στὸ περιθώριον τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσις Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος.

Στὴ συνάντησι συζητήθηκαν οἱ δυνατότητες συνεργασίας Ἐκκλησίας καὶ Ὑπουργείου στὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς πρόνοιαι καὶ ἀποφασίσθηκε στὸ διάστημα τῶν δυὸ ἐπομένων μηνῶν νὰ καταρτισθεῖ κοινὸ θεσμικὸ πλῆσιο συνεργασίας σὲ ζητήματα ὅπως τὰ ναρκωτικά, τὸ AIDS, ἡ παρουσίαι καὶ προσφορὰ τῶν ἐθελοντῶν τῆς Ἐκκλησίας στὰ Νοσοκομεῖα καὶ τὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα κ.ἄ. Τὸ κοινὸ αὐτὸ πλῆσιο θὰ ἐπεξεργαστοῦν, ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου, ὁ Ὑφυπουργὸς Ὑγείας κ. Κωνσταντόπουλος καί, ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Διευθυντὴς τῆς Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» κ. Δημήτριος Φουρλημάδης.

Η. Μνημόνιο Συνεργασίας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων ὑπεγράφη στὶς 12.00 στὴν Αἴθουσα Τελετῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσις Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο καὶ τὸν Δήμαρχο Ἀθηναίων κ. Θ. Μπεχράκη.

Τόσο ὁ κ. Δήμαρχος ὅσο καὶ ὁ Ἀντιδήμαρχος κ. Σκιαδᾶς τόνισαν τὴν ἀνάγκη νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἄμεσα τὰ κοινωνικὰ προβλήματα τῶν συνανθρώπων μας καὶ ὑπογράμμισαν τὴν δυνατότητα ποὺ παρέχει ἡ συνεργασίαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων γιὰ τὴν ἐπίτευξι τοῦ κοινοῦ στόχου, ποὺ εἶναι ἡ «*δημιουργίαι μιᾶς μεγάλης ἀγκαλιᾶς γιὰ ὅλους καὶ ἡ στράτευσι γιὰ τὴν ὑλοποίησι τῆς καταπολέμησι τῆς ἀπάθειαι, ἡ ὁποῖαι ἐξελισσεται σὲ μεγαλύτερο κακὸ ἀπὸ τὴν καθήμερινὰ ἐξαπλούμενη φτώχεια*». Ὁ κ. Δήμαρχος καταλήγοντας εὐχαρίστησε τὴν Ἐκκλησίαι γιὰ τὴν συνεργασίαι καὶ ἐξέφρασε τὴν πίστι ὅτι οἱ στόχοι ποὺ τέθηκαν σήμερα μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ μνημονίου θὰ πραγματοποιηθοῦν.

Ὁ Μακαριώτατος σὴν ἀντιφώνησή του ἐξέφρασε τὴν πεποίθησή του ὅτι «εἶναι ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη ἀντιμετωπίσεως τῶν μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα διογκοῦνται μὲ τὴν αὐξήση τῆς κοινωνικῆς ἀπαξίωσης ὀρισμένων ομάδων, καθὼς καὶ τὴν ἀληματοῶδη αὐξήση ἐκείνων ποὺ ἔχουν ξεπεράσει τὰ ὅρια τῆς φτώχειας». Ὁ Μακαριώτατος ἀνέφερε ὅτι σήμερα προσφέρονται 6.000 μερίδες φαγητοῦ κάθε ἡμέρα ἀπὸ 72 Κέντρα Ἐνοριακῆς Ἀγάπης σὴν περιφέρεια τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, γεγονός ἐνδεικτικὸ τῆς ἀνάγκης ποὺ ἔχουν Ἕλληνες καὶ Ἀλλοδαποὶ ἐνδεεῖς. «Υπάρχουν ζήτηματα», συνέχισε ὁ Μακαριώτατος, «ποὺ μποροῦν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ἀπὸ κοινῶν ἀπὸ τοὺς δύο φορεῖς, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Δῆμον Ἀθηναίων». «Τὸ Μνημόνιο Συναντίληψης καὶ Συνεργασίας μεταξὺ τοῦ Ἰδρύματος Ἀστέγων τοῦ Δήμου Ἀθηναίων καὶ τῆς Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ», ὑπογράμμισε, «ἀποτελεῖ γενικότερο ὑπόδειγμα γιὰ ἀνάλογες δραστηριότητες». «Σὲ τοπικὲς Ἐκκλησίες», παρατήρησε ὁ Μακαριώτατος, «ὑπάρχει ἀπὸ ἐτῶν αὐτὴ ἡ συνεργασία καὶ ἔχει κατοχυρωθεῖ». Ὁ Μακαριώτατος ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησή του γιὰ τὴν τελικὴ διαμόρφωση τοῦ Μνημονίου Συνεργασίας, ποὺ εἶναι αὐτονόητο ἀποτέλεσμα τῆς εὐαισθησίας τόσο τῆς Ἐκκλησίας ὅσο καὶ τοῦ Δήμου γιὰ τὴν ἀνακούφιση τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν ἀνάγκες καὶ ποὺ διαρκῶς καὶ περισσότερο καταφεύγουν σ' αὐτούς. Τόνισε ἐπίσης τὴν «ἀνάγκη εὐαισθητοποιήσεως τόσο τῶν μονάδων ὅσο καὶ τῶν συλλογικῶν ὀργάνων ποὺ ζητοῦν ἐρέθισμα γιὰ δράση» δηλαδὴ ἐθελοκτονῶν ποὺ θὰ τίθενται «στὴ διακονία τέτοιων προγραμμάτων σὲ μιὰ ἀτομοκεντρικὴ, συμφεροντολογικὴ κοινωνία ποὺ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὰ προβλήματα τῶν συνανθρώπων». «Θέλω νὰ διαβεβαιώσω ὅτι ἡ προθυμία τοῦ Δήμου καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ συμφωνία καὶ ἡ ὁσμωση, θὰ φέρει καλλύτερα ἀποτελέσματα», κατέληξε.

Τοὺς παρισταμένους χαιρέτησε ὁ Διευθυντὴς τῆς Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» κ. Δ. Φουρλημάδης, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων παρατήρησε ὅτι: «Ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση μὲ τοὺς μηχανισμούς της καὶ ἡ Ἐκκλησία μὲ τὴν Ἐνορίαν καὶ τοὺς Ἱερεῖς τῆς ἀποτελοῦν δύο κοινωνικοὺς φορεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὅλες τὶς δυνατότητες νὰ ἐντοπίζουν τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα ἐν τῇ γενέσει του καὶ διαθέτουν τὴν ἀμεσότητα τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, ὥστε νὰ προσεγγίζον τὸν συνάνθρωπο ὄχι ἀπρόσωπα καὶ ψυχρὰ ἀλλὰ μὲ τὴν οἰκειότητα ἐνὸς γνωστοῦ προσώπου». Ὑπογράμμισε ἐπίσης πῶς «καὶ οἱ ὑπόλοιποι Δῆμοι, ὄχι μόνο

τοῦ Λεκανοπεδίου ἀλλὰ ὁλόκληρης τῆς Ἐπικράτειας θὰ ἐνώσουν τὶς δυνάμεις τους μὲ τὴν Ἱερὰ Μητροπόλιν καὶ τὴν Ἐνορίαν μας, ὥστε νὰ ἐπιτευχθεῖ, ὡς μοῦ ἐπιτραπεῖ ἡ ἔκφραση, “Ἱερὰ συμμαχία” κατὰ τῆς πείνας, τῆς δυστυχίας, τῆς φτώχειας καὶ τῆς ἐγκατάλειψης».

Θ. Τέλος ἡ Δ.Ι.Σ. συζήτησε καὶ ἔλαβε ἀποφάσεις σχετικὰ μὲ τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ ζητήματα.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ Μ.Κ.Ο. ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐγκαίνια τῶν γραφείων τῆς Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἀλληλεγγύη» στὴ Συρία

Ἐπίσκεψη στὴ Συρία πραγματοποίησε ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελούμενη ἀπὸ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτες Δημητριάδος καὶ Ἀθμυροῦ κ. Ἰγνάτιο, Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου κ. Ἱερόθεο καὶ Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ καὶ τὸν Γενικὸ Διευθυντὴ τῆς Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἀλληλεγγύη» κ. Δημήτριο Φουρλημάδη, μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν ἐγκαίνων τοῦ παραρτήματος τῆς «Ἀλληλεγγύης» στὴ χώρα.

Τὰ μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θὰ πραγματοποιήσουν συναντήσεις μὲ ἐκκλησιαστικοὺς παράγοντες τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, καθὼς καὶ μὲ ἐκπροσώπους τῆς κυβέρνησης τῆς Συρίας μὲ σκοπὸ τὴν περαιτέρω ἐνίσχυση τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν λαῶν τῶν δύο χωρῶν, καθὼς ἡ ἐβδομάδα μεταξὺ 28-30 Μαρτίου ἐ.ἔ. ἔχει ὀριστεῖ ὡς ἐβδομάδα γνωριμίας μὲ τὴν Ἐκκλησίαν μας.

Ἡ τελετὴ ἐγκαίνων τοῦ παραρτήματος τῆς «Ἀλληλεγγύης» πραγματοποιήθηκε στὴ Δαμασκὸ. Τὸ συγκεκριμένον παράρτημα θὰ ἔχει τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν ἀναπτυξιακῶν προγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχει ἤδη δρομολογήσει ἡ «Ἀλληλεγγύη» στὴ Συρία, ἀλλὰ, ταυτόχρονα θὰ εἶναι ὑπεύθυνος καὶ γιὰ τὸν σχεδιασμὸ νέων δράσεων στὴν περιοχὴ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Ὑπεύθυνος τοῦ παραρτήματος τῆς «Ἀλληλεγγύης» στὴ Συρία ἔχει ὀριστεῖ ὁ π. Ἰγνάτιος Γιαπιτζογλου.

Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θὰ παρευρέθῃ στὰ ἐγκαίνια ἔκθεσης γιὰ τὸ ἀραβόφωνο κοινὸ μὲ θέμα τὸ ἔργο καὶ τὴν προσφορὰ τῆς «Ἀλληλεγγύης». Στὸ πλαίσιο τῆς ἔκθεσης θὰ παρουσιαστοῦν οἱ δύο πρόσφατες παραγωγὲς τῆς «Ἀλληλεγγύης», ποὺ ἀφοροῦν

στη Συρία, δηλαδή τὸ φωτογραφικὸ λεύκωμα γιὰ τὰ θρησκευτικὰ, χριστιανικὰ καὶ μουσουλμανικὰ, μνημεῖα τῆς χώρας, καὶ ὁ ψηφιακὸς δίσκος ποὺ περιλαμβάνει τὴ συναυλία, ἡ ὁποία εἶχε δοθεῖ τὸ 2000 στὸ Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν ἀπὸ τοὺς Μαῖστορες τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης καὶ τὴν ἀραβικὴ βυζαντινὴ χορωδία τῆς σχολῆς τοῦ Balamand.

Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀναδάσωση ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Μακαριωτάτου

Ἀναδάσωση διοργάνωσαν τὸ πρωινὸ τοῦ Σαββάτου 18 Μαρτίου 2006 στὴν Καλλιτεχνούπολη τοῦ Δήμου Ραφίνας ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Θείας καὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ Οἰκολογίας καὶ ἡ Διεύθυνση Ἀναδασώσεων τῆς Περιφέρειας Ἀττικῆς σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν καὶ τὶς δέκα Ἱερὰς Μητροπόλεις τοῦ Λεκανοπεδίου Ἀττικῆς.

Τὸν Ἁγιασμὸ τέλεισε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος παρουσίᾳ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀγροτικῆς Ἀνάπτυξης κ. Εὐαγγέλιου Μπασιάκου, τοῦ Προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀχελῶου κ. Εὐθυμίου, τοῦ Γραμματέως αὐτῆς Ἀρχιμ. κ. Τιμοθέου Ἐκκλ. καὶ δεκάδων παιδιῶν Κατηχητικῶν Σχολεῖων, τὰ ὁποῖα πραγματοποιοῦσαν τὴν δενδροφύτευση 3.000 δενδρυλλίων.

Στὸν χαιρετισμὸ του ὁ Μακαριώτατος ὑπογράμμισε ὅτι «τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα, γιὰ τὸ ὁποῖο σήμερα μιᾶ ὄλιος ὁ κόσμος ἐπειδὴ ἀπειλεῖ τὴ ζωὴ μας, δὲν εἶναι ὑπόθεση τοῦ Θεοῦ. Δὲν φταίει ὁ Θεὸς γιὰ ὅσα ὑποφέρουμε, ἀλλὰ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουμε οἰκολογικὴ συνείδηση, ποὺ δὲν σεβόμαστε τὸ σπίτι τοῦ Θεοῦ, μέσα στὸ ὁποῖο ἐκεῖνος μᾶς ἔχει τοποθετήσει».

Σὲ ἄλλη σημείω τῆς ὁμιλίας του ὁ Μακαριώτατος παρατήρησε ὅτι: «Εἴμαστε ἐνοικιαστῆς τῆς γῆς. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔβαλε στὸ δικό του σπίτι καὶ ἡμεῖς νομίσσαμε πὼς εἶναι δικό μας καὶ ὄχι μόνον δὲν τὸ περιποιήθαμε, ἀλλὰ ἀντίθετα κάνουμε ἐνέργειες ἐγωιστικῆς, οἱ ὁποῖες νομίζουμε ὅτι μᾶς εὐνοοῦν, ἐνῶ κατὰ βάθος μᾶς βλάπτουν. Εἴμαστε χρήστες καὶ δὲν πρέπει νὰ κάνουμε καταχρήσεις. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία πῆρε τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἀναδάσωση αὐτὴ μὲ τὰ παιδιά τῶν Κατηχητικῶν τῆς Σχολεῖων».

Ἀκολούθως ἔκανε σύντομο χαιρετισμὸ ὁ Ὑπουργὸς Ἀγροτικῆς Ἀνάπτυξης κ. Μπασιάκος καὶ μεταξὺ ἄλλων

εὐχαρίστησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν ἰδιαίτερα θετικὴ πρωτοβουλία τῆς νὰ κινητοποιήσει τὶς δυνάμεις τῆς γιὰ νὰ βοηθήσει τὴν Πολιτεία στὸ δύσκολο ἔργο τῆς ἀναδάσωσης καὶ γενικότερα τῆς ἀναβάθμισης τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἐπίσκεψη στὸν Μακαριώτατο τοῦ Ὑφυπουργοῦ Ἐξωτερικῶν κ. Θ. Κασσίμη

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος δέχθηκε στὶς 22/3/2006 σὲ ἐθιμοτυπικὴ ἐπίσκεψη στὸ Ἀρχιεπισκοπικὸ Μέγαρο τὸν νέο ὑφυπουργὸ Ἐξωτερικῶν κ. Θόδωρο Κασσίμη, τὸν ὁποῖο καὶ συνεχάρη γιὰ τὴν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του.

Κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς συνάντησης, ἡ ὁποία διήρκεσε περίπου μία ὥρα, οἱ δύο ἄνδρες συζήτησαν θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς τους.

Ἐξερχόμενος τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Μεγάρου, ὁ κ. Κασσίμης δήλωσε πρὸς τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Μ.Μ.Ε. τὰ ἀκόλουθα:

«Ἦρθα νὰ πάρω τὴν εὐλογία τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας. Παράλληλα συζητήσαμε γιὰ διάφορα θέματα ἀρμοδιότητάς τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, ἰδίως δὲ γιὰ κοινωνικὰ ζητήματα καὶ θέματα ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὅπως ἡ προσπάθεια ποὺ κάνει ἡ Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἀλληλεγγύη» νὰ ὑποδεχθεῖ γυναῖκες - θύματα τοῦ trafficking, μία σημαντικὴ προσπάθεια τὴν ὁποία ἡμεῖς ἐπικροτοῦμε». Ἀπαντώντας σὲ ἐρώτηση γιὰ τὸ θέμα πρόσφατου δημοσιεύματος ἀπογευματινῆς ἐφημερίδας, ὁ κ. Κασσίμης ἐπισήμανε: «Συζητήσαμε πολὺ σοβαρὰ καὶ πολὺ θερμὰ ὅλα τὰ θέματα, ἀκόμα καὶ αὐτὰ τὰ ὁποῖα φαινομενικὰ δείχνουν ἄλλα πράγματα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Λυπούμαι γι' αὐτὸ τὸ δημοσίευμα».

ΙΕΡΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Σύρου

Δραστηριότητες τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
κ. Δωροθέου

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς Ἀ΄ Νηστειῶν, 12ης Μαρτίου ἐ.ξ., ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης κ. Δωρόθεος Β΄, ὑπεδέχθη πανδήμως στὰ προύπαια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Τριῶν Ἱε-

ραρχῶν Ἑρμοπούλεως, ἀπότμημα τῆς χειρὸς τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τῆς Ἁγίας Μαρίνης, προερχόμενο ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ Παναχράντου Ἰεροῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ χοροστάτησε καὶ ὁμίλησε κατὰ τὸν Κατανυκτικὸ Ἑσπερινό.

Ποιμαντορική ἐπίσκεψη στὶς νήσους Μῆλο καὶ Σίφνο πραγματοποιοῖσε ὁ Σεβασμιώτατος ἀπὸ 17ης ἕως 20ῆς Μαρτίου.

Ποιμαντορική ἐπίσκεψη πραγματοποιοῖσε ἐπίσης ὁ Σεβασμιώτατος στὴν νῆσο Ἰανδρό, τὴν 22α καὶ 23η Μαρτίου, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ὁποίας ἐτέλεσε Ἑσπερινὴ Προηγιασμένη Θεία Λειτουργία στὸν Ἱερὸ Ναὸ Παναγίας πόλεως Ἰανδρό, ἐπισκέφθηκε τὰ Ἐκπαιδευτήρια τῆς περιοχῆς Κορθίου, συνομιλήσας μὲ τοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς διδάσκοντες καὶ ἐτέλεσε τὸ Μ. Ἀπόδειπνο στὸ χωριὸ Κατακαλιῶι, ὅπου διαβιοῦν μονίμως 3 οἰκογένειες μόνον!

Τὴν Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, 26η Μαρτίου, ἐτέλεσε ἐν πλῆθούσῃ Ἐκκλησίᾳ, τὴν Θεία Λειτουργία στὸν Ἱερὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Μυκόνου, ὡς καὶ εἰς Διάκονον χειροτονία τοῦ Ἱεροῦ κ. Ἐμμανουὴλ Γαλιανάκη, ἀποφοίτου τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, ἐγγάμου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπηύθυνε πατρικὲς συμβουλὲς καὶ νοουθεσίες.

Ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Σύρου ἀνακοινώνεται ὅτι καθημερινῶς ἡ ὥρα ὑποδοχῆς τοῦ κοινοῦ στὸ νέο Διοικητικὸ Κέντρο Της (Βαφιαδάκη 2, Ἑρμοπούλη) εἶναι 10 π.μ. - 1 μ.μ.

Ἑρμοπούλη, 27 Μαρτίου 2006

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Ἱερὰ Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Διημερίδα γιὰ τὸν Ἑθελοντισμὸ
διοργάνωσε ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Νεαπόλεως
καὶ Σταυρουπόλεως σὲ συνεργασία μὲ φορεῖς
τῆς Δυτικῆς Θεσσαλονίκης

Διημερίδα, μὲ θέμα: «Ἑθελοντισμὸς - Στάση Ζωῆς», διοργάνωσε ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως σὲ συνεργασία μὲ τὴν Περιφερειακὴ Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας καὶ Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης Κεντρικῆς Μακεδονίας, τὸ Δῆμο Σταυρούπολης, καὶ τὶς Διευθύνσεις Πρωτοβάθμια καὶ Δευτεροβάθμιας Ἐκπαίδευσης Δυτικῆς Θεσσαλονίκης.

Εἰσηγητὲς τῆς Διημερίδας ἦταν διακεκριμένοι ἐπιστήμονες διαφορῶν ἐιδικοτήτων, ὅπως ὁ Διοικητὴς καὶ

Πρόεδρος τοῦ Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ κ. Δημήτριος Γάκης, ὁ Καθηγητὴς καὶ Κοσμητορας τῆς Σχολῆς Νομικῶν, Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Α.Π.Θ. κ. Νικόλαος Νικόλαος Ἰντζεσίλογλου, ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. π. Βασίλειος Καλλιδιακμάνης καὶ ἐκπαιδευτικοὶ τῆς πρωτοβάθμιας καὶ δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης, καθὼς καὶ ὑπεύθυνοι φορέων κοινωνικῆς φροντίδας οἱ ὁποῖοι στηρίζονται κατὰ βάση στὸν ἐθελοντισμὸ, ὅπως ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, ἡ Κοινωνικὴ Ὀργάνωση Ὑποστήριξης Νέων «Ἄρσις», τὸ Ἑλληνικὸ Παιδικὸ Χωριὸ Φιλύρου, ὁ Σύλλογος Φίλων Αὐτιστικοῦ Παιδιοῦ τῆς μονάδας «Ἑλπίδα», τὸ «Χαμόγελο τοῦ Παιδιοῦ», ὁ Σύνδεσμος Αἰμοδοσίας «Πηγὴ Ζωῆς» καὶ οἱ «Γιατροὶ τοῦ Κόσμου», ἐνῶ ὁ παραολυμπιονίκης τῆς ἄρσης βαρῶν κ. Δημήτριος Ἀνατολίτης ἀναφέρθηκε στὸν ἐθελοντισμὸ σὲ σχέση μὲ τὴν ἀναπηρία.

Τὴ Διημερίδα, τὴν ὁποία παρακολούθησαν ἐκπαιδευτικοὶ καὶ μαθητὲς, χαιρέτισαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας, ὁ Βουλευτὴς Θεσσαλονίκης κ. Ἰωάννης Μαγκριώτης, ὁ Νομάρχης Θεσσαλονίκης κ. Παναγιώτης Ψωμιάδης, ὁ Δήμαρχος Σταυρούπολης κ. Διαμαντῆς Παπαδόπουλος, ὁ Διευθυντὴς τῆς Περιφερειακῆς Διεύθυνσης Α/βάθμιας καὶ Β/βάθμιας Ἐκπαίδευσης Κεντρικῆς Μακεδονίας κ. Γεώργιος Καρατάσιος καὶ οἱ Διευθυντὲς Α/βάθμιας καὶ Β/βάθμιας Ἐκπαίδευσης Δυτικῆς Θεσσαλονίκης κ.κ. Γεώργιος Κυριζογίου καὶ Γεώργιος Κωνσταντινίδης.

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν Ἡμερίδα τῆς Ἱ. Μ. Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως μὲ θέμα «Ἑθελοντισμὸς - Στάση ζωῆς»

Σύστασις Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΥΡΝΑΒΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ
ΠΡΑΞΙΣ 320/25-1-2006

Τὸ περὶ ἡμᾶς Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου κατὰ τὴν Συνεδρίαν αὐτοῦ τῆς 25ης Ἰανουαρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 2006.

α) Τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»,

β) Τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8/1978 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν»,

γ) Τὴν ἀνάγκην ὀργανώσεως Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἔργων,

δ) Τὴν ἀνάγκην καθορισμοῦ τῶν Ὁργάνων Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας, ὅπως αὐτὰ προβλέπονται ἀπὸ τὸν Νόμον 1418/1984, τὸ Π.Δ. 609/1985 καὶ τὸ Π.Δ. 23/1993 διὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὰ ὁποῖα χρηματοδοτοῦνται ἀπὸ τὰς Δημοσίας Ἐπενδύσεις, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰς ἐπενδύσεις τῶν «Κοινοτικῶν Πηλασιῶν Στήριξης» ἢ ἐξ ἐτέρας νομίμου πηγῆς.

ε) Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1243/806/28-4-2004 Ἐγκύκλιον Σημείωμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ συστάσεως Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας εἰς τὰς Ἱερᾶς Μητροπόλεις».

Ἀποφασίζει

1) Τὴν σύστασιν Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου.

2) Ὡς Προϊστάμενη Ἀρχή, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Νόμου 1418/1984 καὶ τοῦ Π.Λ. 609/1985, ὀρίζεται ἡ Τεχνικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου.

4) Ὡς Ἐπιβλέπουσα Ὑπηρεσία ὀρίζονται τὰ μέλη τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας, τὰ ὁποῖα ἀσκοῦν τὰ καθήκοντα ἐπιβλέποντος Μηχανικοῦ κατ' ἀνάθεσιν. Ἐπιπλέον καθήκοντα ἐπιβλέποντος Μηχανικοῦ δύνανται νὰ ἀνατεθοῦν καὶ εἰς ἕτερα, πρόσωπα, ιδιώτας Μηχανικούς, οἵτινες δύνανται νὰ προσληφθοῦν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, διὰ συμβάσεως ὠρισμένου ἔργου ἢ ὠρισμένου χρόνου, πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐργοληβιῶν, οἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ καλυφθῶσιν ὑπὸ τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας.

5) Ὡς Τεχνικὸν Συμβούλιον, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Νόμου 1418/1984 καὶ τοῦ Π.Δ. 609/1985, ὀρίζεται τὸ Τεχνικὸν Συμβούλιον τῆς οἰκείας Νομαρχίας, τὸ ὁποῖον γνωματεύει, εἰσηγεῖται καὶ ἐποπτεύει ἐπὶ τῶν ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἔργων καὶ τῶν τυχόν ἀνακυψάντων διαφορῶν καὶ προβλημάτων ἐπ' αὐτῶν.

6) Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου ἐκτελέσεως τῶν δημοσίων Ἔργων διέπει τὰς καταρτισθισομένας Συμβάσεις ἐκτελέσεως ἔργων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἰσχύος τῶν διατάξεων του, ὡς συμβατικῶν ρητρῶν.

7) Διαφωνίαι, αἵτινες τυχόν προκύψουν, ἐπιλύονται εἰς τὰ ἀρμόδια Δικαστήρια, μὲ βάσιν τὴν καθ' ἑαυτὴν καὶ κατὰ τὸν ἀρμοδιότητα, ὅπως αὕτη ὀρί-

ζεται ἀπὸ τὸ Κ.Π.Α. μετὰ τὴν ἐξάντησιν τῆς προδικασίας, ὅπως αὕτη προβλέπεται διὰ τοῦ Νόμου 1418/1984 καὶ τοῦ Π.Δ. 609/1985, ἀποφαινομένου ἐπὶ τῶν αἰτήσεων θεραπείας, τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου μετὰ γνώμης τοῦ Τεχνικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

8) Ἡ σύναξις μελετῶν τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων πραγματοποιεῖται ὑπὸ τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας, ἡ δὲ θεώρησις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Προϊσταμένου αὐτῆς.

9) Διὰ τὴν δημοπράτησιν τῶν ἔργων, αἱ συνταχθεῖσαι μελέται ἐγκρίνονται ὑπὸ τῆς Προϊσταμένης Ἀρχῆς, δηλαδή τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐγκρίνει καὶ τὴν σχετικὴν διακήρυξιν.

10) Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ Τεχνικὴ Ὑπηρεσία ἀδυνατεῖ νὰ συντάξῃ καὶ νὰ ἐκπονήσῃ τὰς σχετικὰς Μελέτας, δύναται νὰ ἀνατεθῇ ἡ ἐκπόνησις αὐτῶν εἰς εἰδικὸν ἔμπειρον ἐπὶ τοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου Μηχανικόν, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Προϊσταμένης Ἀρχῆς καὶ μετὰ εἰσήγησιν τοῦ Τεχνικοῦ Συμβουλίου. Αἱ μελέται, αἱ ὁποῖαι συντάσσονται ὑπὸ τρίτων, θεωροῦνται ὑπὸ τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας καὶ ἐγκρίνονται ἀπὸ τὴν Προϊσταμένην Ἀρχήν.

Κατὰ ταῦτα ἡ ὀργάνωσις τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας διὰ ἐκτέλεσιν Ἐκκλησιαστικῶν Ἔργων εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Λαρίσης καὶ Τυρνάβου καθορίζεται ὡς κάτωθι:

1. Ἡ Προϊσταμένη Ἀρχὴ καὶ ἡ Ἀναθέτουσα Ἀρχὴ εἶναι τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου.

2. Ἡ Διευθύνουσα Ὑπηρεσία, εἶναι ἡ Τεχνικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἡ ὁποία στελεχώνεται ἐκ δύο Μηχανικῶν, ὀριζομένων ὑπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου.

3. Τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον ὀρίζει τὸν Προϊστάμενον τῆς Ὑπηρεσίας, ἡ ὁποία ἐνεργεῖ καὶ ὡς Ἐπιβλέπουσα Ὑπηρεσία.

4. Τὸ Τεχνικὸν Συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐκ πέντε μελῶν ὀρίζεται μὲ ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου.

Οἱ ἀρμοδιότητες τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας εἶναι:

Ἐκπονεῖ τὶς μελέτες τῶν τεχνικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἔργων, παρακολουθεῖ, ἐλέγχει καὶ ἐγκρίνει μελέτες ποὺ ἐκπονοῦν ἰδιῶτες Μηχανικοὶ γιὰ τὰ ἔργα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἐπιβλέπει καὶ ἐλέγχει τὶς κατασκευές, ἐπισκευές καὶ συντηρήσεις τῶν ἔργων Αὐτῆς, ποὺ ἐκτελοῦνται εἴτε μὲ Ἀνάδοχο εἴτε μὲ Αὐτεπιστασία, σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ Καν. 55/1974 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὶς συμπληρωματικὰς τῶν ἀντιστοίχων Νόμων 718/1977 καὶ 1418/1984 μετὰ τῶν ἐκτελεστικῶν τῶν Προεδρικῶν Διαταγμάτων καὶ τῶν συμπληρωματικῶν καὶ τροποποιητικῶν αὐτῶν Νόμων, ὅπως ἰσχύουν ἕως σήμερον.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας ἀσκεῖται ἀπὸ στέλεχος μὲ τυπικὰ καὶ οὐσιαστικὰ προσόντα, τὰ ἀπαιτούμενα ἀπὸ τὶς κείμενες διατάξεις περὶ Δημοσίων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων καὶ ἐπὶ πλέον ἔχοντα: Δίπλωμα Μηχανικοῦ Α.Ε.Ι. μὲ 10ετῆ ἀποδεδειγμένη ἐμπειρία σὲ μελέτες καὶ ἐπιβλέψεις τεχνικῶν ἔργων, ἄρτια γνῶσις μιᾶς ξένης γλώσσης, κατὰ προτίμησιν τῆς Ἀγγλικῆς, καὶ ἄρτια γνῶσις χρήσεως καὶ προγραμμάτων ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστῆ.

Ἡ παροῦσα πρᾶξις νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Λαρίσης καὶ Τυρνάβου ΙΓΝΑΤΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**Προκηρύξεις
Ἱερῶν Μητροπόλεων:**

**Ναυπάκτου
καὶ Ἁγίου Βλασίου
Καισαριανῆς
Βύρωνος καὶ Ὑμντοῦ
Λήμνου
Κυδωνίας
καὶ Ἀποκορώνου**

**Ἱερὰ Μητρόπολις
Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων", προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίας Παρασκευῆς Τρικόρφου,
Ἁγίου Δημητρίου Σκάλλας,
Ἁγίας Παρασκευῆς Δορβιτσᾶς,
Ἁγίας Παρασκευῆς Μηλέας,
Ἁγίου Νικολάου Ἀχλαδοκάστρου,
Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Διασελλιακίου,
Ἁγίας Παρασκευῆς Κεντρικῆς,

καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσό-
ντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν
ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν
θέσεων.

Ἐν Ναυπάκτῳ τῇ 13ῃ Μαρτίου 2006

† Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου
ΙΕΡΟΘΕΟΣ

**Ἱερὰ Μητρόπολις
Καισαριανῆς Βύρωνος καὶ Ὑμντοῦ**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων", προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου,
Ἁγίας Φωτεινῆς Ὑμντοῦ,
Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου Ὑμντοῦ,
Ἁγίου Γεωργίου Καρέα,

καλοῦμεν τοὺς βουλευμένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσό-
ντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης ὑποβάλλωσιν
ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν
θέσεων.

Ἐν Καισαριανῇ τῇ 14ῃ Μαρτίου 2006

† Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμντοῦ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λήμνου

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΔΕ Ὁδηγοῦ - Κλητῆρος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λήμνου, ἐγκριθείσης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ.ΕΓΚΡ. 10/245/15824 π.ἔ. /28.07.2005 Π.Υ.Σ., Ἀποφάσεως τῆς Τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς ἄρθρον 2 παρ. 1 τῆς Π.Υ.Σ. συμφώνως πρὸς τὶς διατάξεις τοῦ 14 παρ. 2 περίπτωσις ν' τοῦ Ν. 2190/1994, καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Μυρίνη Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Μυρίνη τῆ 30ῆς Μαρτίου 2006

† Ὁ Λήμνου καὶ Ἀγ. Εὐστρατίου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λήμνου

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐπιλογὴν πλήρωσιν μιᾶς (1) θέσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπαλλήλου κλάδου ΥΕ Εὐπρεπιστρίας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λήμνου, ἐγκριθείσης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. ΔΙΠΠ/Φ.ΕΓΚΡ. 10/297/17233/18.09.2001 Π.Υ.Σ., Ἀποφάσεως τῆς Τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς ἄρθρον 2 παρ. 1 τῆς Π.Υ.Σ. συμφώνως πρὸς τὶς διατάξεις τοῦ 14 παράγρ. 2 περίπτωσις ν' τοῦ Ν. 2190/1994, καλοῦμεν τὶς

ἐνδιαφερόμενες καὶ ἔχουσες τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἴκοσι (20) ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλουν τὰ προβλεπόμενα δικαιολογητικά εἰς τὰ ἐν Μυρίνη Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως, διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως.

Ἐν Μυρίνη τῆ 4ῆς Ἀπριλίου 2006

† Ὁ Λήμνου καὶ Ἀγ. Εὐστρατίου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων", προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴ θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἀγίας Τριάδος Βαμβακοπούλου Κυδωνίας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Χανίοις, τῆ 21ῆς Μαρτίου 2006

† Ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

